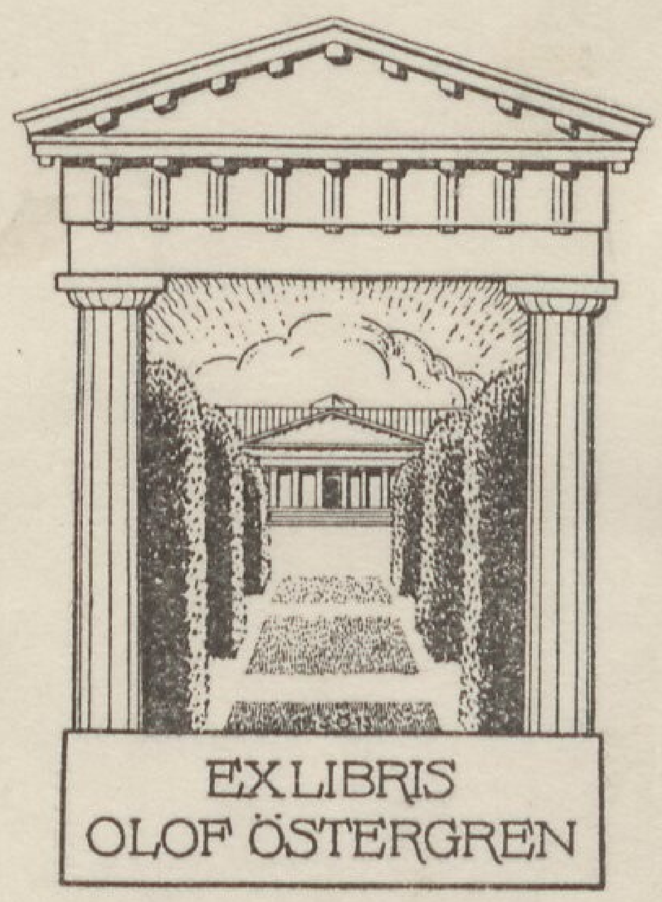
BOKTRYCKERI-KALENDER 1898-99

EX LIBRIS
OLOF ÖSTERGREN

BOKTRYCKERI-KALENDER 1898-1899

Berlingska Stilgjuteri-Aktiebolaget i Lund

Kosmos

Nr 1740. Cicero (corps 12). — Min. c:a 5 kg.

Brand- och Lifförsäkrings-Aktiebolaget Skåne
1234 New-York München Rom Kristiania Amsterdam 6789

Nr 1741. Tertia (corps 16). — Min. c:a 6 kg.

45 Bröd- och Titelstilar Infattningar Vignetter 90

Nr 1742. Text (corps 20). — Min. c:a 8 kg.

135 Berlingska Stilgjuteri-Aktiebolaget 680

Halffet Kosmos

Nr 1748. Tertia (corps 16). — Min. c:a 6 kg.

Höst- och Winter-Säsong
12345 Konst- och Industriutställning 67890

Nr 1749. Text (corps 20). — Min. c:a 8 kg.

12345 Visit- och Nyårskort 67890

Nr 1750. Dubbelmittel (corps 28). — Min. c:a 10 kg.

2 Klippans Pappersbruk 4

Nr 1751. Canon (corps 36). — Min. c:a 12 kg.

78 Galvanoplastik 90

Uncial-Gothisch.

No. 1350. Nonpareille (corps 6).

Schubert, J. Kunstschmiedearbeiten
Aufnahmen alter hervorragender
Arbeiten aus der Renaissance-Zeit
20 Tafeln, Lichtdruck. Folio.

No. 1351. Petit (corps 8).

Waarenhaus für Offiziere der
deutschen Armee, Strassburg
Versand nach allen Städten.

No. 1352. Corpus (corps 10).

Uncial götisk erbjuder de moderna sträfvandena en utsökt, ädel, förnäm typ, som till sin form mest sluter sig till de gamla mästarnes bästa förebilder.

No. 1353. Cicero (corps 12).

Merkantila Accidenser
Program & Cirkulär

Nr. 1360.

Reklamearbeiten für
den Buchhandel 267

No. 1353 a. Mittel (corps 14).

Sekretariat der Rheinischen
Eisen-Industriellen

No. 1354. Tertia (corps 16).

Chronik des Technikums München

Ljus Uncial Götisk gjutes i följande grader: Cicero, Tertia, Dubbelcicero, Canon och Missal.

Uncial-Gothisch.

No. 1364. Missal (corps 48). No. 1357.

Gotha Stade

No. 1355. Dubbelcicero (corps 24).

Bremen Genua New-York

No. 1358. Sabon (corps 60).

Mars Erde

No. 1356. Canon (corps 36).

Orient 89 Asien

No. 1359. Sexcicero (corps 72).

Rethorik

Uncial-Gothisch.

No. 1352.
Corpus
(corps 10)

Denna stil höjes mycket öfver en titelstils värde genom de gemena bokstäfvernas och de formrena versalernas runda karaktär, men den är i verkligheten något mycket mera, nemligen en utmärkt textstil i de mindre graderna, hvilka sluta sig tillsammans till en utomordentligt vacker stilyta.

Uncial-gotikens kolumnbild har ett uppfriskande utseende; den verkar nästan ornamentalt och är detta oaktadt angenäm att läsa i längden.

Men dessutom bildar uncial-gotiken en accidensstil af stor skönhet.

Vid arbeten för bokhandel och köpmän har den också användning på bästa sätt.

Denna uncial götisk gjutes i elfva grader: nonpareille, petit, corpus, cicero, mittel, tertia, tvåcicero, canon, missal, femcicero samt sexcicero och uppfyller härigenom alla anspråk som man ställer på en universell stil till dagligt bruk.

Ljus uncial götisk gjutes i följande grader: cicero, tertia, dubbelcicero, canon och missal samt är en ytterst användbar stil.

Runde Buchgothisch.

Während die Geschichte der Buchdrucker= kunst in Frankreich und England ziemlich mit der Schilderung der typo= graphischen Wirksamkeit der beiden Metropolen Paris und London zusammenfiel, lagen die Ver= hältnisse in Deutschland etwas anders.

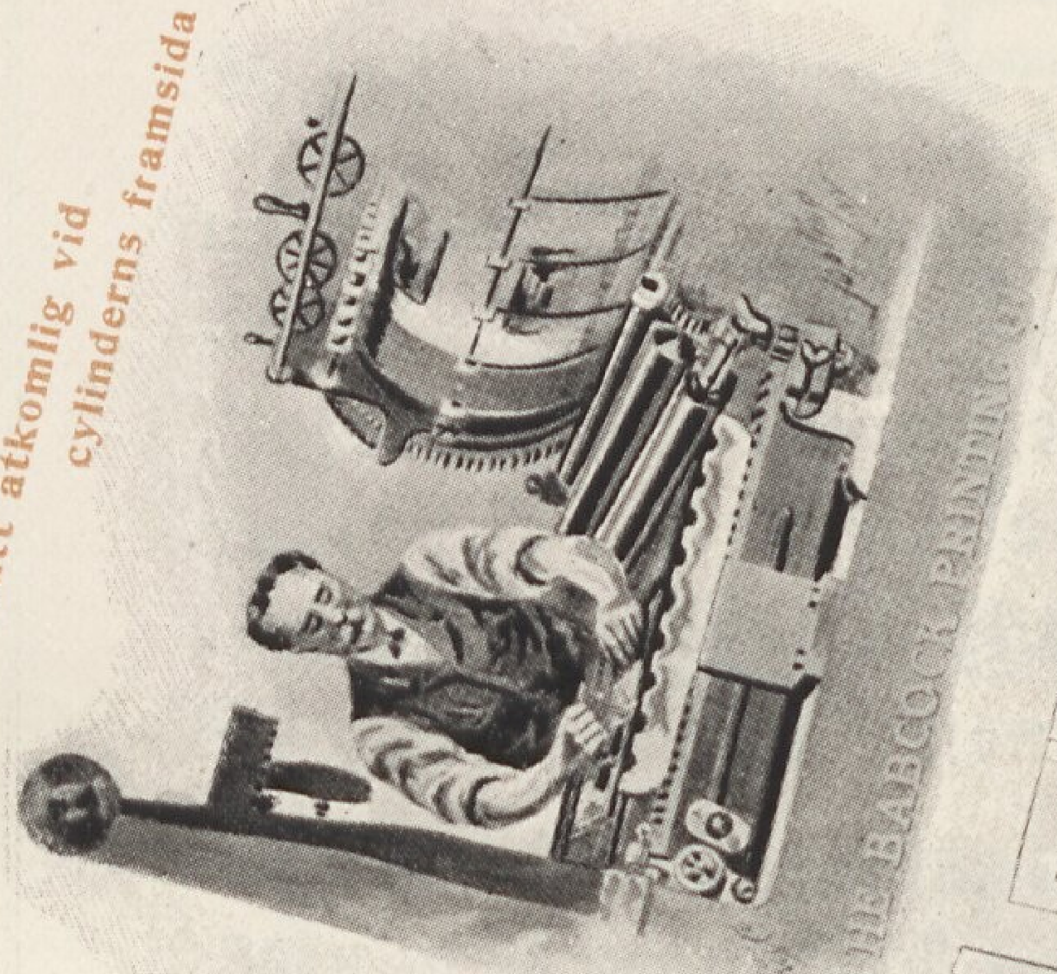
No. 1382. Corpus (corps 10)

Zwar besitzt das deutsche bibliopolisch= typographische Reich in Leipzig einen Mittel= punkt des Verkehrs, der in mehrfacher Hinsicht einzig in seiner Art dasteht; zwar haben sich in Leipzig, einer Provinzialstadt mittleren Um= fanges, durch die eigene Kraft und Thätigkeit bei kluger Benutzung günstiger Umstände nicht allein der ganze Kommissionsbuchhandel, sondern auch eine grossartige Verlags= und typographische Wirksamkeit entwickelt, und die Stadt gilt noch heute als das Zentrum der bibliopolisch=gra= phischen Thätigkeit Deutschland=Oesterreichs. Es war jedoch in den Verhältnissen begründet, dass Berlin mit der zunehmenden Wichtigkeit der Machtstellung Preussens mehr und mehr ein Sammelpunkt wissenschaftlicher, künstlerischer und journalistischer Kräfte werden und damit für den Buchhandel und die Typographie eine hohe, sich namentlich über den Norden erstreckende

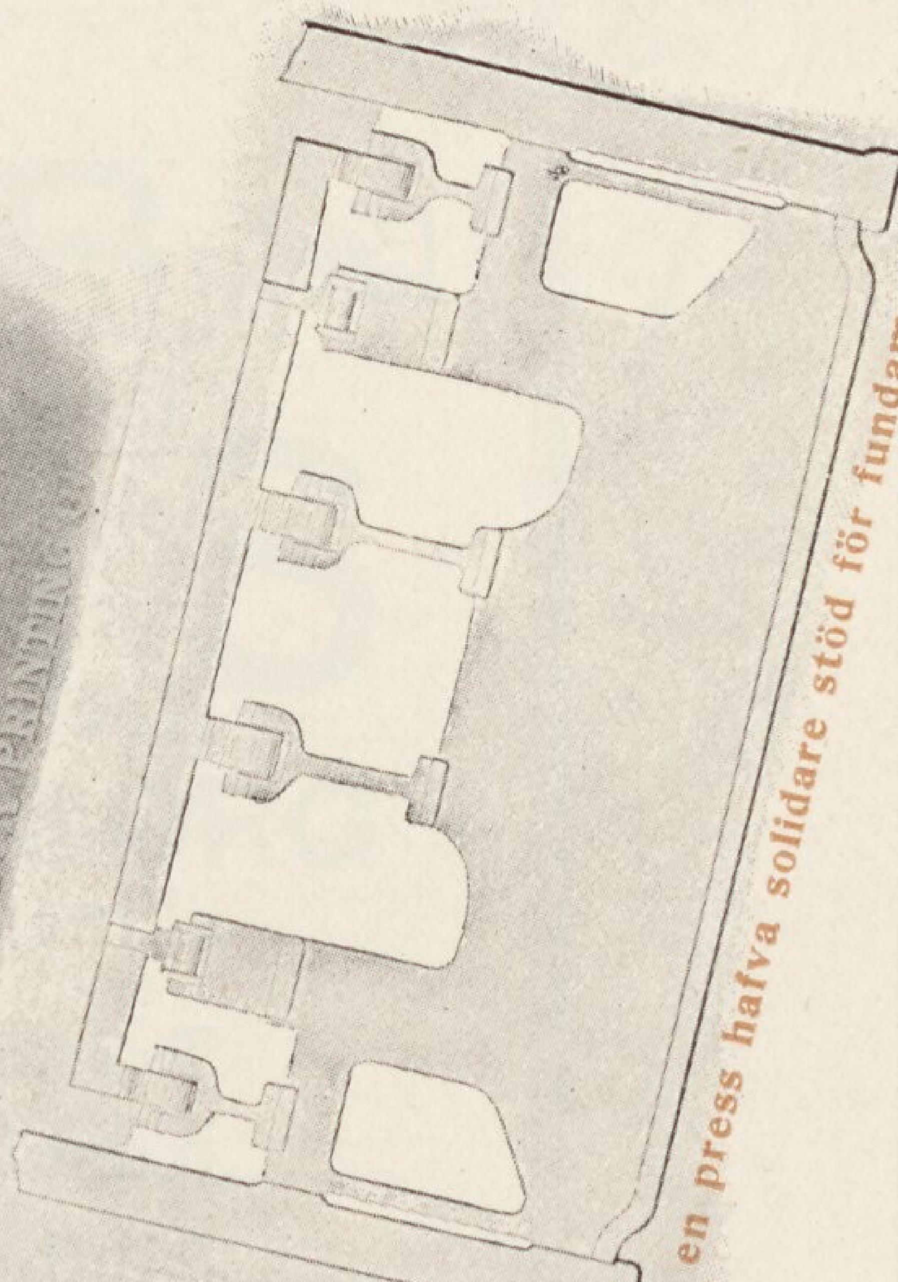
(Lorck, Geschichte.)

OPTIMUS

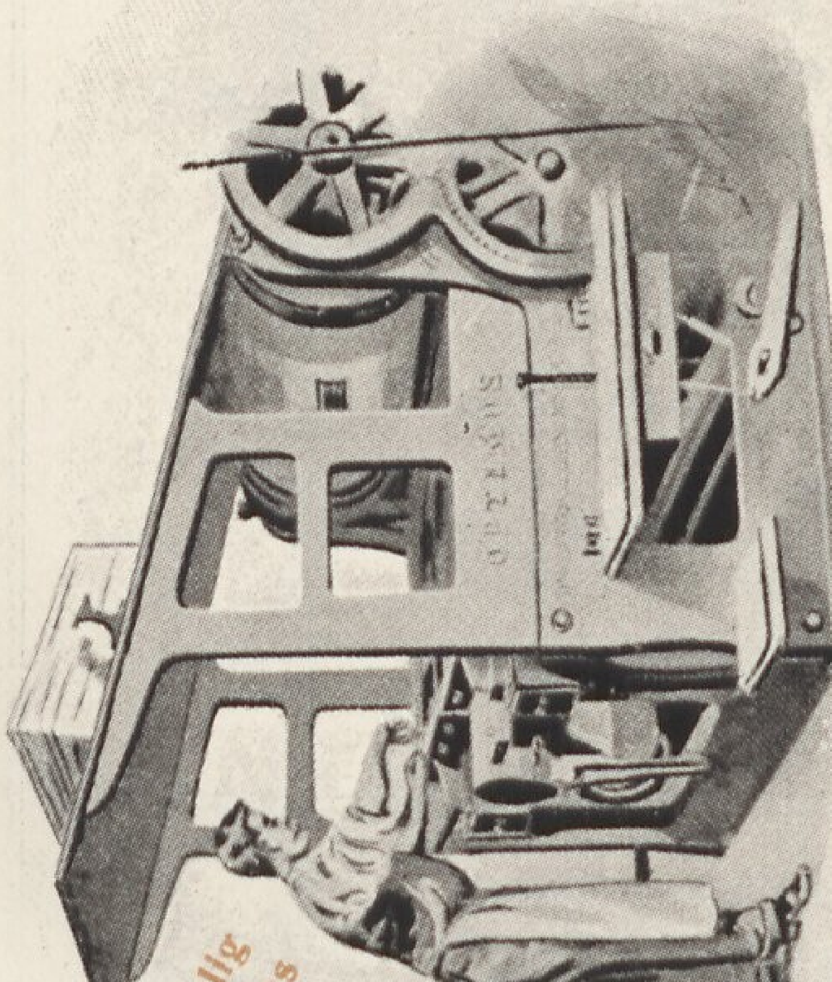
LEVERERAS MED TVÅ ELLER FYRA FORMVALSAR •

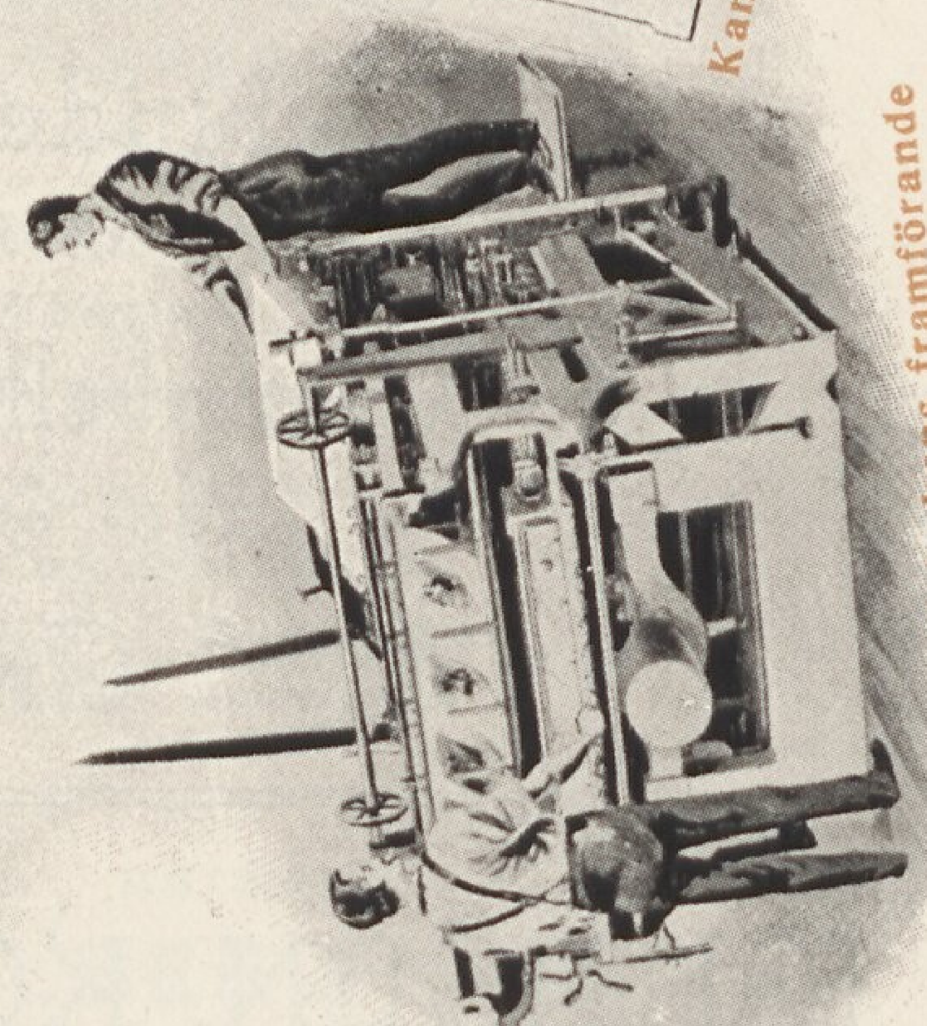
Lätt åtkomlig vid cylinderns framsida

Kan en press hafva solidare stöd för fundamentet?

Lätt åtkomlig vid cylinderns baksida

FRONTAFLÄGGNING (arkens framförande med trycket uppåt, utan att detta det minsta beröres)

MÅTT- OCH PRISUPPGIFTER OMGÅENDE FRÅN

AKTIEBOLAGET MEKANIKUS

GENERALAGENTER STOCKHOLM

BOKTRYCKERI-
KALENDERN.
Af årgångarne 1896 och 1897 finnas ännu några få exemplar att tillgå.
Pris för årgången 1896 Kr. 1: 50 och för 1897 Kr. 2: — (hvartill kommer porto) vid reqvisition direkt från utgifvaren.

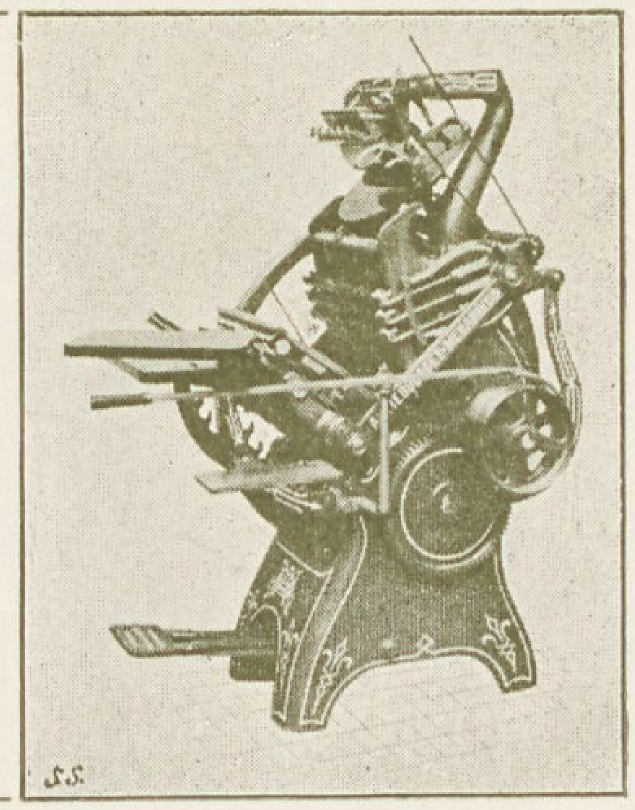
Aktiebolaget

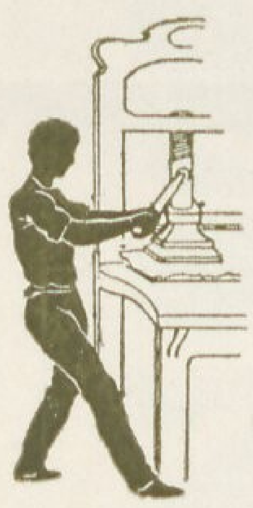
Mekanikus

Stockholm

Rikstelefon 614 — Telegrafadress:
Allm. „ 3560 — Mekanikus

Guldmedalj Stockholm 1897

Tillverkar

Tryckerimaskiner

Levererar kompletta

Tidnings-, Bok- och Accidens-Tryckerier

Lager af

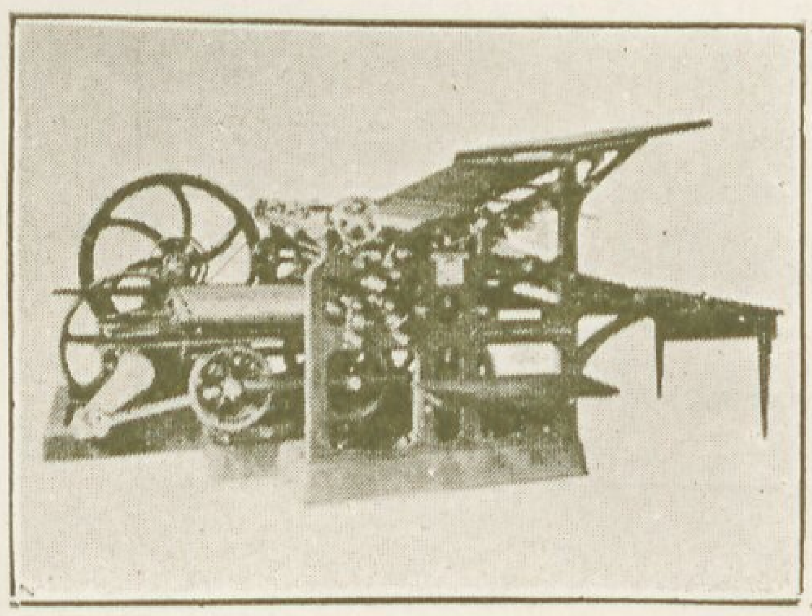
Tryckerimateriel

Maskiner m. m. för Bokbinderier

Gamla pressar tagas i utbyte

Reparationer utföras fort och billigt

Priskuranter och kostnadsförslag på begäran gratis och franco

Generalagentur i Sverige och Finland för

Stilgjuteriet Flinsch

Frankfurt a/Main

GULDMEDALJ
Bryssel 1888

ROMERSK ANTIQUA

SCHRIFTGIESSEREI
GENZSCH & HEYSE
HAMBURG

Telegrafadresse: Typenguss.

Wilhelm Woellmer's
Stilgjuteri

BERLIN SW.

Messinglinie-Fabrik

Nyheter:

- Skrifstilen Selecta
- Roland-Stilen
- Fette Globus
- Schmale halbfette Antique
- Studio-Ornament
- Studio-Zierrath
- Silhouette-Bordürer
- Barocklinier
- Barock-Ornament
- Moderna Vignetter

Modern!

Mein Originalschnitt fette

Globus

eignet sich besonders für

Prospecte

Zeitschriften

Avise Titelsätze

Merkantile Arbeiten

Moderne Buchausstattung

PAPYRUS
8 km. fr Göteborg
Postadress Mölndal
Godsadress Fässberg
TILLVERKAR:
SKRIF-, TRYCK- & CONCEPTPAPPER,
BROCHYR- & OLIFANTPAPPER,
PERMPAPPER, PÄSPAPPER
KARDUSPAPPER OGLÄTTADT,
GLÄTTADT & HALFGLÄTTADT,
KROMOPAPPER, EMALJ-
BROCHYR FANTASI-GLANS-
& MARMORPAPPER
GÄNGSE FORMAT FRÄN LAGER
ÖFRIGA EFTER ORDRE
PAPYRUS

Wilhelm Woellmer's

Stilgjuteri

Messinglinie=
Fabrik

Berlin SW.

Friedrichstr.
226

Telegrafadress:
TYPENGUSS
Berlin

Kompletta
Boktryckeri-
uppsättningar
i hvarje storlek
alltid på lager
för leverans
genast.

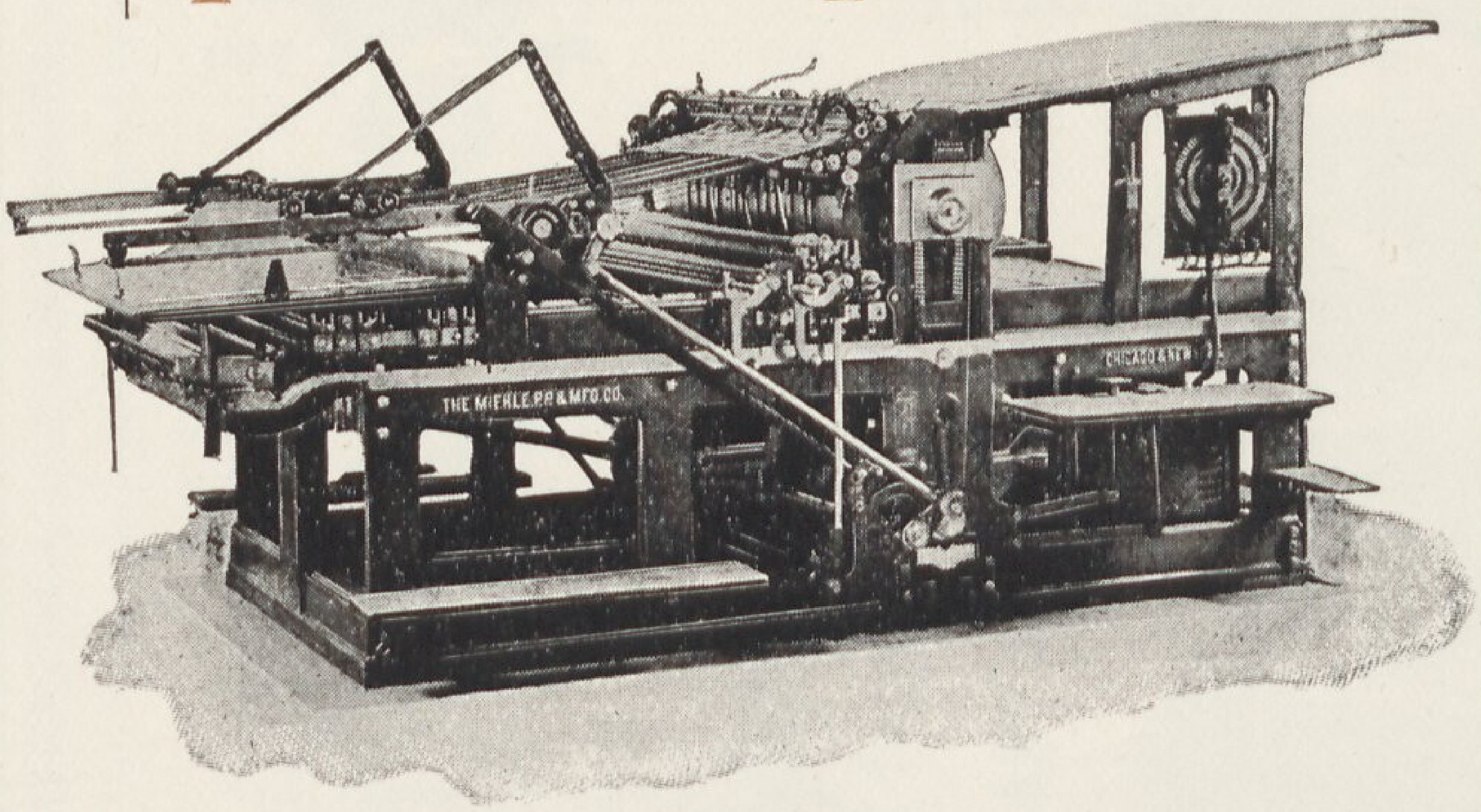
Min firmas produktion omfattar alla stil-gjuteriets områden

Messings-
Fabrikation
och . . . .
Galvanoplastik
och motsvarar de = största anspråk.

BRÖDSTILAR
i rikt urval.
MODERNA
TITELSTILAR och
ORNAMENT

Specialitet i
SKRIFSTILAR
MODERNA
BAROCK-LINIER
och . . . .
BAROCK-ORNAMENT
MODERNA
VIGNETTER M. M.

THE MIEHLE HIGH SPEED PRINTING PRESS

DESSA PRESSAR LEMNA DET FINASTE "ILLUSTRATIONSTRYCK" — SÅVÄL EN-, TVÅ- SOM TREFÄRGS, OCH TRYCKER MED 2:NE UPPÖFVADE ILÄGGARE 3200 TILL 3800 TRYCK PR TIMME.

AFLÄGGNINGEN SKER Å DESSA PRESSAR MED EN PATENTERAD SÄRDELES SINNRIK UPPFINNING — MED TRYCKYTAN UPPÅT — SÅ ATT HVARJE ARK KAN UTAN TIDSUTDRÄGT GRANSKAS AF TRYCKAREN.

DENNA AFLÄGGNING FINNES Å DE AMERIKANSKA PRESSARNA ENDAST Å MIEHLES.

SEDAN JUNI 1898 ÄRO LEVERERADE 7 STYCKEN I STOCKHOLM, HVILKA DAGLIGEN ÄRO I BRUK OCH ALLA ARBETA UTMÄRKT OCH TILLFREDSSTÄLLA DE HÖGSTA ANSPRÅK.

ENSAMFÖRSÄLJARE F. SVERIGE, NORGE & FINLAND:

GUMÆLIUS & KOMP., STOCKHOLM.

Riks- & Allm. Telefon. — Telegr.-adress: Gumælierna.

GENZSCH & HEYSE

HAMBURG

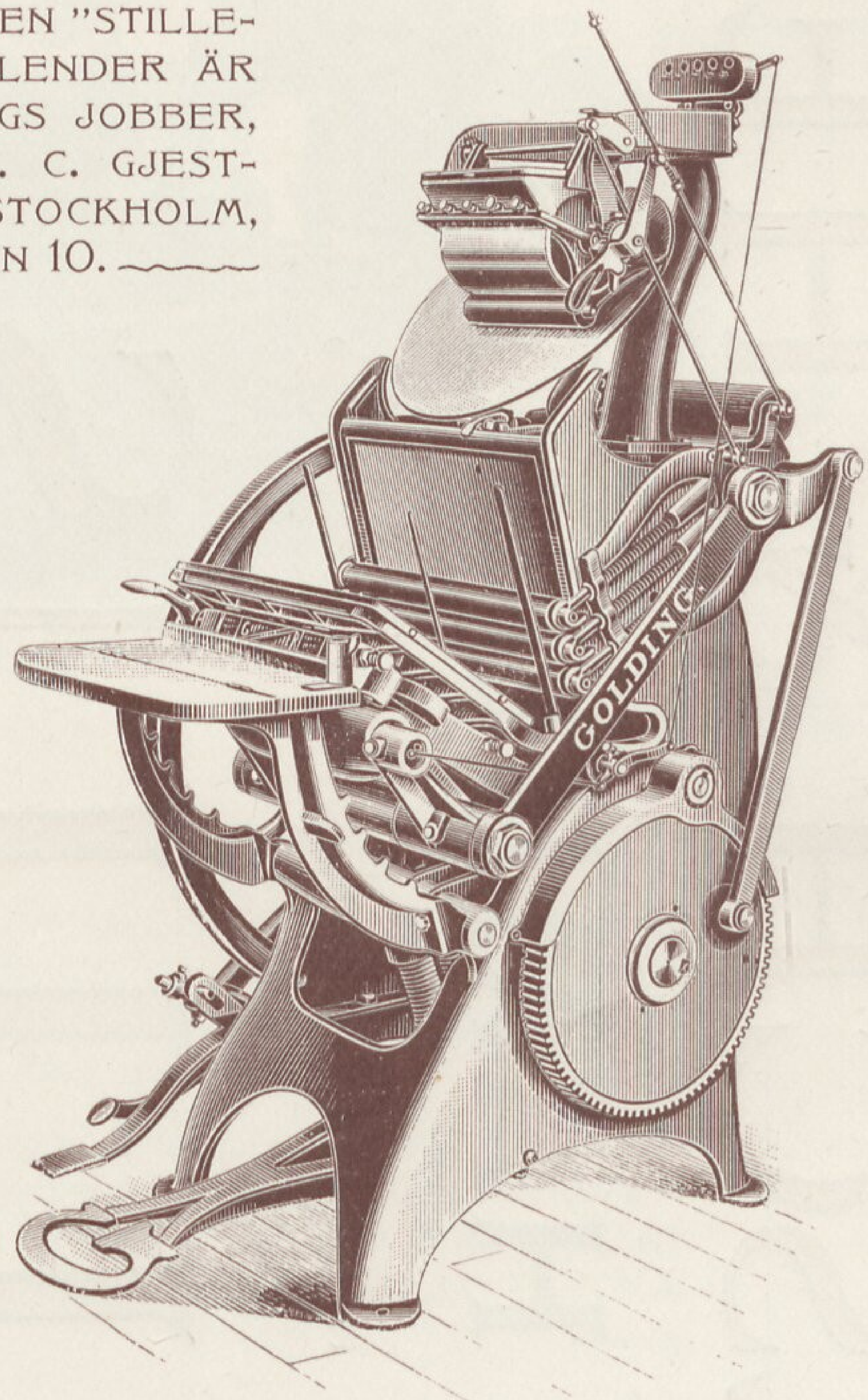
LJUS

Romersk Antiqua

GOLDINGS JOBBER OCH PERL

TREFÄRGSPLANSCHEN "STILLEBEN" I DENNA KALENDER ÄR TRYCKT Å GOLDINGS JOBBER, LEVERERAD AF E. C. GJESTVANGS H. & F. A. B. STOCKHOLM, STORA VATTUGATAN 10.

E. C. GJESTVANGS H. & F. A. B.

STOCKHOLM • ENSAMFÖRSÄLJARE FÖR SVERIGE OCH NORGE AF DEN ÄKTA GOLDINGS JOBBER OCH PERL

FLORA-ORNAMENT

i 98

FIGURER

GENZSCH & HEYSE
HAMBURG

E. C. GJESTVANGS

HANDELS & FABRIKS A.-B.

TELEGRAMADR.: GJESTVANG • RIKS- & ALLM. TELEFON

Lager af

Tryckerimateriel & Tryckerimaskiner.. **Tryckfärgsfabrik Mek. Verkstad**

Levererar kompletta

Tidnings- & Accidens-Tryckerier

Rotationsmaskiner, Tvåfärgsmaskiner, Illustrationspressar, Cylindertrampmaskinen Rhenania, Albert & Co:s Universal-Snällpress, Litografiska Hand- och Snällpressar, Golding & Co:s Pearl och Jobber.

Falsmaskiner.. för Tidningstryckerier — Märlmaskiner, Häftmaskiner, Stilsorter, Infattningar, Messingslinier, Utslutning, Hålsteg, Fernissa, Trämateriel för tryckerier.

Ensamförsäljare af den *äkta* Amerikanska **GOLDINGS JOBBER**

Komplett, inberäknad Färglåda med automatisk färgtillförsel, dubbelfärgverk, inrättning för tramp.

PRIS:	N:o 6, 203x304 mm. inre ramvidd	Kr.	1000
	» 7, 254x381 »	»	1375
	» 8, 304x456 »	»	1700

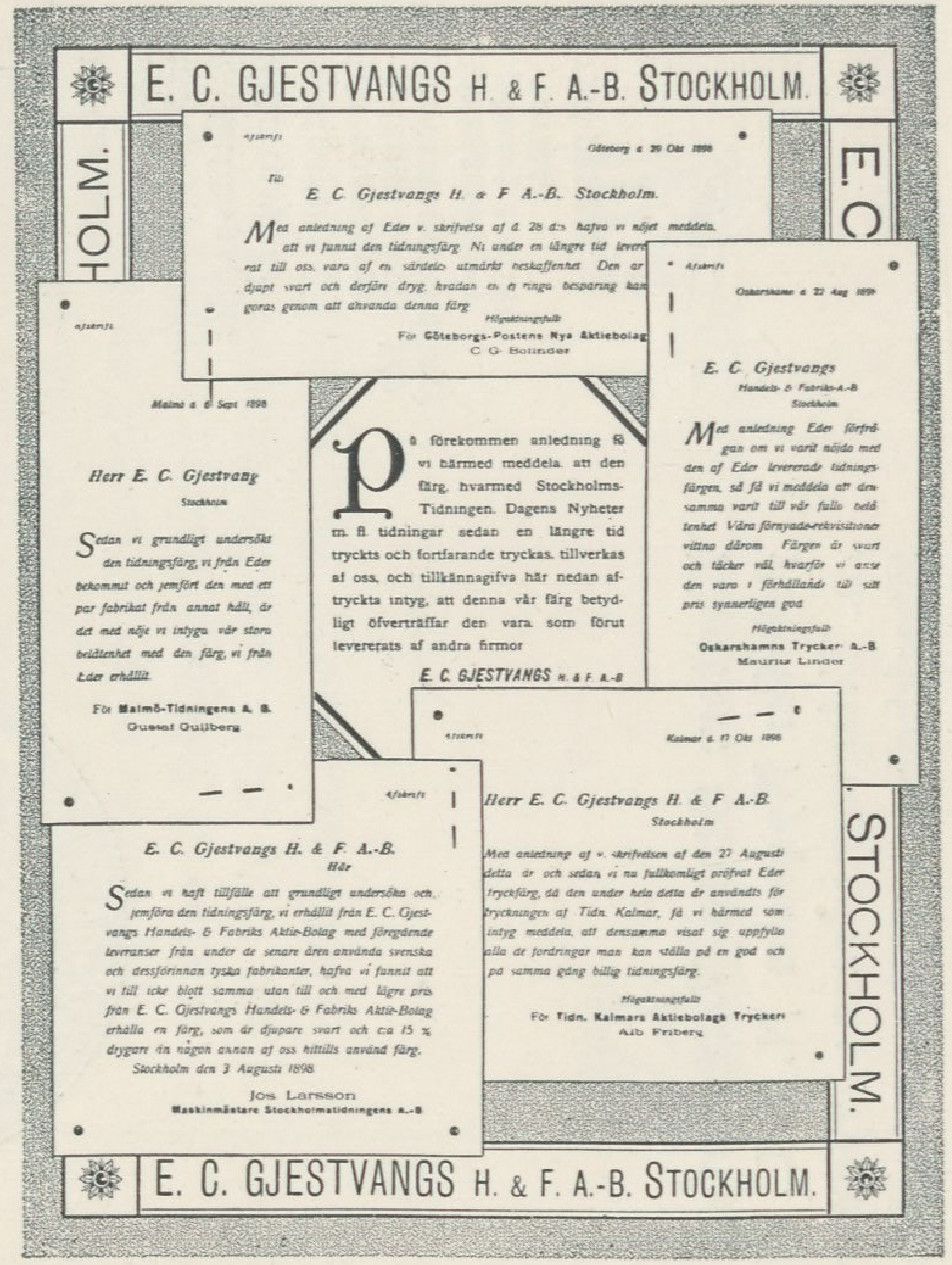
Pappers-Affär en gros

Ensamförsäljare för .... *A.-B. Nyqvarns Pappersbruks* tillverkningar

Lager af Engelskt Perfections- & Illustrationspapper, Bankpost, Gauffreradt bokomslag, Etikettpapper, Gummeradt papper, Hvitt och färgadt Bok-, Skrif-, Post-, Tidnings- & Tryckpapper, Elfenbens- och Bristolkartong, Sorgpapper, Kuvert, Visitkortsblanketter.

E. C. GJESTVANGS
H. & F. A.-B.
STOCKHOLM

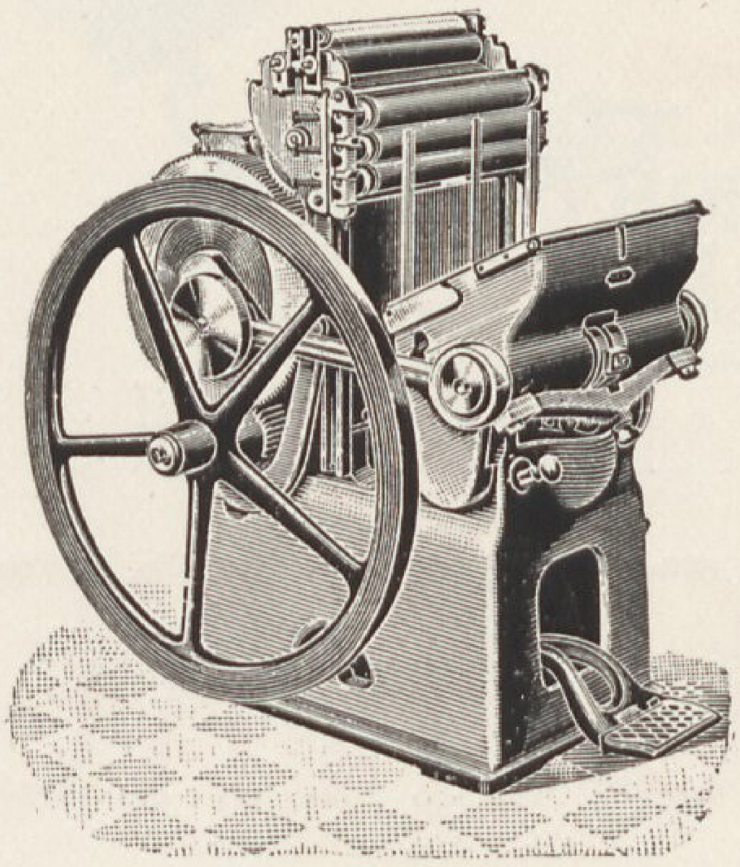
TANGYES Gas- & Fotogén-MOTORER

ARTISTISKA
ANNONSER
KLICHÉER
I FOTOTYPI
AUTOTYPI
KOPPAR=
FÄLLNING
SPECIALITET:
ELEGANTA
ACCIDENSER
TECKNINGAR
UTFÖRAS.
WALD.
GÖTEBORG
RIKSTEL. 342
ZACHRISSONS BOKTRYCKERI
MEDALJER:
PARIS 1894 · GÖTEBORG 1891
MALMÖ 1896 · GÖTEBORG 1894
STOCKHOLM 1897

Victoria Digeltryckpress

VÄRDEFULLA FÖRBÄTTRINGAR
TALRIKA FINASTE
PATENT REFERENSER
NYA FÖRBÄTTRINGAR

STORLEK II

PRISBELÖNT:
KÖLN 1890
AMSTERDAM 1892
AUSSIG 1893 LYBECK 1895
KÖNIGSBERG 1895
DRESDEN 1896 LEIPZIG 1897

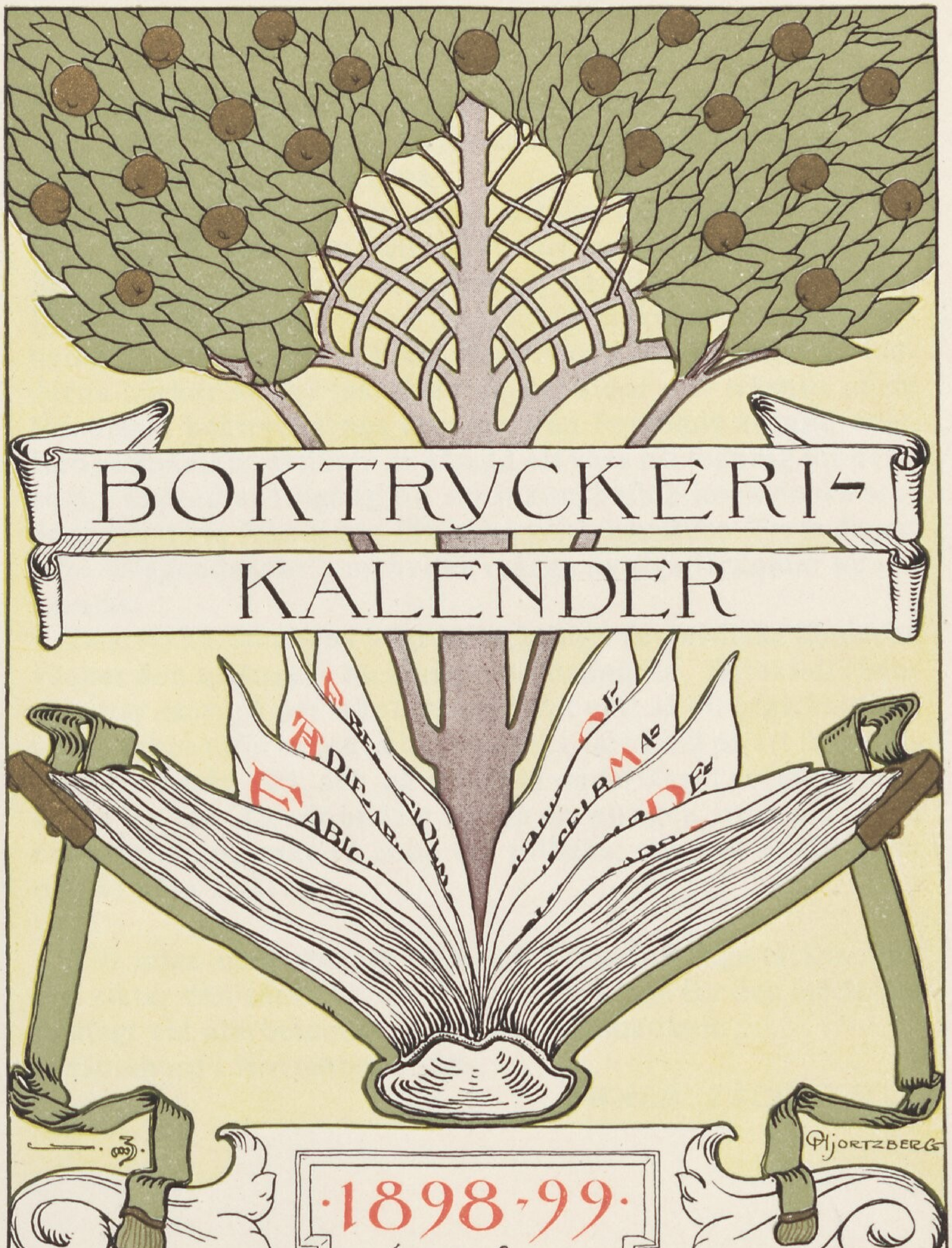
ROCKSTROH & SCHNEIDER NACHF.

MASKINFABRIK

DRESDEN—HEIDENAU

1898 1899

BOKTRYCKERI-KALENDER

BOKTRYCKERI-
KALENDER
OLJORTZBERG
·1898-99·
·6&7 ÅRG·
VNDER MEDVERKAN AF FRAMSTÅENDE FACKMÄN
VTGIFVEN AF WALD· ZACHRISSON

FÖRORD

Boktryckerikalendern, som af flere skäl fördröjts, framträder denna gång som en dubbelårgång.

Utgifvaren har hufvudsakligen sökt belysa den del af vårt fack, som bäst behöfver uppmärksammas, nämligen bokutstyrseln. Utom en närmast för boktryckets män utarbetad biografi öfver William Morris och afbildningar af moderna böcker återgifvas äfven en del sidor och träsnitt ur de förnämsta boktryckarnes arbeten från femtonde århundradet. Den sistnämnda artikeln är afsedd att vara till ledning för dem, som i saknad af tillgång till ett inkunabelbibliotek önska studera arbetena från tiden för boktryckarkonstens första dagar, "die Wiegendrucke", ur hvilka många nyttiga lärdomar kunna hämtas.

Boktryckarkonstens höga utveckling i de nordiska länderna väcker den utländske fackmannens förundran. Särskildt i Sverige har man på det tekniska området nått så att säga kulmen. I allmänhet utföres också boktrycket i vårt land på ett fullt tillfredsställande sätt, och på intet vis underlägset arbetena från andra länder. Det är endast i fråga om en egen, utpräglad stil i bokutstyrseln, som vi ännu stå tillbaka, och det är till detta mål vi böra sträfva.

Till mina medarbetare uttalar jag min hjärtliga tacksamhet och riktar den särskildt till Herr Sven Linge för den möda han nedlagt vid utarbetandet af Sättaregrammatiken.

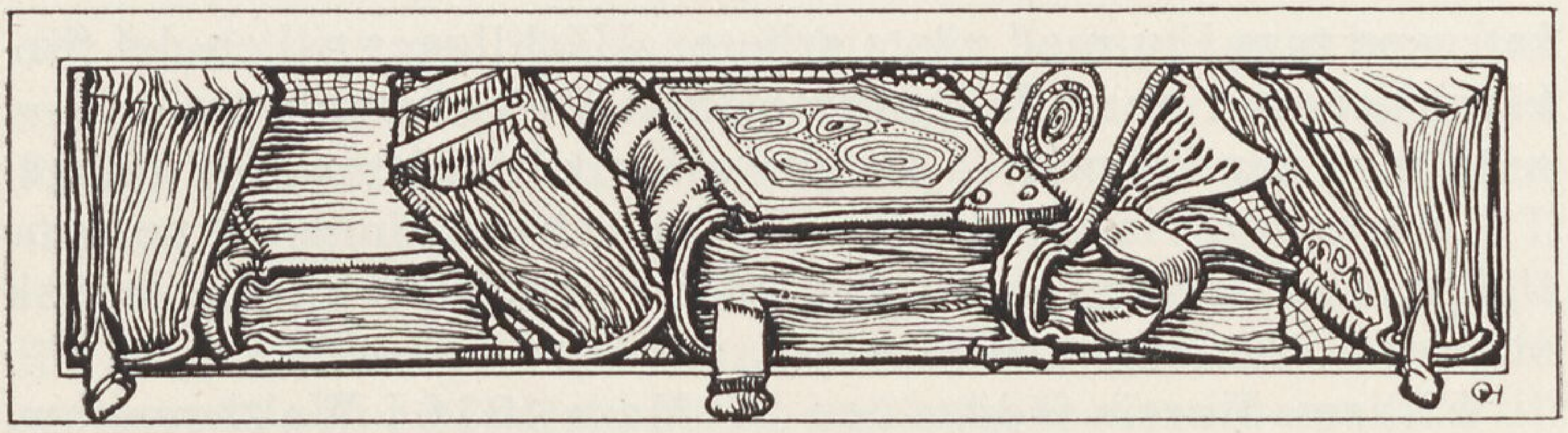
Göteborg i November 1899.

WALD. ZACHRISSON.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

William Morris

WILLIAM MORRIS · EFTER ENGELSKA KÄLLOR AF FRIGGA CARLBERG

”KONST ÄR UTTRYCKET FÖR MÄNNISKANS GLÄDJE I ARBETET”. MORRIS

”Jag är en konstnär eller en arbetare med allvarlig vilja att använda den förmåga jag möjligen äger och fast besluten att icke, om jag kan undvika det, göra något dåligt”.

Denna enkla karakteristik af sig själf och sitt arbete är uttalad af en af vårt århundrades märkligaste personligheter, stor som konstnär — eller arbetare, hvilket han ansåg vara detsamma — och stor som människa: WILLIAM MORRIS, ”skald och boktryckare”.

Dessa bestämmelser beteckna endast två sidor af Morris' exceptionella begåfning. Han kunde med en liten förändring af den romerske filosofens ord med allt skäl säga: Ingen konst är mig främmande. En någorlunda fullständig förteckning öfver Morris' alla yrken och sysselsättningar skulle se ut på följande sätt: skald, arkitekt, målare, dekoratör och hufvudman för firman Morris & Co. (tillverkning af tapeter, textiler, broderier och finare möbler samt dessutom färgeri och verkstad för keramik och glasmålning), lärare och föreläsare, boktryckare, författare och socialpolitisk ledare.

Med denna sällsynta mångsidighet förenade Morris i sin karaktär en seg, energisk koncentration, som icke nöjde sig med *att* ett arbete utfördes, utan lade hufvudvikten på *hur* det utfördes. Hvad som för tillfället sysselsatte honom ägnade han hela sitt intresse, alla sina krafter, tills han nått det mål han föresatt sig, för att sedan med samma ifver, samma lefvande

intresse taga i tu med nästa arbete. Häri ligger till en del förklaringen, hur en enda person mäktat utföra ett arbete, som — mätt med vanliga mått — kunde varit rik lifsgärning för många. Till dessa Morris' egenskaper kommer hans vinnande personlighet, som kring honom samlade en trofast och entusiastisk stab af konstnärer-arbetare.

William Morris föddes den 24 Mars 1834 i Walthamstow, Essex. Fadern, till yrket köpman, dog, då gossen var tio år gammal, och efterlämnade en betydlig förmögenhet. Som många andra af sina ryktbara samtida, Ruskin, Burne-Jones m. fl. bebestämdes Morris att uppfostras för det andliga ståndet. Redan under skoltiden i Marlborough gjorde emellertid den prästerliga ledningen gossen rebellisk. Och den speciella begåfningen var för stark att låta sig kufvas. Gossen hade en passion, om icke framkallad, så åtminstone utbildad genom Walter Scotts romaner, mäktigare än alla andra: en oemotståndlig kärlek till gamla kyrkor. Icke af religiöst utan af arkitektoniskt och historiskt intresse. Vid nio års ålder genomströfvade han på sin pony halfva Essex på upptäckt efter gamla byggnader.

Denna kärlek har Morris blifvit trogen. Han berättar om sitt första besök i katedralen i Amiens, hur han med nöd kunde afhålla sig från att skrika högt af glädje öfver dess skönhet.

Samtidigt med Morris inskrefs Edward Burne-Jones vid universitetet i Oxford, och dessa båda konstnärsnamn äro sedan oskiljaktigt fästa vid hvarandra i lifslång gemensam tempeltjänst i konstens helgedom.

Väckelsen för de unga medeltidssvärmarna blef prærafaelitismen, förkunnad med John Ruskins eldande vältalighet och representerad af Dante Gabriel Rossettis mäktiga snille. Efter åtskillig tvekan följde Burne-Jones den manande rösten och blef inom kort den afgudade mästarens lärjunge och vän, under det Morris med allt det erkännande han gaf åt den nya rörelsen inom konsten — till hvars främste målsmän han sjelf vanligen räknas — aldrig lät inregistrera sig som ledamot af det prærafaelitiska brödraskapet.

Sedan Morris år 1856 tagit sin bachelor-of-art-grad, blef han kontraktsenligt antagen som lärling hos mr. E. G. Street, arkitekt vid universitetet i Oxford. Mr. Street var just då sysselsatt med restaurering af stadens gamla gotiska byggnader,

och hvad hans nye lärjunge tänkte om detta slags arbete kan man bilda sig en föreställning om däraf att han tillsamman med Philip Webb efter ytterligare vunnen erfarenhet stiftade ”Sällskapet för skydd åt fornåldriga byggnader”.

Att nämna hvad han på detta område uträttat skulle leda för långt från ämnet med denna framställning. Vare nog sagdt, att samtid och eftervärld stå i outplånlig tacksamhetsskuld till Morris för hans insats i striden mot den vandalism, som under namn af ”restaurering” for förhärjande fram öfver världens härligaste minnesmärken och värdefullaste konstskatter. Men det är icke endast Morris’ landsmän, som stå i tacksamhetsskuld till ”Sällskapet för skydd åt fornåldriga byggnader”. Konsten var för Morris ett commune bonum, och då restaureringsarbetet började företagas med S:t Markuskyrkan i Venedig, rörde sällskapet med Morris i spetsen upp himmel och jord för att hindra ogärningen.

Vid ett sällskapets möte talade Morris om nödvändigheten att försöka hejda den förstörelse, som efter att hafva ”renoverat” både norra och södra sidan af den vördnadsvärda byzantinska basilikan, nu hotade med — icke endast att ersätta de gamla mosaikerna på framsidan med modärn styggelse, — utan att rifva ned och återuppbygga hela fasaden, det förnämsta och dyrbaraste af kyrkans arkitektur. Saken hade för stor betydelse för att någon småaktig hänsyn kunde tagas till att protesten gällde en annan nations egendom. I hela världen fanns endast en sådan byggnad, och den förtjänade väl ett etikettsbrott, om detta kunde bidraga till dess räddning. Det första, afvisande svaret, att engelsmännen kunde se sig omkring i sitt eget land, förmådde icke hejda den våldsamma agitation, som Morris satt i gång. Hans upprepade varma vädjan till Italiens folk att uppbjuda alla krafter för att förmå myndigheterna att icke röra vid de ovärderliga mosaikerna och de härliga inläggningarna, hvilka utgöra kronan på S:t Markuskyrkans ärorika skatter, förklingade icke ohörd. Vederbörande kände sig träffade, skyllde på österrikarna, som under belägringen börjat fingra på basilikan — och restaureringen fullföljdes icke. För räddningen af detta minnesmärke, det yppersta i sitt slag, står hela den civiliserade världen i skuld hos William Morris, skönhetsälskaren och entusiasten.

Under vistelsen i Oxford utgaf Morris sin första diktsamling, "The defence of Guinevere and other poems" och försökte sig samtidigt med framgång som målare.

Om man steg för steg följer Morris på hans olika verksamhetsområden, märker man snart, att driffjädern till det jättearbete han utfört är kärlek till skönhet, eller snarare — enär dess spännkraft kanske icke vore stark nog — hat, brinnande, lidelsefullt hat till det osköna. Och till detta räknar han först och sist allt schablonmässigt, maskinarbetet utan själ och utan innehåll.

Anledningen till bildandet af dekorationsfirman Morris & Co., hvilken haft ett oöfverskådligt stort inflytande på smakriktningen inom konst och industri, är ganska betecknande. Morris skulle sätta eget bo, men fann, att allt som hörde till ett hems inredning, sårade hans skönhetskänsla. Vallance skrifver härom i sitt arbete öfver Morris: "Det är öfverflödigt uppräkna hela eländet från denna tid. Berlinertapisserier, pärlbrickor, virkade antimakassar på tagelstoppade soffor, vaxblommor under glaskupor, missfoster i prässad mässing och förgylld gips; stolar, bord och andra möbler fasaväckande af fernissa och förvriden vanskaplighet; mattor med "naturalistiska" blomsterornament med falska skuggor och orätt perspektiv — och tusen andra saker lika simpla och osmakliga. Minnet af dem, oupplösligt förenadt med högröda, blommande geranier och oformliga krinoliner, är alltför smärtsamt lifligt hos många af oss. Det är nog att säga, att hvarken pengar eller goda ord kunde åstadkomma något ens tillnärmelsevis vackert för ett hems inredning och prydande, då William Morris började sin Herkuleskamp mot fulhetens tyranni.

Det var, som sagdt, i sitt eget hem Morris företog experimentet. Några damer, vänner till Morris och hans fästmö — Florence Terry, hvars bild vid många olika tillfällen blifvit förevigad af Dante Gabriel Rossetti — brukade samlas i atelieren vid Red Lion Square för att under Morris' ledning brodera tapeter och gardiner m. m. till att pryda det nya hemmet. Ett af dessa arbeten flyttades sedermera till Kelmscott Manor och upphängdes där. Det var en tapet med ett fortsättningsmönster — tecknadt af Morris — fåglar, på kornet lika dem man vanligen ser i Noaks ark, raka och stela träd som i en välklippt

holländsk trädgård eller i ett barns leksakslåda och bandremsor, försedda med mottot "If I can". Sömmen utfördes med långa, grofva stygn, lika djärfva som verkningsfulla.

Morris' hus byggdes af hans vän Philip Webb. Fresker målades af Burne-Jones och Rossetti, och många andra konstnärsnamn äro förbundna med minnet af "Det röda huset i Upton", som Morris' hem kallades. Vindflöjeln på gafveln bär årtalet 1859. Två år senare stiftades dekorationsfirman Morris, Marshall, Faulkner & Co. Hur den kom till stånd berättar Rossetti* på följande sätt: "En afton, då vi vänner sutto tillsammans och talade om konst, hur i gamla tider konstnären sysselsatte sig med hvarjehanda, tecknade ornament, gjorde ritningar till möbler o. s. v., föreslog en af oss, mera på skämt än allvar, att hvar och en skulle deponera fem pund för att grunda ett sådant sällskap. Fempundssedlarna voro på den tiden tunnsådda hos oss, och jag skulle icke velat svära på att bordet skulle digna under sådana. Sällskapet kom emellertid till stånd, fast där naturligtvis icke var tal om kontrakt, stadgar eller dylikt. Morris valdes till ledare, icke därför att någon af oss ens i drömmen tänkte, att han kunde duga till affärsman, utan därför att han var den ende bland oss, som hade tid och pengar".

Firman utgjordes af William Morris, Dante Gabriel Rossetti, Burne-Jones, Walter Crane, Madox Brown, Arthur Hughes, Philip Webb, Marshall och Faulkner. Den bro mellan konst och handtverk, som århundradens andliga snobberi gjort sitt bästa att bryta ned, var ändtligen återupprättad, och förtjänsten häraf tillkommer i främsta rummet William Morris.

"Han blef", säger J. S. Bing (Dekorative Kunst, oktober 1897) "reformatorn af det engelska hemmet med allt hvad dit hörer. Fönstermålningar, textiler, tapeter, möbler, keramik, böcker, allt förenade han till ett harmoniskt helt, enkelt och gediget, artistiskt och alltid motsvarande det bearbetade materialets art".

"Gören icke plogar af guld och binden icke kontorsböcker i emalj. Trösken icke säden med skulpterade slagor och sätten icke basreliefer på kvarnstenar", säger Ruskin till sina lärjungar. Och på denna princip är Morris' konst byggd; han för-

* Athenæum Okt. 1896 sid. 488.

lorade aldrig ur sikte *ändamålet* och *materialet.* Om och omigen uppmanar Morris i tal och skrift att aldrig glömma dessa två. Sålunda är det icke nog för en tecknare att göra ett korrekt mönster, han måste känna till hur det skall utföras, vara förtrogen med såväl ändamålet och materialet som det sätt — med maskin eller för hand — hvarpå arbetet skall utföras. En konstnärsarbetares första plikter äro: ärligt och allvarligt studium af naturen, grundlig och klar kunskap om förflutna tider i stället för slafvisk efterhärmning, och framför allt noggrann omsorg att fantasi, färg och form äro i öfverensstämmelse med materialets fordringar.

Liksom skönhetskärleken gjort William Morris till reformator af hus och hem, gjorde den honom äfven till ”bokreformator”. — ”Det enda konstnärliga arbete, som öfverträffar en äkta medeltidsbok är en äkta medeltidsbyggnad”, säger Morris någonstädes. Och då fulhetens mäktigaste bundsförvandt, ärkefienden ”commercial profit”, omöjliggjorde återgången till medeltidens arkitektur, ville han åtminstone söka väcka till lif den konst, som han ansåg för den näst bästa; och så uppstod *Kelmscotts tryckeri.*

Det var ingen ny kärlek, som vaknat hos William Morris, snarare är den ett ytterligare bevis på den gamla sanningen: On revient toujours . . . Trettio år förut hade han sysslat med träsnideri, kopierat Dürer, textat och illuminerat handskrifter samt själf — efter teckningar af Burne-Jones — skurit 45 stockar till ”The earthly paradise”.

I bildandet af ”Bibliographical Society” tog William Morris verksam del. Om sällskapets syften gaf dess president mr Copinger, närmare upplysning i invigningstalet den 21 November 1892, hvilket slöt med dessa ord: ”Sällskapets syften äro vidsträckta och arbetsfältet stort, framgången beror hufvudsakligast på enad styrka. Sällskapets stiftande skall göra epok i vårt lands litteratur. Det skall höja anspråken — the standard of excellence — och arbeta under stadig tillväxt, tills bibliografien är förklarad en exakt vetenskap och intager den ställning inom litteraturens värld, hvarifrån okunnigheten så länge hållit henne borta”.

Vid sällskapets sammankomster förevisades eller föredrogos uppsatser och artiklar, som rörde de uppställda syftena.

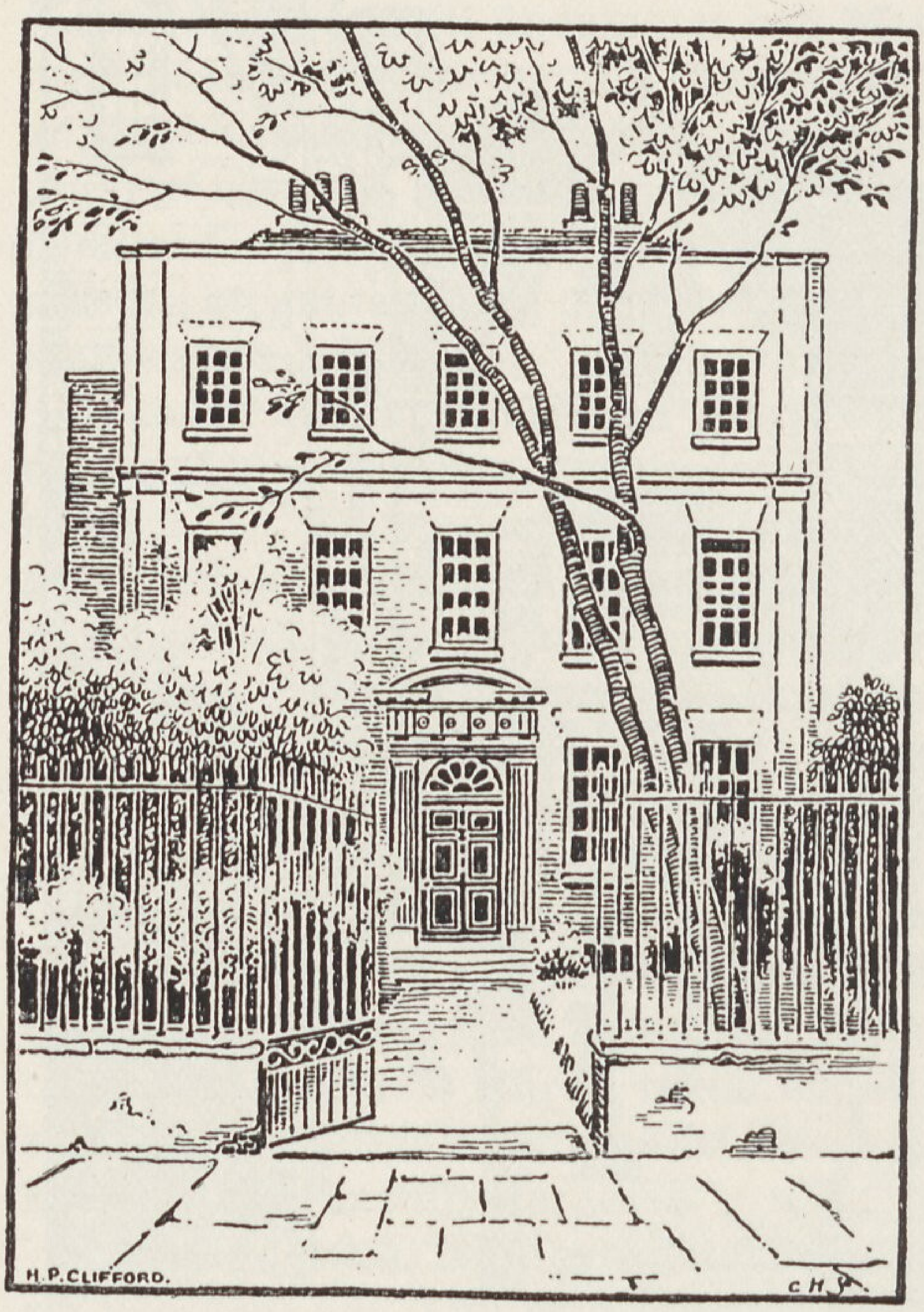

Kelmscott. Entréfasaden.

Morris bidrog med en värdefull broschyr, kallad ”The ideal book”.

Under de sex år, som föregingo bildandet af Kelmscotts tryckeri, hade Morris förvärfvat sig en liten utsökt samling af inkunabler för att sätta sig in i de första boktryckarnas metoder. Vid den utställning af medeltidsmålningar och illuminerade handskrifter, som anordnades af Antikvariska sällskapet i London, Juni 1896, var Morris' bidrag ett af de värdefullaste. Från hans bibliotek funnos sådana rariteter i bokväg som ”a bestiary” på pergament, skänkt till S:t Mary's och S:t Cuth-

bert's kyrka i Radeford (Worksop Priory) år 1187; en latinsk Psaltare från tolfte århundradet, på pergament med illuminerade initialer, fyrtio bilder ur bibeln och helgonens martyrskap; fyra blad af en Psaltare från omkring 1260; en bönbok med två helsides miniatyrer, rikt färglagda initialer och genomgående ornament, från 1300; två Sacrum Missal från fjortonde århundradet, m. fl. Efter utställningens slut förevisades den enastående samlingen, under ägarens resa i utlandet, i South-Kensington museet.

Kelmscott Press.

Bland dessa böcker var äfvenen kopia af Leonard af Arezzo's "Florens' historia", tryckt i Venedig 1496 af Jacobus Ruberes med romanska typer, liknande dem, som användes af Nicholas Jenson. Delar af denna bok och af Jensons Plinius från 1476 fotograferades i förstoring för att man lättare skulle få fram de olika bokstäfvernas karakteristik. Sedan Morris genom grundligt studium kommit till insikt af såväl felen som förtjänsterna, tecknade han med egen hand hvarje särskild bokstaf, först i större format, sedan i mindre, och erhöll den grundtyp, som han gaf namnet *The golden type.* Den består af åttiotre tecken — designs — inberäknande punkter, figurer och "bundna" bokstäfver.

Morris' afsikt var att med denna stil trycka en ny upplaga af Wynkyn de Wordes "The golden legend" — däraf stilens

namn — men oförutsedda hinder kommo i vägen, och det blef ett af Morris' egna arbeten, hvars hela titel med röda bokstäfver ter sig sålunda:

THE STORY OF THE GLITTERING PLAIN. WHICH HAS BEEN ALSO CALLED THE LAND OF LIVING MEN OR THE ACRE OF THE UNDYING. WRITTEN BY WILLIAM MORRIS.

Kelmscott Press' märke.

Utom den romanska stilart, som Morris gaf namnet "The golden type", tecknade han ännu två typer — götiska — Chaucer-stil och Troja-stil, hvilka egentligen äro samma stil i olika grader, Troja i "great primer", och Chaucer i "pica".

Det bästa referatet öfver Kelmscotts tryckeri, dess tillkomst, ändamål och verksamhet får man i en artikel af Morris' egen hand, lämnad åt en bokhandlare i London för en af dennes vänner, som i Amerika ämnade hålla föredrag öfver Kelmscotts tryckeri.

"Jag började trycka böcker i förhoppning att åstadkomma sådana, som skulle äga afgjordt anspråk på skönhet på samma gång de voro lätta att läsa och hvarken skulle besvära ögonen eller störa läsarens uppfattning genom bokstäfvernas excentriska form. Jag har alltid varit en stor beundrare af medeltidens kalli-

grafi och den tryckart, som tog dess plats. Hvad 1500-talets böcker angår, har jag gjort den erfarenhet, att de voro alltid vackra blott och bart genom typografien, oafsedt ornamenten, som så rikligt pryda dem. Och kärnpunkten i min afsikt var att åstadkomma böcker, hvilka det skulle vara ett nöje att betrakta som alster af tryck och typanordning. Då jag såg mitt företag ur denna synpunkt, fann jag att hvad jag först och främst hade att taga i betraktande var: papperet; typens form; afståndet mellan orden och mellan bokstäfverna såväl som mellan raderna och till slut den tryckta textens plats på sidan.

Det var naturligt att jag skulle finna det nödvändigt att använda handgjordt papper, både för varaktighetens och utseendets skull. Det skulle vara falsk ekonomi att spara på papperets kvalité; jag hade endast att bestämma mig för hvilket slags papper. I denna sak kom jag till två slutsatser: 1) papperet måste vara af hellinne (det mesta handgjorda papper nu för tiden är af bomull) och måste vara fullkomligt hårdt, d. v. s. ordentligt limmadt; och 2) att ehuru det måste vara slätt och icke reffladt, d. v. s. tillverkadt på en form af tydliga metalltrådar, linjerna, som dessa trådar förorsaka, icke få vara så framträdande att papperet ser randigt ut. Jag märkte, att jag i dessa afseenden var ense med papperstillverkarna i femtonde århundradet och tog till mönster ett papper från Bologna år 1473.

Så är det typen. Snarare af instinkt än af grubbel därpå började jag skaffa mig en stor typ af romansk stil. Hvad jag åstundade var en bokstaf ren i formen; enkel utan öfverflödiga utkrusningar; solid utan att linjerna göras gröfre och finare d. v. s. utan ”hårstreckar”, hvilket är den modärna typens hufvudsakligaste fel och hvilket försvårar läsningen; icke hopträngd, som all nyare stil blifvit tack vare penningintressets tvingande makt. Den enda källa, hvarur denna förbättrade romanska stil kunde hämtas, var arbetena af de stora venetianska boktryckarna i femtonde århundradet, af hvilka Nicholas Jenson hade att uppvisa de fullständigaste och mest romanska typer från åren 1470—1476. Jag studerade denna typ med stor noggrannhet, fotograferade den i förstorad skala och kopierade den många gånger, innan jag började teckna min egen bokstaf, så att ehuru jag funnit själfva kärnan, har jag icke slafviskt kopierat; i själfva verket är min romanska typ, synnerligast i de

”gemena” bokstäfverna, mera besläktad med den götiska än Jensons är det. Sedermera fick jag klart för mig, att jag måste hafva såväl en götisk som en romansk stil, och jag föresatte mig att befria den götiska stilen från beskyllningen för oläslighet. Och jag kände, att denna beskyllning kunde icke med skäl af sannolikhet gälla typerna från tryckerikonstens två första dekader. Schoeffer i Mainz, Mentelin i Strassburg och Günther Zainer i Augsburg undveko de spetsiga ändarna och den orimliga hopträngning, hvilka lades en senare stil till last. Endast de första boktryckarna, som där naturligtvis följde företrädarnas, skrifvarnas, exempel, voro mycket slösaktiga med förkortningar och brukade en mängd sammanbundna bokstäfver, hvilka emellertid äro mycket bekväma för sättaren. Sålunda uteslöt jag helt och hållet förkortningar, med undantag af & och hade mycket få sammanbundna bokstäfver, endast sådana, som voro absolut nödvändiga. Med mitt ändamål ständigt i sikte tecknade jag en tryckbokstafs-stil, som jag tror mig kunna påstå är lika läslig som någon romansk och, för att vara uppriktig, jag föredrar den framför den romanska. Denna stil är af storleken ”Great Primer” (romanska stilen är ”engelsk kegel”), men längre fram blef jag tvungen att vid tryckningen af Chaucer (en bok med dubbelkolumner) anskaffa en gotisk stil af ”Pica”-storlek. Punsarna för alla dessa typer skuros med stor skicklighet af Mr E. P. Prince och återgifva tillfredsställande de af mig utförda teckningarna.

Återstår utrymmet. Först måste man tänka på att bokstafvens ”fas” skall vara så nära intill ”stapeln” som möjligt, så att störande hvita tomrum mellan bokstäfverna undvikas. Sedan måste aktgifvas på att tomrummen mellan orden dels icke äro större än att dessa tydligt särskiljas, och dels att de äro så lika stora som möjligt. Modärna typografer, äfven de bästa, fästa mycken liten vikt vid dessa två hufvudpunkter i en korrekt uppställning, och de mindre skickliga rusa blindt på i utsväfvande vidlyftighet och åstadkomma därigenom bland annat dessa fula ”floder” af mellanrum, hvilka flyta omkring på papperet och äro en skamfläck för allt hvad anständig typografi heter. För det tredje skola tomrummen mellan raderna icke vara för öfverdrifna, det modärna bruket af mellanslag skall användas ytterst sparsamt och aldrig utan bestämd anledning som för

att utmärka något särskildt slags tryck. Det enda mellanslag jag tillåtit mig är i några fall en kvartpetit mellan raderna i min götiska picastil. I Chaucer och andra böcker med dubbelkolumner har jag användt en åttondedel, och icke ens detta i 16:o-böckerna. Sist men alldeles icke minst viktigt kommer den tryckta textens ställning på sidan. Den inre marginalen bör vara smalast, den öfre något bredare, den yttre ännu bredare och den undre bredast af alla. Från denna regel afvikes aldrig i medeltidsböcker, tryckta eller skrifna. Modärna boktryckare synda systematiskt häremot i uppenbar motsägelse af det faktum, att en boks enhet utgöres af två sidor. En vän, bibliotekarie vid ett af våra förnämsta privata bibliotek, omtalar för mig, att han efter noggrann pröfning kommit till det resultat, att medeltidsregeln i detta fall var att göra en skillnad af 20 % från marginal till marginal. Dessa placeringsförhållanden äro af största vikt vid åstadkommandet af vackra böcker. Om dessa villkor tillräckligt beaktas, skall hvilken bok som helst äfven i det vanligaste tryck blifva åtminstone ordentlig och behaglig för ögat. Förakt för dem skall förstöra verkan af den bäst tecknade stil.

Det var endast naturligt, att jag, dekoratör till yrket, skulle försöka att på ett passande sätt pryda mina böcker; angående denna sak vill jag blott nämna, att jag alltid försökt komma ihåg nödvändigheten af att dekorationen är i öfverensstämmelse med stiltypen. Jag får tillägga, att vid teckningen af de vackra och oöfverträffliga träsnitt, hvilka prydt åtskilliga af mina böcker, först och främst Chaucer, hvilken nu närmar sig fullbordan, har min vän Sir Edward Burne-Jones aldrig förlorat denna viktiga punkt ur sikte. Hans arbete gifver oss icke endast en serie af de skönaste och fantasirikaste taflor, utan bildar äfven den mest harmoniska dekoration till den tryckta boken. Kelmscott Manor, Upper Mall, Hammersmith, Nov. 11, 1895".

Omkring femtiotvå arbeten — sextiosex volymer — ha blifvit tryckta i Kelmscotts tryckeri; dessutom två sidor af "The Chronycles of Syr John Froissart". Detta senare arbete var föremål för Morris' synnerliga intresse. Han hade ämnat begagna sig af Lord Berners öfversättning från Pynsons upplaga år 1523 och 1525. Verket skulle hafva utkommit i två delar med dubbla kolumner och ornament; de senare tecknade af

Morris förvillande likt 1400-talets illuminationer. Det färdigtryckta pergamentbladet gifver en föreställning om den stora förlust bokvärlden lidit genom att detta arbete icke fullföljdes.

Det är öfverflödigt påpeka, att Morris som hatade maskiner, där de icke voro absolut nödvändiga, använde endast handpress (typ "Albion"). Till en början utgjordes hela arbetsstyrkan af en karl och en gosse. Men redan i Nov. 1891 vid tryckningen af "The golden legend" måste ännu en press anskaffas, hvilken i sin ordning följdes af en tredje. Personalen växte naturligtvis också i antal.

Den stil Morris själf föredrog var Troja-stilen. Denna synes vara starkt influerad af Peter Schœffer i Mainz, Günther Zainer i Augsburg och Anthonius Koberger i Nürnberg, men den har dock sin egen individualitet, som skarpt afviker från hvarje medeltidsstil. Den har emellertid hittat vägen utom England. Ett liknande öde är beskärdt "the golden type", som efter att i Amerika ha varit underkastad "förvandlingens lag", ingalunda till båtnad för stilen, återkom till England under namnen venetiansk, italiensk och Jensonsk.

Det är en rikhaltig samling af initialer, randteckningar och ornament — de förstnämnda till ett antal af 384 — som under denna tid blifvit tecknade för Kelmscotts tryckeri. Ensamt för "The Recuyell of the Historyes of Troye" graverades 108 olika ritningar till marginalornament.

Det förnämsta arbete som utgick från Kelmscotts tryckeri, var "The works of Geoffrey Chaucer". Folio. Chaucerstil med rubriker i Trojastil för de längre poemen. Tryckt i svart och rödt med randteckningar och 87 träsnitt, tecknade af Sir E. Burne-Jones. Från Oktober 1894 till Maj 1896 sysselsatte sig Morris nästan uteslutande med detta verk. Boken trycktes i 438 exemplar — 425 på papper till ett pris af 20 pund, 13 på pergament till 120 guinéer — hvilka alla voro subskriberade, så att boken genast vid sitt framträdande hörde till de "rara". Boken har kallats "århundradets finaste bok", "idealet för en modärn bok", "engelska boktryckerikonstens största triumf", "ett odödligt äreminne", m. m. som visar hvilket uppseende den väckt inom den bokälskande världen.

Tyvärr var det endast få år Morris fick ägna åt denna nya verksamhet. Den 3 Oktober 1896, samma dag som hans sista

bok ”The well at the world’s end” utkom, var hans lifsarbete fullbordadt. Utan honom kunde icke Kelmscotts tryckeri fortfara, och det stängdes i Januari 1898.

Reproduktionerna af Morris’ arbeten, utgångna från ”The Kelmscott Press”, och hvilka åtfölja denna artikel, äro utförda direkt efter originalarbetena, med undantag af reproduktionen af the Chaucer. Pappersformatet till ”A note by William Morris, ”The Book of Wisdom and Lies” och ”The Sundering flood” är något mindre än Boktryckerikalenderns. Satsbildens ställning å papperet är lika med originalens till ofvannämnda tre arbeten.

Lika uppfriskande som det är att efter långa mulna vinterdagar plötsligt mötas af strålande vårsol, lika hoppfullt lifgifvande är det att midt i fin-de-siècle-pessimismen träffa på en man som William Morris. Om honom kan den mycket missbrukade beteckningen ”öfvermänniska” vara på sin plats och långt mera förtjänt än om den, som i förnäm afskildhet ser ned på hopen, öfver hvilken han tror sig höjd.

”Come shoulder to shoulder, ere the world grows older!
Help lies in nought but thee and me:
Hope is before us, the long years that bore us,
Bore leaders more than men may be.

Let dead hearts tarry and trade and marry,
And trembling nurse their dreams of mirth,
While we the living our lives are giving
To bring the bright new world to birth”,

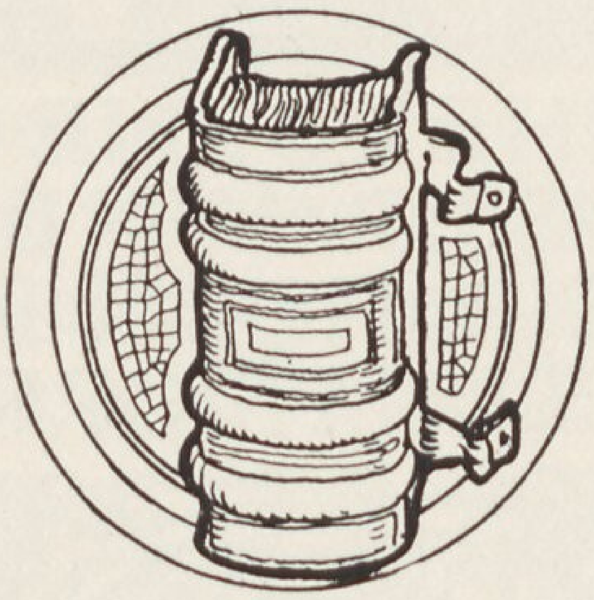
ljuder Morris’ röst till den lidande och kämpande mänskligheten.

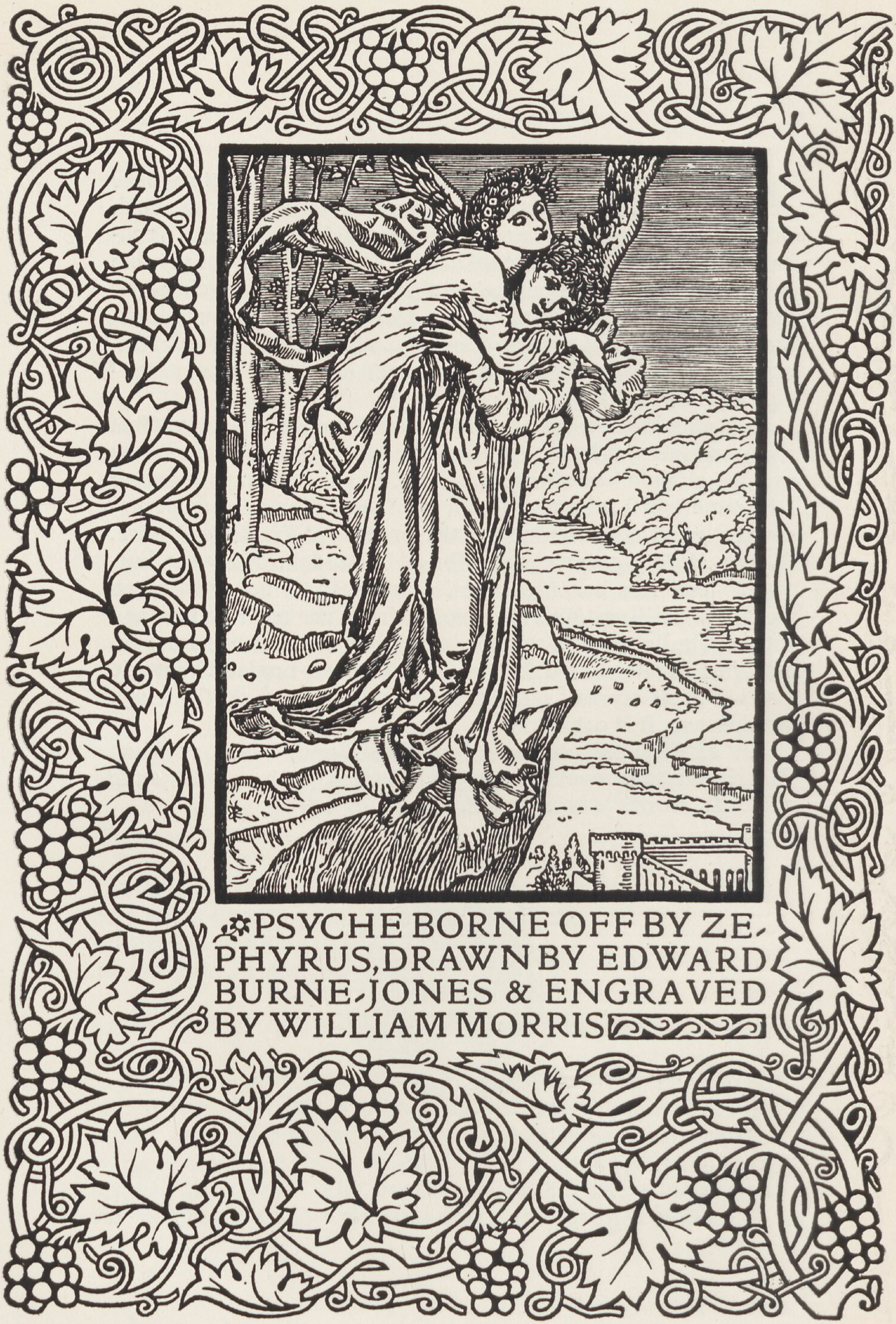
Hvad som enar dessa stora egenskaper, grundlig lärdom, snille, viljekraft och arbetsförmåga till den helgjutna personlighet, som bär William Morris’ ädla drag, är hans varma hjärtelag, utan hvilket ingen själens ört kan blomma och intet korn bringas till mognad. För Morris var skönheten icke målet, hon var medlet till att göra människorna lyckligare och gladare.

Morris har anspråkslöst kallat sig själf ”an empty singer of an idle day”. Denne ”empty singer” var en inspirerad skald, och en ”idle day” har han visst aldrig haft, outtröttligt verksam som han var. ”A dreamer of dreams born out of my due time” har Morris äfven kallat sig, och i detta uttryck ligger ett för honom betecknande drag. Det var som om han genom sin stora kärlek till medeltiden i sin natur upptagit allt det bästa och finaste som fanns hos denna och därmed förenat essencen af sin egen tids rikaste flöden.

Det mål Morris satt sig före: att än en gång göra lifvet värdt att lefva, rikt och lyckligt icke blott för de få utan för de många, glömde han aldrig, hvarken då han ritade tapetmönster i Hammersmith, diktade vid sitt skrifbord, illuminerade pergament eller då han höll socialistiska föredrag på Trafalgar Square. Morris tålde inga privilegier för de ”utvalda”. Alla voro ”utvalda” och lika berättigade till uppfostran, frihet, glädje och skönhet. William Morris’ framtidsdröm var att hela England en dag skulle vara en trädgård strålande af rosor och solsken. I de små glimtar han tillät sig i detta Garden-England hämtade han sin bästa styrka i arbetet för den nya tid, som skulle bringa broderskap, frid och lycka.

En af Englands stormän, en själsfrände, hvars omdöme Morris skattade mycket högt, John Ruskin, gaf honom följande vitsord: *Morris is beaten gold.*

PSYCHE BORNE OFF BY ZEPHYRUS, DRAWN BY EDWARD BURNE-JONES & ENGRAVED BY WILLIAM MORRIS

Första uppslaget ur "A note by William Morris" med träsnitt, tecknadt af Edward

NOTE BY WILLIAM MORRIS ON HIS AIMS IN FOUNDING THE KELMSCOTT PRESS

I BEGAN printing books with the hope of producing some which would have a definite claim to beauty, while at the same time they should be easy to read and should not dazzle the eye, or trouble the intellect of the reader by eccentricity of form in the letters. I have always been a great admirer of the calligraphy of the Middle Ages, & of the earlier printing which took its place. As to the fifteenth-century books, I had noticed that they were always beautiful by force of the mere typography, even without the added ornament, with which many of them are so lavishly supplied. And it was the essence of my undertaking to produce books which it would be a pleasure to look upon as pieces of printing and arrangement of type. Looking at my adventure from this point of view then, I found I had to consider chiefly the following things: the paper, the form of the type, the relative spacing of the letters, the words, and the

Burne-Jones och skuret af William Morris. Tryckt med "The golden type". Hel storlek.

to each other, and there was nought in them that was not lovely in those first days of their manhood.

Chapter XXXII. Foemen among the West Dalers

BUT when the spring was worn into April there fell new tidings: for on a morning early came Stephen the Eater hurrying into the hall at Wethermel & cried aloud: Bows, bows! Come afield all ye of this hall, & thou chiefly, Osberne the captain!

OUT then tumbled the stout men of Wethermel from shut-bed and hutch, and were presently armed; and Osberne was in his byrny and steel hood straightway, his bow in his hand and his quiver at his back.

THEY gathered about him & Stephen amidst of the hall, and then Osberne asks what is toward. Great matter enough, says Stephen. Yet how to help therein? There is unpeace in the Dale, but it has fallen on the Westerlings. Quoth Osberne, short

& sharp: Ye Otter, Simon, Longdeer, Alison, take horse and ride straightway down the Dale and round to every stead, and bid men gather to the side of the flood with bows & sling-spears and shot-weapons of all kinds, & that they stand not in knots and clumps, but drawn out in line, & space enough betwixt each shooter. Bid them to leave not a shaft at home, we may speedily make more, but not to loose once till they have marked their man. Now hasten ye four! But ye others come after me at once, for we will go afoot for the saving of time and the steadying of the shooting.

They go down to the flood

SO they went toward the water, a dozen men all told, and all had bows & good store of shafts. And as they went, Osberne spake to those about him and said: Spread out, and make little show of force, & show not your bows to the foemen, so that they may contemn us and venture the nearer to the bank. But shoot not till they defy us, lest we smite a peaceful man. Now they were presently nigh

Ett uppslag ur "The Sundering flood" written by William Morris. Hel storlek. Tryckt med "The Chaucer Type" (motsvarande mittel kegel).

RUKA REPLIED BY TELLING A TALE.

CXLIII. The lion which was brought up by a cat

A CAT was wandering hither & thither, when she found a dead lioness & a young lion-cub. The latter was alive, & the cat took it & fed it till it grew up and began to hunt beasts & eat them. One day the young lion found no game, and decided to eat his foster-mother the cat. When the cat saw this she climbed a tree. The lion lay down at the bottom & thus addressed her: "O foster-mother and instructress, thou who art dearer to me than a mother! when thou didst teach me thy ways, why didst thou not teach me how to climb a tree?" The cat replied: "I kept that to myself, so that in a case of need, like the present, it might be of use to me."

❦ "But I have taught thee all I knew, keeping back nothing for myself. Now I am in thy hands, & thou hast the power to do me much ill."

THE VIZIER TOLD A TALE.

CXLIV. The weeping and the laughing philosopher

IN a certain city there dwelt two men, of whom the one wept all the time, while the other did nothing but laugh, & never looked sad. The mournful man was asked: "Why dost thou always weep over things good and evil, ridiculous and

Ett uppslag ur "The Book of Wisdom and Lies". Tryckt med

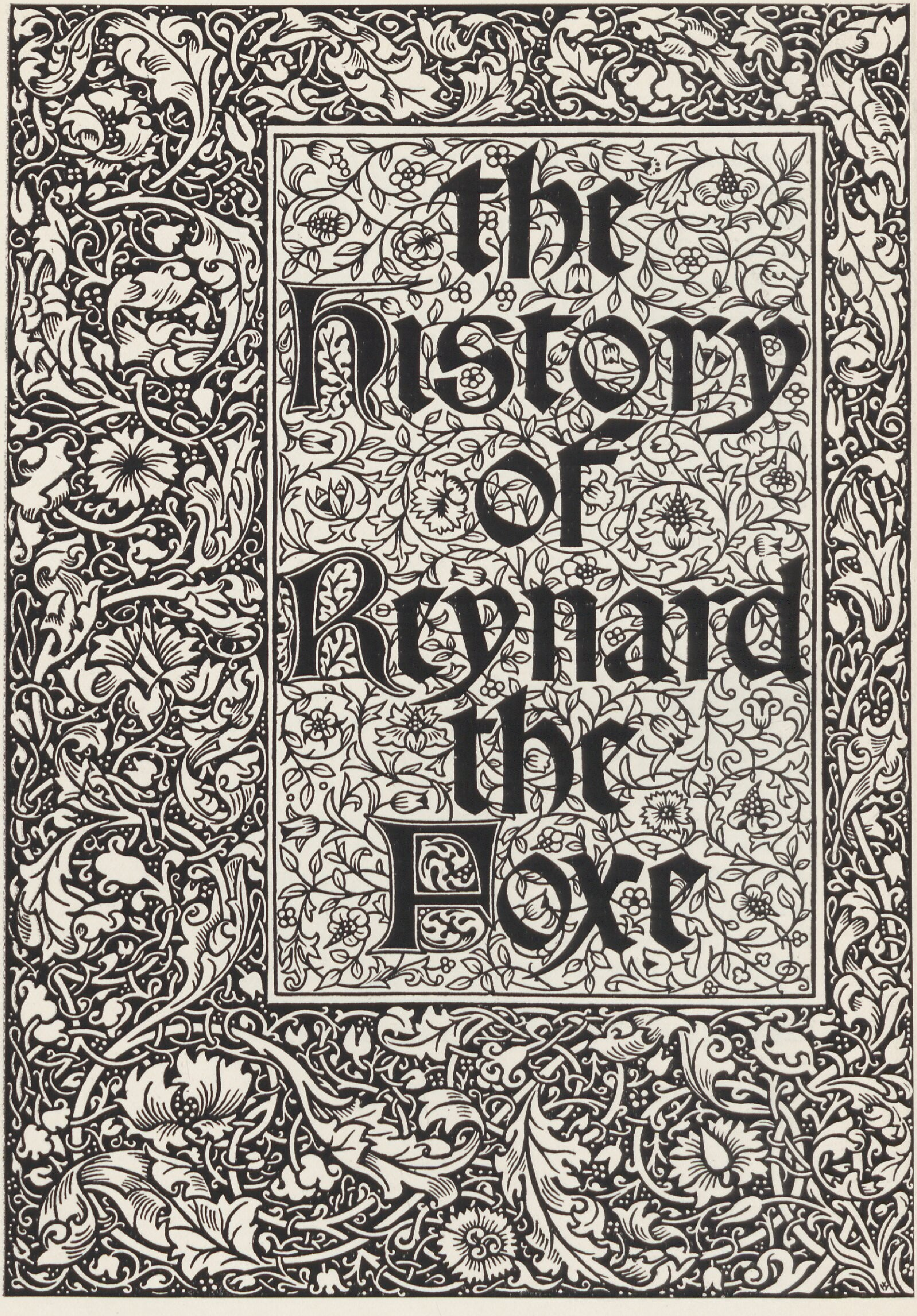
sorrowful?" He said: "This world will soon pass away; all are busied with the affairs of this fleeting life, forgetting eternal punishment; I weep because all are preparing a hell for themselves." Then the merry man was asked: "What is it that makes thee laugh?" He answered: "This world is transitory; all do ill & no good; I preached to everybody, but convinced none, now I have given myself up to laughter; what shall it profit me or them if I die of grief?" ❧ "Like him, I was troubled about thee, I was sad & distressed for thy sake; I taught thee, but could not gain thine ear, so now I have given myself up to laughter."

RUKA TOLD HIM A TALE IN REPLY.

CXLV. The two harriers, the fox, & the mice

TWO harriers were out hunting. They saw, in a field, a fox that had caught a mouse. Sometimes it let the mouse go, then it caught it again, and threw it up in the air. The fox said to the dogs: "My hour is come! God has delivered my head into your hands, whither can I flee from you? You see that the country here is open, so listen to my last request: you know how fond we foxes are of hunting mice, let me go and catch a mouse, and play with it, & then you can do what you like with me." The harriers made the mistake

"The golden type".

Titeluppslag till ”The History of Reynard the Foxe”.

Hyer begynneth the hystorye of Reynard the foxe

IN thys hystorye ben wreton the parables, goode lerynge, and dyuerse poyntes to be merkyd, by whiche poyntes men maye lerne to come to the subtylle knoweleche of suche thynges as dayly ben vsed and had in the counseyllys of lordes and prelates, gostely and worldly, and also emonge marchantes & other comone peple. And this booke is maad for nede and prouffyte of alle god folke, as fer as they in redynge or heeryng of it shall mowe vnderstand and fele the forsaid subtil deceytes that dayly ben vsed in the worlde, not to thentente that men shold vse them, but that euery man sholde eschewe and kepe hym from the subtyl false shrewys, that they be not deceyuyd. Thenne who that will haue the very vnderstandyng of thys matter, he muste ofte and many tymes rede in thys booke, and ernestly and diligently marke well that he redeth, for it is sette subtylly, lyke as ye shal see in redyng of it; and not ones to rede it; for a man shall not wyth ones ouer redyng fynde the right vnderstandyng, ne comprise it wel, but oftymes to rede it shal cause it wel to be vnderstande: and for them that vnderstandeth it, it shall be ryght joyous, playsant, and prouffitable.

Howe Rukenawe the She-Ape counseylled the foxe how he sholde byhaue hym in the felde ayenste the Wulf, capitulo xxxvij

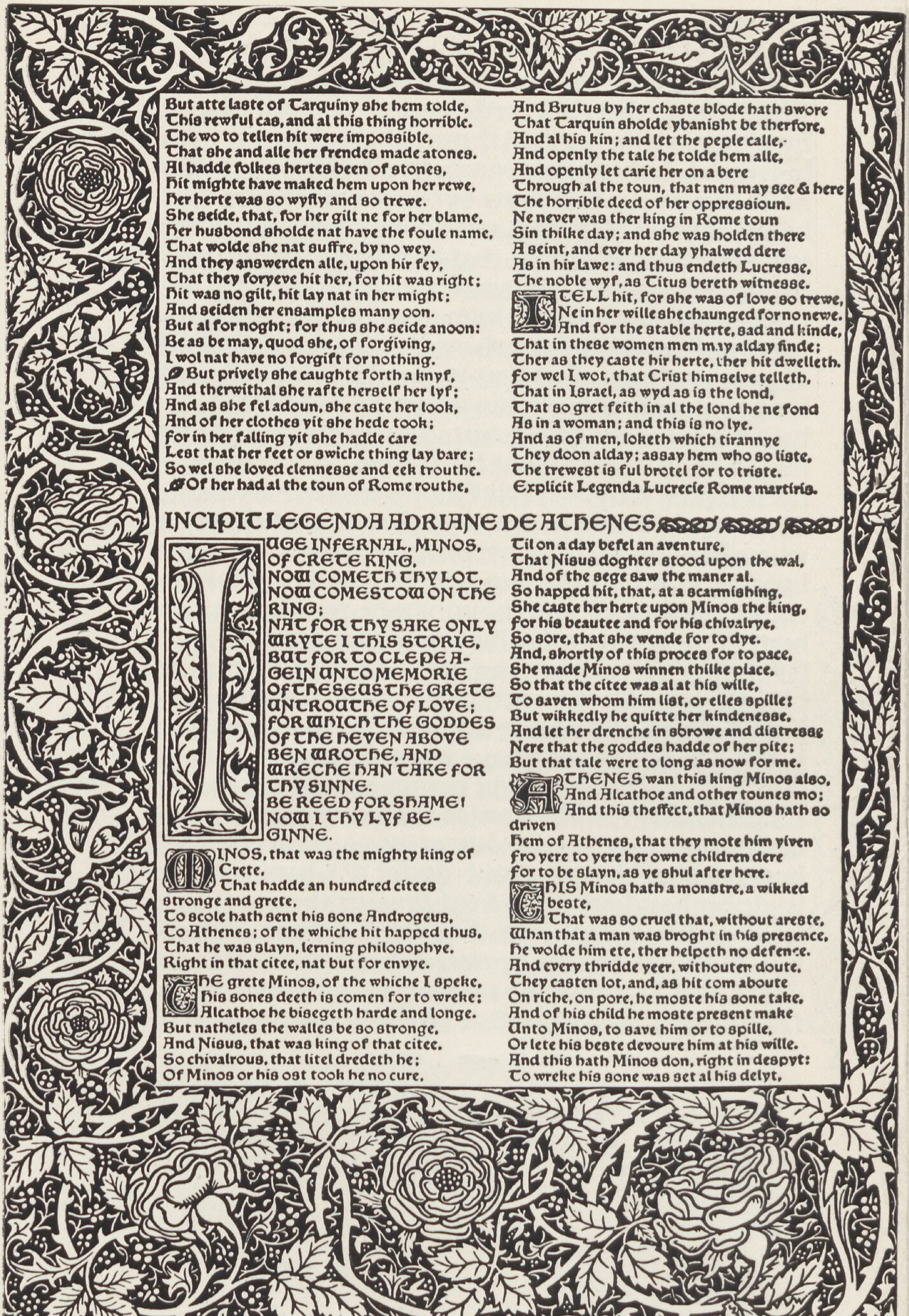
THE She-Ape sayde to the foxe: Reynert, neuewe, see that ye take hede in your batayll, be colde and wyse. Your eme taught me ones a prayer that is of moche vertue to hym that shal fyghte: and a grete maister and a wyse clerk, and was abbot of Boudelo, that taughted hym, he sayde who that sayde deuoutly this prayer fastyng shal not that day be ouercomen in batayl ne in fyghting. Therfore, dere neuew, be not aferd, I shal rede it ouer yow to morow, thenne may ye be sure ynough of the Wulf, hit is bettre to fyghte than to haue the necke asondre. I thanke you, dere aunte, saide the foxe, the quarell that I haue is ryghtfull, therfore I hope I shal spede wel, and that shal gretely be myne helpe. Alle hys lygnage abode by him al the nyght and helpe hym to dryue a-way the tyme. Dame Rukenawe the She-Ape his aunte thoughte alway on his prouffyt and fordele, and she dyde alle hys heer fro the heed to the tayl be shorn of smothe, and she anointed alle his body wyth oyle of olyue, and thenne was hys bodye al so glat and slyper that the Wulf sholde haue none holde on hym, & he was round and fatte also on his body. And she said to hym: Dere cosyn, ye muste now drynke moche that to morow ye may the better make your vryne, but ye shal holde it in tyl ye come to the felde, and whan nede is and tyme,

so shal ye pysse ful your rowhe tayll, and smyte the Wulf therwyth in his berde, and yf ye myght hytte hym therwyth in his eyen thenne shal ye byneme hym his syght, & that shold moche hyndre hym: but ellis hold alway your tayl faste bytwene your legges that he catche you not therby, and holde doun your eris lyeng plat after your heed that he holde you not therby, and see wisely to your self, and at begynnyng flee fro hys strokes and late hym sprynge and renne after yow, & renne to fore where as moste dust is, and styre it wyth your feet that it may flee in his eyen and that shal moche hyndre his syght, and whyle he rubbeth his eyen take your auantage, and smyte and bite him there as ye may most hurte hym, and alleway to hytte hym wyth your tayll fyl of pysse in his visage, and that shal make hym so woo that he shal not wyte where he is, and late hym renne after yow for to make hym wery: yet his feet ben sore of that ye made hym to lose his shooes, and though he be greet he hath no herte. Neuew, certaynly this is my counseyll.

THE connyng goth to fore strengthe therfore see for yourself, & sette yourself wysely atte defence, that ye and we alle may haue worship therof. I wold be sory yf ye myshapped, I shal teche you the wordes that your eme Mertyn taught me, that ye may ouercome your enemye as I hope ye shal doo wythout doubt. Therwyth she leyde her hand vpon his heed & saide these wordes: Blaerde Shay Alpheino, Kasbue Corsons alsbuifrio. Neuew, now be ye sure fro alle myschief and drede, and I counseyle yow that ye reste you a lytyl, for it is by the daye, ye shal be the better dysposed,

137

Ett uppslag ur ”The History of Reynard the Foxe” by William Caxton. 2/3-dels förminskning. Originalets storlek: 28,5 × 41 cm. Tryckt med ”The Troy type” (motsvarande tertia kegel).

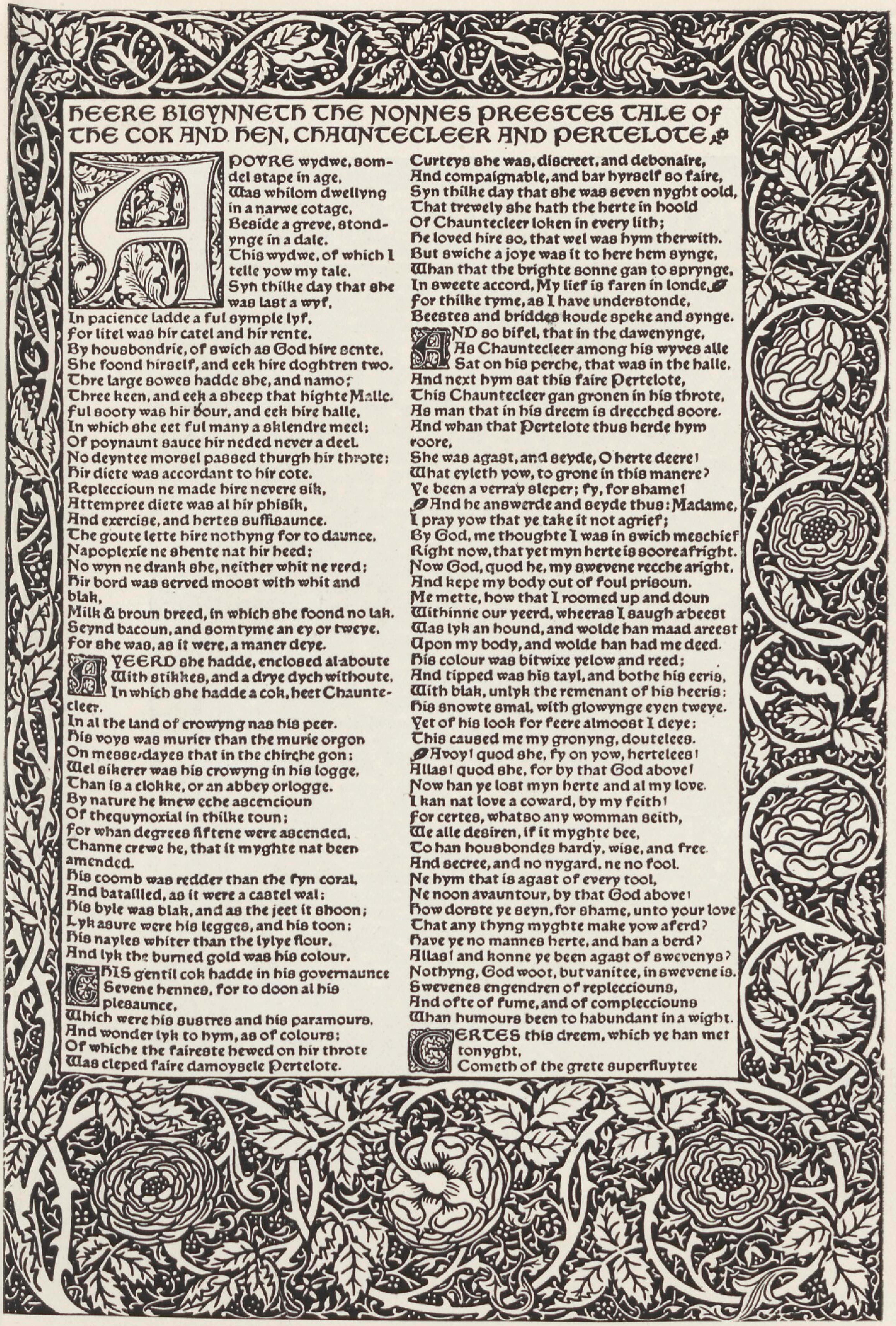

But atte laste of Tarquiny she hem tolde,
This rewful cas, and al this thing horrible.
The wo to tellen hit were impossible,
That she and alle her frendes made atones.
Al hadde folkes hertes been of stones,
Hit mighte have maked hem upon her rewe,
Her herte was so wyfly and so trewe.
She seide, that, for her gilt ne for her blame,
Her husbond sholde nat have the foule name,
That wolde she nat suffre, by no wey.
And they answerden alle, upon hir fey,
That they foryeve hit her, for hit was right;
Hit was no gilt, hit lay nat in her might;
And seiden her ensamples many oon.
But al for noght; for thus she seide anoon:
Be as be may, quod she, of forgiving,
I wol nat have no forgift for nothing.
But prively she caughte forth a knyf,
And therwithal she rafte herself her lyf;
And as she fel adoun, she caste her look,
And of her clothes yit she hede took;
For in her falling yit she hadde care
Lest that her feet or swiche thing lay bare;
So wel she loved clennesse and eek trouthe.
Of her had al the toun of Rome routhe,
And Brutus by her chaste blode hath swore
That Tarquin sholde ybanisht be therfore,
And al his kin; and let the peple calle,
And openly the tale he tolde hem alle,
And openly let carie her on a bere
Through al the toun, that men may see & here
The horrible deed of her oppressioun.
Ne never was ther king in Rome toun
Sin thilke day; and she was holden there
A seint, and ever her day yhalwed dere
As in hir lawe: and thus endeth Lucresse,
The noble wyf, as Titus bereth witnesse.
I TELL hit, for she was of love so trewe,
Ne in her wille she chaunged for no newe.
And for the stable herte, sad and kinde,
That in these women men may alday finde;
Ther as they caste hir herte, ther hit dwelleth.
For wel I wot, that Crist himselve telleth,
That in Israel, as wyd as is the lond,
That so gret feith in al the lond he ne fond
As in a woman; and this is no lye.
And as of men, loketh which tirannye
They doon alday; assay hem who so liste,
The trewest is ful brotel for to triste.
Explicit Legenda Lucrecie Rome martiris.

INCIPIT LEGENDA ADRIANE DE ATHENES

IUGE INFERNAL, MINOS,
OF CRETE KING,
NOW COMETH THY LOT,
NOW COMESTOW ON THE
RING;
NAT FOR THY SAKE ONLY
WRYTE I THIS STORIE,
BUT FOR TO CLEPE A-
GEIN UNTO MEMORIE
OF THESEUS THE GRETE
UNTROUTHE OF LOVE;
FOR WHICH THE GODDES
OF THE HEVEN ABOVE
BEN WROTHE, AND
WRECHE HAN TAKE FOR
THY SINNE.
BE REED FOR SHAME!
NOW I THY LYF BE-
GINNE.
MINOS, that was the mighty king of
Crete,
That hadde an hundred citees
stronge and grete,
To scole hath sent his sone Androgeus,
To Athenes; of the whiche hit happed thus,
That he was slayn, lerning philosophye,
Right in that citee, nat but for envye.
THE grete Minos, of the whiche I speke,
His sones deeth is comen for to wreke;
Alcathoe he bisegeth harde and longe.
But natheles the walles be so stronge,
And Nisus, that was king of that citee,
So chivalrous, that litel dredeth he;
Of Minos or his ost took he no cure,
Til on a day befel an aventure,
That Nisus doghter stood upon the wal,
And of the sege saw the maner al.
So happed hit, that, at a scarmishing,
She caste her herte upon Minos the king,
For his beautee and for his chivalrye,
So sore, that she wende for to dye.
And, shortly of this proces for to pace,
She made Minos winnen thilke place,
So that the citee was al at his wille,
To saven whom him list, or elles spille;
But wikkedly he quitte her kindenesse,
And let her drenche in sorowe and distresse,
Nere that the goddes hadde of her pite;
But that tale were to long as now for me.
ATHENES wan this king Minos also,
And Alcathoe and other tounes mo;
And this theffect, that Minos hath so
driven
Hem of Athenes, that they mote him yiven
Fro yere to yere her owne children dere
For to be slayn, as ye shul after here.
THIS Minos hath a monstre, a wikked
beste,
That was so cruel that, without areste,
Whan that a man was broght in his presence,
He wolde him ete, ther helpeth no defence.
And every thridde yeer, withouten doute,
They casten lot, and, as hit com aboute
On riche, on pore, he moste his sone take,
And of his child he moste present make
Unto Minos, to save him or to spille,
Or lete his beste devoure him at his wille.
And this hath Minos don, right in despyt:
To wreke his sone was set al his delyt,

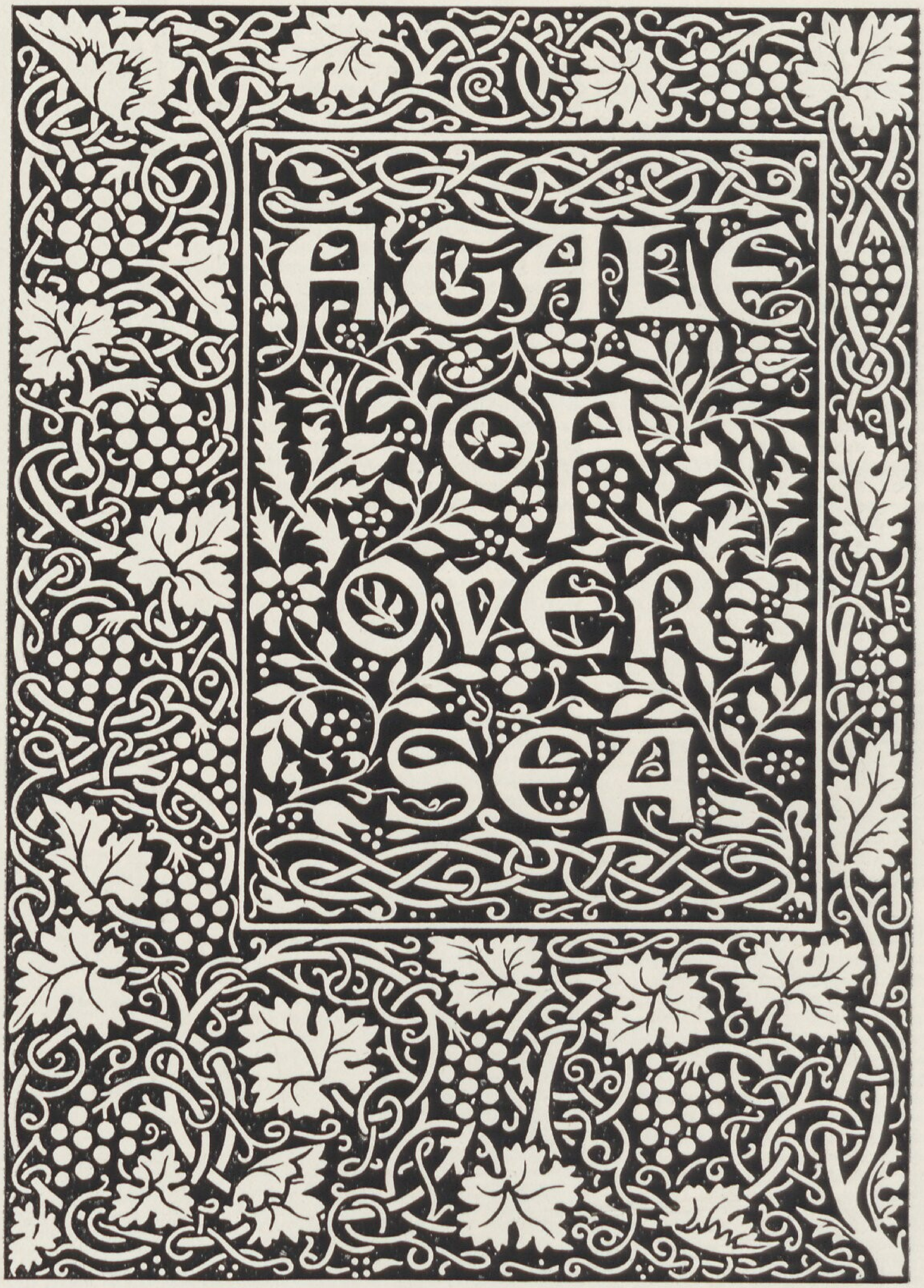
Två sidor ur "The Chaucer". Originalets format stor folio. "Tryckt med the Chau-

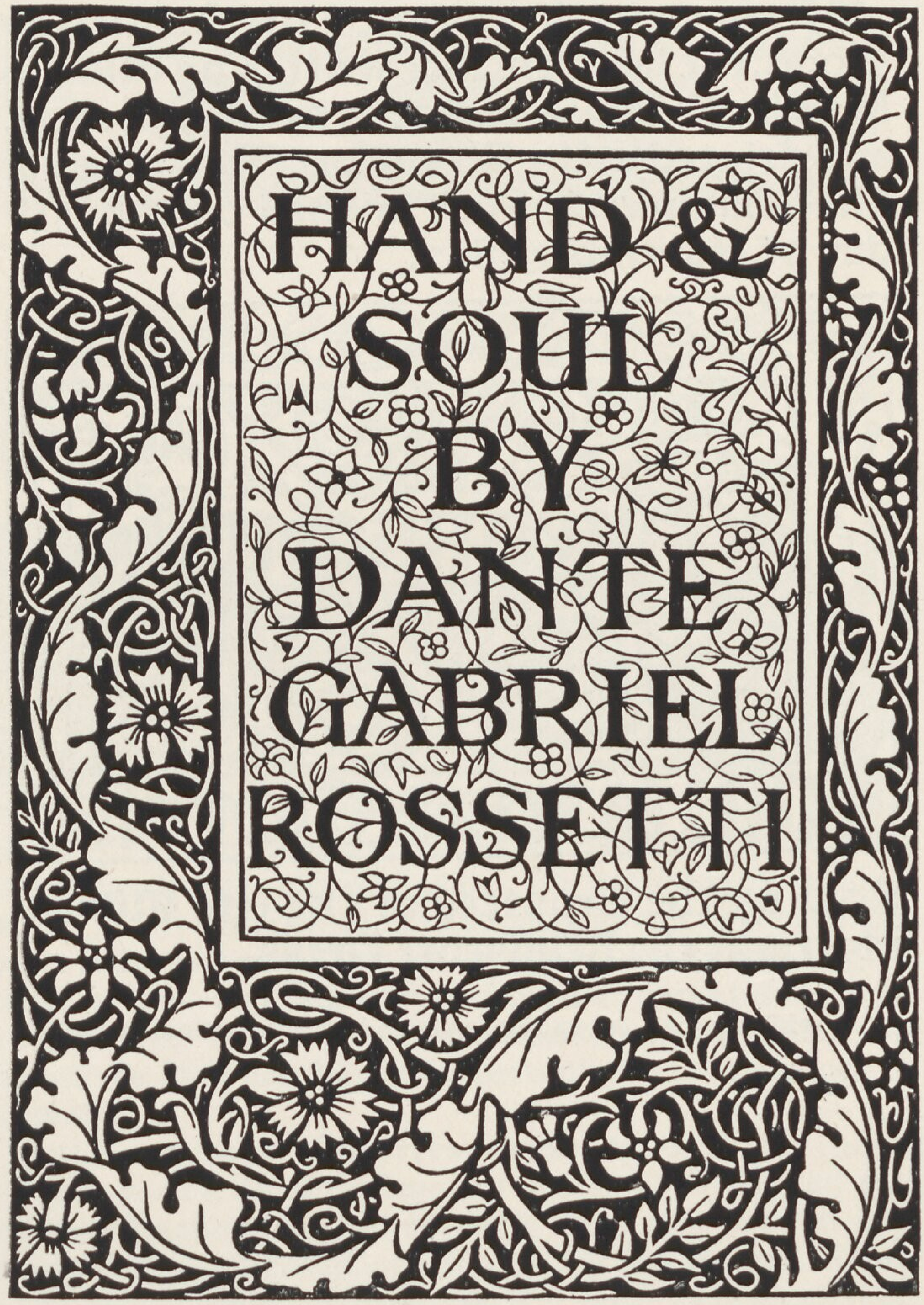
HEERE BIGYNNETH THE NONNES PREESTES TALE OF THE COK AND HEN, CHAUNTECLEER AND PERTELOTE

A POVRE wydwe, somdel stape in age,
Was whilom dwellyng in a narwe cotage,
Beside a greve, stondynge in a dale.
This wydwe, of which I telle yow my tale,
Syn thilke day that she was last a wyf,
In pacience ladde a ful symple lyf,
For litel was hir catel and hir rente.
By housbondrie, of swich as God hire sente,
She foond hirself, and eek hire doghtren two.
Thre large sowes hadde she, and namo;
Three keen, and eek a sheep that highte Malle.
Ful sooty was hir bour, and eek hire halle,
In which she eet ful many a sklendre meel;
Of poynaunt sauce hir neded never a deel.
No deyntee morsel passed thurgh hir throte:
Hir diete was accordant to hir cote.
Replecciou ne made hire nevere sik,
Attempree diete was al hir phisik,
And exercise, and hertes suffisaunce.
The goute lette hire nothyng for to daunce,
Napoplexie ne shente nat hir heed:
No wyn ne drank she, neither whit ne reed;
Hir bord was served moost with whit and blak,
Milk & broun breed, in which she foond no lak,
Seynd bacoun, and somtyme an ey or tweye,
For she was, as it were, a maner deye.
A YEERD she hadde, enclosed al-aboute
With stikkes, and a drye dych withoute,
In which she hadde a cok, heet Chauntecleer.
In al the land of crowyng nas his peer.
His voys was murier than the murie orgon
On messe-dayes that in the chirche gon:
Wel sikerer was his crowyng in his logge,
Than is a clokke, or an abbey orlogge.
By nature he knew eche ascencioun
Of thequynoxial in thilke toun;
For whan degrees fiftene were ascended,
Thanne crewe he, that it myghte nat been amended.
His coomb was redder than the fyn coral,
And batailled, as it were a castel wal;
His byle was blak, and as the jeet it shoon;
Lyk asure were his legges, and his toon:
His nayles whiter than the lylye flour,
And lyk the burned gold was his colour.
THIS gentil cok hadde in his governaunce
Sevene hennes, for to doon al his plesaunce,
Which were his sustres and his paramours,
And wonder lyk to hym, as of colours:
Of whiche the faireste hewed on hir throte
Was cleped faire damoysele Pertelote.
Curteys she was, discreet, and debonaire,
And compaignable, and bar hyrself so faire,
Syn thilke day that she was seven nyght oold,
That trewely she hath the herte in hoold
Of Chauntecleer loken in every lith;
He loved hire so, that wel was hym therwith.
But swiche a joye was it to here hem synge,
Whan that the brighte sonne gan to sprynge,
In sweete accord, My lief is faren in londe.
For thilke tyme, as I have understonde,
Beestes and briddes koude speke and synge.
AND so bifel, that in the dawenynge,
As Chauntecleer among his wyves alle
Sat on his perche, that was in the halle,
And next hym sat this faire Pertelote,
This Chauntecleer gan gronen in his throte,
As man that in his dreem is drecched soore.
And whan that Pertelote thus herde hym roore,
She was agast, and seyde, O herte deere!
What eyleth yow, to grone in this manere?
Ye been a verray sleper; fy, for shame!
And he answerde and seyde thus: Madame,
I pray yow that ye take it not agrief;
By God, me thoughte I was in swich meschief
Right now, that yet myn herte is soore afright.
Now God, quod he, my swevene recche aright,
And kepe my body out of foul prisoun.
Me mette, how that I roomed up and doun
Withinne our yeerd, wheeras I saugh a beest
Was lyk an hound, and wolde han maad areest
Upon my body, and wolde han had me deed.
His colour was bitwixe yelow and reed;
And tipped was his tayl, and bothe his eeris,
With blak, unlyk the remenant of his heeris:
His snowte smal, with glowynge eyen tweye.
Yet of his look for feere almoost I deye;
This caused me my gronyng, douteless.
Avoy! quod she, fy on yow, herteless!
Allas! quod she, for by that God above!
Now han ye lost myn herte and al my love.
I kan nat love a coward, by my feith!
For certes, whatso any womman seith,
We alle desiren, if it myghte bee,
To han housbondes hardy, wise, and free,
And secree, and no nygard, ne no fool,
Ne hym that is agast of every tool,
Ne noon avauntour, by that God above!
How dorste ye seyn, for shame, unto your love
That any thyng myghte make yow aferd?
Have ye no mannes herte, and han a berd?
Allas! and konne ye been agast of swevenys?
Nothyng, God woot, but vanitee, in swevene is.
Swevenes engendren of replecciouns,
And ofte of fume, and of complecciouns
Whan humours been to habundant in a wight.
CERTES this dreem, which ye han met tonyght,
Cometh of the grete superfluytee

cer type" i svart och rödt.

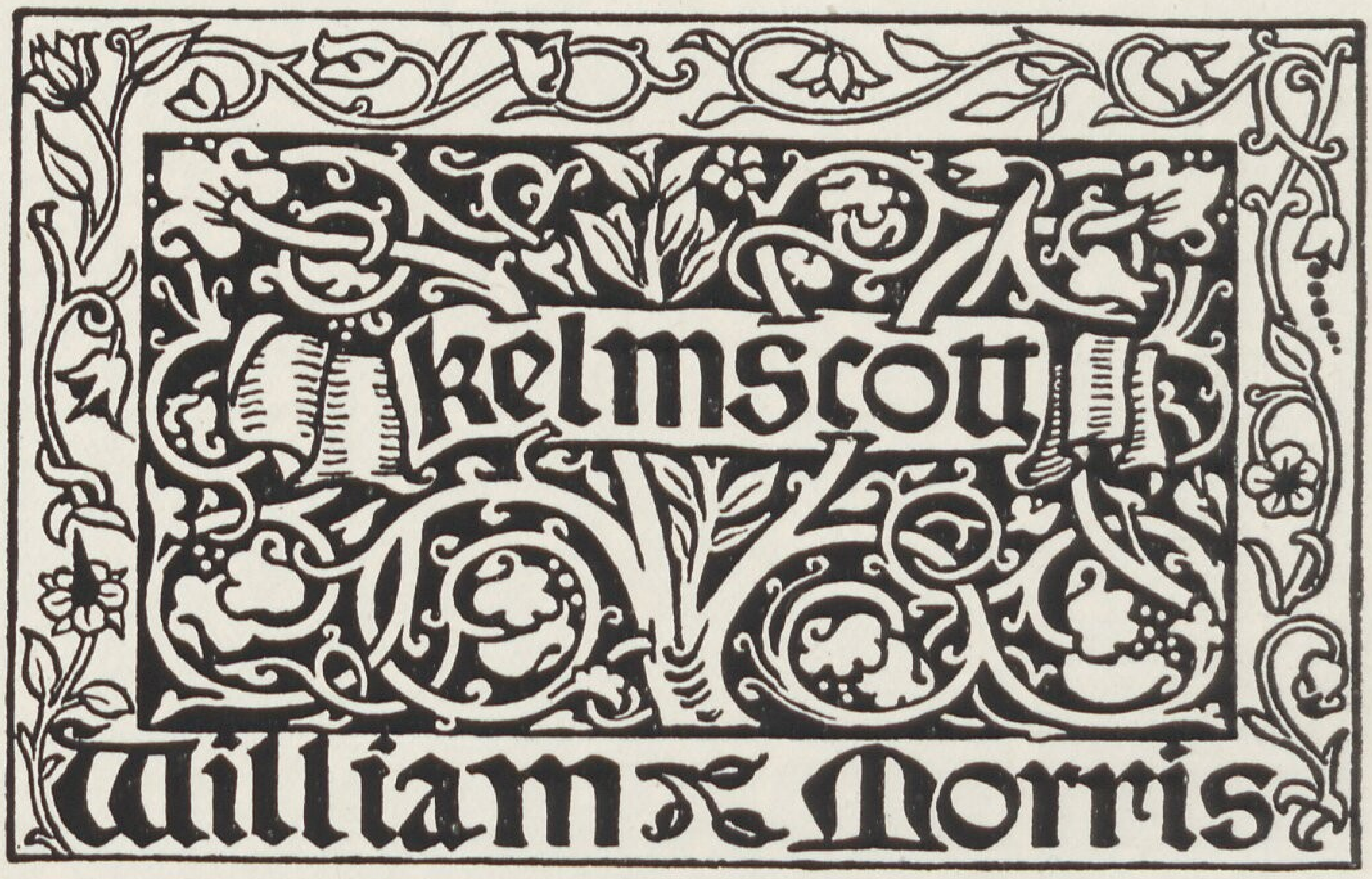

Titelsida till "A Tale of Over Sea".

Titelsida till ”Hand and Soul”.

Here ends the story of the Sundering Flood, the last romance written by William Morris. It was overseen by May Morris, and printed at the Kelmscott Press, Upper Mall, Hammersmith. Finished on the 15th day of November, 1897.

Sold by the Trustees of the late William Morris at the Kelmscott Press.

Tryckfirma med det vanligen använda Kelmscottmärket.

NÅGRA REFLEKTIONER ÖFVER EN SVENSK BOKTRYCKERI-FACKSKOLA AF MARTIUS TRUELSEN

På boktryckarmötet i Stockholm år 1897 förvånades jag öfver de stora förväntningar man ställde på upprättandet af en fackskola. En och annan menade, att en sådan skola skulle kunna höja yrket; andra gingo ännu längre och tänkte, att den i allmänhet skulle vara i stånd att skapa en stil — en utprägladt svensk stil. Men just i dessa uttalanden ser jag nu grunden till att mina kolleger i Sverige ännu icke hafva fått någon skola — på den basis få de nämligen aldrig en sådan. För det första blir en skola med ett dylikt program för dyr att anlägga och uppehålla; och för det andra kan man icke anskaffa lärare med den skicklighet, som erfordras. Om sådana män finnas, är deras tid upptagen på annat sätt. Dessutom, för att åstadkomma en självständig stil kräfves först och främst en personlighet — men icke en fackskola.

Blott få, mycket få af ett yrkes utöfvare äga en så stor energi, ifver och kärlek till sitt arbete, att den kommer dem att odla detta vetenskapligt, hvilket nästan är detsamma som att uppoffra alla andra intressen, och för dessa få äro vägarna till målet många och medlen mångfaldiga. Låt vägen gå öfver en fackskola eller öfver den tarfligaste verkstad, låt den vara trång och fattig på uppmuntran — den är i hvarje fall sällan åtföljd af lifvets bekvämligheter — men de få, som äga tillräcklig energi, skola förstå att trotsa hvarje hinder.

För några kan naturligtvis allt slå fel. Trots all flit och möda kan lifvet eller individens karaktär erbjuda hinder, som icke låta sig öfvervinnas; men alltjämt måste det fastslås, att en fackskola icke har någon särskild betydelse med hänsyn till att höja ett yrke såsom helhet. Ännu mindre är fackskolan i stånd att skapa en bestämd stilriktning; därtill äro eleverna, de unga lärlingarna, alltför outvecklade. Till och med om man kunde lyckas i att stämpla de unga med en viss uniformitet och att låta utbilda dem i en bestämd riktning, så skall man ofta skada mera än gagna genom att hämma ett fritt initiativ och göra de mindre själfständiga ensidiga.

Ja, om vi här i Skandinavien hade uppnått att bilda skolor, om vi ägde en självständig arbetsmetod eller en stil, som var ett uttryck för våra egendomligheter, så kunde det kanske vara tal om att undersöka och fördjupa stilriktningens idéer och att nedlägga resultaten hos de unga *utlärda* och i de elementära grunderna bevandrade arbetarna och föra dem vidare under inverkan af en bestämd riktning — men därigenom aflägsna vi oss från fackskolan, som lätt inses, och närma oss akademien.

Ändamålet med en fackskola bör först och främst vara rent filantropiskt. Skolans viktigaste uppgift måste vara att bringa de unga lärlingarna till den utbildningsståndpunkt, att de kunna stå på egna fötter, när de skola inträda i de utlärdas led. Skolan skall i all synnerhet vara till gagn för den unge flitige lärlingen, så att han där kan upphjälpa den möjligen bristfälliga utbildning han erhåller af sin principal. Dess undervisning skall hufvudsakligen tjäna till att skydda honom för följderna af en bristfällig utbildning på en dålig läroplats. Där har han kanske offrat år af sitt lif utan att vara längre hunnen än att han, såvida han icke vill gå under genom den moderna fackorganisationen, senare som arbetare måste inhämta det försummade. Detta kan då blott blifva till plåga för honom själf och till skada för hans senare principal, som kanske trott sig få en ung, användbar arbetare, men som i stället erhåller en äldre lärling till fortsatt utbildning.

Det dröjer väl ännu en tid, innan sådana, helt unga människor skola kunna göra sitt yrke heder utom genom godt uppförande i allmänhet. Kunna de blott lära att försvarligt fylla sina platser, så är redan detta en god sak.

Att en vanlig, i smått anlagd fackskola i längden skulle få någon stor tillslutning af redan utlärda arbetare tror jag icke på. Dessa kan man därför tills vidare helt lämna åsido, medan man likväl med glädje mottager dem, när de anmäla sig.

En fackskola är alltså förnämligast till gagn för de unga lärlingarna och blir först i andra rummet till gagn för yrket genom att frambringa bättre genomsnittsarbetare.

Skolan bör blott representera grundlaget, det elementära. Hos den unge, som besöker den, måste läggas en solid grund, på hvilken han kan bygga vidare, om han efterhand kan skaffa sig material att bygga med.

Något, som fackskolan säkert skall bidraga till, är, att ingen skall behöfva sakna vägledning, då han själf önskar sådan.

Har den unge däremot sökt sin utbildning hos en duglig, större mästare, då är fackskolan som *fack*skola till ingen nytta för honom. Utbildningen där kan icke mäta sig med den han kan uppnå hos sin läromästare, ty fackskolans material är alltid ringare än ett välförsedt boktryckeris.

Jag skall icke inlåta mig på ett omnämnande af fackskolan i Köpenhamn, hvilken enligt min åsikt är förståndigt ledd i flere riktningar, så mycket mera som en redogörelse för skolans plan (se Boktryckerikalendern 1894) lätt kan erhållas af hvar och en, som närmare intresserar sig därför, genom att vända sig till styrelsen.

Det är för öfrigt lätt nog att uppställa en plan för en boktryckerifackskola. De flesta, som hafva med den att göra, veta, hvar skon klämmer. Framför allt bör man börja med litet och icke göra i ordning ett så stort bröd att det icke kan bakas. Det blir endast ett slöseri med krafter, hvilket de unga icke hafva råd till. Det, som börjar småningom, börjar i regel på en solid grund, och misstag, som i början äro oundvikliga, kosta i så fall icke mycket. Kort sagdt, saken kommer icke i fara.

En hufvudpunkt vill jag dock nämna, hvarom allt måste röra sig: undervisningen i modersmålet, som enligt min tanke måste utgöra grunden för hela utbildningen. Studiet däraf höjer bildningen i hög grad, och med den stigande bildningen följer lusten att gå framåt i alla afseenden, alltså först och främst att tränga allt djupare in i det yrke man skall lefva af. Den, som icke är någorlunda bevandrad i sitt modersmåls väsen och byggnad,

saknar betingelser för sin vidare utveckling i allmänhet, och särskildt gäller detta för vårt yrke.

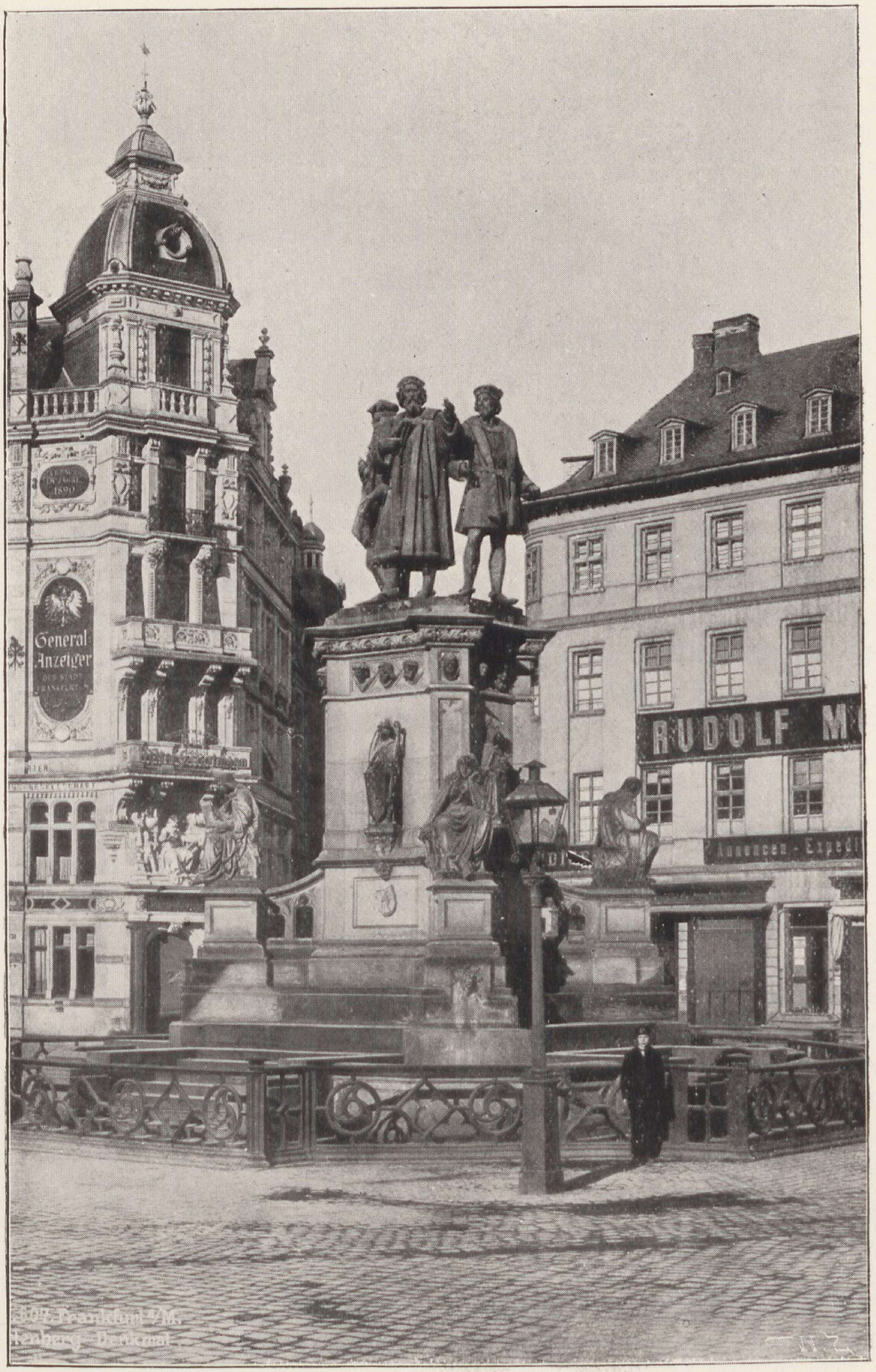
Den unge lärling, som är nog lycklig att komma in på ett tidsenligt inrättadt boktryckeri, där han annars har tillfälle att få en ordentlig utbildning, skall, om han kommer från en vanlig folkskola, snart inse, att det i synnerhet är dåligt beställdt med modersmålet och att, om han blott vore skicklig däri, han skulle äga betingelser till att blifva en duglig medlem af sitt yrke.

När jag till slut i korthet skulle framställa min åsikt om grundlaget för en boktryckerifackskola i Sverige, så nämner jag först undervisningen i svenska språket. Därnäst satsteknik för sättare och tryckteknik för tryckare. Slutligen studium af och uppmuntrande föredrag i förbindelse med samtal om inhemska och utländska mönsterarbeten, allt i en liflig, väckande form. När därtill lägges ett par timmars undervisning i veckan i teckning, så är planen färdig för en fackskola, som kan börja hvilken dag som helst.

En sådan skola skall helt säkert icke frambringa något särskildt nytt, men den skall blifva till stor nytta och hjälp för många unga och föra dem öfver många svårigheter. Om ett eller annat vanligt skolämne skulle visa sig nödvändigt, kan detta alltid tilläggas efterhand, men det borde helst kunna undvaras. I hvarje fall anser jag det ofvan anförda vara ett godt grundlag, hvarpå man kan arbeta vidare.

Undervisning i främmande språk vill jag afstyrka. Den kan vara till stor nytta för den, som vill resa utomlands, men kan mycket väl undvaras af den, som vill stanna hemma.

Skolan bör, liksom i Köpenhamn, besökas endast under de två sista åren af lärotiden.

GUTENBERGSSTATYEN I FRANKFURT AM MAIN.

OM KONSTVÄRDET HOS TRÄSNITTSBÖCKERNA FRÅN ULM OCH AUGSBURG UNDER FEMTONDE ÅRHUNDRADET

UTDRAG UR EN ARTIKEL OM SITT INKUNABELBIBLIOTEK AF W. MORRIS

Boktryckerikonstens uppfinning och användandet af träsnitt i stället för handteckningar gåfvo tyskarna tillfälle att återvinna den rang i bokornamentikens konst, som de förlorat under de närmast föregående två seklen. Att detta tillfälle begagnades med kraft och kröntes med framgång bevisa de många värdefulla arbetena från denna tid. Den blef dock af kort varaktighet; 30 år senare hade renässansen, hvilken af tyskarna hälsades med hänförelse, förvandlat dem till konstlade pedanter. Ett undantag härifrån utgör Albrecht Dürer, hvars intelligens och rika fantasi gjorde honom götisk till själ och sinne, fastän hans metod ägde en anstrykning af renässans.

Grannstäderna Ulm och Augsburg — förnämligast den senare — hafva i Tyskland skapat en stil i träsnittsbokornamentik, fullt jämförlig med hvarje annan och talrikare representerad. Namnen på konstnärerna, som tecknade blocken, äro lika litet kända som illuminatörerna af de härligt skrifna böckerna från 13:de och 14:de århundradena. Det är boktryckarnas namn som gått till eftervärlden.

De förnämsta af dessa äro Günther Zainer i Augsburg och Johann Zainer i Ulm. Samtida med dem äro Ludvig Hohenwang och Johann Baemler i Augsburg — hvilken tillsammans med Pflanzmann tryckte den första illustrerade tyska bibel.

Anthonius Sorg har, ehuru underlägsen de föregående, åstadkommit några mycket vackra böcker.

Den första daterade bok med illustrationer är Günther Zainers Legenda aurea (se sid. 53), hvars första del trycktes 1471. De i konstnärligt hänseende värdefullaste böckerna äro otvifvelaktigt Günther Zainers Speculum Humanæ Salvationis (odaterad, men troligen från 1471) och Johann Zainers Boccaccio De Claris Mulieribus (1473), (se sid. 43). Æsopus, tryckt af såväl Günther som Johann Zainer — ovisst i hvilken ordning — samt den förres Zamorensis Spiegel des menschlichen Lebens (omkring 1475), (se sid. 51).

Oafsedt bilderna utmärkas böckerna från Ulm och Augsburg för randlister och sirligt tecknade initialer. Johann Zainer i synnerhet har åstadkommit mycket vackra bårder, eller rättare halfbårder, (se sid. 43). I Alvarus Pelagius De planctu Ecclesiæ, 1474, (se sid. 44), förekommer en mycket intressant initial O. Ett egendomligt alfabet af initialer i bladverk (se sid. 43), användes i De Claris Mulieribus och andra böcker. De initialer i rödt och blått, med hvilka holländarna rubricerade sina böcker — i hvilken konst de särskildt utmärkte sig — äro tydligt grundade på skrifstilen. Det mest bevisande exemplet härpå äger man i Leonard Hols Ptolemæi Cosmographia. Günther Zainers initialer äga stor likhet med initialerna från Ulm, ehuru bladverket är trubbigare, med mindre geometriska linjer, men äfven de peka tydligt på skrifpennan som ursprung.

De två hufvudförtjänsterna hos dessa böcker äro: "det dekorativa" och "det berättande", hvilka egenskaper innefatta hvad som är nödvändigt och väsentligt i bokbilder.

Dessa okända tyska artister ville till hvad pris som helst gifva en bild af bokens innehåll, och antagligen var det dekorativa i teckningen alldeles oafsiktligt och omedvetet. Det var den skickliga yrkeshandens *vana* att arbeta på ett dekorativt sätt.

Af de ofvannämnda böckerna är De Claris Mulieribus det bästa uttrycket för de väsentligaste egenskaperna hos teckningskonsten från denna tid. Ingen berättelse kunde framställas enklare och klarare och mindre beroende af underordnade hjälpmedel än dessa egendomliga och — som frasen lyder — grofva träsnitt. Äfven där icke andra ornament förekomma än den vackra initialen S och de ofvan nämnda egendomliga bladverks-

rika initialerna gör sidan ett alltigenom vackert och imponerande intryck, i synnerhet när boken undgått bokbindarens vandalism.

Johann Zainers Aesopus är ojämförligen den bästa och uttrycksfullaste af 1500-talets många illustrerade upplagor af dessa fabler. Teckningarna i andra tyska och flamländska upplagor äro kopior efter Johann och Günther Zainers arbeten.

Den roligaste af träsnittsböckerna är Günther Zainers Spiegel des menschlichen Lebens, en af medeltidens populäraste böcker. De talrika illustrationerna äro utmärkta prof på naiv karakteristik. Bilderna äro mycket väl uppställda och figurerna godt tecknade. Några af teckningarna äro illa skurna, men de bästa af dem kunna mäta sig med de förut omtalade.

Günther Zainers Speculum Humanae Salvationis och Legenda aurea hafva att uppvisa gröfre träsnitt än dessa tre böcker. Men äfven om dem kan sägas, att bilderna äro ett lefvande uttryck för bokens innehåll.

Af andra samtida, eller nästan samtida, intager Baemler första platsen. Hans Die erneuerte Rosenkrantz-Brüderschaft, Augsburg, omkring 1476 (se sid. 50), har endast två träsnitt, men mycket förtjänstfulla.

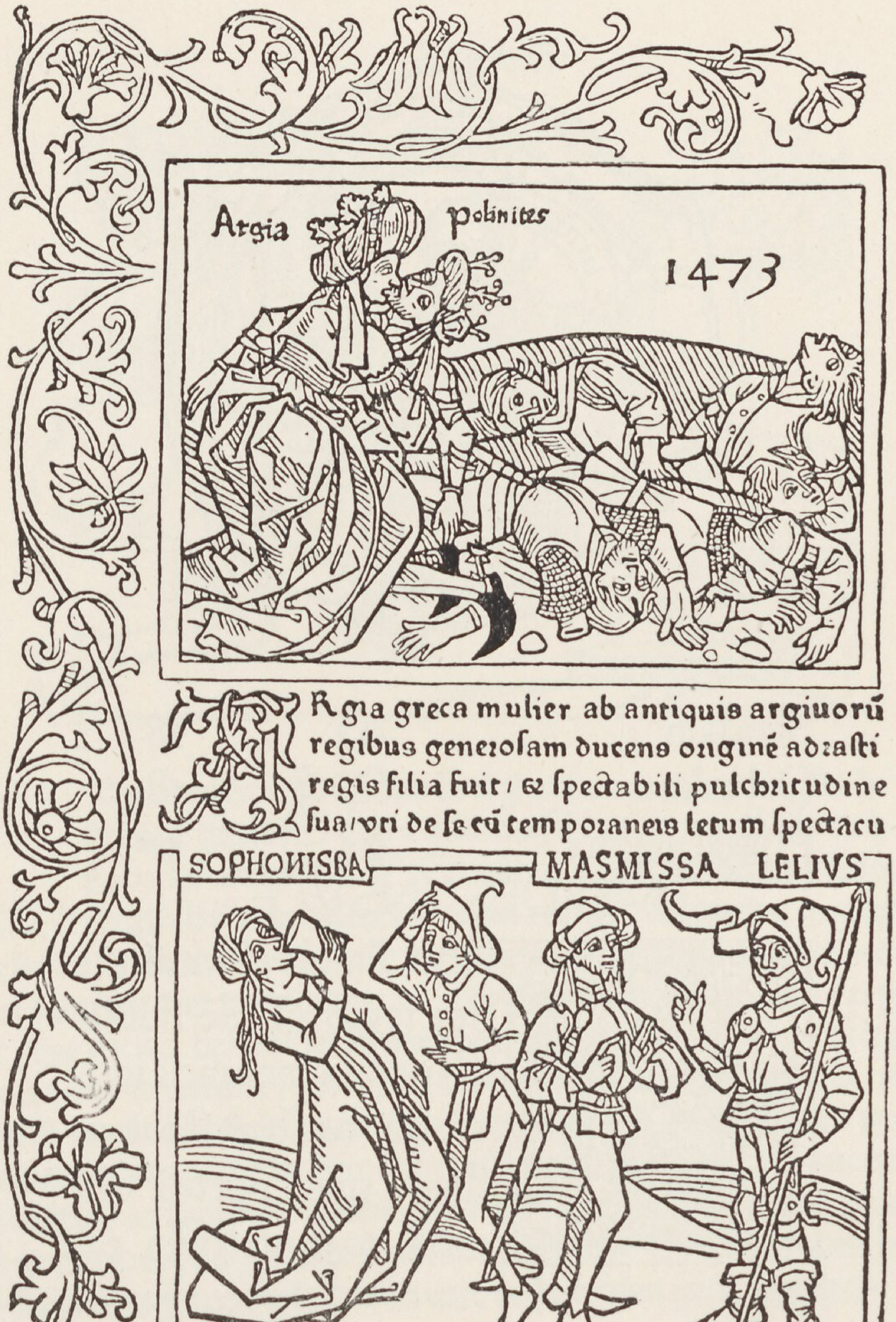
Conrad Dinckmut tillhör en senare period och honom tillkommer äran att med sina vackra arbeten hafva kämpat mot den i Tyskland vid denna tid uppträdande dåliga smaken i fråga om bokutstyrsel. Seelen-Wurzgarten är prydd med 17 helsides träsnitt, hvilka, ehuru allt för fritt upprepade, dock äga stort intresse. De bästa af dem kunna i enkelhet och skönhet täfla med arbeten från en tidigare period. Das Buch der Weisheit (se sid. 47), har större träsnitt, hvilka ingen kan skylla för brist på mod; det karakteristiska elementet — mera än det dekorativa — gör dem värda att uppmärksammas.

Dinckmuts kanske förnämsta arbete är Terentius Eunuchus (se sid. 48), prydt med 28 sirligt tecknade träsnitt — en bok af sällsynt skönhet och stort intresse.

Dessa böcker tillhöra naturligtvis (alldenstund de äro tryckta) den nyare medeltiden, men de äro genomgående "götiska" i ornamentik och äga icke minsta lilla anstrykning af renässans.

I detta fall var bokornamentiken lycklig. Den antiklassiska förkonstling, hvilken före slutet af 14:de århundradet behär-

skade litteraturen, förmådde icke inverka på denna konstgren under ännu ett århundrade. I Italien äro bokteckningarna götiska ända fram i 16:de århundradet, långt efter byggnadskonstens förfall därstädes. På tysk mark var den götiska arkitekturen fastare grundad, och det kräfdes många stötar, innan den föll i spillror och efterträddes af en särdeles enfaldig och brutal fas af den tillkrånglade och akademiska konst, som sedan i all ornamentik hållit Europa i bojor.

1. Halfbård ur Albertus Magnus ”De mysterio missæ”. Ulm, Johann Zainer, 1473.

2 och 3. Två träsnitt, initial och typer ur Boccaccio ”De claris mulieribus”, tryckt af Johann Zainer, Ulm 1473.

Sandaca	63	18 ½
Orbadaru	62 ⅔	18
Primis magna	62	17

MEROES INSVLE

INC insula efficitur me roe regio a Nilo fluuio ab occasu prouincie infe rioris: & ab Astabora fluuio qui a parte ē ori entali & ciuitates in ea sunt

Meroe	61 ½	16 ½ ⅓
Sacolcha	61 ⅔	14 ¼

4. Initialen O ur Alvarus Pelagius, "De planctu ecclesiæ". Ulm, Johann Zainer, 1474.

5. Initial H och text ur Ptolemæi Cosmographia. Ulm, Leonard Hol, 1482.

Xcmecij·

C Um bruta in bñficos sint grata ·quantomagis hĩ eẽ debent gratifici qui rationis sũt pticipes ·sicut ex hac fabula accipitur ¶ Formica ex siti in fontem descendit ubi dum bibere vellet in aquã cecidit columba quedam arbore fonti eminente insuper sedens cũ formicaʒ aquis obrui conspiceret ramulum ex arbore rostro continuo fregit ac sine mora deiecit in fontem ad quẽ formica se applicãs ex aquis in tutum se recepit· Ob iter aũt auceps quidaʒ aduenit et ut cobumbã venet calamos erigit ·formica id pcipiens pedem alterum momordit aucupi· qui dolore auceps concitus calamos dimisit quorum strepitu columba territa ex arbore fugiẽs vite periculum euasit· Ex quo habes beneficiorum grata esse bruta· cur ergo hoies sunt ingrati·

6. Ur ”Æsopi fabulæ et vita”. Tryckt i Augsburg af Anthonius Sorg, odaterad, (omkring 1490). Träsnitten, af hvilka finnas 193 i texten, förutom en stor titelbild af Æsopus, trycktes först i Johann Zainers odaterade Ulmupplaga från omkr. 1473 och användes därefter af Günther Zainer i Augsburg i två odaterade upplagor. En del anses härstamma från samma tecknare, som tecknat de 80 träsnitten i Johann Zainers Boccaccio ”De claris mulieribus”. (Se N:is 2 och 3).

7. Ett af de 17 helsides träsnitten (görande 133 genom upprepande) i ”Seelen-Wurzgarten”, tryckt i Ulm af Conrad Dinckmut 1483.

8. Ett af de 126 helsides träsnitten i ”Das Buch der Weisheit der alten Weisen”, tryckt i Ulm 1485 af Conrad Dinckmut.

9. Ett af de 28 träsnitten i en tysk öfversättning af Terentius "Eunuchus", tryckt i Ulm 1486 af Conrad Dinckmut.

xxxi

Der ander tail deß dritten vnderschaides. Bracht Parmeno die gab von Phedria vor der Thays hauß als sie gan wolt mit dem Traso essen. Die befalch sie ir wol zebehalten vnd gieng. Do sch ickt Traso den gnato für das er hieß das nachtmal beraiten.

fij

10. Ur samma bok som N:o 9.

11. Ett af de två helsides träsnitten i Sprenger ”Die erneuerte Rosenkrantz-Brüderschaft”, tryckt i Augsburg utan årtal (omkring 1476) af Johann Baemler.

lxxvj.

Rethorica die drit freye küst leret zier
lich vnd wol reden in maß wie gra
matica leret recht nach den regeln
reden. Also leret Rethorica zierlich
aussprechen. Das ist auch ein vrsach
als Hugo spricht warumb sy erfū/
den ist. Dise küst ist höher kröfft vñ
über loblich Wann als Seneca spricht. die kunst der
aussprechung ist über groß vnd ist noch nye keynem
widerfaren das er sy gantz begreyffen möchte. Vnd
ist gnūg wölher czū einem teyl der selben empfangen

12. Ur Rodericus Zamorensis ”Der Spiegel des menschlichen Lebens”, tryckt i Augsburg utan årtal (omkr. 1475) af Günther Zainer. Denna bok innehåller 54 olika träsnitt, hvaraf ett förekommer två gånger.

13 och 14. Ur samma bok som N:o 12.

amentes effecti miſerabiliter in terirent

De ſancto Siliueſtro

Siluester dicit̄ a ſile q̄d ē lux et terra q̄ſi lux tēre id eſt ecclesie q̄ inſtar bone terre hīt piguedinē bonne opacōis nigredinē3 huiliacōis et dulcedinē deuocōis p̄ iſta eī tria agnoſcit bona tēra vt ait palladi9 vl' ſiluestē dicit̄ a ſiluas 2 theos q̄a hoīes ſilueſtres 2 īcultos et duros ad fidē traxit Vel ſicut dicit̄ ī glaſacō ſilueſtē dicit̄ viridis agreſtis vmbroſ9 nemoroſ9 Viridis celeſtia contēplā do Agreſtis ſeip̄m excolēdo· Vmbroſ9 ab omī cōcupiſcentia refrigerat9 nemoroſ9 īter arbores celi plātat9· Ei9 legendā copilauit euſebi9 ceſariēſis q̄ bt9 blaſi9 ī cōſilio ſeptuginta epiſtcoporūa katholicis legēdā cōmemorat ſicut in decreto habet̄

Siluester a matre re 62 nomīe iuſta geītus a cirino preſpitero eru dit9 hoſpitalitatē ſumme exercebat thimothe9 aūt quida3 criſtianiſſim9 ab eo in hoſpiciū ſuſcipit̄ q̄ tn̄ ob p̄ſecucōnē ab aliis vitabatur h·poſt annū corona3 aſſecut9 martirij dum predicaret 9ſtantiſſime fidem criſti Putans autem tarquinius p̄refectus thymo·

15. Ett af de 140 träsnitten (genom upprepande 162) i en ”Legenda aurea”, tryckt i Augsburg utan årtal (omkr. 1475) af Günther Zainer.

Longinus fuit quedam centurio qui cum aliis militibus cruci deo astans iussu pylati latus lancea perforauit. a videns signa que fiebant solem scz obscuratum & terre motum in xpm credidit. maxime ex eo quod quidam dicunt quod cum ex infirmitate vel senectute eius oculi caligassent de sanguine xpi per lanceam decurrente

gen tün sol nach dem jr in meiner histori vnd neuen mär bald vernemen solt. ¶ Jr solt wissen daz

S iiij

16. Ur samma bok som N:o 15.

17. Ur Boccaccio” Cento novelle”, tryckt i Augsburg 1490 af Anthonius Sorg. Denna bok innehåller 1 stort och 87 små träsnitt.

Archa testam̄ti p̄figauit btā v̄ginē mariā. Exo·xxv
Die arch des altten gesacȝ hat bedeut Mariam.

DIß was auch hie vor bezeichnet bey künig Pharao vnnd seinem volck von Egipten · dye gott beschloß vnnd versencket in dem rotten mere·

18. Ur ”Der Spiegel der menschlichen Behaltnis”, tryckt utan årtal eller tryckfirma omkr. 1471. Denna bok, troligen den först illustrerade bok utgifven i Augsburg, är tryckt med Günther Zainers typer och har alltid tillskrifvits honom.

19. Ur en annan upplaga af samma arbete, tryckt i Augsburg 1476 af Anthonius Sorg.

20 och 21. Ur en bok innehållande 257 proftryck af träsnitt ur "Der Spiegel der menschlichen Behaltnis", tryckt i Basel 1476 af Bernhard Richel.

tet diligentissime custodiri. Interroga
patrem tuum et annunciabit tibi·senio
res tuos et dicent tibi.

De appetenda discretione.

Viola

Violen

Viola frigida est ꝛ hũida in primo gͦdu Do
floribꝰ violaꝝ fit siropꝰ·ꝛ zucꝝ violaꝝ ꝛ o-
leũ violaꝝ. Et siropꝰ violaꝝ fit sic·flores vi
olaꝝ coq̄nt' in aq̄ ꝛ ex colatura ꝛ zucro fit si
ropꝰ·vel ex succo floꝝ violaꝝ ꝛ zucro fit si
ropꝰ violaꝝ. Vel flores violaꝝ dimittant' in
aq̄ tepida p noctem ex cuius colatura ꝛ zu
cro fit siropus violarum· Sed ex violarum
succo et zucro melior fit siropus· Et oleum

22. Ur "De institutis cænobiorum", tryckt i Basel 1485 af J. de Amerbach (dock utan hans namn).

23. Ur "Herbarius", tryckt i Speier af Johannes och Conrad Hist omkr. 1485.

Das iiij capittel wie maria ward geboren

Am dritten künig büch am ersten Künig salomons tron

Hie nach vindestu me von dē zwolfften tage

Nvn wil ich hie nach schryben die epistelen vnd die ewangelien · vnd ander materiē · das den die cristēheit vnd die heilige kirche liset vnd prediget · Das will ich ein wenig hie schriben

24, 25 och 26. Ur "Spiegel der menschlichen Behaltnis", tryckt i Speier af Peter Drach omkr. 1480.

Wie maria vnd Joseph mit irem kind zů Babiloma in ei nen garten komen do worent siben burnen inne do wůsche maria irem lieben kind die windlen ob den burnen.

27. Ur Johannes Hildeshemensis, "Die heiligen drei Könige", tryckt i Strassburg omkr. 1484 af H. Knoblochtzer.

ſacras leges nob
tradidit· Azo·
d ¶ Perpetui id ē
generalis· vt in-
sti· de satisda· tu·
et cu· C· j· sic· j· de
eden· l· edita· vn
de illud exijt edi-
ctū et cetera· et i
epiſtola omis ai
ma et cetera· Pōi
tur et aliter vt di
ximus· ff· pro socio
·l· j· Ac·
e ¶ Augusti· ab
augeo quo ad p
positū vt et mri-
mōium dr res in
diuidua! licz qn
doqz diuidat· vt
insti· de pa· po· in
prin· et· C· de re-
pu· l· cōsensu· vel
dr ab Octauiāo
Augusto quod ē
diuinare· Ac·

In nomine domini nostri
Jesu christi· Codicis do-
mini Justiniani sacratis-
simi principis perpetui Au-
gusti repetite prelectionis
Incipit constitutio prima
de nouo codice faciendo Ru
brica·

IMperator Justinianus Au
gustus ad Senatum·

28. Ur Kejsar Justinianus ”Codex”, tryckt i Nürnberg 1475 af Sensenschmid och Frisner. Denna bok, stor folio, tryckt i svart och rödt, innehåller 10 små träsnitt som ofvanstående. Det är en af de första böcker tryckta med träsnitt i Nürnberg.

29 och 30. Ur ”Passionalen”, tryckt i Nürnberg 1488 af Antonius Koberger. Boken innehåller 256 träsnitt (genom upprepande 259).

De coronatiōe regis Andree tertij nepotis Andree regis scdi qui ꝛ venetus dictus est Sequitur.

Ost cuiꝰ regis mortē: eodē āno. xviij. die Andreas dux de venecijs coronat᷑: qui viuēte adhuc ladislao rege adductꝰ i hūgariā fuerat. Cuiꝰ andree reg̃ ortū

31. Ur J. de Twrocz ”Cronica Hungariæ”, tryckt i Brünn 1488 utan boktryckarens namn.

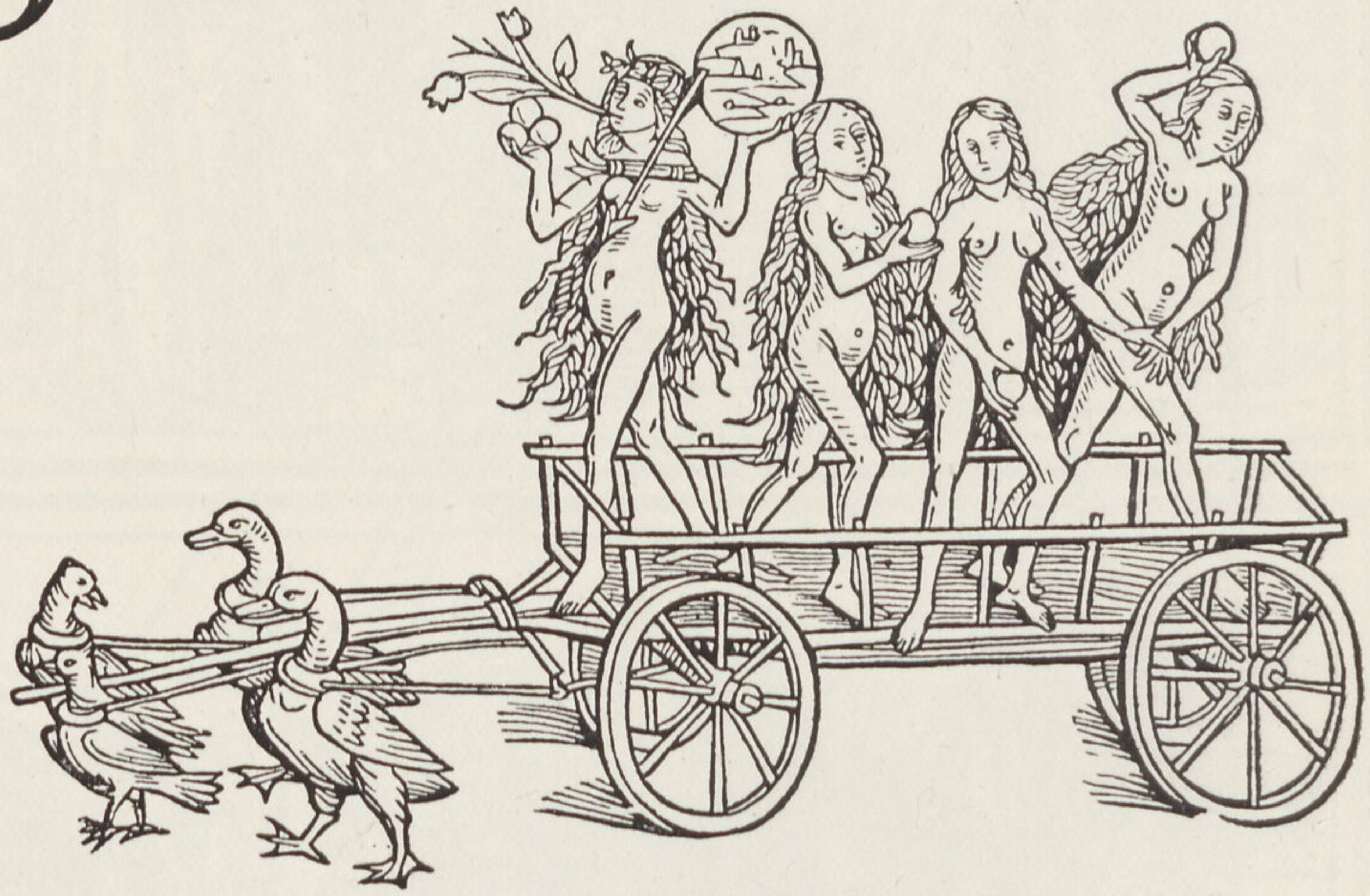

32 och 33. Ur Bibeln i plattysk dialekt, tryckt i Lübeck 1494 af Steffen Arndes.

·dcc·lxxxi·

IN dussem iare toch konigh karle vppe de elue da hadde keyser iulius ge buwet eyne borch so to voren rede beroret is vnde buwede dar eynē tem-pel syner affgodinne de het he na siner tungē parthamena· dar aff wart de borch genant partenopolis· vnde buwede dar eynē stenen torne vñ let dat bewarcken mit lemē wendē· Dar na buweden de sassen nach va ster vñ anbeden dusse godynne mit ōren megedē· Vnde do konigh karle dar quam vnde vant dusse godynne mit ōren megeden do vorstorde he de vnde wart de stadt geheten megdeborch·

34. Ur "Sachsiska krönikan", tryckt i Mainz 1492 af Peter Schöffer. Denna bok innehåller 8 helsides träsnitt; ett träsnitt, hvilket återkommer 19 gånger, föreställer ett fältslag; 35 träsnitt framställa halfstora bilder af furstliga personer, biskopar etc. och upprepas till ett sammanlagdt antal af 463. Inalles förekomma 120 träsnitt, hvilka genom upprepande utgöra 641, utom en mängd flaggor, vapensköldar och träsnittsinitialer.

Reuerendissimo in xp̄o patri et dn̄o dn̄o
Bertholdo sancte Magūtiñ·sedis Archi
episcopo Sacri Romani Imperij per
germaniā Archicancellario ac principi
electori dn̄o suo gratiosissimo Bernhar
dus de Breydenbach dicte ecclesie Ma-
guntinen̄·decanus simul et camerarius
obedientiam promptam et deuotā·

Reuerendissime in xp̄o pater et dn̄e· dn̄e
mi gratiose· Cū tue p̄ter morē meū visita
tum scribere Reuerendissime paternita-
ti audentius solito p̄sumpsi·et rem haud tue dignā grauitati exhibere
temptaui·id cause est q tua michi sepenumero experta probataqȝ fruor
gratia bonitate et hūanitate· qua p̄ter supraqȝ ceteros cumulatius in

35. Ur Breydenbach "Opus peregrinationis ad sepulchrum Christi", tryckt i Mainz 1486 med typer, som användes af Peter Schöffer.

PARTI FRÅN NÄÄS. AUTOTYPI EFTER FOTOGRAFI AF J. HYBERG.

TANKAR OM MODERN BOKUTSTYRSEL · AF WALD. ZACHRISSON

Till hvad jag i detta ämne yttrade i kalenderns förra årgång vill jag tillägga några ord jämte afbildningar af en del karakteristiska böcker från bokens senaste epok.

Återupplifvandet af den gamla bokkonsten och dess moderniserande i konstnärlig riktning är föremål för ifriga sträfvanden i många länder, och det är hög tid, att också vi göra oss förtrogna med ämnet.

Att följa med bokutstyrselns konstnärliga utveckling — ty en sådan försiggår lyckligtvis, både lugnt och säkert — tager en människas tid i stort anspråk. Och utan att älska sin uppgift skall ingen försöka sig på detta arbete. Därtill fordras vaken uppmärksamhet, trägna studier, en vidlyftig korrespondens åt alla håll samt resor för besökandet af utställningar — och bokutställningar börja blifva mycket vanliga företeelser nu för tiden — samt inköp af dessa ganska dyrbara konstverk, som benämnas moderna böcker.

Hvarför skulle boktryckandet stå på ”öfverblifna kartan”, då all annan konstindustri luttrats från århundradens osmakligheter? Då konsten håller sitt segrande intåg i nästan hvarje industri och handtverk, då våra präktiga slöjdskolor och konstskolor lämna en så utmärkt undervisning i teckning m. m. för nästan hvarje yrke, — skulle då boktryckandets härliga konst stå på ”efterkälken”, och vi boktryckare icke hafva annat att göra än att fortfarande meningslöst arbeta efter gamla trång-

bröstade regler, hvilka ofta till på köpet — om man går dem rakt på lifvet — äro felaktiga i sina förutsättningar, hafva oriktig ursprungsbeteckning? (Exempel: Marginalerna i våra vanliga bokhandelsböcker. Huru hafva de tillkommit? Jo, helt säkert lägga vi format på våra böcker, d. v. s. göra upp marginalproportionerna efter *bundna* och *förskurna* böcker. Se t. ex. en medeltidsbok. Jag har framför mig en "Plantin" från 1568, som är två gånger bunden och skuren, och ändock har den rikare marginaler och ser noblare ut än våra fabriksböcker.)

De gamle boktryckarna voro, utom det att de oftast voro lärda män, stora *konstnärer.*

Man skänker vanligtvis den största beundran åt den stilfulla och vackra ornamenteringen och de härliga initialerna i det femtonde århundradets böcker, men de skönaste sidorna i de gamla böckerna äro de, som sakna tryckta prydnader.

De gamle betraktade alltid en sida i en bok såsom ena hälften i en helhetsbild, nämligen uppslaget.

För omkring 30 år sedan började rörelsen för bokens konstnärliga pånyttfödelse göra sig gällande i England. Bokförläggarna i detta land hafva med riktig förståelse offrat penningar på bokutstyrseln och troligen fått god profit, ty intresset hos publiken har visat sig mycket lifligt för konstnärliga böcker.

Mot slutet af sitt lif återupprättade *William Morris* under samarbete med sin vän *Burne-Jones* boken på en så följdriktig grund, att hvad han gjort skall för alla tider vara till ovärderligt gagn för bokens estetiska utstyrsel.

Morris kan anses vara en föregångare och en läromästare för långa tider framåt, och omkring honom samlade sig en stab af konstnärer och arbetare, som allt framgent verka i sin mästares fotspår och icke skola tröttna att sprida kärlek till boken, den konstnärliga boken.

Den moderna bokutstyrseln har haft många motståndare, vanligtvis bland dem, som icke studerat densamma, bland dem som äro för bekväma att gå ifrån det gamla vanliga samt slutligen bland sådana, hvilka med den segaste envishet hålla fast vid det gamla, emedan de icke våga sig ut på "hal is", på ett område, där förebilderna äro sparsamma och där man blir tvungen att skapa själf.

I medeltiden, som hade sin egna stil, gotiken och ingen an-

nan, var det tämligen lätt att framställa stilfullt utstyrda böcker. Allt inom konst och industri utfördes i en och samma stil och allt passades in i densamma. Äfven under renässansens och rokokons epoker utfördes böckerna fullt stiltroget och enhetligt. Vignetter, illustrationer och typer öfverensstämde i karaktär, kraft och stil. I trots af att vår tid icke har att uppvisa någon egen stil inom något område och allraminst inom bokutstyrseln, får man vara glad, att rörelsen för bokens modernisering väckts till lif.

För närvarande härskar ”det lustiga kriget” inom bokutstyrseln. Man ser hårresande tillställningar. — Texten till en bok tryckes för billighetens skull ibland på ett ställe, och omslaget, utan att ha det ringaste sammanhang med det öfriga, tryckes på ett annat. — Vid utförandet af en bok plockas oftast fram allt hvad tryckeriet har af vignetter och slutstycken, utan afseende på stil eller samhörighet med textstilen. Understundom ser man öfverstycken och slutstycken uppsatta af grekiska och renässansinfattningar om hvartannat. Titelsidorna uppsättas ofta som en profkarta på hvad tryckeriet har att uppvisa i stilväg.

Det är först på de senare 5—7 åren som man på kontinenten fått ögonen öppna för den låga ståndpunkt i estetiskt afseende, till hvilken bokutstyrseln kommit.

Några allmänna synpunkter vid öfvergången från den förhärskande slentrianmässiga bokfabrikationen till utstyrseln af böcker efter nyare begrepp vill jag här framhålla.

I stället för att motarbeta yttringarne af en sträfvan till bokutstyrselns förädlande i konstnärlig riktning bör man tillgodogöra sig det goda hos det nya och, om man själf saknar idéer, söka dem hos goda förebilder.

Den enklaste, billigaste bok i godtköpsupplaga kan göras tilltalande, om endast litet omtanke nedlägges vid utstyrselns anordnande.

En bok utan dekorationer, vignetter, öfverstycken, cul-de-lampes etc., är vackrare än en bok, utstyrd med massor af dylika ornament, sammanförda utan urval och samhörighet.

Hvarje bok skall vara enhetligt genomförd i *en* stil, eljest kan man icke på allvar tala om att den har något estetiskt värde.

Den tryckta sidans placering på papperet är den viktigaste åtgärden och den, som har den största inverkan på bokens utseende. Härvid måste alltid *uppslaget*, två sidor på en gång, tagas i betraktande och det ihågkommas, att boken kommer att undergå en oftast barbarisk guillotinering hos bokbindaren, hvarför man icke bör spara på yttermarginalerna.

Det framhålles ofta i fackböcker, att man vid formatbestämning bör rätta sig efter *det gyllene snittet* och dettas förhållanden framställas i noggrant uträknade tabeller. Men ett sådant råd bör knappast tagas på allvar, ty det gyllene snittet åstadkommer vidunderliga proportioner, otillämpliga på en bok, så fort man öfverskrider ett litet oktavformat. Pappers- och äfven satsformat kunna icke bestämmas efter tryckta tabeller eller regler. Det är endast smaken och det sunda omdömet, som äro bestämmande härvidlag.

Är satsytans bredd och längd gifven, så kommer typernas storlek och form, utslutning mellan orden, som bör stå i förhållande till typernas bredd samt mellanslaget mellan raderna, som också bör vara beroende på typernas höjd och storlek. Alla typer, som användas till rubriker, titlar m. m. i en bok, böra vara af samma karaktär och helst tagas ur ett och samma garnityr som textstilen.

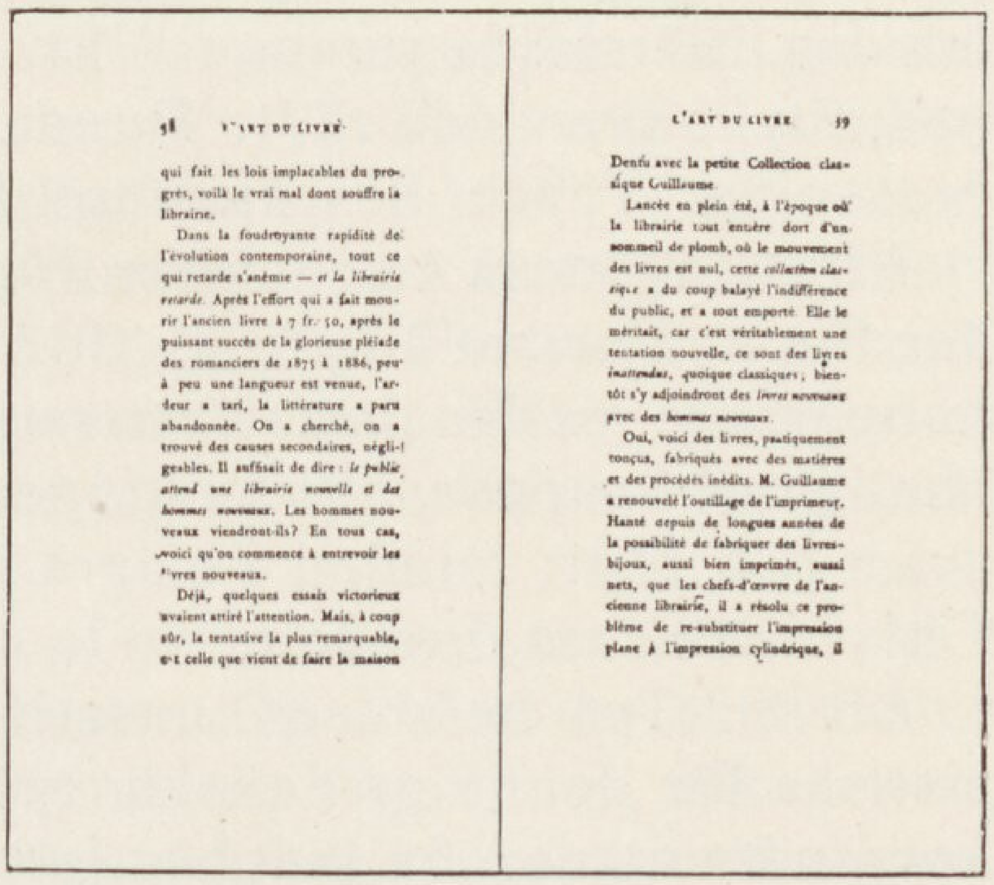
En boks utstyrsel bör stå i harmoni med innehållet och om möjligt gifva uttryck åt detsamma. Detta är en af bokutstyrselns kardinalpunkter.

Femtonhundratalets boktryckare undveko stora tomrum, nedslag eller blanka sidor, emedan de verkade störande på uppslagets helhetsbild. Nytt kapitel började oftast omedelbart efter förra kapitlets slut, om det nu var midt på sidan, uppåt eller nedåt sidans längd. Rubriker sattes vanligtvis med samma stilsort som texten, tätt intill densamma och trycktes vanligtvis i rödt.

Dekorationerna i en modern bok böra om möjligt utföras af en enda konstnär och hafva samma valör som typerna. Teckningar i fint, lätt linjemaner passa icke till kraftiga typer och tvärtom. Dekorationerna böra icke endast utgöra fyllnadsmedel, utan äfven hafva ett estetiskt ändamål.

Äfven maneret, i hvilket illustrationerna äro utförda, bör öfverensstämma i stil med typer och öfrig anordning.

Illustrationen bör gifva boken skönhet och lif och måhända ett element af synbar poesi.

58 L'ART DU LIVRE

qui fait les lois implacables du progrès, voilà le vrai mal dont souffre la librairie.

Dans la foudroyante rapidité de l'évolution contemporaine, tout ce qui retarde s'anémie — *et la librairie retarde.* Après l'effort qui a fait mourir l'ancien livre à 7 fr. 50, après le puissant succès de la glorieuse pléiade des romanciers de 1875 à 1886, peu à peu une langueur est venue, l'ardeur a tari, la littérature a paru abandonnée. On a cherché, on a trouvé des causes secondaires, négligeables. Il suffisait de dire : *le public attend une librairie nouvelle et des hommes nouveaux.* Les hommes nouveaux viendront-ils? En tous cas, voici qu'on commence à entrevoir les livres nouveaux.

Déjà, quelques essais victorieux avaient attiré l'attention. Mais, à coup sûr, la tentative la plus remarquable, est celle que vient de faire la maison

L'ART DU LIVRE 59

Dentu avec la petite Collection classique Guillaume.

Lancée en plein été, à l'époque où la librairie tout entière dort d'un sommeil de plomb, où le mouvement des livres est nul, cette *collection classique* a du coup balayé l'indifférence du public, et a tout emporté. Elle le méritait, car c'est véritablement une tentation nouvelle, ce sont des livres *inattendus*, quoique classiques ; bientôt s'y adjoindront des *livres nouveaux* avec des *hommes nouveaux*.

Oui, voici des livres, pratiquement conçus, fabriqués avec des matières et des procédés inédits. M. Guillaume a renouvelé l'outillage de l'imprimeur. Hanté depuis de longues années de la possibilité de fabriquer des livres-bijoux, aussi bien imprimés, aussi nets, que les chefs-d'œuvre de l'ancienne librairie, il a résolu ce problème de re-substituer l'impression plane à l'impression cylindrique, il

Afb. 1. Collection Guillaume.

Af de här i förminskning införda uppslagen ur moderna böcker återgifver

Afb. 1. *Collection Guillaume*. Katalog. Format 13 × 15 cm. Illustrationer i träsnitt af stort konstnärligt värde. Stil: Nonpareille mediæval med qvartpetit mellanslag.

Afb. 2. *Die Kunst im Buchdruck* af Dr Peter Jessen. Format: liten 8:o, 18×24 cm. Stil: stor korpus romersk. Matt papper. Otto von Holtens Boktryckeri, Berlin.

Afb. 3. *The Revival of Printing* by Charles Ricketts. Format: 8:o, 19×25 cm. Stil: ”the Vale Type”, tryckeriets egen stil, besläktad med Morris' ”the golden Type” och tecknad af Charles Ricketts; rubriker satta med versaler af textstilen; handgjordt linnepapper med vattenstämpel; tryckt af The Ballantyne Press, London.

Afb. 4. *Hero and Leander* med träsnitt skurna af Charles Ricketts och Charles Shannon. Format: 8:o, 20×26 cm. Stil: korpus mediæval; handgjordt papper; tryckt i 250 ex. af The Ballantyne Press ”till åminnelse af den upplaga af Hero och Leander, som trycktes 1494 af Aldus Manutius i Venedig”.

Afb. 5. *The Quartier Latin.* Format: hög 8:o, 23×29 cm. Stil: mediæval; illustrationerna i texten äro utförda i streckmaner, å särskildt planschpapper äro illustrationerna utförda i halfton och färgtryck; Wertheimer, Lea & C:o., London.

Afb. 6. *Fringilla* af Richard Doddridge m. fl. Illustrerad, dekorerad och utstyrd af Will. H. Bradley. Format 8:o, 22,5×31 cm. Stil: the golden Type, eftergjord, i 2 grader; rubriker satta med versaler ur textstilen. Tryckt i rödt och svart i en upplaga af 600 numrerade exemplar å handgjordt linnepapper med vattenstämpel. Tryckt af John Wilson & Co., Cleveland.

Afb. 7. *Isabella or the Pot of Basil* by John Keats. Illustrerad

och dekorerad af W. B. Macdougall. Format 4:o, 25×39 cm. Stil: en egen bred, halffet cicero mediæval med halfpetit mellanslag. Särskilda ramar till hvarje uppslag; handgjordt papper; titel i svart och rödt. Bunden i grönaktig klot med guldpressning. Tryckt hos Turnbull & Spears, Edinburgh.

Afb. 8. Sidorna 1 och 38 ur *The Rape of the Lock* by Alexander Pope. Format 4:o, 25,5×36 cm. Stil: cicero mediæval med nonpareille mellanslag. Illustrationerna af Aubrey Beardsley; handgjordt papper, illustrationer å Japan-papper; titelblad i svart och rödt; bunden i blågrå klot med guldpressning. The Chiswick Press, London.

Afb. 9. Två helsidesillustrationer ur samma bok, karakteristiska för denne genialiske, tyvärr allt för tidigt bortgångne konstnärs maner, hvilket påminner något om Japan, men dock är helt och hållet själfständigt. Å titelbladet heter det betecknande "embroidered with nine drawings by Aubrey Beardsley".

Afb. 10. *The Book of Job,* illustrerad och dekorerad af Herbert Granville Fell. Format 4:o, 23×36 cm. Stil: cicero mediæval med qvartpetit mellanslag, handgjordt papper, bunden i beigefärgad klot med rik guldpressning. Titel i rödt och svart. Tryckt hos Turnbull & Spears, Edinburgh. Teckningarna i denna bok äro exempel på den underbart vackra effekt, som kan åstadkommas genom "svart och hvitt".

Afb. 11. Ett uppslag ur samma bok.

Afb. 12. *Antar,* arabisk hjältedikt, illustrerad af E. Dinet. Format 4:o, 32,5×50 cm. Praktfull utstyrsel. 132 illustrationer i färgtryck, 11 initialer, ramar och cul-de-lampes i arabisk stil och färgtryck. Upplaga 300 numrerade exemplar. Tryckt i Paris af D. Dumoulin & Co. å finaste handgjorda koppartryckspapper med vattenmärke "Antar". Tryckningen afslutad den 25 Maj 1898. Ett arbete af högt konstvärde.

Afb. 13. *La jeunesse inaltérable.* Öfversättning af William Ritter. Illustrationer af M. A. J. Bauer och dekorationer af G. W. Dijsselhof, utförda i heliogravyr. Format 4:o, 24×37 cm. Upplaga 300 ex. Tryckt i Amsterdam å Japanpapper. Olika öfver- och understycken å hvarje sida. Stil, ornament, illustrationer och papper i harmoni. Arbetet ännu icke komplett.

Afb. 14. *Der bunte Vogel* von 1899. Ein Kalenderbuch von

Otto Julius Bierbaum med bokdekoration af Peter Behrens. Format: liten 4:o, 21,5×35,5 cm. Papperet tonfärgadt, matt, imiteradt handgjordt, s. k. maskin-bytten-papper. Stil: cicero schwabacher. Upplaga 1,330 ex. Tryckt i November och December 1898 af Otto von Holten, Berlin.

Afb. 15. *Gugeline*, ein Bühnenspiel von Otto Julius Bierbaum med bokdekoration af E. R. Weiss. Format 8:o, 19×27 cm. Stil: korpus fraktur af gammalt snitt. Hvitt, tjockt, matt papper. Bunden i styft band med Japanpapper-öfverdrag. Tryckt hos W. Drugulin, Leipzig.

Afb. 16. Fram- och baksida af pärm till samma bok.

Afb. 17. *Der Schatz der Armen*. Öfversättning af Maurice Maeterlinck: Le Trésor des Humbles. Titelbilder, dekoration, rubriker, siffror, initialer, stilanordning af Melchior Lechter. Format 21×36 cm. Stil: mittel romersk, omellanslagen. Papper: matt, refflad, tonad lumppappers-imitation med rifna kanter. Utstyrseln i intimaste samklang med bokens innehåll. Rubriker i rödbrun färg. Bunden i grå linneväf. Tryckt af Otto von Holten, Berlin.

Afb. 18. Ett uppslag ur samma bok.

Afb. 19. *Beauty's Awakening*. The Studio Summer Number 1899. Format 4:o, 29×42 cm. Stil: kraftig cicero mediæval. Illustrationer af flere olika konstnärer, reproducerade i autotypi i en och flere färger och tryckta på planschpapper. Texten å matt, hvitt, tjockt papper. Tryckt i The Press of the Guild of Handicraft (se nästa bok).

Afb. 20. Sid. 114 och slutsidan af *The Treatises of Benvenuto Cellini on Goldsmithing and Sculpture*. Format 4:o, 29×42 cm. Illustrationer tryckta å planschpapper. Texten å matt, hvitt papper. Stil: samma som ofvan. Af tryckfirman framgår att boken är tryckt af C. R. Ashbee i "Handtverksgillets tryckeri i Essex House, med tillhjälp af Laurence Hodson, hvilken sökte att hålla vid lif det goda boktryckets traditioner, hvilka återupprättats af William Morris, den skicklige yrkeskonstnären, samt likaledes af T. Binning och J. Tippett, sättare och S. Mowlem, tryckare, hvilka kommo till Essex House från Kelmscott tryckeriet för detta ändamål. Började April 1898, slutad Oktober 1898". Upplaga 600 ex.

Afb. 21. *The Art of William Morris*. A record by Aymer Val-

lance. Med reproduktioner af teckningar och väfnader, tryckta i originalens färger samt med prof å typer och ornament etc. Format 38×56 cm. Stilsort: cicero, bred, halffet mediæval, tryckeriets egen, med qvartpetit mellanslag, titeln i svart och rödt; tjockt, handgjordt papper. Tryckt i The Chiswick Press. Bunden i blå klot med försatspapper, tecknadt af Morris. I detta uppslag förekommer en reproduktion af ett träsnitt, skuret af Morris för titeln till ”The Earthly Paradise”.

De här angifna formatsiffrorna beteckna, de första bokens höjd, de andra uppslagets bredd.

Venedig die Hauptstätte, besonders für das Ornament und die Dekoration; die Illustration ist auch in Florenz und anderen Städten eigenartig gefördert worden. Entschiedener, als irgendwo sonst, betont man in Italien, dass die Buchdekoration eine Kunst der Fläche sei. In der noch gothisirenden, rundlichen Type der älteren Meister, besonders des thätigen Erhart Ratdolt, stehen Initialen und Titelleisten, deren schwarzes Rechteck durch ein feines, weisses Rankenwerk von orientalischer Fügung gebrochen wird. Für die Antiquaschrift der folgenden Drucker hat man Zierraten erfunden, die teils nur in klaren Umrissen gezeichnet sind oder im Stil der Holzintarsien weisse Flächen mit schwarzen wechseln lassen. Wie die Ornamente, so bilden auch die Illustrationen, zumeist auf einfachste Linienzeichnung sich beschränkend, mit dem Text eine unvergleichliche Harmonie. Dazu kommt auf den Titeln, den Schlussseiten und bei mancherlei besonderen Satzarten ein unübertroffenes Raumgefühl, das auch die schlichteste Aufgabe adelt. Wer höchste Buchkunst lernen will, versenke sich vor allem in diese Meisterwerke. Wie

12

daneben die geistliche Literatur der Missalien noch spät Anklänge an das Mittelalter bewahrt, und wie mit der Hochrenaissance und dem von Norden einbrechenden realistischen Stil die italienische Buchkunst erstirbt, das zu untersuchen ist für unseren Zweck ohne Belang.

Gruppe 5: Frankreich im 15. und 16. Jahrhundert

Auch nach Frankreich hatten zuerst deutsche Meister die neue Fertigkeit getragen, ohne der Kunst besonderen Raum zu gönnen. Seit den achtziger Jahren jedoch ziehen einige thätige pariser Verleger, im Wettbewerb mit der bunten und zierlichen französischen Buchmalerei, fleissige Zeichner heran, sowohl für die Werke grösseren Umfangs wie besonders für die anmutige Gruppe der kleinen Gebetbücher, der livres d'heures, die einen Ruhmestitel der französischen Buchkunst bilden. Sie beschränken sich nicht auf vereinzelten Zierrat; sie füllen alle Ränder, umrahmen alle Bilder, schmücken die Titelseiten und zeichnen bunte Druckermarken, alles in kleinem Massstab, zum Teil nicht für Holz, sondern für den feineren Metallschnitt bestimmt; oft sind diese Andachtsbücher auf Pergament gedruckt und kunstvoll ausgemalt. Mit Paris wetteifert Lyon; auch hier nimmt die gothische Druck-

13

Afb. 2. Die Kunst im Buchdruck.

representations of the same writer in the "Daily Chronicle," as in previous violent disparagements of Morris' work even, one is reminded of Swift's immortal words concerning those "whose teeth are too rotten to bite, but make up for it by the stink of their breath."

I am here at the end of all that I have to say in defence of my share in the revival of printing as I understand it, and may now proceed to a few lines in summary.

Firstly, type should be bold and legible, usually type is not bold and only legible by habit. The undue compression of type laterally, the exaggeration of thick and thin, the feeble pothook terminations in modern type are due to one form of degeneration being added upon another for some centuries, a tracing of a tracing. Example—the Bodoni fount.

The rule of beautiful and traditional printing is that the two opposite pages form one unit, that the upper margin

34

should be a little larger than the inside margin, that the fore-edge margin should be the next in size, and the lowest the greatest of all. Example—old uncut books.

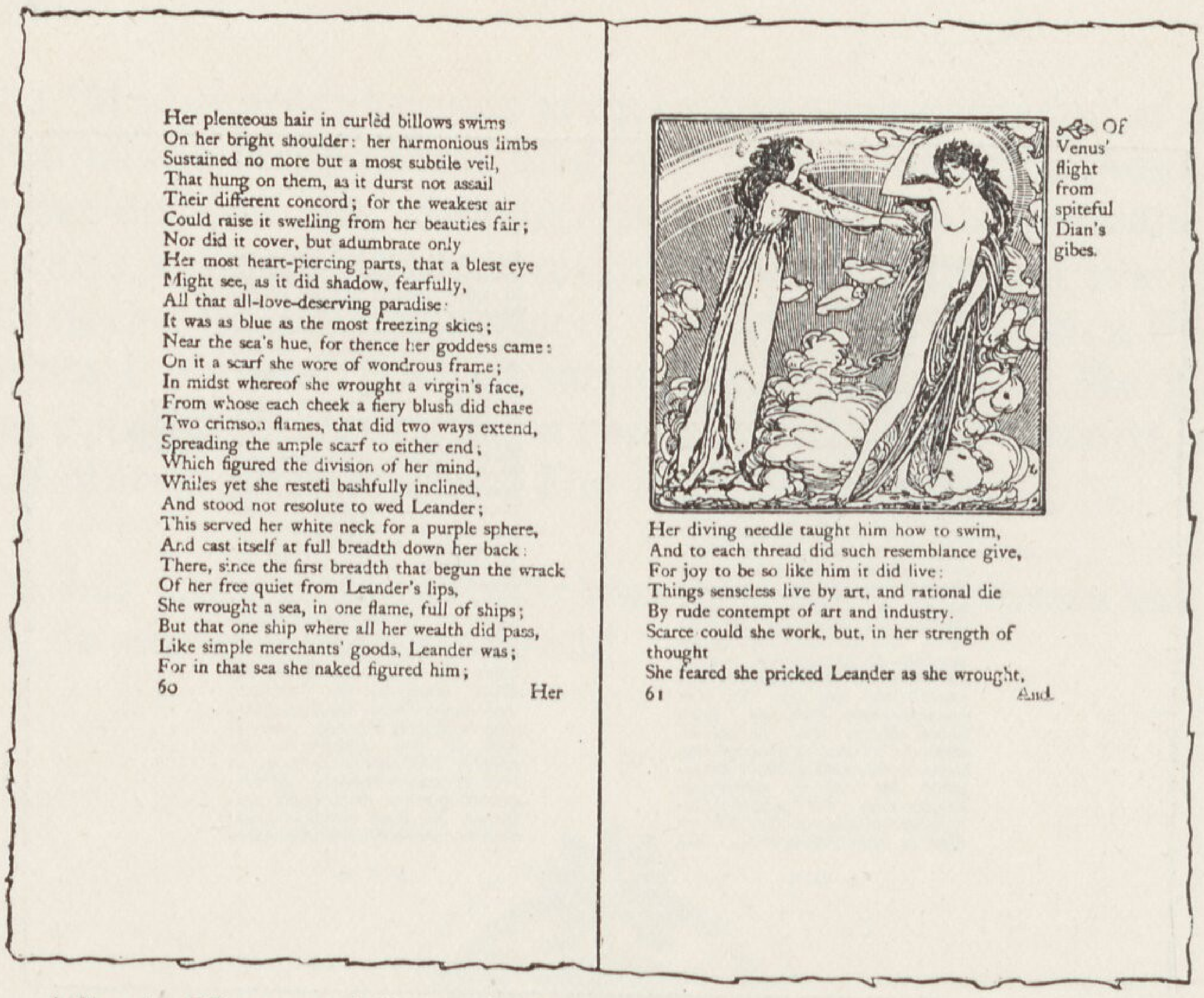
The paper should be good and charming as paper; the Dutch paper is too unequal in thickness for accurate printing, and the good French papers a trifle hard. The English papers of Batchelor & Arnold cannot be matched out of this country.

Build without affectation, with little but regular spacing between the words; a contraction is better than an overcrowding of the line; break a word in preference to spacing out the letters thus, "t h u s." Example—nearly all modern printers.

Ink up the type gradually; to an over-inked appearance that gormes or overlays the type and decoration, usual in sham art printing, prefer under-printing even, in which, at least, nothing is added to the book by the mechanic (out

35

Afb. 3. The Revival of Printing.

Her plenteous hair in curlèd billows swims
On her bright shoulder: her harmonious limbs
Sustained no more but a most subtile veil,
That hung on them, as it durst not assail
Their different concord; for the weakest air
Could raise it swelling from her beauties fair;
Nor did it cover, but adumbrate only
Her most heart-piercing parts, that a blest eye
Might see, as it did shadow, fearfully,
All that all-love-deserving paradise:
It was as blue as the most freezing skies;
Near the sea's hue, for thence her goddess came:
On it a scarf she wore of wondrous frame;
In midst whereof she wrought a virgin's face,
From whose each cheek a fiery blush did chase
Two crimson flames, that did two ways extend,
Spreading the ample scarf to either end;
Which figured the division of her mind,
Whiles yet she rested bashfully inclined,
And stood not resolute to wed Leander;
This served her white neck for a purple sphere,
And cast itself at full breadth down her back:
There, since the first breadth that begun the wrack
Of her free quiet from Leander's lips,
She wrought a sea, in one flame, full of ships;
But that one ship where all her wealth did pass,
Like simple merchants' goods, Leander was;
For in that sea she naked figured him;

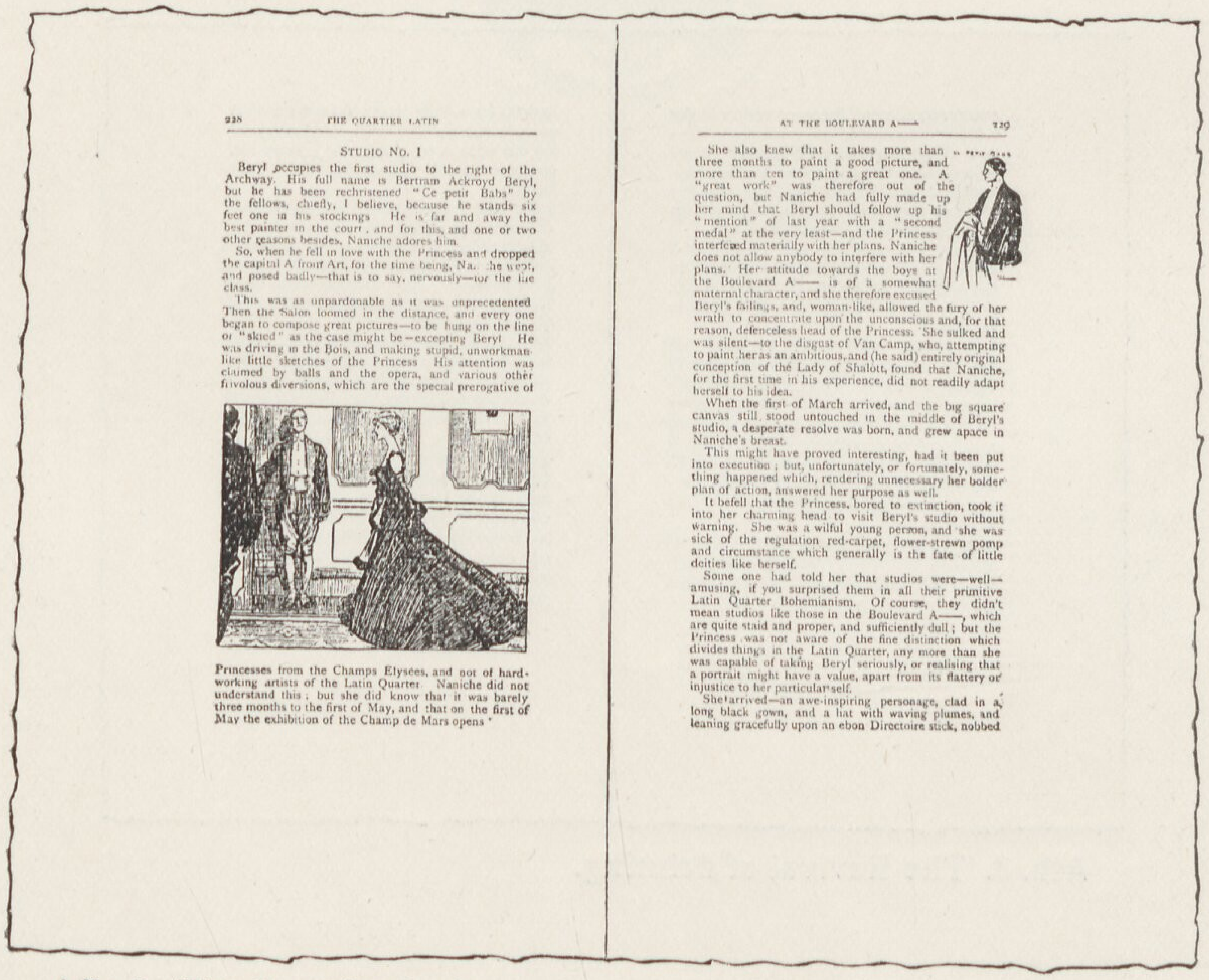
60 Her

Of Venus' flight from spiteful Dian's gibes.

Her diving needle taught him how to swim,
And to each thread did such resemblance give,
For joy to be so like him it did live:
Things senseless live by art, and rational die
By rude contempt of art and industry.
Scarce could she work, but, in her strength of thought
She feared she pricked Leander as she wrought,

61 And

Afb. 4. Hero and Leander.

228 THE QUARTIER LATIN

STUDIO No. I

Beryl occupies the first studio to the right of the Archway. His full name is Bertram Ackroyd Beryl, but he has been rechristened "Ce petit Babs" by the fellows, chiefly, I believe, because he stands six feet one in his stockings He is far and away the best painter in the court, and for this, and one or two other reasons besides, Naniche adores him.

So, when he fell in love with the Princess and dropped the capital A from Art, for the time being, Na[illegible]he wept, and posed badly—that is to say, nervously—for the life class.

This was as unpardonable as it was unprecedented Then the Salon loomed in the distance, and every one began to compose great pictures—to be hung on the line or "skied" as the case might be—excepting Beryl He was driving in the Bois, and making stupid, unworkmanlike little sketches of the Princess His attention was claimed by balls and the opera, and various other frivolous diversions, which are the special prerogative of

Princesses from the Champs Elysées, and not of hard-working artists of the Latin Quarter Naniche did not understand this; but she did know that it was barely three months to the first of May, and that on the first of May the exhibition of the Champ de Mars opens

AT THE BOULEVARD A—— 229

She also knew that it takes more than three months to paint a good picture, and more than ten to paint a great one. A "great work" was therefore out of the question, but Naniche had fully made up her mind that Beryl should follow up his "mention" of last year with a "second medal" at the very least—and the Princess interfered materially with her plans. Naniche does not allow anybody to interfere with her plans. Her attitude towards the boys at the Boulevard A—— is of a somewhat maternal character, and she therefore excused Beryl's failings, and, woman-like, allowed the fury of her wrath to concentrate upon the unconscious and, for that reason, defenceless head of the Princess. She sulked and was silent—to the disgust of Van Camp, who, attempting to paint her as an ambitious, and (he said) entirely original conception of the Lady of Shalott, found that Naniche, for the first time in his experience, did not readily adapt herself to his idea.

When the first of March arrived, and the big square canvas still stood untouched in the middle of Beryl's studio, a desperate resolve was born, and grew apace in Naniche's breast.

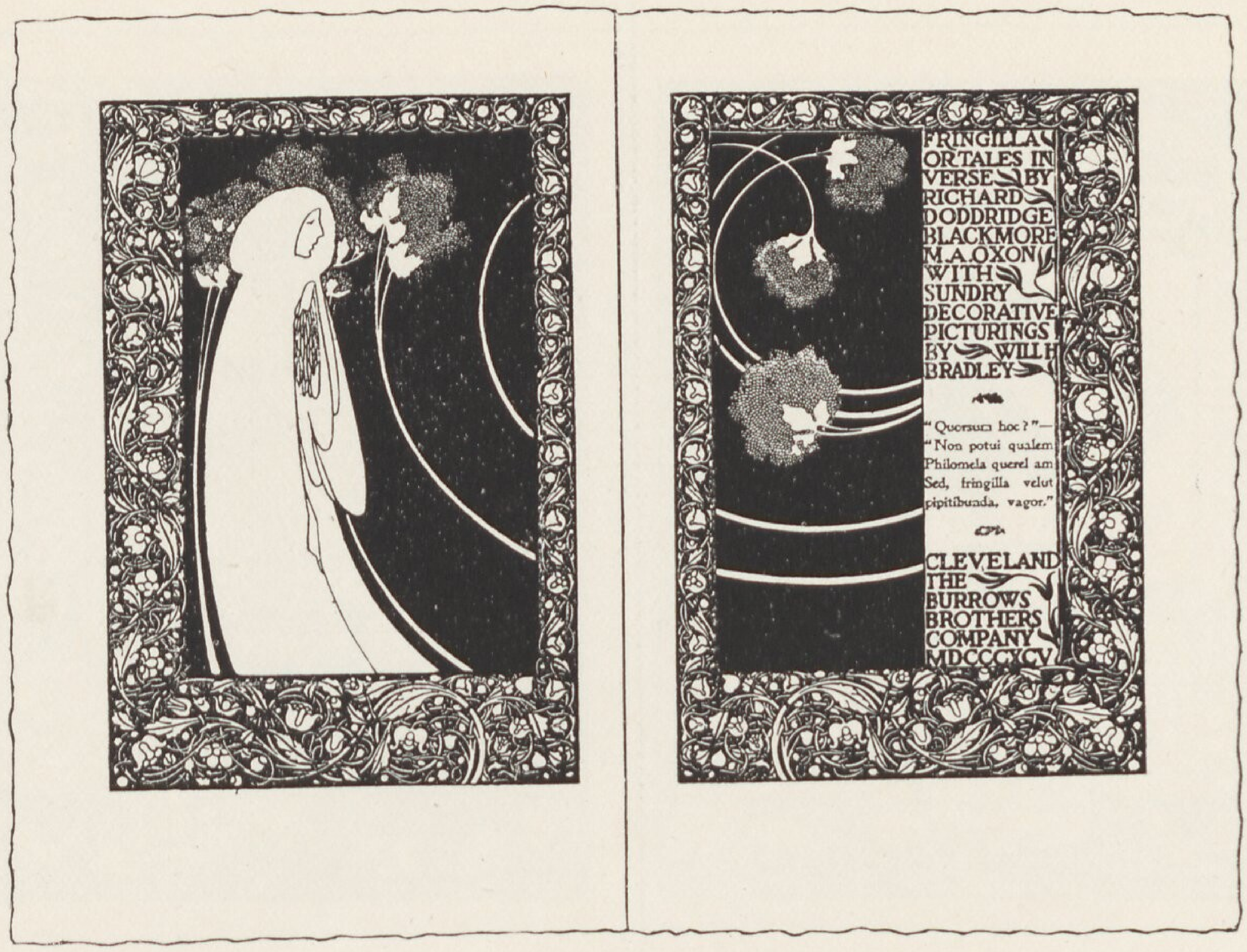
This might have proved interesting, had it been put into execution; but, unfortunately, or fortunately, something happened which, rendering unnecessary her bolder plan of action, answered her purpose as well.

It befell that the Princess, bored to extinction, took it into her charming head to visit Beryl's studio without warning. She was a wilful young person, and she was sick of the regulation red-carpet, flower-strewn pomp and circumstance which generally is the fate of little deities like herself.

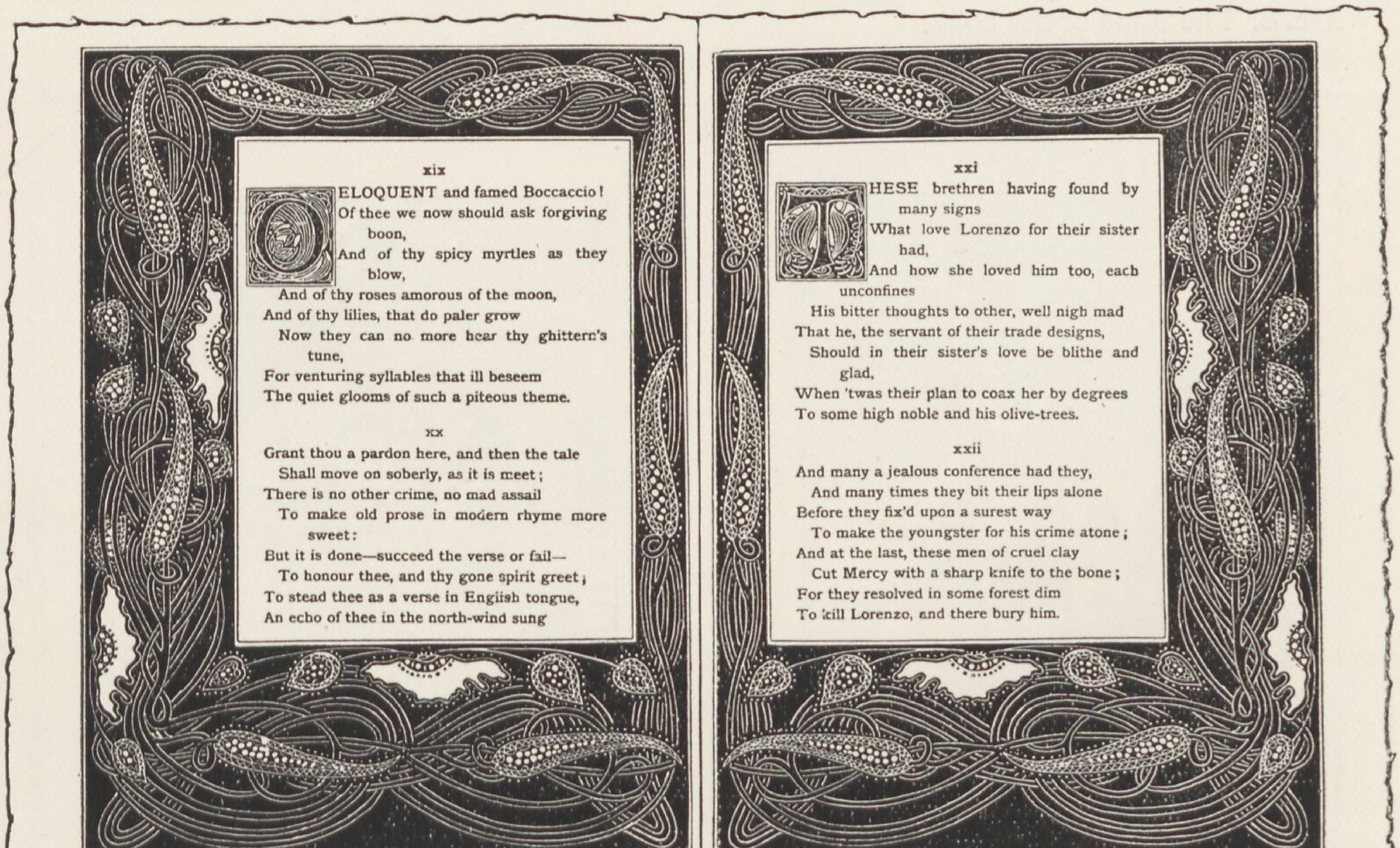
Some one had told her that studios were—well—amusing, if you surprised them in all their primitive Latin Quarter Bohemianism. Of course, they didn't mean studios like those in the Boulevard A——, which are quite staid and proper, and sufficiently dull; but the Princess was not aware of the fine distinction which divides things in the Latin Quarter, any more than she was capable of taking Beryl seriously, or realising that a portrait might have a value, apart from its flattery or injustice to her particular self.

She arrived—an awe-inspiring personage, clad in a long black gown, and a hat with waving plumes, and leaning gracefully upon an ebon Directoire stick, nobbed

Afb. 5. The Quartier Latin.

Afb. 6. Fringilla.

xix

O ELOQUENT and famed Boccaccio!
Of thee we now should ask forgiving boon,
And of thy spicy myrtles as they blow,
And of thy roses amorous of the moon,
And of thy lilies, that do paler grow
Now they can no more hear thy ghittern's tune,
For venturing syllables that ill beseem
The quiet glooms of such a piteous theme.

xx

Grant thou a pardon here, and then the tale
Shall move on soberly, as it is meet;
There is no other crime, no mad assail
To make old prose in modern rhyme more sweet:
But it is done—succeed the verse or fail—
To honour thee, and thy gone spirit greet;
To stead thee as a verse in English tongue,
An echo of thee in the north-wind sung

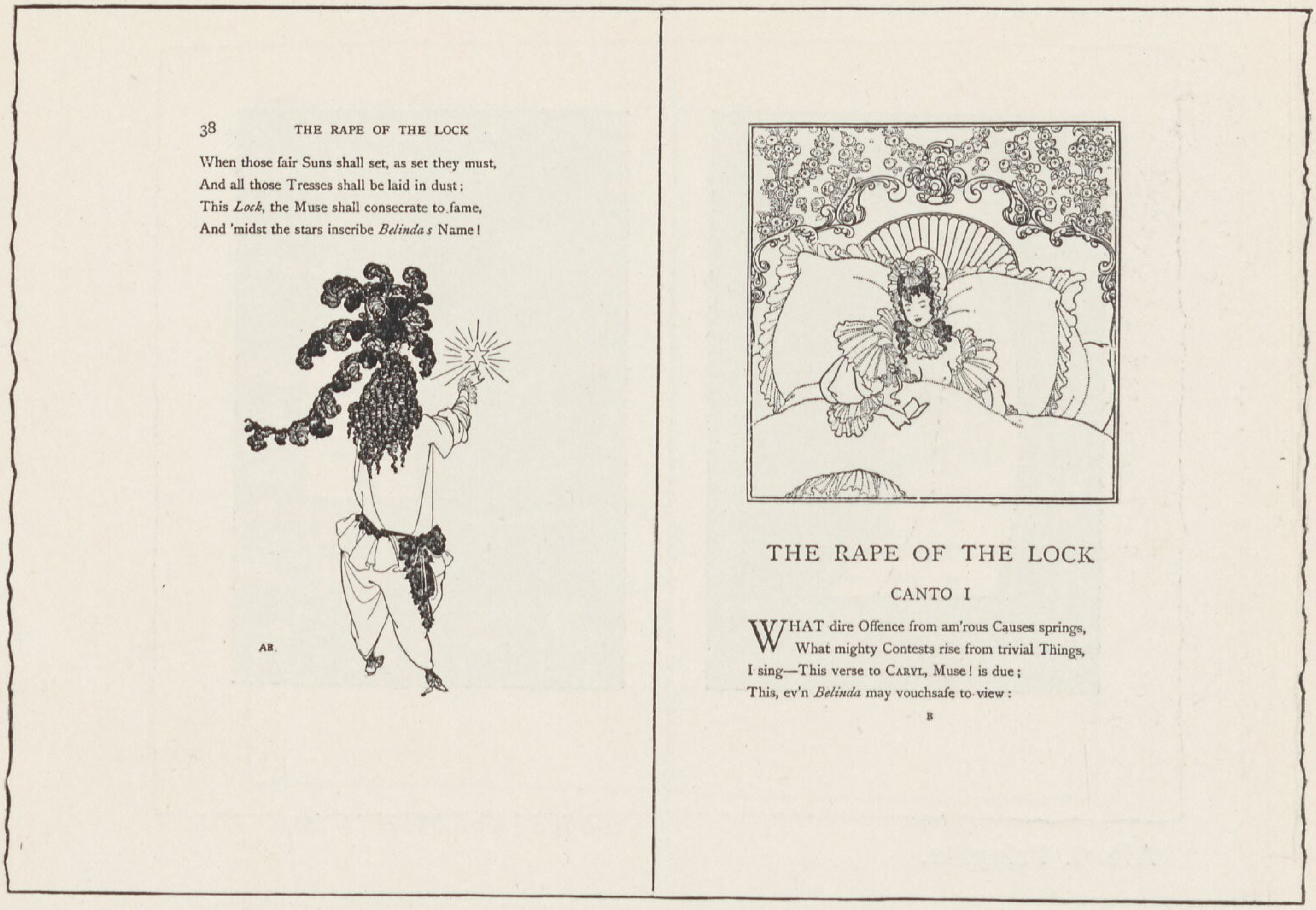
xxi

THESE brethren having found by many signs
What love Lorenzo for their sister had,
And how she loved him too, each unconfines
His bitter thoughts to other, well nigh mad
That he, the servant of their trade designs,
Should in their sister's love be blithe and glad,
When 'twas their plan to coax her by degrees
To some high noble and his olive-trees.

xxii

And many a jealous conference had they,
And many times they bit their lips alone
Before they fix'd upon a surest way
To make the youngster for his crime atone;
And at the last, these men of cruel clay
Cut Mercy with a sharp knife to the bone;
For they resolved in some forest dim
To kill Lorenzo, and there bury him.

Afb. 7. Isabella.

38 THE RAPE OF THE LOCK

When those fair Suns shall set, as set they must,
And all those Tresses shall be laid in dust;
This *Lock*, the Muse shall consecrate to fame,
And 'midst the stars inscribe *Belinda's* Name!

AB.

THE RAPE OF THE LOCK

CANTO I

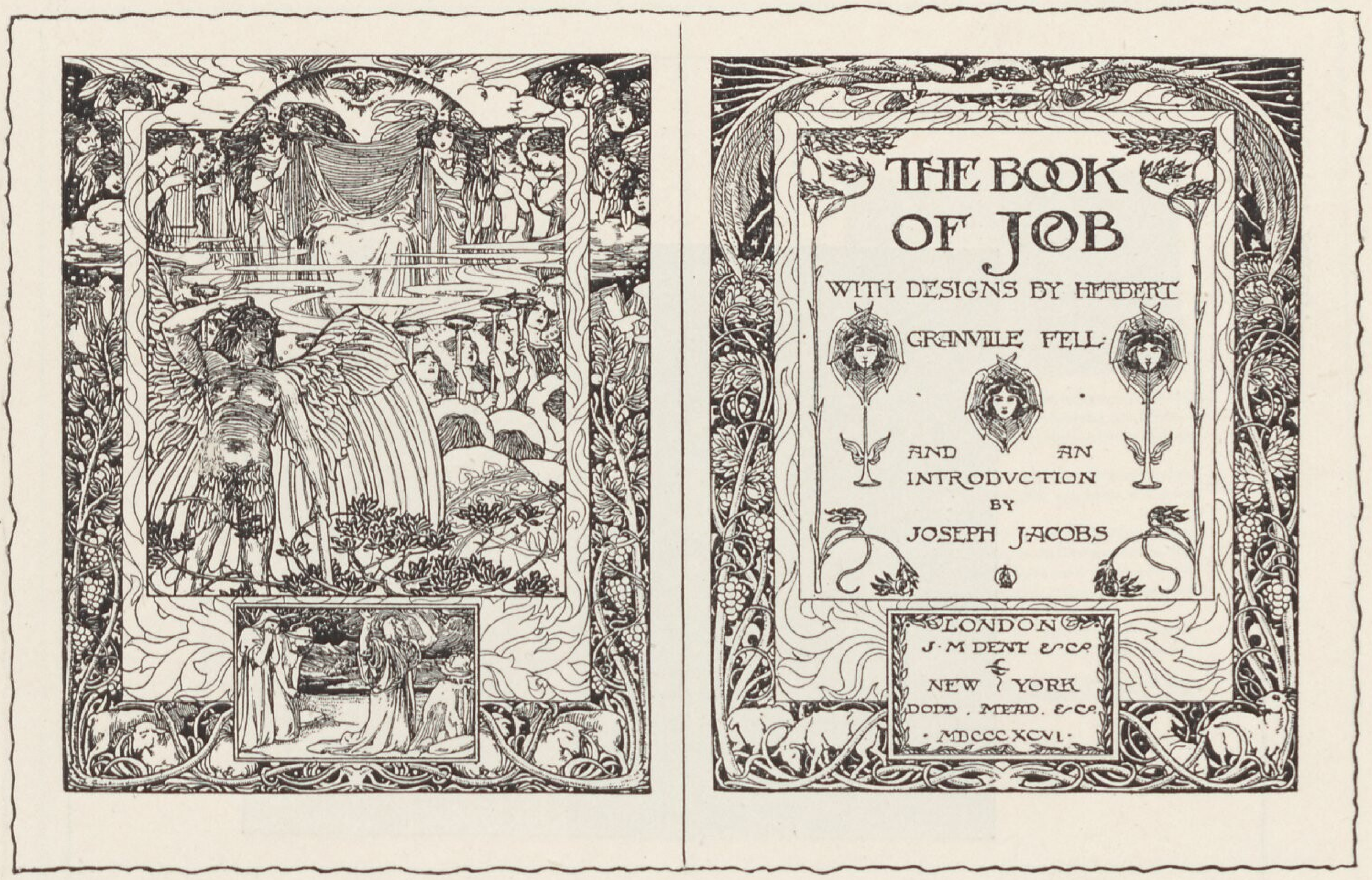
WHAT dire Offence from am'rous Causes springs,
What mighty Contests rise from trivial Things,
I sing—This verse to CARYL, Muse! is due;
This, ev'n *Belinda* may vouchsafe to view:

B

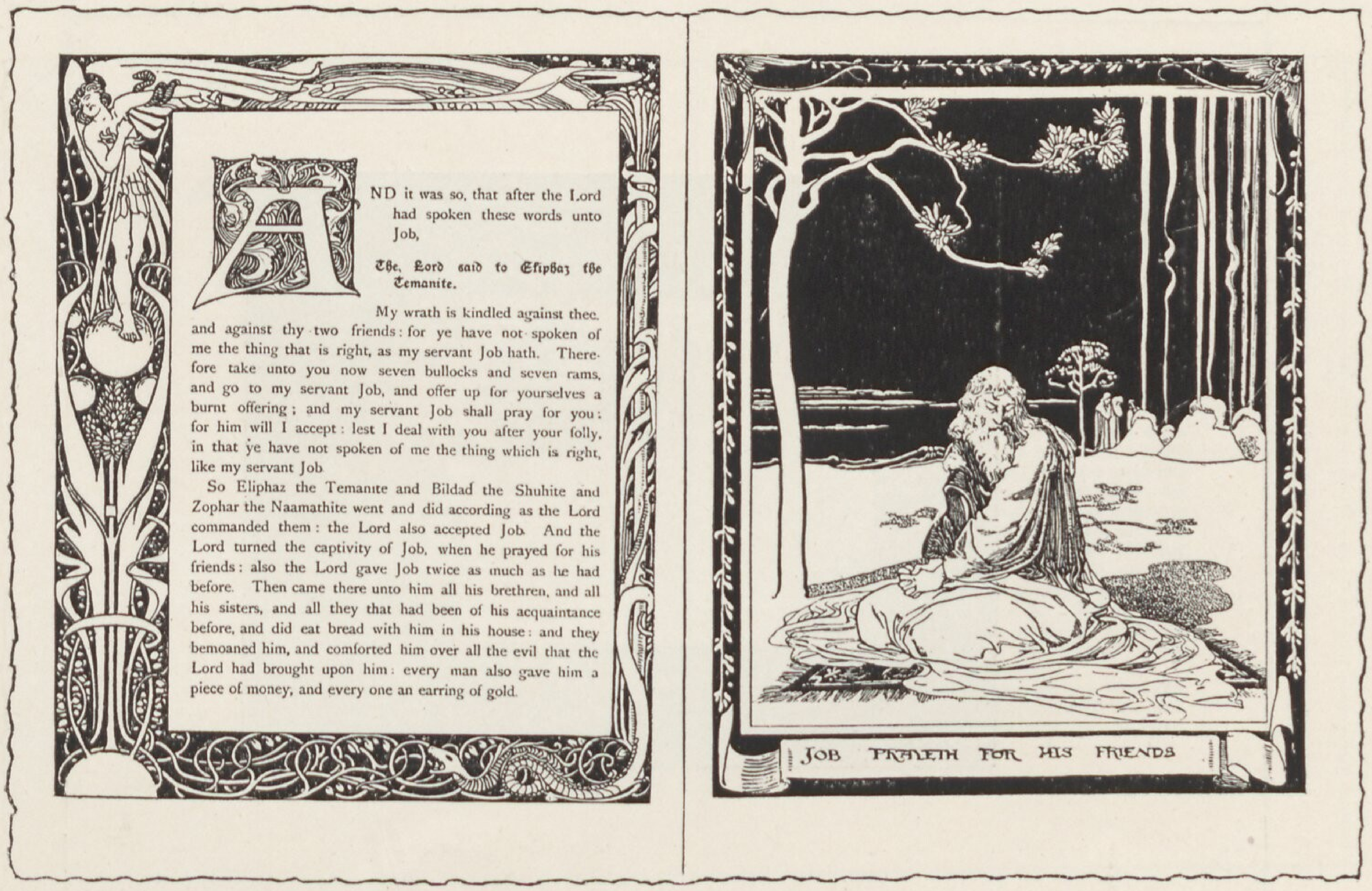
Afb. 8. The Rape of the Lock.

Afb. 9. The Rape of the Lock.

Afb. 10. The Book of Job.

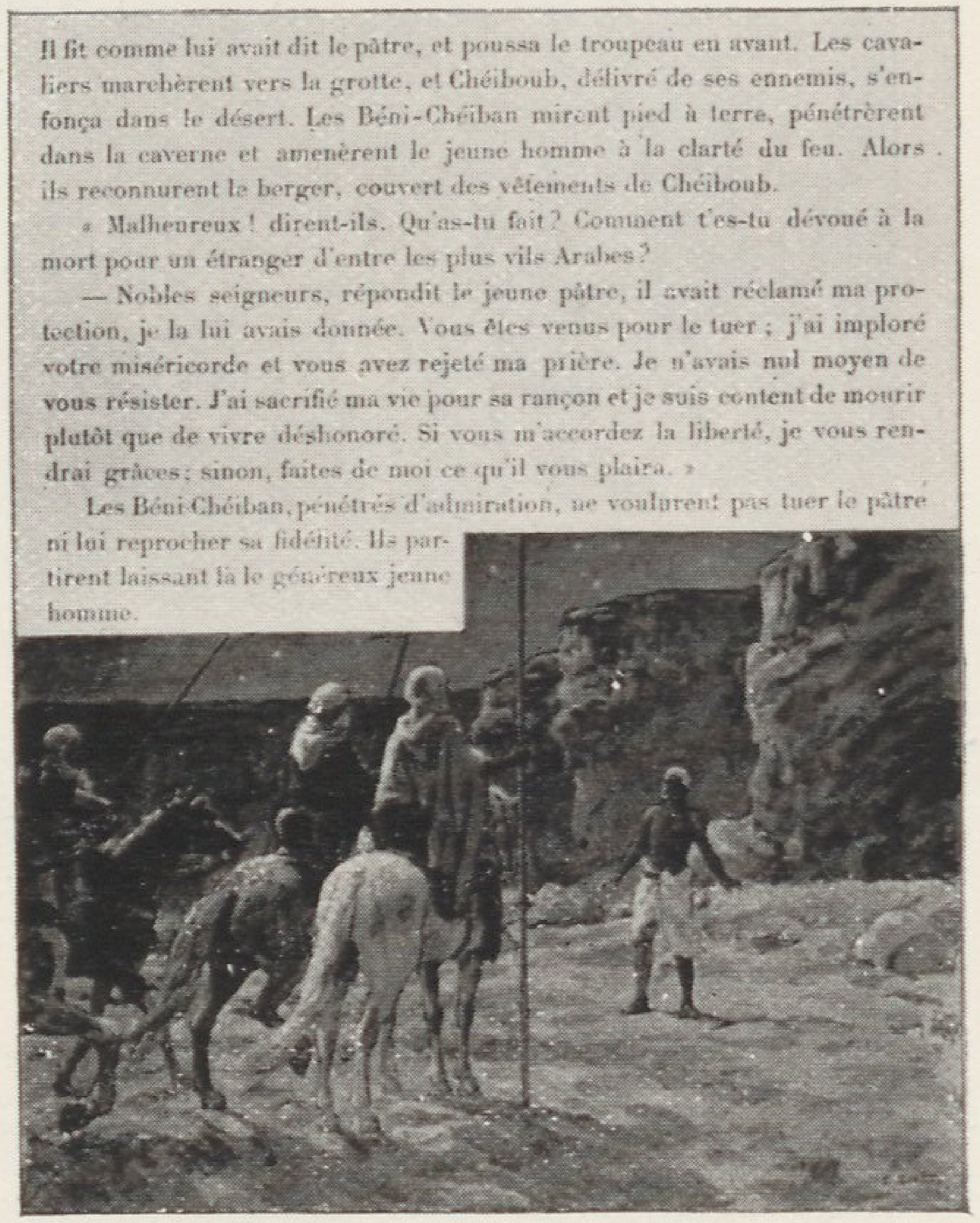
AND it was so, that after the Lord had spoken these words unto Job,

The Lord said to Eliphaz the Temanite.

My wrath is kindled against thee, and against thy two friends: for ye have not spoken of me the thing that is right, as my servant Job hath. Therefore take unto you now seven bullocks and seven rams, and go to my servant Job, and offer up for yourselves a burnt offering; and my servant Job shall pray for you: for him will I accept: lest I deal with you after your folly, in that ye have not spoken of me the thing which is right, like my servant Job.

So Eliphaz the Temanite and Bildad the Shuhite and Zophar the Naamathite went and did according as the Lord commanded them: the Lord also accepted Job. And the Lord turned the captivity of Job, when he prayed for his friends: also the Lord gave Job twice as much as he had before. Then came there unto him all his brethren, and all his sisters, and all they that had been of his acquaintance before, and did eat bread with him in his house: and they bemoaned him, and comforted him over all the evil that the Lord had brought upon him: every man also gave him a piece of money, and every one an earring of gold.

Afb. 11. The Book of Job.

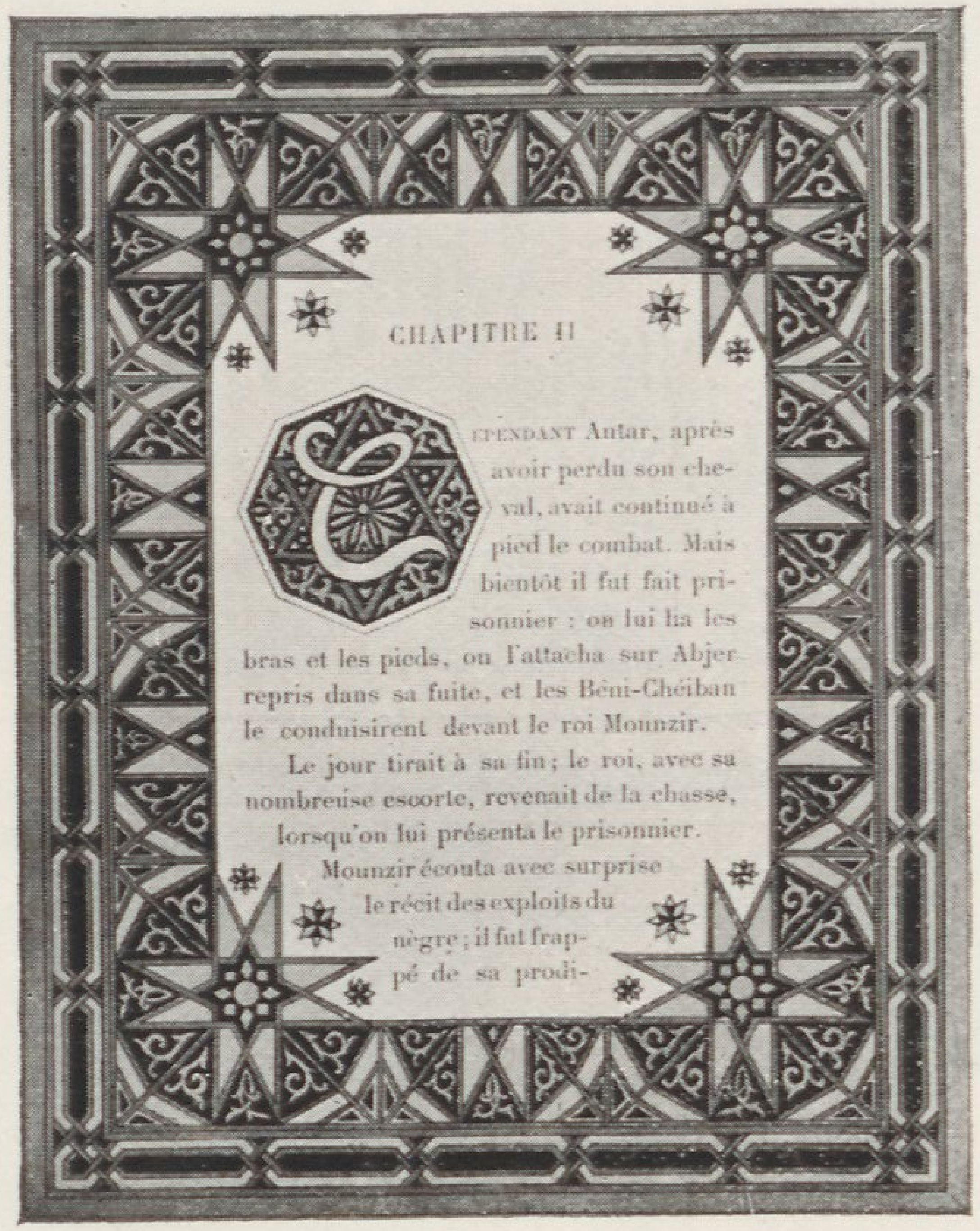

Il fit comme lui avait dit le pâtre, et poussa le troupeau en avant. Les cavaliers marchèrent vers la grotte, et Chéiboub, délivré de ses ennemis, s'enfonça dans le désert. Les Béni-Chéiban mirent pied à terre, pénétrèrent dans la caverne et amenèrent le jeune homme à la clarté du feu. Alors ils reconnurent le berger, couvert des vêtements de Chéiboub.

« Malheureux ! dirent-ils. Qu'as-tu fait ? Comment t'es-tu dévoué à la mort pour un étranger d'entre les plus vils Arabes ?

— Nobles seigneurs, répondit le jeune pâtre, il avait réclamé ma protection, je la lui avais donnée. Vous êtes venus pour le tuer ; j'ai imploré votre miséricorde et vous avez rejeté ma prière. Je n'avais nul moyen de vous résister. J'ai sacrifié ma vie pour sa rançon et je suis content de mourir plutôt que de vivre déshonoré. Si vous m'accordez la liberté, je vous rendrai grâces ; sinon, faites de moi ce qu'il vous plaira. »

Les Béni-Chéiban, pénétrés d'admiration, ne voulurent pas tuer le pâtre ni lui reprocher sa fidélité. Ils partirent laissant là le généreux jeune homme.

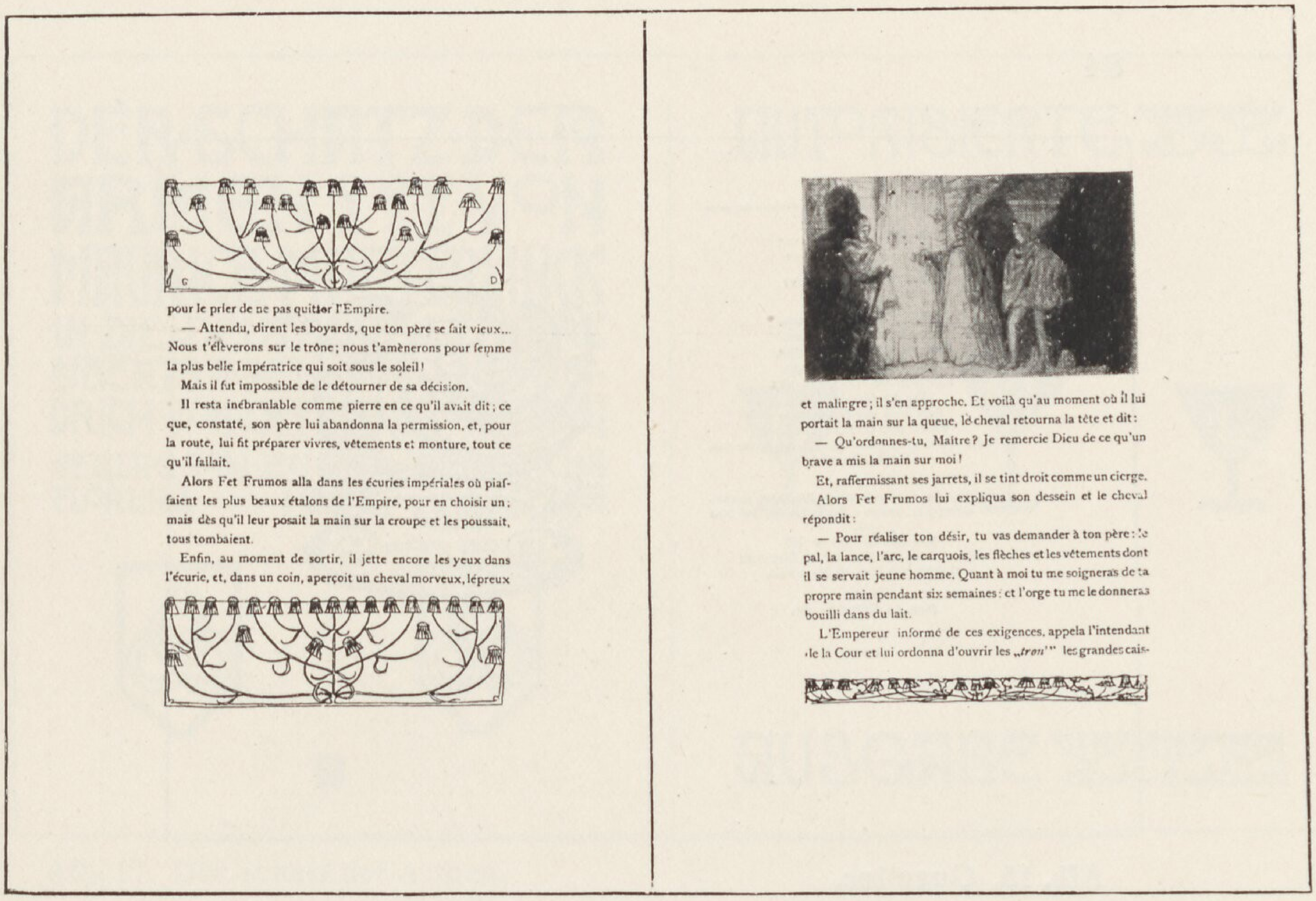
CHAPITRE II

Cependant Antar, après avoir perdu son cheval, avait continué à pied le combat. Mais bientôt il fut fait prisonnier : on lui lia les bras et les pieds, on l'attacha sur Abjer repris dans sa fuite, et les Béni-Chéiban le conduisirent devant le roi Mounzir.

Le jour tirait à sa fin ; le roi, avec sa nombreuse escorte, revenait de la chasse, lorsqu'on lui présenta le prisonnier.

Mounzir écouta avec surprise le récit des exploits du nègre ; il fut frappé de sa prodi-

Afb. 12. Antar.

pour le prier de ne pas quitter l'Empire.

— Attendu, dirent les boyards, que ton père se fait vieux... Nous t'élèverons sur le trône; nous t'amènerons pour femme la plus belle Impératrice qui soit sous le soleil!

Mais il fut impossible de le détourner de sa décision.

Il resta inébranlable comme pierre en ce qu'il avait dit; ce que, constaté, son père lui abandonna la permission, et, pour la route, lui fit préparer vivres, vêtements et monture, tout ce qu'il fallait.

Alors Fet Frumos alla dans les écuries impériales où piaffaient les plus beaux étalons de l'Empire, pour en choisir un; mais dès qu'il leur posait la main sur la croupe et les poussait, tous tombaient.

Enfin, au moment de sortir, il jette encore les yeux dans l'écurie, et, dans un coin, aperçoit un cheval morveux, lépreux

et malingre; il s'en approche. Et voilà qu'au moment où il lui portait la main sur la queue, le cheval retourna la tête et dit:

— Qu'ordonnes-tu, Maître? Je remercie Dieu de ce qu'un brave a mis la main sur moi!

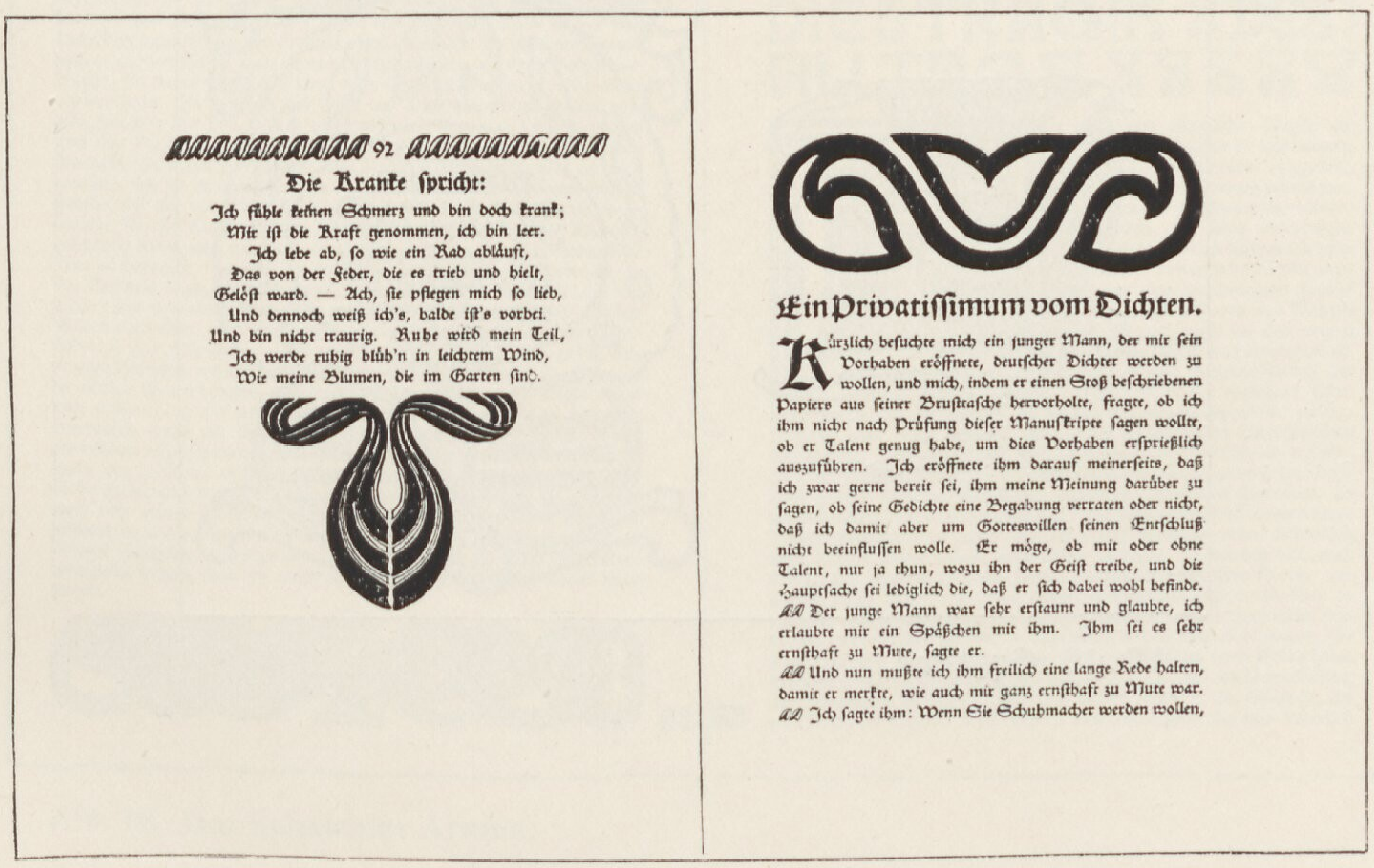
Et, raffermissant ses jarrets, il se tint droit comme un cierge.

Alors Fet Frumos lui expliqua son dessein et le cheval répondit:

— Pour réaliser ton désir, tu vas demander à ton père: le pal, la lance, l'arc, le carquois, les flèches et les vêtements dont il se servait jeune homme. Quant à moi tu me soigneras de ta propre main pendant six semaines: et l'orge tu me le donneras bouilli dans du lait.

L'Empereur informé de ces exigences, appela l'intendant de la Cour et lui ordonna d'ouvrir les „*tron*'" les grandes cais-

Afb. 13. La jeunesse inaltérable.

92

Die Kranke spricht:

Ich fühle keinen Schmerz und bin doch krank;
Mir ist die Kraft genommen, ich bin leer.
Ich lebe ab, so wie ein Rad abläuft,
Das von der Feder, die es trieb und hielt,
Gelöst ward. — Ach, sie pflegen mich so lieb,
Und dennoch weiß ich's, balde ist's vorbei.
Und bin nicht traurig. Ruhe wird mein Teil,
Ich werde ruhig blüh'n in leichtem Wind,
Wie meine Blumen, die im Garten sind.

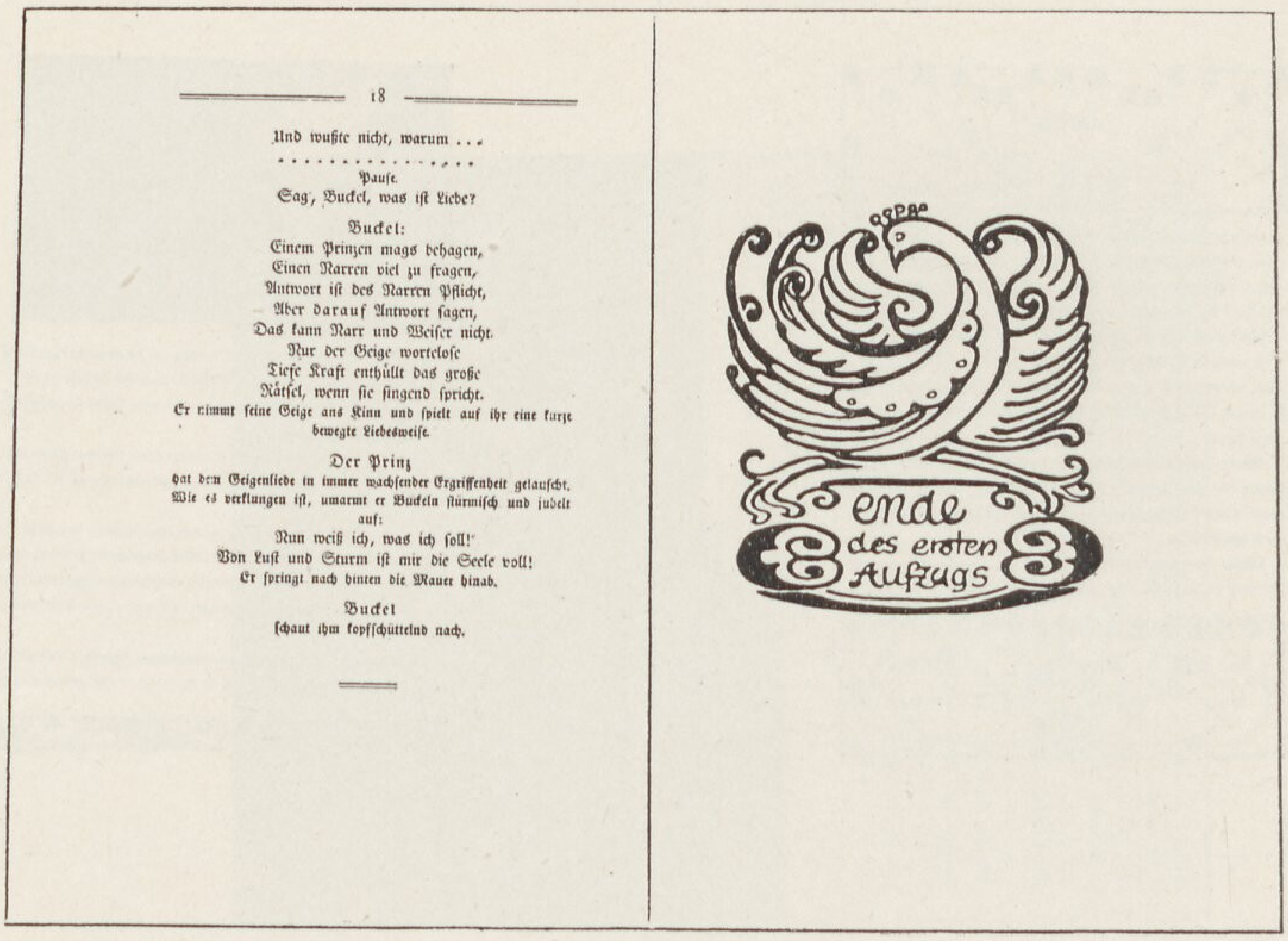
Ein Privatissimum vom Dichten.

Kürzlich besuchte mich ein junger Mann, der mir sein Vorhaben eröffnete, deutscher Dichter werden zu wollen, und mich, indem er einen Stoß beschriebenen Papiers aus seiner Brusttasche hervorholte, fragte, ob ich ihm nicht nach Prüfung dieser Manuskripte sagen wollte, ob er Talent genug habe, um dies Vorhaben ersprießlich auszuführen. Ich eröffnete ihm darauf meinerseits, daß ich zwar gerne bereit sei, ihm meine Meinung darüber zu sagen, ob seine Gedichte eine Begabung verraten oder nicht, daß ich damit aber um Gotteswillen seinen Entschluß nicht beeinflussen wolle. Er möge, ob mit oder ohne Talent, nur ja thun, wozu ihn der Geist treibe, und die Hauptsache sei lediglich die, daß er sich dabei wohl befinde. Der junge Mann war sehr erstaunt und glaubte, ich erlaubte mir ein Späßchen mit ihm. Ihm sei es sehr ernsthaft zu Mute, sagte er.

Und nun mußte ich ihm freilich eine lange Rede halten, damit er merkte, wie auch mir ganz ernsthaft zu Mute war.

Ich sagte ihm: Wenn Sie Schuhmacher werden wollen,

Afb. 14. Der bunte Vogel.

18

Und wußte nicht, warum . . .

. . . .

Pause.

Sag', Buckel, was ist Liebe?

Buckel:

Einem Prinzen mags behagen,
Einen Narren viel zu fragen,
Antwort ist des Narren Pflicht,
Aber darauf Antwort sagen,
Das kann Narr und Weiser nicht.
Nur der Geige wortelose
Tiefe Kraft enthüllt das große
Rätsel, wenn sie singend spricht.

Er nimmt seine Geige ans Kinn und spielt auf ihr eine kurze bewegte Liebesweise.

Der Prinz

hat dem Geigenliede in immer wachsender Ergriffenheit gelauscht. Wie es verklungen ist, umarmt er Buckeln stürmisch und jubelt auf:

Nun weiß ich, was ich soll!"
Von Lust und Sturm ist mir die Seele voll!

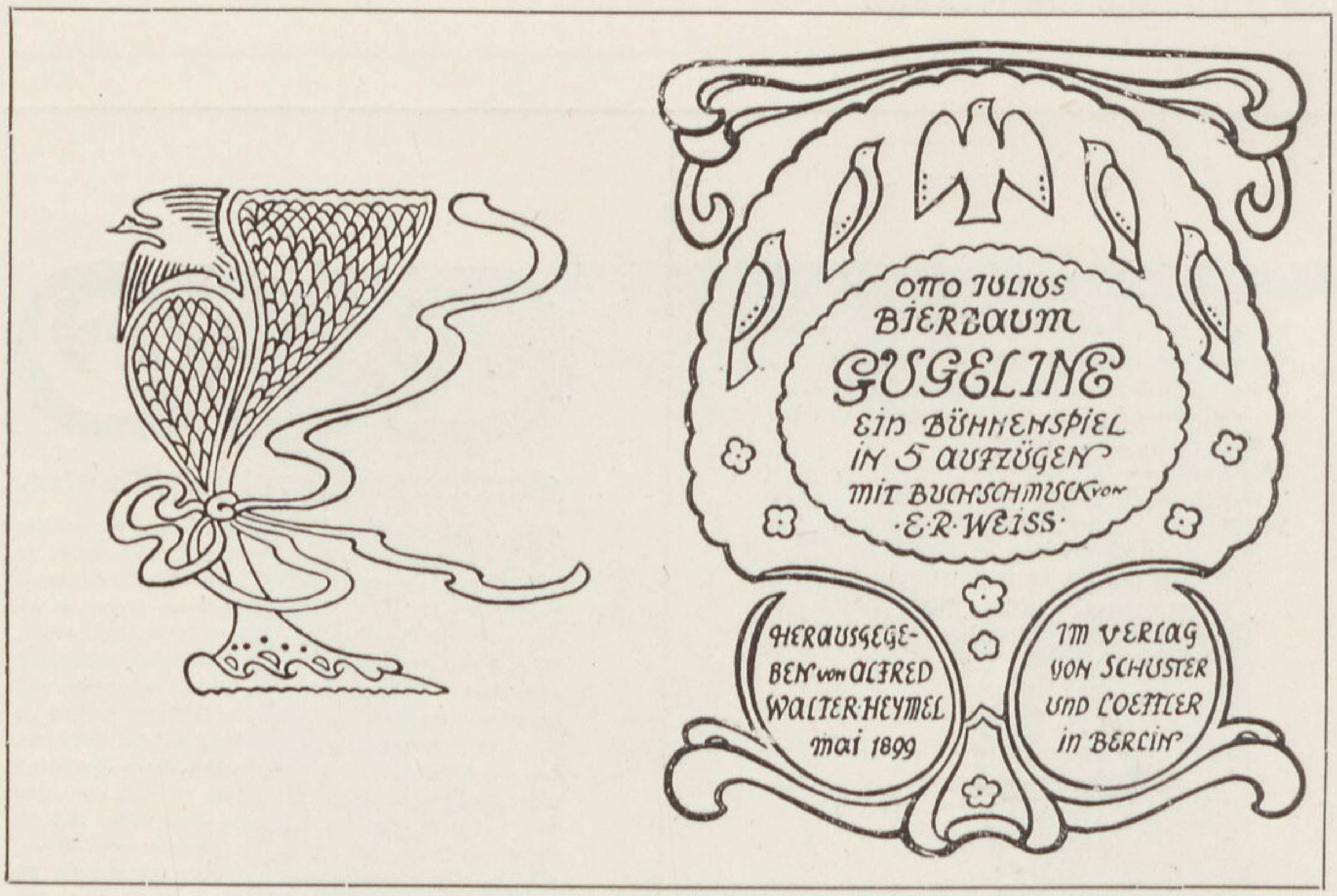
Er springt nach hinten die Mauer hinab.

Buckel

schaut ihm kopfschüttelnd nach.

ende
des ersten
Aufzugs

Afb. 15. Gugeline.

Afb. 16. Gugeline.

DER·SCHATZ·DER ARMEN VON MAURICE·MAETERLINCK IN·DIE·DEUTSCHE·SPRACHE ÜBERTRAGEN·DURCH·FRIEDRICH·VON·OPPELN-BRONIKOWSKI

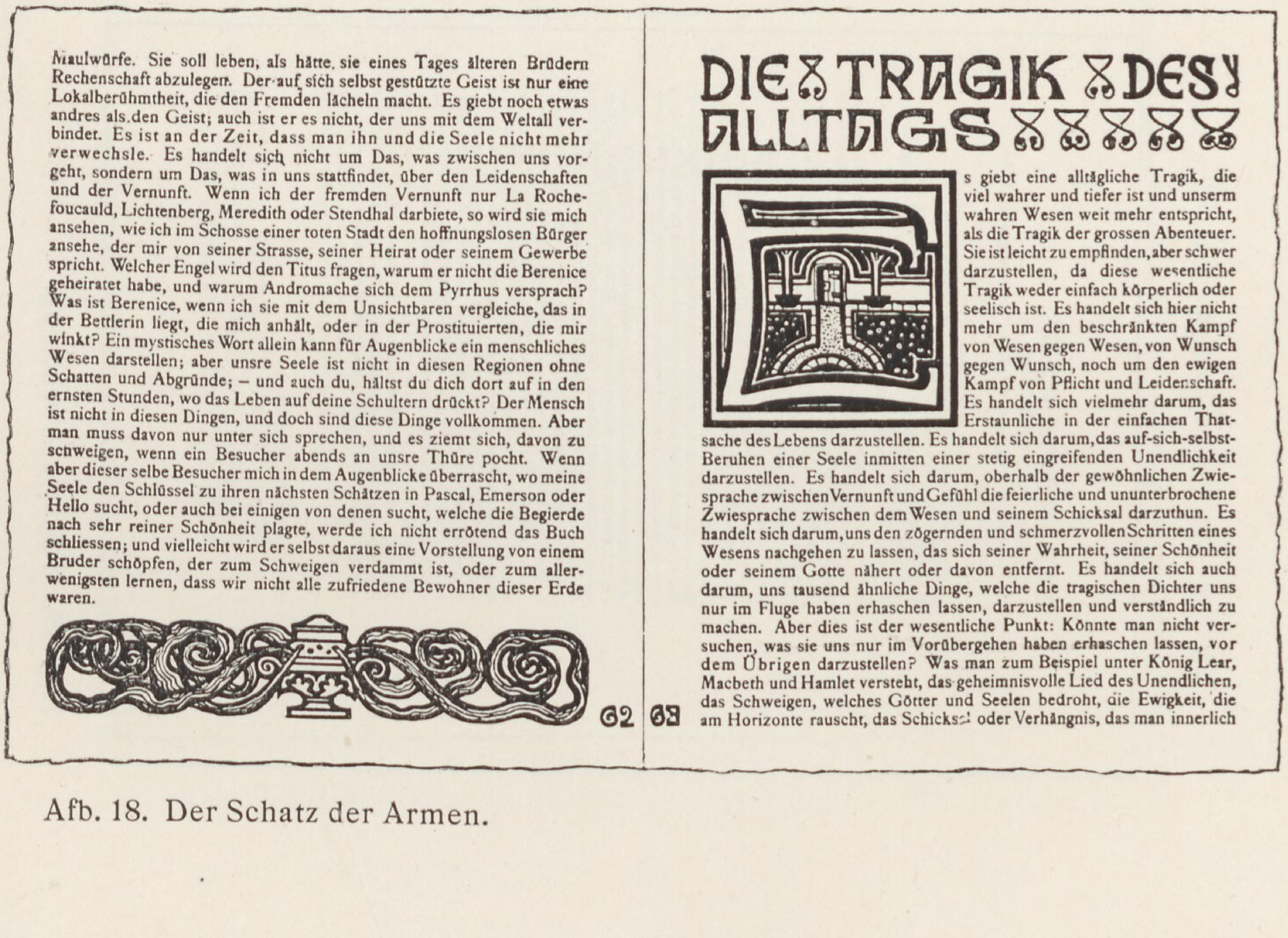
VERLAG·VON·EUGEN·DIEDERICHS
FLORENZ 1898 LEIPZIG

AUTORISIERTE

B M L

AUSGABE

Afb. 17. Der Schatz der Armen.

Maulwürfe. Sie soll leben, als hätte sie eines Tages älteren Brüdern Rechenschaft abzulegen. Der auf sich selbst gestützte Geist ist nur eine Lokalberühmtheit, die den Fremden lächeln macht. Es giebt noch etwas andres als den Geist; auch ist er es nicht, der uns mit dem Weltall verbindet. Es ist an der Zeit, dass man ihn und die Seele nicht mehr verwechsle. Es handelt sich nicht um Das, was zwischen uns vorgeht, sondern um Das, was in uns stattfindet, über den Leidenschaften und der Vernunft. Wenn ich der fremden Vernunft nur La Rochefoucauld, Lichtenberg, Meredith oder Stendhal darbiete, so wird sie mich ansehen, wie ich im Schosse einer toten Stadt den hoffnungslosen Bürger ansehe, der mir von seiner Strasse, seiner Heirat oder seinem Gewerbe spricht. Welcher Engel wird den Titus fragen, warum er nicht die Berenice geheiratet habe, und warum Andromache sich dem Pyrrhus versprach? Was ist Berenice, wenn ich sie mit dem Unsichtbaren vergleiche, das in der Bettlerin liegt, die mich anhält, oder in der Prostituierten, die mir winkt? Ein mystisches Wort allein kann für Augenblicke ein menschliches Wesen darstellen; aber unsre Seele ist nicht in diesen Regionen ohne Schatten und Abgründe; – und auch du, hältst du dich dort auf in den ernsten Stunden, wo das Leben auf deine Schultern drückt? Der Mensch ist nicht in diesen Dingen, und doch sind diese Dinge vollkommen. Aber man muss davon nur unter sich sprechen, und es ziemt sich, davon zu schweigen, wenn ein Besucher abends an unsre Thüre pocht. Wenn aber dieser selbe Besucher mich in dem Augenblicke überrascht, wo meine Seele den Schlüssel zu ihren nächsten Schätzen in Pascal, Emerson oder Hello sucht, oder auch bei einigen von denen sucht, welche die Begierde nach sehr reiner Schönheit plagte, werde ich nicht errötend das Buch schliessen; und vielleicht wird er selbst daraus eine Vorstellung von einem Bruder schöpfen, der zum Schweigen verdammt ist, oder zum allerwenigsten lernen, dass wir nicht alle zufriedene Bewohner dieser Erde waren.

62

63

DIE TRAGIK DES ALLTAGS

Es giebt eine alltägliche Tragik, die viel wahrer und tiefer ist und unserm wahren Wesen weit mehr entspricht, als die Tragik der grossen Abenteuer. Sie ist leicht zu empfinden, aber schwer darzustellen, da diese wesentliche Tragik weder einfach körperlich oder seelisch ist. Es handelt sich hier nicht mehr um den beschränkten Kampf von Wesen gegen Wesen, von Wunsch gegen Wunsch, noch um den ewigen Kampf von Pflicht und Leidenschaft. Es handelt sich vielmehr darum, das Erstaunliche in der einfachen Thatsache des Lebens darzustellen. Es handelt sich darum, das auf-sich-selbst-Beruhen einer Seele inmitten einer stetig eingreifenden Unendlichkeit darzustellen. Es handelt sich darum, oberhalb der gewöhnlichen Zwiesprache zwischen Vernunft und Gefühl die feierliche und ununterbrochene Zwiesprache zwischen dem Wesen und seinem Schicksal darzuthun. Es handelt sich darum, uns den zögernden und schmerzvollen Schritten eines Wesens nachgehen zu lassen, das sich seiner Wahrheit, seiner Schönheit oder seinem Gotte nähert oder davon entfernt. Es handelt sich auch darum, uns tausend ähnliche Dinge, welche die tragischen Dichter uns nur im Fluge haben erhaschen lassen, darzustellen und verständlich zu machen. Aber dies ist der wesentliche Punkt: Könnte man nicht versuchen, was sie uns nur im Vorübergehen haben erhaschen lassen, vor dem Übrigen darzustellen? Was man zum Beispiel unter König Lear, Macbeth und Hamlet versteht, das geheimnisvolle Lied des Unendlichen, das Schweigen, welches Götter und Seelen bedroht, die Ewigkeit, die am Horizonte rauscht, das Schicksal oder Verhängnis, das man innerlich

Afb. 18. Der Schatz der Armen.

THE FOURTH SCENE.

THE VISION OF FAYREMONDE.

The Prolocutor from his place sets forth the forthcoming action in the lines here following:

THE PROLOCUTOR.

WHILES doth the Knight the darksome forest range
Upon the Sleep of Fayremond draws a change,
When turns the storied sphere of dreams controlled
By Clio, stately dame who hath enscrolled
The world's fair lore. And she doth summon there
The images of cities nine most fair,
As they in primal beauty decked the earth,
When shone the slumbering lamps, and joy had birth
In all man's labour, as with craft and art,
Each thing of use had life to cheer the heart,
And pictured walls emblazoned mighty deeds
With all the people's lore, for daily needs.
Cinctured in mutual service, walled and towered
Behold their semblance—each a bride rich dowered.

Fayremonde, cast by spell and enchantment into a deep sleep, is supposed therein to see, as in a vision, a display, in manner of procession, of those Fair Cities, which in olden days belonged to her realm, and owned her sway and governance. The scene being the inner, and arranged after the manner of the First Scene, these enter, each accompanied by a worthy & noble citizen, ruler or artist, famous & notable in the palmy days of such city. To set these forth in their order they are: Thebes, attended by Ramesses II.; Athens, by Pheidias and two youths from the Lysis of Plato; Rome, by Augustus & three youths from Mantegnas Triumph of Cæsar; Byzantium, by Constantine and St. Helena the Cross-bearer; Florence, by Dante & Cimabue, with two Pages as train-bearers; Venice, by Titian, with a Doge, two Brides of the Marriage of the Adriatic & Halberdiers; Nüremburg, by Dürer, two Train-bearers & a group of Craftsmen from the workshops of Adam Kraft, Hans Sachs, Peter Fischer, & Viansen; Paris, by Saint Louis & Joan of Arc, a Herald and three female figures symbolising the arts & graces of life; Oxford, by King Alfred & William of Wykeham, two Acolytes & a group of Scholars. As these severally enter there is recited such one of the following stanzas as appertain to each city:

THEBES.

YOUNG was the world that saw me, Thebes, arise.
Serene in wisdom, and in state serene:
Sphinx-like I sat, and watched with fateful eyes

30

Myriad on myriad slaves salute me Queen.
Deep to earth's core I tracked her secret ways,
And charmed the majestic heavens to crown my praise.

ATHENS.

WISDOM was mine, and Beauty: mine the Joy
Sprung from their fathomless depths withdrawn, serene:
Nor while the world endures shall age destroy
The seal and dominion of my gracious mien.
Lo! violet-crowned, a Queen 'neath cloudless skies,
Full on Perfection gazed my faultless eyes.

ROME.

TWAS the Mistress of the World; on me
The gods had laid the imperial soul for dower.
I came, I saw, I conquered earth and sea,
And from my touch sprang desert lands to flower.
Chaos before me fled, and girt with awe
Deep in men's hearts I set the throne of Law.

BYZANTIUM.

TWAS the daughter of imperial Rome,
Crowned by her Empress of the mystic East:
The Most Holy Wisdom chose me for her home,
Sealed me Truth's regent, and high Beauty's priest.
Lo! when Fate struck with hideous flame and sword,
Far-o'er the new world's life my grace outpoured.

FLORENCE.

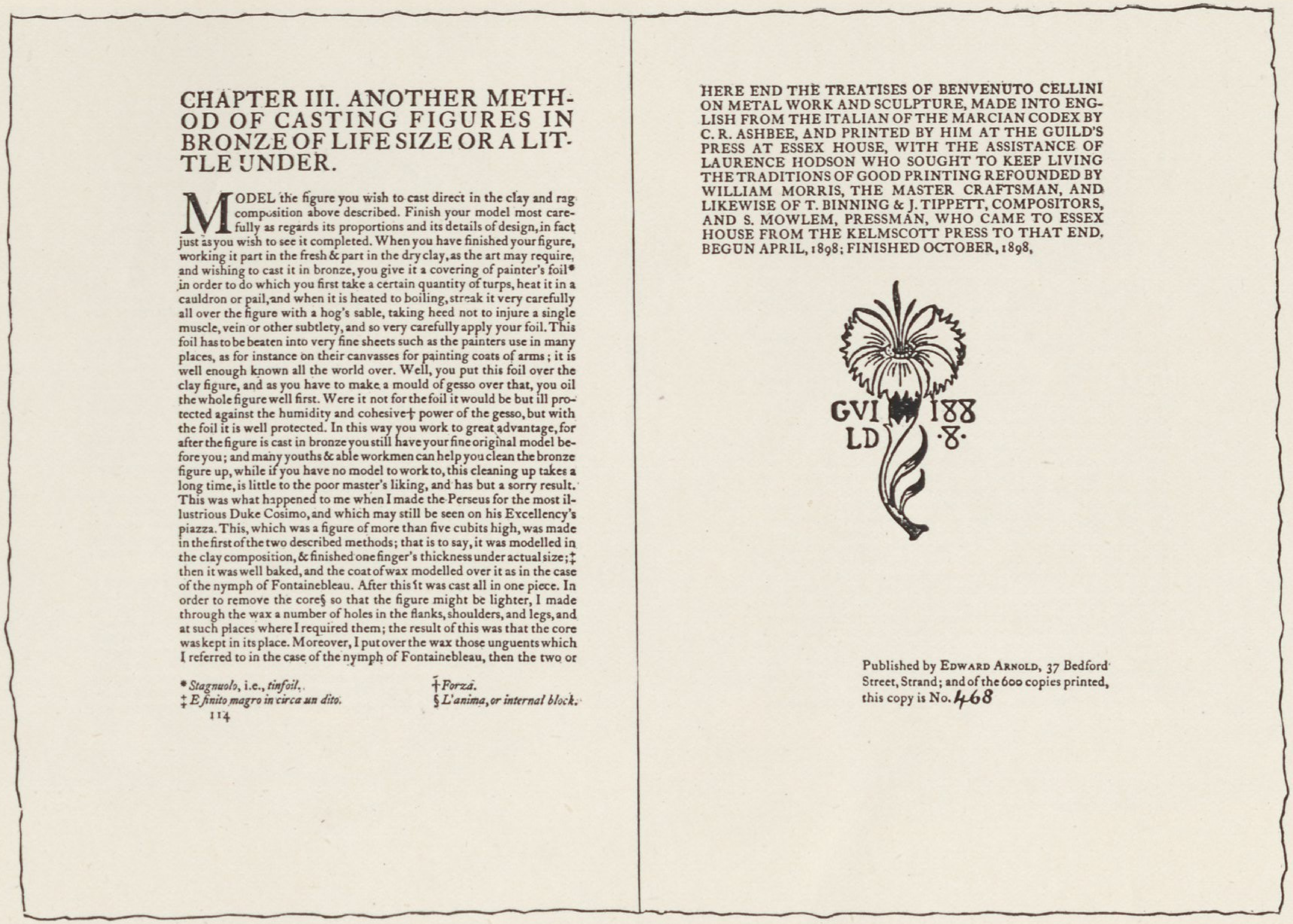
FLORENCE am I, the peerless Flower of all,
The blood-red Lily borne on Arno's wave!
I am the Bride of Art, the imperial
Mistress of Beauty, for whom Dante gave
His heart's blood; and grave Buonarotti's spell
Enchained the world within my citadel.

VENICE.

BORN of the Sea was I, yea, born of the Sea,
When the young Dawn first kissed and turned to rose
Her orient pearl. Majestic, strenuous, free,
Calm in my soul, I feared no mortal foes.
Back to their East the Crescent hordes I hurled:
And Europe breathed once more, a rescued world.

31

Afb. 19. Beauty's Awakening.

CHAPTER III. ANOTHER METHOD OF CASTING FIGURES IN BRONZE OF LIFE SIZE OR A LITTLE UNDER.

MODEL the figure you wish to cast direct in the clay and rag composition above described. Finish your model most carefully as regards its proportions and its details of design, in fact just as you wish to see it completed. When you have finished your figure, working it part in the fresh & part in the dry clay, as the art may require, and wishing to cast it in bronze, you give it a covering of painter's foil* in order to do which you first take a certain quantity of turps, heat it in a cauldron or pail, and when it is heated to boiling, streak it very carefully all over the figure with a hog's sable, taking heed not to injure a single muscle, vein or other subtlety, and so very carefully apply your foil. This foil has to be beaten into very fine sheets such as the painters use in many places, as for instance on their canvasses for painting coats of arms; it is well enough known all the world over. Well, you put this foil over the clay figure, and as you have to make a mould of gesso over that, you oil the whole figure well first. Were it not for the foil it would be but ill protected against the humidity and cohesive† power of the gesso, but with the foil it is well protected. In this way you work to great advantage, for after the figure is cast in bronze you still have your fine original model before you; and many youths & able workmen can help you clean the bronze figure up, while if you have no model to work to, this cleaning up takes a long time, is little to the poor master's liking, and has but a sorry result. This was what happened to me when I made the Perseus for the most illustrious Duke Cosimo, and which may still be seen on his Excellency's piazza. This, which was a figure of more than five cubits high, was made in the first of the two described methods; that is to say, it was modelled in the clay composition, & finished one finger's thickness under actual size;‡ then it was well baked, and the coat of wax modelled over it as in the case of the nymph of Fontainebleau. After this it was cast all in one piece. In order to remove the core§ so that the figure might be lighter, I made through the wax a number of holes in the flanks, shoulders, and legs, and at such places where I required them; the result of this was that the core was kept in its place. Moreover, I put over the wax those unguents which I referred to in the case of the nymph of Fontainebleau, then the two or

* *Stagnuolo*, i.e., *tinfoil*.
† *Forza*.
‡ *E finito magro in circa un dito.*
§ *L'anima, or internal block.*

114

HERE END THE TREATISES OF BENVENUTO CELLINI ON METAL WORK AND SCULPTURE, MADE INTO ENGLISH FROM THE ITALIAN OF THE MARCIAN CODEX BY C. R. ASHBEE, AND PRINTED BY HIM AT THE GUILD'S PRESS AT ESSEX HOUSE, WITH THE ASSISTANCE OF LAURENCE HODSON WHO SOUGHT TO KEEP LIVING THE TRADITIONS OF GOOD PRINTING REFOUNDED BY WILLIAM MORRIS, THE MASTER CRAFTSMAN, AND LIKEWISE OF T. BINNING & J. TIPPETT, COMPOSITORS, AND S. MOWLEM, PRESSMAN, WHO CAME TO ESSEX HOUSE FROM THE KELMSCOTT PRESS TO THAT END. BEGUN APRIL, 1898; FINISHED OCTOBER, 1898.

GVILD 1888

Published by EDWARD ARNOLD, 37 Bedford Street, Strand; and of the 600 copies printed, this copy is No. 468

Afb. 20. The Treatises of Benvenuto Cellini.

CHAPTER EIGHT: BOOK DECORATION AND THE KELMSCOTT PRESS.

BOOKS and the beautifying of books were no new fancy of Mr. Morris's. He began in the early sixties by taking up wood-engraving. The process he learnt in the first instance by copying for practice some of Albert Dürer's woodcuts. Mr. Faulkner also learnt the art; and it was he who engraved, after D. G. Rossetti's design, the frontispiece for Miss Christina Rossetti's "Goblin Market," which was published in 1862. The initials M. M. F. and Co., in the corner of the picture, identified it as having been executed on the part of the firm of Messrs. Morris, Marshall, Faulkner and Co.

About 1865 Mr. Morris was full of the project of the great poem of "The Earthly Paradise," for which work he purposed an elaborate scheme of illustrations, to be engraved after Burne-Jones's drawings. The first of these were a set founded upon Apuleius's story of Cupid and Psyche. Mr. Fairfax Murray is the owner of the original studies, tracings of which by the artist's hand, to the number of forty-three, outlined partly in pencil and partly in ink upon tracing paper, for the purpose of transferring to the wood blocks, are now preserved in the Ruskin School, beneath the University galleries, in the building of the Taylorian Institution at Oxford. Among these drawings one at least, viz., that of Pan and Psyche, was developed into an oil painting (1874). Morris used to work on his own account upon the engraving of these designs in the evenings after business hours. Eight or nine were cut by others—the Misses Faulkner (one of whom had learnt the technique of the process at Messrs. Smith and Linton's), Miss Burden, Messrs. Wardle and Campfield. But the majority of the engravings were the work of Morris's own hand. A few impressions only were printed, of which a limited number of sets are yet extant in private possession. They are now very scarce and valuable, never having been published. Other designs for the same work were made by Burne-Jones to illustrate the stories of "Pygmalion and the Image," "The Ring given to Venus," and Tännhauser. The collaboration of the two artists has been mentioned already in these pages. So also Morris made verses for Burne-Jones's set of pictures of Pygmalion and Galatea, Day, Night, the Seasons,

FACSIMILE OF BLOCK ENGRAVED BY WILLIAM MORRIS FOR THE TITLE-PAGE OF "THE EARTHLY PARADISE."

and "The Briar Rose"—the last-named series being completed in 1890. Morris, moreover, engraved with his own hand the square block designed by Burne-Jones for the title-page of "The Earthly Paradise," which block, however, was used only in the first edition of that work, having been burnt in the fire at Queen Square, in 1877. The block for the second and subsequent editions was re-engraved for Mr. Morris by George Campfield. A larger wood-block, designed by Morris himself and representing St. Catherine, was likewise destroyed in the fire.

In 1871 Morris was preparing to issue as a decorative volume his poem, "Love is Enough." He himself designed and engraved blocks for initials, borders, and other ornaments for it, including a small amount of figure-work. The first page was set up in type and printed, but never published, for the undertaking was discontinued very shortly. Burne-Jones also made in 1872 a set of drawings to illustrate the poem, as well as a frontispiece. The latter was not finished until after the idea of the publication had been abandoned. By that time the drawing had passed into the hands of Fairfax Murray, and it was for him that Burne-Jones eventually completed the design.

About 1870 Morris had cut from his designs a set of punches for the hand-tooling of leather bindings. These punches were unfortunately lost—not, however, before they had been turned to practical account in the ornamentation, in floral diaper pattern, of at least two book covers, which belong respectively to Lady Burne-Jones and to Mr. Fairfax Murray.

If it cannot be claimed that Morris was actually the first to deal with the cloth cover as an object susceptible of artistic adornment, at any rate he was not far behindhand. The earliest design produced for this class of work that can make any pretension to artistic merit is perhaps the cloth binding of "Recollections of A. N. Welby Pugin, and his father, Augustus Pugin," by Benjamin Ferrey, published 1861. This is a semi-heraldic design with martlets, and the motto "En Avant" running across in diagonal bands. The next may be said to be Rossetti's design for the cover of his sister's poems in 1862. Although neither was

Afb. 21. The Art of William Morris.

STILLEBEN
TREFÄRGSTRYCK DIREKT EFTER NATUREN

WALD. ZACHRISSON, GBG.

BÖCKER OCH MÄNNISKOR·KÅSERI AF F.C.

”SÄG MIG HVAD DU LÄSER, OCH JAG SKALL SÄGA DIG HVEM DU ÄR.”

En skolgosse, som fått till uppsatsämne: ”Säg mig med hvem du umgås, så skall jag säga dig hvem du är”, löste frågan på följande rationella sätt: ”Jag umgås med min pappa och min mamma och lektor L.”

Ett så utvaldt umgänge borde kunna åstadkomma en mönstergosse, tycker man, och ändå är jag böjd för det antagande, att namnet lektor L. fick på tungan tillhörde klassens värste tjufpojke.

Detta exempel skulle endast visa hvilka tvifvelaktiga slutledningar man kommer till genom att som deduktion taga umgänget med människor och hur mycket säkrare det är att göra korrekta själsanalyser genom att forska efter det bokumgänge en person idkar.

Vårt umgänge är ytterst sällan självvaldt eller grundadt på vår naturs innersta behof af andligt utbyte, och det är det *själfvalda* umgänget, som sätter de varaktigaste märkena i vår personlighet. Det af förhållanden eller tillfällighet påtvingade verkar oftast reagerande och är absolut förkastligt som bevis för uttryckets sanning.

En inbiten ateist och kättare kan gå med sin gamla mor i kyrkan och leta rätt på psalmerna åt henne, hvilket bevisar att han är en öm son och en god människa, men det bevisar icke att han är religiös eller en ”kyrkans vän”. — Men om vi slå upp titelbladen i de böcker han läser, tror jag vi kunna säga, hvars andas barn han verkligen är.

Sin lektyr väljer man väl själf, förutsatt att man är ”en varelse med förnuft och fri vilja”, därför bör den vara ett ojäfvigt vittne.

”Diktning är lifsbehof, som slagit sig på fantasien”, har någon sagt. Och detsamma kan sägas om läsning — synnerligast af romaner och poesi — hvilken för mången är ett slags surrogat för lif och handling. Sensationsintresset behöfver fyllas, och då lifvet icke erbjuder tillräckligt stoff, får fantasien — egen och andras — bestå omkostnaderna.

Dessa ”läsare” äro en alldeles särskild klass och träffas både bland män och kvinnor, om än de senare f. n. utgöra största kontingenten.

Ägaren af ett lånbibliotek sade mig, på fråga därom, att hans största kundkrets utgjordes af unga flickor och änkefruar. Så ha vi den snälle söndagsskolgossen, som skall vara i säng kl. 9 och som icke får gå ut utan galoscher och öfverrock, hvars hunger efter indian- och röfvareböcker är omättlig. Men det är icke endast de blutjunge, som äro litterära fråssare; jag har hört talas om en engelsk professor, som i nattens mörker smög sig ut i köket för att stjäla pigornas ”Family Herald”.

En ung fru yttrade en gång på tal om läsning: Jag var alldeles vild i att läsa romaner, ända tills jag blef förlofvad med Edvin — då miste jag totalt lusten.

Yttrandet är betecknande för det ofvan nämnda påståendet om läsning som surrogat.

En iakttagelse jag ofta haft tillfälle göra är, att en person, som läst mycket under en viss tidpunkt af sitt lif, men sedan af en eller annan omständighet afbrutit därmed, kommit till en litterär stagnation, som är absolut ohjälplig.

Han har i sin ungdom läst och beundrat Dickens, Bulwer, Dumas och August Blanche; och dessa författare stå för honom som oupphinneliga snillen.

Du vet att han går och gäller för att vara en intelligent, för det allmänna intresserad man, och du spörjer honom kanske hvad han tycker om Brandes eller Ibsen eller Strindberg eller Heidenstam. Han ser på dig med ett leende, hälften ömkan, hälften ironi, öfver din naivitet att tro *honom* befatta sig med *nya* författare, då det finns Dickens, Bulwer, Dumas och August Blanche.

Jo, det är sannt, *en* ny författare gillar han — Nataly v. Eschstruth. (!)

Ni skiljas från hvarandra med ömsesidigt förakt, och du muttrar för dig själf, att den mannens namn skulle en psykolog aldrig vilja sätta på en ”frisinnad” vallista.

Till dessa litterärt efterblifna höra de flesta medelålders personer. I deras hem är bokskåpet låst och nyckeln urtagen. I riktigt svåra fall äro glasdörrarna försedda med gröna sidengardiner.

På salongsbordet ligga Idun och C. D. af Wirsén.

Hos somliga träffar man äfven adelskalendern och Hagdahls kokbok.

Vi göra en titt i ett annat hem. I en miljö som alltid är lika glänsande ny, utan minsta lilla prick på den polerade ekytan, stå böckerna uppställda som ett linjeregemente i elegantaste utstyrsel och öfver det hela hvilar intrycket ”Noli me tangere!”

Granskas de guldsmidda uniformerna måste man gripas af andakt: Homeros, Xenophon, Plato, Cicero o. s. v. Rousseau, Pascal, Montaigne, Darwin, Spencer, Lessing, Goethe, Heine o. s. v. ända till våra egnaste egna Selma Lagerlöf och Axel Lundegård — alla på de respektive tungomålen.

Du vänder blicken inåt rummet.

I en hvilstol ligger den lycklige ägaren till all denna härlighet, och hans oviga stofthydda är sysselsatt med att pustande smälta den rikliga middagen.

Du skulle utan ringaste risk kunna garantera att hans käraste läsning är en väl komponerad menu (helst på det västgötska modersmålet). Därnäst kommer senaste börsnoteringen.

Karakteristiken är snart gjord.

Man hör så ofta tal om att böcker äro för dyra. Det är icke sannt; men de flesta som köpa böcker äro för fattiga.

”Jag ville så gärna ha någon tidskrift, men jag tycker inte vi ha råd, de äro så dyra”, säger värdinnan till sina gäster, som hon bjudit på sex rätter mat, primörer och viner.

Af höflighet göres ingen invändning mot absurditeten i hennes ord.

Oändligt många säga och göra på samma sätt.

Naturligtvis därför att de icke *älska* böckerna tillräckligt.

Gif akt på den verklige bokvännen, som älskar boken för dess egen skull, som med glädje försakar något af lifvets nödtorft för att få äga den bok han fäst sitt hjärta vid.

Där se vi hans boksamling. Böckerna äro icke så intakta som de nyss omtalade; de se icke ut som främmande gäster, hvilka fråga hvarandra: Men hvarför äro vi egentligen här? *Här* äro böckerna hemmastadda vänner, som man *lefver* med i dagligt umgänge, hämtar upplysning af, då man eggas af tvifvel, tröst och uppmuntran i sorg och motgång. Hos *dessa* vänner öppnas alltid dörren för den som klappar på.

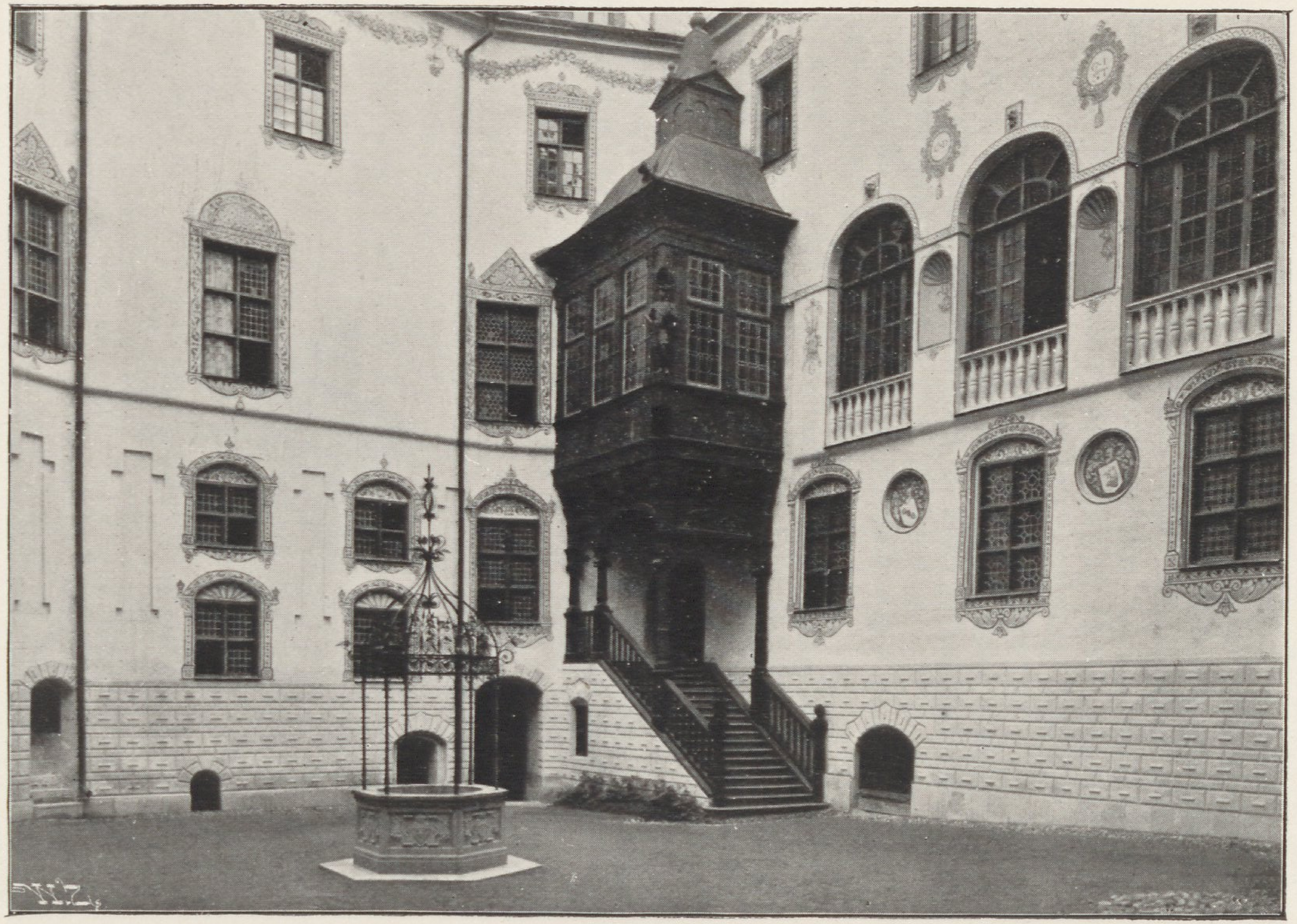
Har du aldrig öfverraskat dig med att nicka åt dina gamla vänner där borta på hyllan, då du efter en tids frånvaro återsåg deras välkända drag?

Det är först när vi känna så för dem, som böckerna bli för oss hvad de kunna och böra vara.

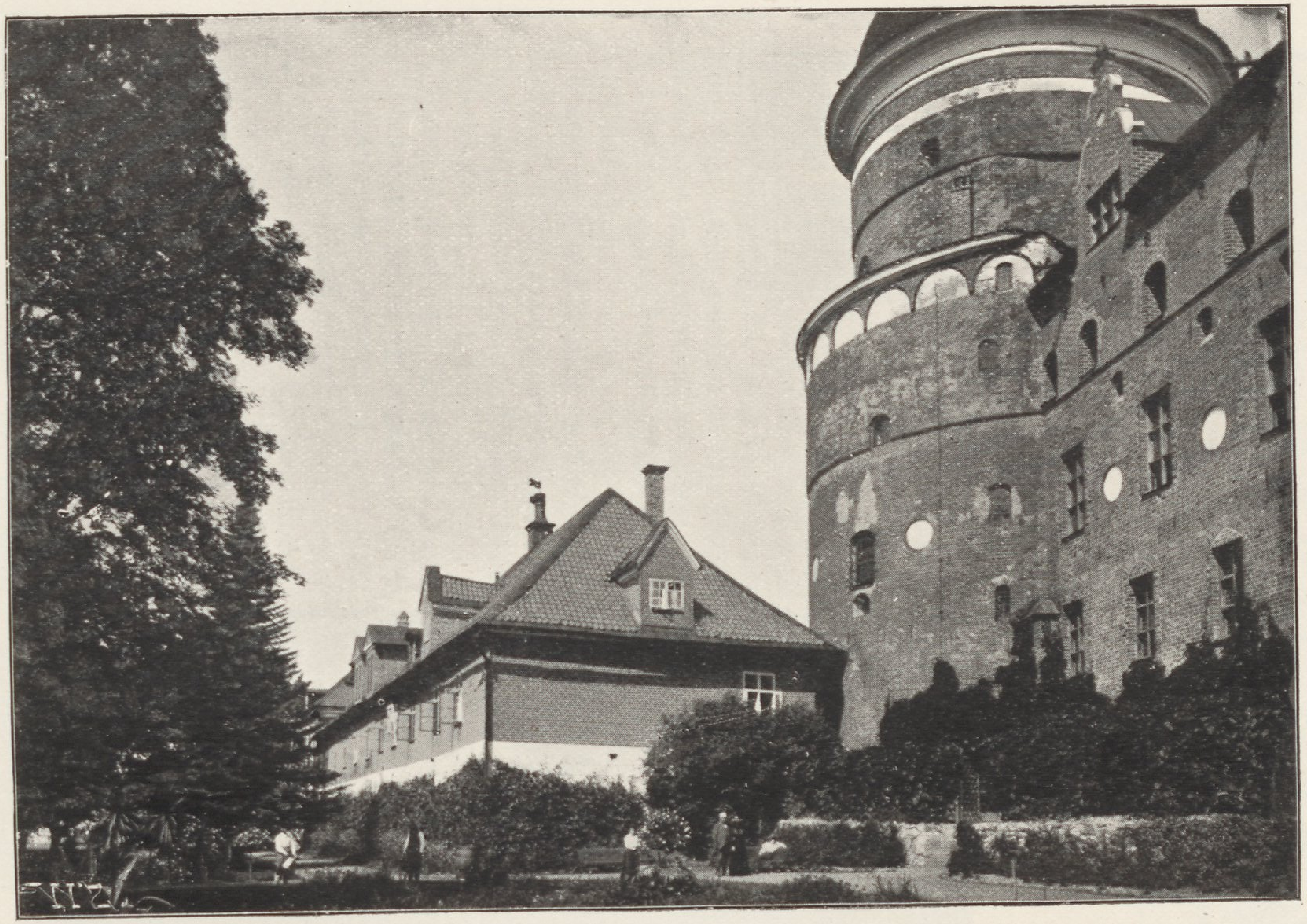
En fattig gumma kommer ofta till mig och ber få låna böcker åt sin son, som är intagen å ”försörjningen”. Då jag en gång frågade henne, hur det kom sig, att han läser så mycket, svarade hon, i det hon förde förklädessnibben till ögonen:

”Jo, det är därför att han är — en dåre”.

Samma dom fäller kanske mången öfver bokvännen, — vi ha ju ordet biblioman. Men den bör kunna bäras med lugn — det är mörkrets protest mot ljuset.

BORGGÅRDEN.

VYER FRÅN GRIPSHOLM.

KONSTNÄRLIGA AFFISCHER

Till den början, som i förra årgången af denna kalendergjordes till en affischrevy med reproduktioner af svenska affischer, vilja vi denna gång foga några prof från olika länder på de typiska mästarnas arbeten.

Afbildningarna äro återgifna i 3 och 4 färgstryck.

Först af alla kommer ”affischernas konung”, *Chéret*, som fortfarande står ouppnådd bland sina medtäflare inom affischkonsten.

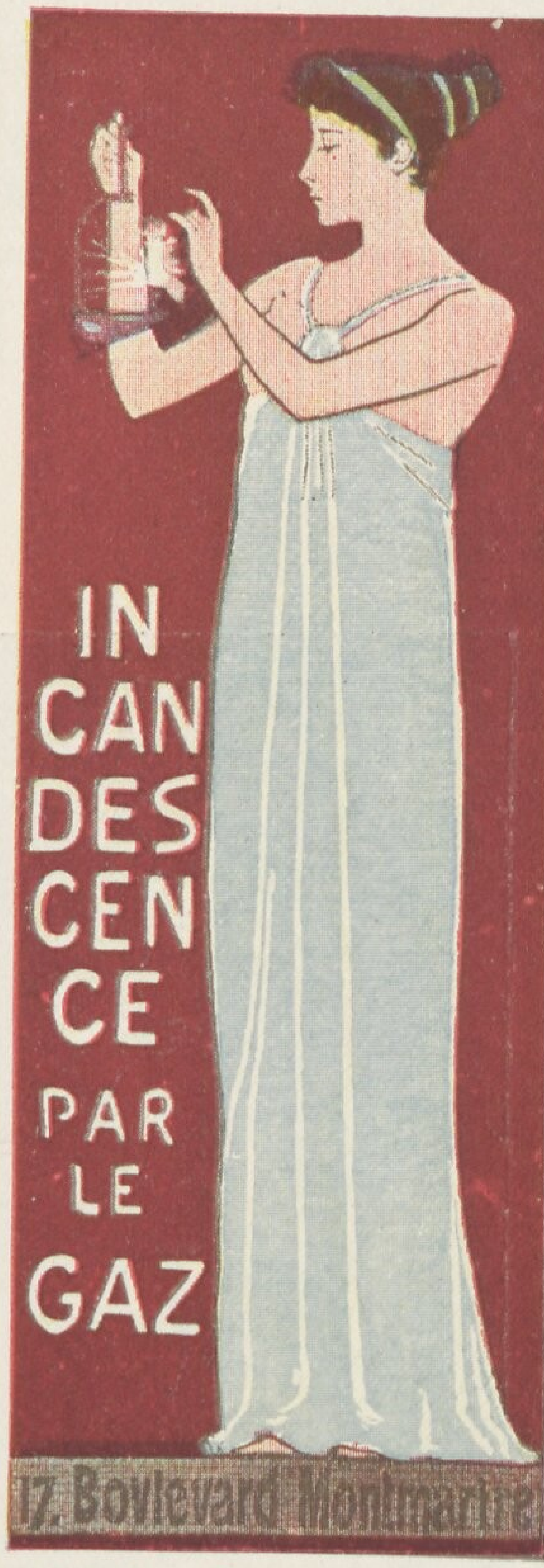
Som illustration till de ord, med hvilka hans arbeten omnämndes i förra årgången, kan affischen ”Lidia” gälla.

I denna affisch finnas alla de egenskaper, som särteckna Chérets konst: djärfva och harmoniska linjer, effektfulla färger, som på långt håll draga till sig åskådarens blickar utan att på nära håll verka brutalt, och öfver det hela denna oförlikneliga bouquet af fransk esprit och godt lynne.

”En melodisk färgsymfoni i blått, rödt och gult”, skrifver Felix Poppen-

Meunier: ”Cavour”.

Réalier-Dumas:
"Incandescence par le gaz".

berg i en artikel om "modern affischkonst", "där nyanserna icke äro bestämda utan luftiga och genomskinliga som fina, dunmjuka lasurfärger på fajans. Det blåförtonar i sig själf, det gula flammar och det röda skiftar — skimrande som genomlysta af elektriska månar."

I den skola Chéret med snillets prerogativ — om det så kan kallas — har bildat är belgiern *Meunier* en af de främste lärjungarna, ehuru hans konst hvilar på fullt självständig och individuell grund. Det är i synnerhet hans cigarettaffischer, som äga samma fulländade chic som mästarens bilder, samma mjuka våglinjer, harmoniska färgverkan och illusion af lefvande lif. Det är ingen målad bild man har för ögonen utan ett lefvande väsen, som spritter af öfvermod och lefnadslust — en dagsländas dans i solskenet.

Detta omdöme kan också gälla om konstnärsnamnen *Lefèvre, du Feure, Guillaume* och *Willette.*

Den senares affisch för "Cacao van Houten" är en lustig motsats till den raffinerade elegansen i hans typer från Montmartre och Folies bergères. I bilden af den unga bondflickan med chokladbrickan är äkta holländsk soliditet — där är ingen humbug i den vara hon bjuder. Hon ser genomgående vederhäftig ut, flickan, från hjässan till fotabjället. Ansiktet med det trovärdiga uttrycket, den flärdlösa dräkten, de bastanta arbetshänderna och de stora, klumpiga fötterna, hela ensemblen ger totalintrycket: ärlighet.

Hos Guillaume och Willette spåras dock redan afvikelser från Chéret. Dennes "fégestalter i scenbelysning" ha hos de förra blifvit realistiska storstadstyper i bjärt dagsljus för att slutligen

hämtas upp ur den bedröfliga, nattsvarta lifsuppfattning, som kännetecknar arbeten af en *Steinlen*, en *Forain* och en *Toulouse-Lautrec*. Dessa skildra helst lifvet bakom kulisserna, nöd, last och elände och leta fram sina motiv från chambres séparées, hospitaler och la Morgue.

Grasset är den arkaiserande stilisten med en smula engelsk anstrykning. Hans ”La libraire romantique” är ett af de vackraste profven på modern affischkonst. Grasset förfogar öfver kollossala kunskaper i olika tiders och länders heraldik, kostymer och andra accessoarer.

Affischen för ”Grands Magasins de la Place Clichy” lyser af österländsk färgprakt från väggar och golf. En hel kultur- och rashistoria kan läsas i framställningen af de båda köpslående figurerna — karakteristiska representanter för öster- och västerlandet.

En fransman som kanske något påminner om angliserad konst, är *Réalier-Dumas*, hvars affisch för bolaget ”Incandescence par le Gaz” för tanken till præraf aelitismens urkälla Dante Gabriel Rossetti. De stela, raka linjerna och de matta, dämpade färgerna, kvinnofiguren med de späda, jungfruliga formerna och den antika frisyren visar en viss frändskap med Burne-Jones-typen. Mot framställningens poetiska innebörd: vestalen vaktande den heliga elden verkar textreklamen störande. Här hade Chérets talang i textplacering behöfts.

Såsom typisk för engelsk affischkonst återgifva vi här *Beggarstaffs* affisch för tidskriften ”Harpers Magazine.” Engelska och amerikanska konstnärer lägga gärna hufvudvikten vid den kolossala, på afstånd verkande

Willette:
”Cacao van Houten”.

Chéret: "Lidia".

Grasset: "Magasins de la Place Clichy".

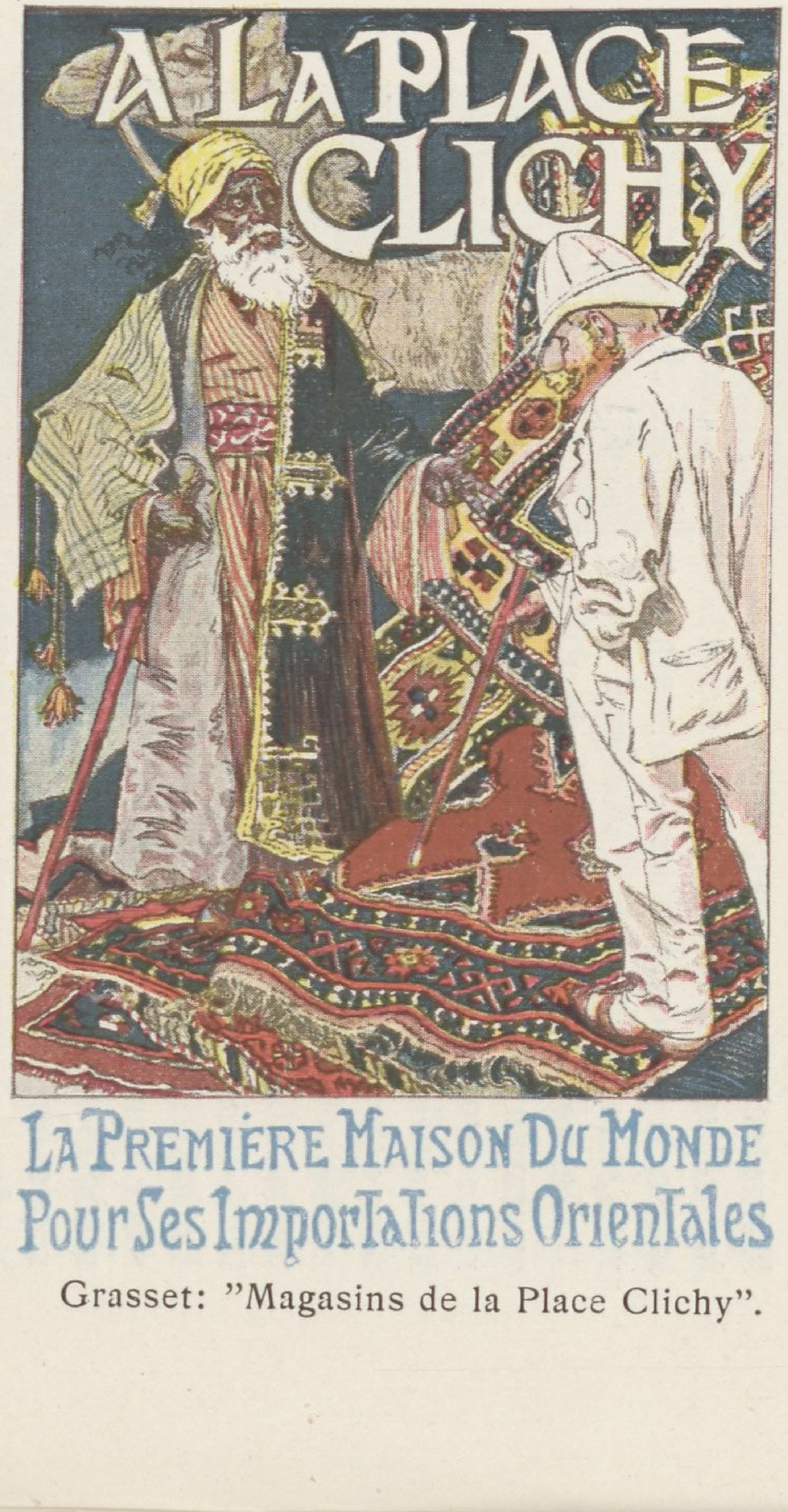
Th. Th. Heine: ”Fläckvatten”.

A. Jank: ”Cacao”.

Chéret: "Lidia".

Grasset: "Magasins de la Place Clichy".

Th. Th. Heine: ”Fläckvatten”.

A. Jank: ”Cacao”.

Beggarstaff: "Harpers Magazine".

silhuetten. På en stor yta af jämn grundfärg, företrädesvis röd, tecknas några konturer med få, skarpa streck. Bild och text komplettera hvarandra och frambringa en utmärkt optisk verkan; affischens *ändamål* kommer till sin fulla rätt.

Medan hufvudfiguren på de franska affischerna är cocotten, är den på de engelska "the new woman" i tennis-, rodd- eller cykelkostym. Amerikanarne framställa med förkärlek en manlig typ i sekelslutets dandy, hvars hela lifsintresse synes vara koncentreradt i de skarpa vecken på de uppvikta pantalongerna.

En pendant härtill är den af *Heine* stiliserade tyske kälkborgaren.

I Tyskland ha konstnärerna så länge sysslat med "jene himmlischen Gestalten", att reaktionen slutligen kommit. Sentimentaliteten har fått lämna plats åt ett annat drag i nationallynnet — galghumorn. *Rehms* Mefisto i blank, skinande cylinder, utkastande ljuslågor öfver de mörka stadstaken för att belysa ordet "Multiplexfernzünder" är af ypperlig färg- och silhuettverkan.

Främsta platsen bland de tyska affischkonstnärerna får kanske tillerkännas *Thomas Theodor Heine*, hvars konstnärsskap utmärker sig för stor teknisk färdighet, varm och harmonisk färgverkan, stora och behagfulla linjer och rik personlig uppfattning, hvilande på ett underlag af kvickhet och godmodig satir. Ganska betecknande är den här återgifna affischen för fläckvatten — den gul- och brunfläckiga giraffen, som tvättas ren.

Janks cacaoaffisch är en liten tilltalande genretafla, af god färgverkan; utan de fem bokstäfverna i vänstra hörnet skulle man dock svårligen kunna förstå bildens innebörd — fantasien får för stort svängrum.

Den förhoppning, som i detta ämne uttalades i Boktryckerikalenderns förra årgång, att affischkonsten skulle vinna större terräng, har i fullaste mått besannats.

Affischerna ha blifvit kallade "konstens dagsländor", men detta namn har icke längre berättigande. Det har redan blifvit sport att samla affischer, och i Paris finnas butiker, där samlaren kan få tillfredsställa sin köplust. "Rara" exemplar af Chérets hand äro naturligtvis de mest eftersökta.

Det är två faktorer, som äro af vikt för affischkonstens utveckling i den rätta riktningen; den ena är lika nödvändig som den andra:

1) Artister, som inse, att konsten icke förnedras genom att räcka handen åt industrien, utan att de båda äro systrar, som bäst gagna sig själfva och hvarandra genom enighet och samarbete, samt

2) Arbetsgifvare, industriens representanter, som med tacksamhet emottaga den erbjudna handen och förstå hjälpens stora vikt och betydelse för framtidens arbete.

SÄTTAREGRAMMATIK · AF SVEN LINGE

Denna rubrik kan måhända förefalla mången egendomlig, då väl för sättare samma grammatik bör följas som för andra, men den ärade läsaren skall helt visst efter genomögnande af vår uppsats finna rubriken berättigad. Här framställes ingen grammatik i *egentlig* mening, utan endast en *vägledning* för den mindre skolade sättaren, som, om den följes, skall bespara vederbörande många obehag och mycken tidsförlust genom att korrekturändringar undvikas.

Att emellertid uppställa några absoluta regler är otänkbart, då så väl vårt eget som öfriga europeiska språk synas sakna önskvärd stadga. Äldre regler har man förkastat och om nya tyckes man icke kunna blifva enig. I språkens *rättskrifning* har sålunda ett virrvarr uppstått, som icke är minst obehagligt för sättaren. Detta sakförhållande tyder på att vi befinna oss i en långvarig brytningsperiod hvad språkens ortografi beträffar, och några allmänna regler och råd, som af sättare detta oaktadt böra och kunna iakttagas, torde derför icke vara ovälkomna.

Vår uppgift i denna uppsats och under vår kanske något anspråksfulla rubrik blir således, som sagdt, icke att framställa någon egentlig grammatik, utan endast de mera kända europeiska språkens orddelnings- och i visst fall stafsätt samt grunden derför, allmännast förekommande abbreviationer, främmande språks alfabet och vissa sättningsegenheter m. m.

I. DE GERMANISKA SPRÅKEN. 1. SVENSKA. Svenska språkets alfabet utgöres af bokstäfverna (ljudtecknen) a, b

c (se), d, e, f, g (ghe), h (hå), i, j (ji), k (kå), l, m, n, o, p, q (ku), r, s, t, u, v (ve), w (dubbelt ve), x (ex), y, z (seta), å, ä, ö,* af hvilka a, e, i, o, u, y, å, ä, ö, äro sjelfljudande (vokaler), de öfriga medljudande (konsonanter).

Skrifsättet är för vårt modersmål beklagligen mycket olika, och några bestämda regler derför skönjas knappast numera. Den icke minsta villervallan i detta hänseende gifver sig tillkänna i vår nu så allmänna tidningspress, hvilken dock i detta neutrala fall borde vara enig, vägledande och fostrande för folket. Stridigheterna om rättskrifningen borde öfverlemnas åt de egentlige *språkforskarne*, tills enighet och reda uppnåtts.

För att i detta kaos bringa någon reda hafva vissa bokförläggare och större boktryckerier uppställt särskilda *husortografier*, hvilka skola följas vid deras arbetens utförande, och angenämt för sättarne skulle vara, om alla följde detta goda exempel, och ännu mer om dessa ”husortografier” vore sins emellan öfverensstämmande. Detta borde icke vara svårt att åvägabringa, om man till grund härför lade Svenska akademiens ordlista.

Men är villervallan stor beträffande svenska språkets rättskrifning, så är den ändock större hvad beträffar stafningen af främmande, med vårt språk införlifvade eller i detsamma mycket, ja, kanske allt för mycket, använda ord. En del vill försvenska dessa, d. v. s. stafva dem efter uttalet, en annan del åter, att de strängt skola stafvas enligt stamspråket. Men så finnes också en tredje del, som vill gå medelvägar, men är deras stafningssätt härvidlag bestämdt det oriktigaste, såsom endast ledande till ”allmänhetens förvillande”.

Hvarje sättare bör i möjligaste mån sätta sig in i de allmännaste grammatikaliska grundreglerna och öfverlåta detaljbestämmelserna åt dem det vederbör, eller forskarne; dock bör han vara fullt förtrogen med ”husortografien” hos den affär, hvarest han är anställd.

För delning af rent svenska ord må följande regler tjena: Ingen slutstafvelse, som har blott två bokstäfver, må börja en rad, och orden *alla, falla, mera, kunna, varsna, hvila, stanna, gerna, läge, panna, summa, ära, gåfva, hvarje, månne, tvätta*

* Vi hafva här särskildt betecknat uttalet af en del bokstäfver — mest till ledning för främmande typografer — liksom vi gjort vid öfriga alfabet, der bokstafsuttalet är olika mot vårt språk.

m. fl. må icke delas. Undantag härifrån får icke göras annat än möjligtvis i tidningar med *smal* spaltbredd, annars mycket smalt format eller i marginaler; dock får under inga förhållanden i bokarbeten en sådan stafvelse börja en ny kolumn. Dessa medgifna undantag må dock icke praktiseras som regel, och orätt ha de, som förmena, att för att få jemna mellanrum mellan orden i ett arbete och dymedelst ett "stiligt" typografiskt utseende, delning kan ske *hvar som helst* i ett flerstafvigt ord.

Orden *icke, pocka, locka, tacka, smacka, syssla,* m.fl. liknande, få under inga förhållanden delas.

Skrifstafvelsen skiljer sig från grundstafvelsen derigenom, att i den sednare utsäges hela stammen och sedan ändelsen, men i den förra tages alltid en eller, om de äro af den natur, att de icke få skiljas från hvarandra, flera konsonanter från stammen och tillägges ändelsen. De bokstäfver, som i stammen ej få skiljas från hvarandra äro: *sk, sp, st, dr,* och man måste således dela: *hand-ske, ha-spel, ven-ster, van-dring,* o. s. v. Undantag göras dock om *s* och *d* äro dubbeltecknade, t. ex. *kyss-te, blädd-ra* o. s. v. Men en sednare tid tyckes ha fått en annan uppfattning, ty i folkskolans läsebok finner man allmänt sådana delningar som: *hands-ke, has-pel, sys-ter, vand-ring* o. s. v.

I sammansatta ord delas hvarje stam för sig, såsom: *tross-kusk, vass-perm, bas-ton, hand-ring* o. s. v.

I några ord bortfaller en konsonant, såsom i: *tillåta, tillägga,* men skola dessa ord delas, återfå de den bortfallna konsonanten och sättas: *till-låta, till-lägga.*

Ofta ser man i tryck sammansatta ord på ett ögat och uttalet störande sätt delade, såsom: *gjutap-pa-rat, handar-bete, kopparstic-kare* o. s. v. Egnas häråt den ringaste eftertanke, så behöfva sådana delningar icke förekomma, utan som sig bör: *gjut-apparat, hand-arbete, koppar-stickare* o. s. v.

Vid delning af främmande ord och namn har man att rätta sig efter det språks delningssätt, hvarur de äro hemtade; men som man icke rimligtvis kan begära att sättare i allmänhet skola ega en så vidsträckt språkkännedom, som för iakttagande häraf vore nödvändig, så är ju förlåtligt, om han häremot försyndar sig. Också kunde hända att, om sättaren delade många sådana ord riktigt, han fick ändra detta i korrekturet. Det allmänna bruket medgifver sålunda sådana oriktiga delningar som: *direc-*

tor, dis-ciplin, effec-tuera, frac-tur, Vic-toria, spec-tator, noc-turn, mag-nifikt o. s. v.

Oriktiga, ehuru allmänna, äro följande delningar af dels latinska, dels grekiska ord: *hep-tarchi, pro-selyter, kryp-togamer, stig-ma, mo-narchi, prag-matisk,* hvilket bör rättas till: *he-ptarchi, pros-elyter, kry-ptogamer, sti-gma, mon-archi, pra-gmatisk.*

Ofta förekommande slaviska namn gifva anledning här påvisa några exempel å deras delning: *Rako-czi, Poto-cki, Ladi-slav, Gor-tschakoff, Ko-sciusko, Kam-tschatka, Tscherni-tscheff.*

Många författare ha för vana eller ovana att sammandraga en mängd ord, såsom *alltsomoftast, förhandenvarande, likalydande, likaksåmycket, allestädesnärvarande, häromdagen* o. s. v., men tänka icke på att de häruti ofta gå alldeles för långt, i det att sådana sammandragningar försvåra läsningen; det är då sättarens pligt att sätta de sammandragna orden hvar för sig och på så sätt rätta vederbörandes misstag.

I fraktursättning begås ofta, för att icke säga oftast, misstag med s, ſ, ſs, ß. För att undvika sådana, tänke man sig blott för, om stafvelsen slutar eller börjar med bokstafven *ess;* i förra fallet skall användas kort (s), i sednare fallet långt (ſ); ß borde, såsom icke alls tillhörande vårt språk, derifrån förvisas.

I orden desſa, pasſa, masſa, gäsſen o. s. v. användes oftast ß, men detta är oriktigt, ty det korta s måste der föregå det långa ſ. De enda ställen, der ß med något sken af rätt kan användas, är i slutet af stamord såsom: vaß, deß, paß, klaß och dylika.

Sättare, liksom folk i allmänhet, som fått för litet af grammatik uti sig, hafva svårt att fatta, hvarför ibland skrifves *gjordt,* ibland *gjort, ställdt, ställt.* Detta har sin förklaring deri, att sådana ord (oftast verb) stå i olika former; då *d* i sådana ord saknas, stå de i supinum och uttrycka något fulländadt, eller den form de hafva, då man framför ordet kan sätta hjelpverbet "har", "hade", "hafva". Vill man stafva ordet rätt, då det står i supinum, så tänker man sig blott hur det heter i modus imperativus (befallningsformen), om *d* finnes deri eller ej, och tillägger sedan ett *t,* t. ex.: *gör* = har *gjort, ställ* = har *ställt, stöd* = har *stödt, stöt* = har *stött* o. s. v.

Efter punkt får man i regel icke låta ett siffertal börja den nya perioden. Således icke: *14 dagar derefter,* utan: *Fjorton dagar derefter. — Tolf tusen man,* icke: 12,000 man.

Af interpunktionstecknen innesluter komma (,) mellansatserna eller skiljer en upplysande eller förklarande eftersats från försatsen; semikolon (;) är ett förstärkt komma, som nyttjas inom längre meningar för att afskilja satsföreningar (satsbindningar eller satsfogningar), i synnerhet framför en del bindeord samt mellan längre för- och eftersatser äfvensom i allmänhet när inom en mening behöfves ett större skiljetecken än komma; punkt (.) nyttjas vid slutet af hvarje mening, som innehåller ett påstående (berättelse) äfvensom vid förkortningar; frågetecken (?) nyttjas vid slutet af en direkt fråga; utropstecken (!) nyttjas efter utrop (ord eller satser), önskesatser (ex.: Lefve konungen!), uppmaningssatser (ex.: Låtom oss springa, kamrater!) och tilltal (ex.: Ädle vän!); kolon (:) nyttjas framför direkt anföring, framför ord eller satser, som innehålla exempel och uppräkningar, bevis och förklaringar af det föregående. Är ett föremål fullständigt behandladt, så göres utgång, d. v. s. det ord, som är det sista i meningen, blir äfven det sista i raden, om ock denna ej är fylld; tomrummet utfylles med utslutning. Satserna ej underordnade förklaringar, hvilka icke stå i någon närmare beröring till det hela, skiljas från det öfriga genom parenteser ( ) eller tankstreck (—). Användas tankstreck (minus), så må icke begynnelsestrecket stå i slutet och slutstrecket icke i början af en rad; interpunktionen sättes *efter* slutparentesen, så vida icke en hel period, helt och hållet oberoende af det öfriga och efter något af de större interpunktionstecknen, blifvit inom parentesen innesluten, då tecknet sättes före slutparentesen.

Lånade, d. v. s. från andra återgifna, satser, dialoger, utdrag, boktitlar, föremåls egennamn och en del annat inneslutes inom anföringstecken (”citationstecken”, »gåsögon»). Det förr brukliga sättet att i dialog — som numera temligen allmänt anföres genom tankstreck — beteckna ena personen med *ett* anföringstecken och den andra med *två*, tankstreck eller apostrof, synes på goda grunder vara bortlagdt. Komma och semikolon sättas alltid *efter* slutanföringstecknet eller citatet, utrops- och frågetecken *före* citationstecknet, om den citerade satsen är ett utrop eller en fråga; utgöres det citerade af en hel, sjelfständig sats, som afslutas med en punkt, så sättes denna *framför* anföringstecknet, följer deremot i slutet af en större period en citerad sats

eller mening, så kommer punkten *efter* anföringstecknet. Ett fåtal stränga ortografer sätta hvarje interpunktionstecken, hvilket tillhör den sats, som af citationstecken inneslutits, *innanför* citationstecknet, men då det icke tillhör den citerade satsen, *efter* citationstecknet, hvilket obestridligen är det riktigaste.

De i manuskript förekommande ordförkortningarne (abbreviationer) får sättaren icke alltid obetingadt följa, de böra i ren eller löpande textsättning utfyllas, och ännu mindre får han på eget bevåg bilda sådana förkortningsformer. Endast i läroböcker, lexika och vetenskapliga arbeten, der besparing af utrymme afses, ega abbreviationer berättigande, om i början eller slutet af arbetet förkortningarnes betydelse angifves; i öfrigt böra ordförkortningar, såsom verkande störande på läsningen, så mycket som möjligt undvikas och inskränkas till de allra vanligaste: o. s. v., d. v. s., m. m. jemte några andra, som ej gerna kunna missförstås eller misstydas. Förkortningar äro antingen allmänna eller särskilda, och bero de sednare på det ämne, verket afhandlar; så har t. ex. teologen, juristen, läkaren, köpmannen sina för hvarje fack egendomliga förkortningar.

De för vårt språk allmännaste ordförkortningarne äro: adj. = adjunkt, adr. = adress, anf. st. = anförda ställe, anm. = anmärkning, br., b:to = brutto, c., c:a = cirka, omkring, cg. = centigram, cl. = centiliter, cm. = centimeter, ctr, ctnr = centner, D. c. = Da capo, dg. = decigram, dl. = deciliter, dm. = decimeter, d. m. = denna månad, DD. MM. = deras majestäter, DD. KK. HH. = deras kungliga högheter, d:r, dr = doktor, d. s. = densamme, d. v. = dåvarande, d. v. s. = det vill säga, d. å. = detta år, d. ä. = den äldre, det är, d. y. = den yngre, e. a. g. = en annan gång, e. d. = eller dylikt, e. f. = enligt förordnande, eg., egent. = egentligen, e. m. = eftermiddag, E. o. = ex. officio, å embetets vägnar, e. o. = extra ordinarie, E. p. = ex protocollo, ur protokollet, e. s. = efter sigt, e. u. = enligt uppdrag, f.,* = född, d.,† = död, f. d. = före detta, f. m. = förmiddag, fr. o. m. = från och med, frk. = fröken, förf. = författaren, författarinnan, förff. = författarne, f. v. b. = för vidare befordran, fil. dr = filosofie doktor, ggr = gånger, gr. = grader och gram, har = hektar, h. e. = hoc est, det är, hg. = hektogram, hl. = hektoliter, hr = herr, H. M. K. = hans majestät konungen, H. K. H. = hans (hennes) kunglig höghet, h. v.,

härv. = härvarande, h. ex. = hans excellens, ib., ibid. = ibidem, der sammastädes, it. = item, likaledes, desslikes, i st. f. = i stället för, jfr, jmf, jmfr. = jemför, J. H. S. = Jesus hominum Salvator, Jesus menniskornas frälsare, jun. = junior, den yngre, jur. dr = juris doktor, jur. utr. kand. = juris utriusque kandidat, kap. = kapitel, kbcm. = kubikcentimeter, kbdm. = kubikdecimeter, kbm. = kubikmeter, kbmm. = kubikmillimeter, kl. = klockan, km. = kilometer, kopparmynt, koll. = kollationeradt, korr. = korrektur, kr. = kronor, k. maj:t, k. m:t, k. m. = kunglig majestät, kungl., kongl. = kungliga, kir. mag. = kirurgie magister, l. = eller, liter, lat. = latitud, geografisk bredd, lgd, long. = longitud, geografisk längd, L. R. = ledamot af riksdagen, L. S. = sigillets plats, l. p. = loco pastoris, i kyrkoherdens ställe, m. a. o. = med andra ord, med. dr = med. doktor, m. fl. = med flera, m. m. = med mera, mm. = millimeter, M. d. o. h. = Mina damer och herrar!, m. e. o. = med ett ord, M. h. = Mina herrar!, mg. = milligram, m. p. = manu propria, egenhändigt, ms., mskr. = manuskript, mtl. = mantal, m., mån. = månad, N. b. = Nota bene! Märk väl! n. h. o. v. = namn heder och värdighet, N. N. nescio nomen, jag känner icke namnet, eller notetur nomen, namnet bör upptecknas, n:to = netto, nr, n:r, n:o, N:r, N:o = nummer, n:ris = numren, nuv., n. v. = nuvarande, näml. = nämligen, o. d. = och dylikt, o. f. = och följande, o. m. s. = och mera sådant, o. s. a. = om svar anhålles, o. s. v. = och så vidare, pag. = pagina, p. b. = på befallning, p. l. = pastor loci, prof., (proff.) = professor, (professorerne), P. M. = promemoria, P. S. = post scriptum, qvcm. = qvadratcentimeter, qvdm. = qvadratdecimeter, qvkm. = qvadratkilometer, qvm. = qvadratmeter, qvmm. = qvadratmillimeter, red. = redaktör, redaktion, resp. = respektive, s., sid., (sidd.) = sidan, (sidorna), S. b. u. = Sorgens beklagande undanbedes, S. b. ö. s. = Sorgens beklagande ökar saknaden, s. d. = samma dag, S. H. T. = Salvo honoris titulo, värdighetstiteln bevarad, d. v. s. med uteslutande af yrkes-, embets- eller herderstitlar, S. M. = Sacri ministerii, det heliga embetets (prestembetets), S. M. adjunkt, hjelpprest, s. m. = samma månad, s:or, s:r = senior, den äldre, S:t = Sankt, sv. = svar, s. å. = samma år, teol. dr = teologie doktor, t. ex. = till exempel, t. o. m. = till och med, tr. = trappor, t. v. = tills vidare, und.

= undantag, utg. = utgifvaren, v. = vers, vice, von, v. v. = vice versa, i omvändt förhållande, tvärtom, årh. = århundrade.

2. DANSKA OCH NORSKA. Danska och Norska språken, som i skrifspråket oväsendtligt skilja sig från hvarandra, hafva följande alfabet: a, aa (å), b, c, d, e, f, g, h, i, j (jåd), k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, x, y, z, æ (ä), ø (ö) af hvilka a, aa, e, i, o, u, y, æ, ø äro sjelfljudande (vokaler) och öfriga medljudande (konsonanter).

I synnerhet i Danmark har frakturstilen ända in i sednaste tid varit förhärskande, men denna utstränges nu alltmera af antiquan. Också ser man i många arbeten af nyare författare vårt svenska *å* användt i stället för *aa* samt *ä* och *ö* i stället för *æ* och *ø*. Alla substantiv sättas med versal begynnelsebokstaf.

Delningssättet är detsamma som i svenskan.

Några andra egentliga sättningsegenheter synas icke förekomma, än att man vid citering af ord i genitivus är mycket noga med att sätta citaten före det genitiven utmärkande *s*-et, såsom ”Boktryckeri-Kalendern”s.

Hvad utstyrseln beträffar, synes man särskildt i Danmark sträfva efter något nationelt, och man finner derför numera sällan det hos oss mera hvardagliga, rent tyska bokutstyrselmaneret användas, men ofta kombinationer af tyskt-engelskt-amerikanskt, som i början gifver intrycket af att man letade efter något — hvilket väl också är händelsen — men detta är en sak, som nog *fackskolan* med tiden kommer att afhjelpa.

3. TYSKA. Tyska språket har följande alfabet: a, ä, [eller æ], b, c (tse), [ch] (tseha), d, e, f, g, h (ha), i, j (jått), k (ka), l, m, n, o (å), ö [eller œ] (ö), p, q, r, s, ß (esstse), [sch] (sche), t, u (o), ü [eller ue] (y), v (fau), w (ve), x (iks), y (ipsilon), z (tsett). Sjelfljudande (vokaler) äro: a, ä, e, i, o, ö, u, ü, y.

De mellan ”hakar” inneslutna ljudbeteckningarne kunna väl numera icke räknas tillhöra det egentliga alfabetet, men då de finnas upptagna i det tyska alfabetet af en del äldre läroboksförfattare, ha vi funnit skäligt upptaga dem äfven här.

Bokstäfverna *c, y* och delvis *q* betraktas af tyskarne såsom främmande och undvikas så mycket som möjligt. Man ser derför en mängd med tyska språket införlifvade ord stafvade på tyskt sätt, såsom: *akkurat, akzise, Konstituzion, Sankt, Schi-*

kane, Schokolade, Zement, Zensur, Zentner, Zilinder, Zirkel, zitiren, Zitrone, Zivil o. s. v.

I det tyska språkets rättstafning råder samma virrvarr som i svenskan och för resten i alla de germanska språken. I Tyskland, som här, hålla sig en del strängt till etymologien, andra behandla sin uppgift systematiskt och åter andra följa den nyare tidens maning: ”Skrif som du talar!” Men beklagligen kommer flertalet endast till halfheter, hvilket just åstadkommer osäkerhet och villervalla samt vållar i synnerhet sättare och korrekturläsare stora obehag.

Delningssättet är i stort sedt detsamma som i svenskan. Men att dela mellan två vokaler i grundstafvelser är icke tillåtet, och man får således icke bryta: *lau-ern, dau-ern, lei-ern, fei-ern, betheu-ern* o. s. v.

I sammansatta ord gäller dock ej detta, utan blir snarare regel att just dela mellan två vokaler, t. ex.: *Bau-arbeit, Blau-auge, herbei-eilen, zwei-armig, be-achten, Blei-ader, Loire-ufer* o. s. v.

Otillåtet är att dela på *pf*, såsom betecknande ett enda ljud. Man får således icke bryta: *Hop-fen, Kup-fer, Töp-fer, Schöp-fer, klop-fen, tap-fer, tup-fen, stop-fen,* utan: *Ho-pfen, Ku-pfer, Tö-pfer, Schö-pfer, klo-pfen, ta-pfer, tu-pfen, sto-pfen.*

Befinnes nödigt att bryta vid *ck*, som, så vidt möjligt, bör undvikas, sätter man i stället för *c* ett *k* och bryter sålunda: *Ak-ker, hak-ken, nek-ken, strik-ken, Bäk-ker, lok-ken, pflök-ken, Zuk-ker.*

Vid delning af främmande ord och namn har man att rätta sig efter det delningssätt, som gäller för de språk, hvartill respektiva ord höra; dock beaktar det allmänna bruket i många fall — likasom hos oss — i synnerhet beträffande latinska ord, icke denna regel, och man delar derför utan att det verkar störande: *Direk-tor, effek-tuiren, Frak-tur, Vik-toria, Dis-ziplin, Faktum, Mag-nifizenz* etc. medan deremot många andra ord delas i öfverensstämmelse med deras stamspråk, såsom *demon-striren, Epi-stel, In-stitut, Mon-strum, Ek-stase, exi-stiren, Ju-stiz, Protestant* o. s. v.

Sammansatta ord sättas vanligast tillsammans såsom ett ord (såsom i svenskan *regimentsofficer, förrådsförvaltare* o. s. v.), men innehålla hvardera orden för sig flera stafvelser eller äro de hemtade från främmande språk, så sätter man ett bindetecken dem emellan samt börjar det sednare ordet med stor bokstaf, t. ex.

Oberhofgerichts-Advokat, Regiments-Auditeur, Oberpostamts-Sekretär, Verwaltungs-Kommissar, Regierungs-Bevollmächtigter, Wasserbau-Inspektor o. s. v.

I tyskan utmärker man mindre vanliga främmande ord i fraktursättning med antiqua och i antiqua med cursiv.

Räknetalen från 1 till 12 sättas vanligast med bokstäfver, så vida de icke stå såsom värde framför mynt, mål, mått eller vigt eller hafva någon annan rent aritmetisk betydelse. Angifves ett tal ungefärligt, så utsättes det äfven med bokstäfver: Så sättes t. ex.: *ein, zwei, drei, vier* etc. *mal des Tages. — Drei Häuser von hier. — Zehn Herren* etc. *1 Pfund, 4 Meter, 8 Liter, 25 Reichsmark. Vierzehn Tage, einige Tausend, ungefähr zwei Tausend, in zwölf Abtheilungen.* Ordningstal tecknas numera vanligen 1., 2., 3., 4. o. s. v.

Man måste undvika att sätta ett siffertal efter punkt. Särskildt försyndar man sig häremot beträffande årtalen, men den saken afhjelpes lätt, om man blott före årtalet insätter *I. J.* eller *Im Jahre* (År).

Der i tysk text, satt med fraktur, främmande ord också blifvit satta med fraktur, ser man icke sällan en ögat stötande och uttalet försvårande förvexling af ſ och s. Här vid lag måste man noga tänka sig för, så att man icke sätter ſ i slutet af en stafvelse och s i början eller midten af en sådan. Således bör sättas t. ex.: Odes-kalki, Monaldes-ki, Pros-eliten, Waſh-ington, Naſh-ville. Petrow-ſki, likasom alla på ſki slutande polska namn.

Adjektiv framför namn eller substantiv sättas med stora bokstäfver, t. ex.: *Schwarzes Meer, Atlantischer Ocean, Vereinigte Staaten, Deutscher Bund, Thüringer Wald, der Dreissigjährige Krieg, Schwarzes Brot* o. s. v.

Det tyska utstyrselmaneret är oss allom bekant, då vi i århundraden just haft detta till förebild, men der, som här, märker man att andra nationers smakriktningar haft icke obetydlig inverkan. Särskildt har hvad hufvudsakligen accidensarbeten beträffar, det s. k. fria maneret icke litet lättat på de förr så tunga formerna. Men i hufvudsak är dock det tyska maneret ännu *nationelt.*

De i tyskan allmännast förekommande förkortningarne äro: *a. A.* (auf Antrag = på uppdrag), *a. a. O.* (am angeführten Orte = på uppgifven ort), *Anm.* (Anmerkung = anmärkning), *a. St.*

(alten Styls = gamla stilen [tideräkning]), *A. T.* (Altes Testament = gamla testamentet), *Ausg.* (Ausgabe = upplaga), *B.* (Buch = bok [vid citater]), *Bd* (Band), *btr* (betreffend = beträffande), *C.*, *Cap.* (Cap. = kapitel), *Cent.* (Centime [franskt mynt]), *Co.*, *Comp.* (Compagnie = kompani), *Ct.*, *Cts.* (Cent [holländskt och nordamerikanskt mynt]), *d. h.* (das heisst = det vill säga), *d. M.*, *d. Mts.* (dieses Monats = denna månad), *d. O.* (der Obige = den ofvan nämnde), *Durchl.* (Durchlaucht = höghet), *d. V.*, *d. Verf.*, *d. Vf.* (der Verfasser = författaren), *Dtzd* (Dutzend = dussin), *Ehrw.* (Ehrwürden = ärvördighet), *Em.* (Eminenz, kardinalstitel), *Erl.* (Erlaucht = högvördighet [för prelater]), *Ew.*, *Ewr.* (Euer = eders [kongl. höghet, etc.]), *Ex.* (Exellens), *ff.* (ferner = ytterligare, vidare [handelsterm fin-fin]), *fr.* (franco, frei = franko, fritt), *Fr.* (Frau, Francs = fru, francs [franskt mynt]), *Frl.* (Fräulein = fröken), *Frh.* (Freiherr = friherre), *frhrl.* (freiherrlich = friherrlig), *geb.* (geboren = född), *geh.* (gehorsamst = hörsammast, ödmjukast), *gest.*, † (gestorben = död), *Gn.* (Gnaden = [ers] nåd), *grossh.* (grossherzoglich = storhertiglig), *grossm.* (grossmächtig = stormäktig), *h.* (heilig = helig), *Herrl.* (Herrlichkeit = [ers] herrlighet), *h. S.* (heilige Schrift = heliga skrift), *II. MM.* (Ihre Majestäten = deras majestäter), *II. f. HH.* (Ihre fürstlichen Hoheiten = deras furstliga högheter), *i. J.* (im Jahr = i år, år, under år), *i. J. d. W.* (im Jahr der Welt = i verldens år, år från verldens skapelse), *i. J. v. C.*, *Chr.* (im Jahr vor Christi = år före Christus), *i. J. n. C.*, *Chr.* (im Jahr nach Christi = år efter Christus eller Christi födelse), *k.* (königlich, kaiserlich = kungligt, kejserligt), *kk.* (königlich-kaiserlich = kunglig-kejserlig), *l.* (lies = läs), *l. J.* (laufenden Jahres = innevarande år), *Mag.* (Magister), *Magn.* (Magnificenz), *Md.* (Madame), *Mdlle* (Mademoiselle), *Mrk* (Mark, mynt och vigt), *Msk.* (Manuskript), *No.* (Numero), *n. St.* (neuen Styls = nya stilen [tideräkning]), *N. T.* (Neues Testament = Nya Testamentet), *N. S.* (Nachschrift = efterskrift, post script.), *P.* (Pagina), *Pf.* (Pfennig [tyskt skiljemynt]), *Prof.* (Professor), *pp.* (u. s. w. = och så vidare), *Q. M.* (Quadratmeile = qvadratmil), *Rec.* (Recensent), *Ref.* (Referent), *Rm.*, *Rmk.* (Reichsmark = riksmark), *s.* (siehe = se), *S.* (Seite = sidan), *S. H.* (Seine Heiligkeit, Hoheit = hans helighet, höghet), *St.* (Sanct, Stück, Stunde = sankt, stycken, timme), *s. u. a.* (siehe unter andern = se bland annat),

Th. (Theil = del [af ett verk]), *u. a.* (unter andern = bland annat), *u. A. w. g.* (um Antwort wird gebeten = om svar anhålles), *u. dgl.* (und dergleichen = och dylikt), *u. s. f.* (und so fort = och så vidare), *V.* (vers), *v. G. G.* (von Gottes Gnaden = af Guds nåd), *vgl.* (vergleiche = jemför), *v. Monats, v. M.* (vorigen Monats = förra månaden), *v. R. W.* (von Rechts Wegen = från rättslig synpunkt), *v. u.* (von unten = nedifrån), *Vorr.* (Vorrede = förord), *z. B.* (zum Beispiel = till exempel), *z. E.* (zum Exempel = till exempel).

4. HOLLÄNDSKA. Holländska språket har följande alfabet: a, b, ch (khe), d, e, f, g (ghe), h (ha), i, j (je), k (ka), l, m, n, o (o och å), p, r, s, t, u (y), v (fe), w, z (tse eller tsett). Sjelfljudande (vokaler) äro: a, e, i, o, u.

Härförutom förekomma ock dubbla vokaler *aa, ee, ii* eller *ij* (som uttalas *äi*), *oo, uu* (uttalas som *yh*). Mellan dessa får ej delas. De dubbla vokalerna beteckna att det skall dragas ut på uttalet, d. v. s. att ljudet är långt, då deremot de enkla i regel uttalas kort.

Vidare är att beakta den mängd dubbelljud, som i holländskan förekommer: *au, aai, äi, eu* (uttalas som *ö*), *eeuw, ie, oe* (uttalas som *o;* t. ex.: *boek,* bok; *boer,* bor [befolkningen i Transwaal, Sydafrika]), *ou, ooi, ieu* (uttalas som *iyw;* t. ex. *nieuw,* ny), *ui* (uttalas som *öj*), *oei* (uttalas som *oi;* t. ex. *bloei,* blomma).

Endast för egennamn och tilltalsord begagnas stora bokstäfver, såsom t. ex.: *Gij,* Ni, *U,* Er, Eder, *Mijnheer,* Min herre, *Heer,* Herr, *Mevrouw,* Fru, *Juffrouw,* Fröken. När *ij* skall skrifvas med stor bokstaf, så sker detta med hela dubbelvokalen (*IJ*).

Man måste iakttaga, att ord, om de äro skrifna med enkel eller dubbel vokal, hafva olika betydelse, t. ex.: *steenen,* stenar, *stenen,* stånka; *pooten,* fötter, tassar, *poten,* plantera.

Af accenter användas endast acut (´), circumflex (^) och trema (¨). Akuten tillkännagifver en starkare betoning af vokalerna, t. ex.: *één, vóór, zóóveel.* Circumflexen betecknar att *d* blifvit utelemnadt, t. ex.: *daân* (heter *daden*), *spoên (spoeden)* o. s. v. Tremat betecknar att två efter hvarandra följande vokaler skola uttalas hvar för sig, t. ex.: *geërft, geïnd, Italië, Indië, België,* etc.

Delningssättet är detsamma för holländskan som för tyskan, med hvilket språk holländskan står i allra närmaste slägtskap.

Man bryter således t. ex.: *op-dringen, uit-spreken, konink-lijken, vol-strekt, onder-steuning, stil-zwijgend, mei-bloem, jaar-overzicht, jeder-een, der-gelijke, dage-lijks* o. s. v.

Der vid enstafviga ord, såsom t. ex.: *fraai, lui, strooi,* m. fl., tillfogats ändelser, såsom *-er, -aard, -end,* kan delning ske endast genom att afskilja hela ändelsen från stamordet, således: *fraai-er, lui-aard, strooi-end* (och icke: *fraa-ier, lu-iaard, strooiend*).

Den holländska bokutstyrseln är icke synnerligt originell. Så väl det franska som det tyska maneret gifver sig deri tillkänna, men det tyska synes dock hafva öfvertaget. Väl och fint utstyrda arbeten äro icke sällsynta.

I sättningen användas halffyrkanter mellan orden. Efter punkt, fråge- och utropstecken göres icke större mellanrum än mellan orden i öfrigt. Det vanligaste indraget vid nya stycken är en fyrkant.

Såsom anföringstecken begagnar man oftast i början två komma („), i slutet två apostrofer (”), men också användas de hos oss nu brukliga ”gåsögonen”, dock så vända: «—».

För utmärkande af ord begagnar man sig mest af *spärrning,* men också af *kursiv, kapiteler* och *versaler.* Vid spärrning får dock icke *ij,* såsom varande ett enda ljudtecken, särskiljas; man spärrar således: *N ij m e g e n, B e r l ij n.*

Abbreviationer har holländskan icke många som kunna kallas allmänna, då hvar och en abbrevierar på sitt sätt. Allmänt skrifver man dock: *N°*, *n°* och i flertal *n°s* (nummer), *pCt, pct* (procent), *& C°* (et kompani), *dr* (doktor), *N.W., Z.O.* (nordvest, sydost).

Vid uppgifvande af belopp i holländskt mynt skrifver man mest ”Gulden” framför siffrorna och förkortas detta ”Gulden” till ett *kursiv f* utan punkt: prijs *f* 1.— ; *f* 0.90; *f* 254,762.54; endast sällan finner man i stället för *f* 0.25 25 ct. eller 0.25 cts.

Flersiffriga tal (27,540; 2,365,524) delas medelst *komma,* men vid decimalställen (10.5; 0.10) medelst punkt, likasom ock vid angifvandet af klockslag (Voorm. 9.15).

Vid angifvandet af ordningstal medelst siffror tillsättes ändelsen med högtstående bokstäfver (superieurs), t. ex.: *de 1ste Februari, de 8ste jaar.* Många använda dock endast sista bokstafven i ändelsen (e) och skrifva så: *de 1e Februari, de 8e jaar*

Ordningsföljden af enskilda afdelningar betecknas mycket olika, t.ex.: 1°, 2°, 3°; 1°., 2°., 3°.; 1.—, 2.—, 3.—; a., b., c. o.s.v. Rubriker och titlar sättas i regeln med versaler.

5. ENGELSKA. Engelskan har följande alfabet: a (e), b (bi), c (si), d (di), e (i), f, g (dji), h (etsch), i (ej), j (dje), k (ke), l, m, n, o (å), p (pi), q (kju), r (ar), s, t (ti), u (jû), v (vi), w (dobbl jû), x, y (oaj), z (zedd). Sjelfljudande (vokaler) äro: a, e, i, o, u, y.

Engelska språket består, i följd af sin historiska tillkomst och utveckling, af de mest olikartade element. Genom det inflytande andra nationaliteter haft derpå, har i detsamma upptagits nordiska, romaniska, keltiska och andra beståndsdelar, hvarför detsamma saknar en egen karakter, om det också genom sin grammatik med rätt kan hänföras till de germaniska språken. Liksom dess ordförråd består af ett mischmasch af de mångfaldigaste, mest olikartade beståndsdelar, så är uttalet också ett förvirrande huller om buller, mer undantag än regel.

För i främmande ord förekommande *ä, ö* och *ü* begagnas i engelskan *æ, œ* och *ue* (t. ex. *Æneas, Kœnig, Thorgnue*). Inga accenter förekomma.

På det att den oinvigde må erhålla ett, om än ytligt, begrepp om den fullständiga regellösheten i det engelska uttalet kunna vi icke neka oss nöjet framdraga några få exempel: *name* (uttalas: nehm), *ale* (ehl), *care* (kähr), *last* (lahst), *fall* (foal) *grammar* (grämmör), *want* (oånt), *here* (hihr), *let* (lett), *her* (höhr), *life* (laif), *time* (taim), *if* (iff), *bird* (börd), *note* (nåht), *not* (nått), *lord* (lååhrd), *united* (jonaitid), *butter* (böttör), *rule* (rohl), *full* (foll), *by* (baj), *Styx* (Stiks), *boy* (båj), *oil* (åjl), *house* (haos), *now* (nao), *day* (deh), *great* (greht), *bear* (bär), *heart* (hahrt), *cause* (kåhs), *dear* (dihr), *free* (frih), *field* (fihld), *phoenix* (finiks), *key* (kih), *friend* (frend), *receive* (risihv), *head* (häd), *earl* (örl), *die* (dai), *build* (bild), *road* (råhd), *goos* (gåhs), *court* (kåhrt), *Europe* (jo'råp), *beauty* (bjo'ti), *group* (grohp), *fruit* (froht), *Gui* (gai), *shine* (schain), *school* (skohl), *wake* (ou-ehk), *while* (hou-ail), *nation* (néhsjön), *precious* (présjös), *nephew* (nevjoh), *new* (njou), *virtue* (vörtscho), *grazier* (gréhschör), *contagious* (kåntéhdschös), *gentleman* (dschäntlmän), *mansion* (mä'nschön).

Nästan alla konsonanter kunna vara stumma och detta under alla tänkbara förhållanden. Så äro t. ex. stumma: *b* i *doubt* (ut-

talas daot), *tomb* (tohm); *c* i *Gloucester* (Glåster), *Leicester* (Lester); *d* i *handsome* (hänsöm), *Wednesday* (Wensdeh); *g* i *sign* (säin), *gnash* (näsch), *benign* (binäin); *gh* i *night* (nait), *eight* (eht), *h* i *hour* (aour), *honour* (ånör); *l* i *half* (haf), *calm* (kam), *talk* (tåak), *would* (oudd); *n* i *hymn* (him), *autumn* (aåtöm); *p* i *psalm* (sahm), *pneumonics* (njoumånniks), *receipt* (risiht); *s* i *Island* (Ailänd); *t* i *castle* (kahsl), *christmas* (krismäss); *w* i *wrong* (rång), *answer* (ahnsör), *toward* (tåard).

Att under sådana förhållanden uppställa något bestämdt delningssätt för den i språket oinvigde låter sig knappast tänka, i all synnerhet i en kortare uppsats. Vår uppgift måste sålunda endast blifva att gifva några goda råd, som, om de följas, skola bespara sättaren mycket obehagligt korrigeringsarbete och möjligen föranleda till att icke allt för stora ”grodor” komma att skämma ut arbetet.

Såsom grundregel för den med engelska språket obekante bör på grund af det anförda gälla att, så vidt möjligt, undvika alla orddelningar.

Ändelser, hvilka icke få brytas, förekomma en hel del. De allmännaste torde vara *-ble, -dle, -cle, -fle, -gle, ple;* t. ex.: *trouble, can-dle, cud-dle, ora-cle, muf-fle, strug-gle, sim-ple.* I andra ord der *e* i ändelsen också är stumt, kan, i oundvikliga fall, delning ske genom tillsättande af ännu en vokal, t. ex.: *ab-ide, image, idol-ize;* de på *-cize* bäst sålunda: *crit-icize.*

Diftongerna: *ae, ai, au, aw, ay, ea, ee, ei, eo, eu, ew, ey, ie, oa, oe, oi, oo, ou, ow, oy, ue, ui, uy,* äro odelbara i stamord, men der dessa bokstäfver tillfälligtvis sammanträffa i sammansatta ord kunna de delas, såsom t. ex. i *be-ing, be-atify, be-atitude, fore-arm, fore-warn* o. s. v.

Dubbelkonsonanter kunna i regeln brytas. Undantag härifrån göra dock *ll* och *ss* om de tillhöra stammen och icke tillkommit genom böjning, t. ex.: *call-ing* (to call), *fall-ing* (to fall), *spell-ing* (to spell), *bless-ing* (to bless).

En ensam konsonant mellan två vokaler kan i engelskan bilda såväl slutet i ena stafvelsen som början af den derpå följande. Engelsmännen rätta sig icke alltid vid sina delningar efter ordens härledningar, utan följa ofta *ljudregeln.* Så finner man t. ex. som riktiga engelska delningar *def-inite, rec-ognition, cred-ite, sev-eral, earn-estly, erit-ics, litter-ally, devel-opment, allit-eration,*

previ-ously. För den som inträngt i det engelska uttalets mysterier är lätt genomskådadt, att engelsmännen vanligtvis endast då räkna en mellan två vokaler stående konsonant till andra stafvelsen när den första är lång, t. ex.: *fa-vour, mi-ser, rea-son,* hvaremot den räknas till första stafvelsen om denna är kort, t. ex.: *del-uge, pol-icy, an-imal, em-anate, en-igma, foreign, rhetor-ical, bal-ance, nat-ural, phil-osophy, histor-ical, referənce, def-inite, char-acter, discov-ering, possibil-ity, read-ily, mod-ern, deliv-ery, elab-orate, anal-ysis, proph-etic, gen-eral, Italian, indebt-edness.*

Bokstafven *x* blir alltid förstafvelsens slutbokstaf: *ex-amine, ex-ist, prox-imate, ex-ile, perplex-ity, ex-ercise.* Detsamma gäller för *ck,* som är odelbart, t. ex. *cock-erel, reck-oned, Thack-eray,* undantagandes vid sammansättningar, då förstafvelsen vanligast är *ac,* t. ex.: *ac-knowledge.*

Vid konsonantgrupper är delningsförfarandet olika, allt efter som dessa grupper förekomma i särskilda innerligt samhöriga delar eller icke eller om de äro delbara eller odelbara. Så delar man *am-ber, lan-guage, promul-gate, pin-guid, ig-norant, magnanimous, pa-stry, de-structive,* men också *dis-tance, sys-tem, os-trich, os-tracism, peremp-tory.* Om ett *l* eller *r* kommer efter en konsonant, så delar man i regel icke dem emellan, t. ex. *tablet, re-cruit, de-gree, pu-trid, pedan-try, coun-try* o. s. v. Deremot är delning dem emellan gifven i *pub-lish, pub-lisher* o. s. v.

Med andra konsonanter förbundet *h (ch, ph, sh, th)* tager man vanligen till den sednare stafvelsen: *ba-chelor, ne-phew, bi-shop, bro-thers, ne-phritic, de-throne,* så vida icke sammanträffandet af c, p, s eller t med h är blott tillfälligt och båda höra till hvar sin orddel, såsom *goat-herd, shep-herd, dis-honour, knight-hood* o. s. v.

Böjningsstafvelser afskiljas i allmänhet sjelfständigt, såsom *-ing, -est,* de adjektiva ändelserna: *-able, -ish, -cal, -ous,* de substantiva ändelserna: *-ance, -ancy, -ence, -acy, -ary, -age, -ist, -ism, -ics, -ling,* äfvensom en mängd andra förekommande ändstafvelser: *-ful, -fully, -fold, -dom, -hood, -kind, -like, -less, -ment, -mony, -ness, -ship, -some, -tive, -tude, -wise* (i nödfall äfven *-ly*) o. s. v.

Vid *-ing* är delningen icke så alldeles enkel. I de flesta fall blir den visserligen i och för sig afskild, såsom: *meet-ing, print-*

ing, concern-ing, know-ing, men vid dubbelkonsonanter (utom vid *ss* och *ll*) tillfogas densamma en af konsonanterna: *drip-ping, buz-zing, dun-ning, rig-ging, pub-lished*, men dock: *call-ing, fall-ing, pass-ing, bless-ing.* (Vidare förekommer också en förminskningsstafvelse *-ling*, hvilken måste afskiljas fullständig, sålunda: *dar-ling, strip-ling.*) Ändelsen *-ed* och andra liknande (såsom *-er, -al*) undviker man att bryta.

Särskildt må följande delningar beaktas: *great-est, weigh-able, answer-able, perform-able, remark-able, notice-able* (icke *noticeable*), *ford-able, refer-able, presum-ably, prob-ably, fool-ish, Span-ish, child-ish*, men är bäst att undvika brytningar på sådana ställen, som i de fem sista orden, liksom också t. ex. *indispensable,* hvilket sednaste ord, om nödigt, brytes *in-dispens-able.*

Vid ändelsen *-cal* är mestadels mellan stam och ändelse inskjutet ett *i*, som tillägges ändelsen: *analyt-ical, grammat-ical, histor-ical;* utomdess är att beakta ändelsen *-ally: litterally*, och många andra, såsom *numer-ous, zeal-ous, danger-ous;* vid *ious* undviker man delning (curi-ous) och vid ord sådana som *salubrious* lägger man den föregående stafvelsen till *ous.* Ändelsen *-ly* brytes i nödfall för sig: *quick-ly, tender-ly*, men blir, om ett *b* omedelbart föregår, vid delningen förenadt med detta, t. ex.: *possi-bly* eller *prob-ably, presum-ably.*

Engelsmannen lägger med förkärlek den föregående vokalen till ändelsen: *domin-ion, nomin-ation, grat-itude, insin-uate, palli-ative, affirm-ative, aquil-ine, approb-ation.*

Ändelsen *xion* brytes icke ensam utan tillägges den föregående stafvelsen, t. ex.: *cruci-fixion, com-plexion* etc.

Att samma sorgfällighet måste egnas förstafvelserna som ändelserna faller af sig sjelft. De förstafvelser, som särskildt torde behöfva påpekas äro: *an*-swer, *be*-tween, *be*-seech, *be*-speak, *be*-guile, *em*-bloom, *em*-brace, *em*-power, *en*-clasp, *en*-croach, *en*-grain, *en*-sconce, *en*-skied, *en*-treat, *en*-twist, *for*-swear, *fore*-skirt, *fore*-speak, *fore*-stall, *mis*-chief, *mis*-advise, *mis*-aimed, *mis*-shape, *on*-slaught, *over*-arch, *un*-clog, *up*-heave, *up*-spring, *co*-operate, *de*-scription, *dis*-union, *ob*-tain, *re*-move, *dis*-covery, *ab*-use, *a*-buttal, *a*-bysm, *dis*-ordinate, *dis*-oblige, *dis*-incline, *dis*-agree, *dis*-tribute, *dis*-approve, *trans*-pierce, *trans*-mit, *super*-add, *retro*-spect, *pre*-eminent, *post*-humous och många andra, hvilka dock torde vara temligen bekanta.

Hvad utstyrseln beträffar bör man, om arbetet tryckes utom England och afses att det skall läsas af engelsmän samt få någon egentlig spridning bland dem, vara mycket noga med att denna blir i full eller åtminstone allra närmaste öfverensstämmelse med det engelsk-nationella manéret, ty engelsmännen hålla mycket strängt på sina nationella bruk och vilja knappast titta på eller i en på engelska språket tryckt bok, der utstyrseln är olika den, hvarvid de äro vana i sitt hemland. Såsom ett exempel härpå må anföras: för många år sedan befann sig vid ett tillfälle den som skrifver detta i en bokhandel i S:t Petersburg. In kom der en af engelska legationens medlemmar (bokhandelns förnämsta kund) och man framlade för honom en på engelska språket nyutkommen bok, men — *tryckt i Tyskland.* Deri hade man icke noga iakttagit det engelska sats- och utstyrselmaneret och engelsmannen kunde derför icke förmås att taga närmare notis om bokens innehåll, trots de yppersta recensioner öfver densamma framlades. Han ville ej ens taga boken i sin hand. Jag uttryckte, efter det mannen aflägsnat sig, för bokhandlaren min förvåning öfver en sådan trångsynthet, och han förklarade, att sådane voro alla engelsmän. ”Derför om ni kommer att trycka något arbete på engelska, så gör det sådant, att också engelsmän *kunna* och *vilja* läsa det. För resten, fransmännen äro icke bättre, de.”

Möjligen hålla engelsmännen numera icke fullt så strängt på det stela och enformiga i sin bokutstyrsel, der så väl titlar som text ha samma stilkarakter, ty man ser emellanåt arbeten utgå från England, hvari man något, ja, icke så litet, brutit med slentrianen. En följd troligen af Amerikas påverkan. Och de engelska fackskrifterna kunna tjena som goda mönster för hvilken nationalitet som helst. Men här ha vi nu att hålla oss till det rent nationella engelska maneret.

Vid brödstilsvalet behöfva vi icke stå villrådige, ty redan våra namn på dessa stilar angifva hvilken som bör användas, nämligen ”Engelsk antiqua”, den hos oss allmännast förekommande, men också kan ”Mediæval” med god effekt användas. ”Fransk antiqua” bör dock undvikas, ty den stöter ett engelskt öga.

Bäst är att redan från början sätta med tredjedelar. Vid utslutningen, när hopdragning är nödig, minskas först före möjligen förekommande versaler och dernäst före sådana bokstäf-

ver, som icke hafva rakt uppgående stafvar, t. ex. v, w, y, o etc. Efter punkt, så vida denna afslutar en sats, sättes dubbelt mellanrum (två tredjedelar) och minskas i sista hand. Detta gäller naturligtvis icke der punkten utmärker en abbreviation, så vida icke denna afslutar en hel sats. Mellanrummet efter ; : ? !, som bör vara enkelt, skall, så vidt möjligt, hållas normalt. Dock får man icke allt för mycket "hoppacka" raderna. Utslagning sker först och främst vid de större interpunktionstecknen och dernäst för de typer, som hafva rakt upp- eller nedgående stafvar, såsom b, f, h, k, l, p, g, derefter vid de öfriga små bokstäfverna, så vid versalerna och till sist vid komma (,), då mellanrummet der utomdess *synes* något större. Framför : ; ? ! sättes en tjock (1/6 fyrk.) spatie. Framför komma får dock icke, äfven om raden är utslagen, sättas spatie.

Man ser häraf, att vår förvända metod, att göra hopdragning från höger och utslagning från venster, oafsedt hvilka typer eller ord der finnas, ej gillas af engelsmännen, och för öfrigt numera icke af någon annan nation heller.

Indraget vid nya rader är vanligast en fyrkant.

Beträffande citations- eller anföringstecknen, så sättes i början två upp- och nedvända komma och i slutet två apostrofer (t. ex. "*Well, you are right,*" *said he*), hvilka skiljas från orden, dem de stå före eller efter, med en tunn spatie. Interpunktionstecknen stå, egendomligt nog, i hvarje fall *före* citationstecknet. Förekommer inom anföringen eller citaten ännu en andra, så betecknas denna med ett enda komma och en enda apostrof ".... '....' ....".

I dialog betecknas vanligen första personen med "—" och andra personen med '—'. På det sednare sättet betecknas också boktitlar: 'The complete Works of Lord Byron'.

Tankstrecket (minus) förekommer i fyrfaldig form: 1) på halffyrkant eller ungefär som vår devis i betydelsen af "till" (ex. 5-6); 2) på fyrkant inuti satsen vid utmärkande pauser eller mellansatser, men sättes utan mellanrum mellan de ord det står, 3) på två och 4) på tre fyrkanter, för att efter satsen antyda en större period, t. ex.:

"Farewell!" said he.—Then he left the room.

Flo. My prettiest Perdita——

Even to the guilt, on the purgation———

Mer än fyrasiffriga tal afdelas medelst komma, t. ex. (58,325, 2,750,000), men vid *endast* fyrasiffriga är detta icke alltid händelsen; kanske oftast ser man 3236.

Ordningstal eller andra ordningsföljder betecknas med: (1), (2); (1.), (2.); (a), (b); (a.), (b.); 1., 2. och 1st, 2nd, 3rd, 4th eller 1st, 2nd, 3rd. 4th. Man skrifver: May 22nd, April 26th, I^{st} class Folding Machines.

Romerska siffror äro alltid ordningstal och erhålla en punkt efter sig (I. II. III. IV. o. s. v.). Emellanåt begagnas också (särskildt vid t. ex. förord eller annat bihang) små romerska siffror (bokstäfver) för paginering, vid bibliska citater, t. ex.: ch. lxxi (= LXXI), eller litterära hänvisningar i noter (*Iliad* ix. 34, 35; *Odyssey* ii 5, 6).

Bråksiffrorna äro de under hvarandra stående $\frac{1}{2}$ $\frac{2}{29}$ (icke 1/2, 2/29). Decimalbråk betecknas med de vanliga siffrorna och skiljas från hufvudtalet medelst en upp- och nedvänd punkt, som dock icke går högre än ungefär två tredjedelar af siffrornas höjd, t. ex.: 15·26, 249·378. Klockslag behandlas på samma sätt, t. ex.: 7·15 o'cl (o'clock = klockan) och 3·6 p. m. (post meridiem = eftermiddagen), 6·22 a. m. (ante meridiem = förmiddagen).

Till utmärkande af ord begagnas dels *cursiv*, dels KAPITELER, dels VERSALER och ibland alla tre sorterna. I skrifvet manuskript angifves detta med en, två eller tre understrykningar.

Fartygs-, förenings- och firmanamn, som af oss vanligen framhäfvas medelst citationstecken, kursiveras af engelsmännen.

Den med *s* betecknade genitiven frånskiljes alltid med en apostrof, t. ex.: Macaulay's History, the compositor's, men slutar ett hufvudord på s eller x, så gör man som vanligen hos oss, nämligen utelemnar det genitiva s-et och sätter endast apostrof, t. ex.: by his genius' strength, the box' intention.

Månadernas namn sättas med stor begynnelsebokstaf (May, June, September) men dagarnes deremot med liten.

Den skottska titeln *Mac* återgifves genom *Mc* eller *M'* (en upp- och nedvänd komma, icke apostrof), likasom ock den irländska titeln *O'*. Således: M'Donald eller McDonald (utan mellanrum) O'Connor, O'Connel.

Rubrikrader sättas med versaler eller kapiteler. Komma flera rubriker under hvarandra, så sättas de af ett och samma garnityr men olika grader.

CHAPTER XXI.
QUEEN ELISABETH.
SECTION I.

Början af ett kapitel eller en större afdelning drages ända ut i venstra kanten. Den första (anfangs-) bokstafven tages ofta af större stilgrad, de öfriga bokstäfverna i första ordet med versaler eller kapiteler, beroende af om anfangsbokstafven har 2-3 raders höjd eller endast den öfriga textens storlek. Är anfangsbokstafven af större stil, så bli de till densamma slutande raderna, med undantag af den första, indragna en half till en hel fyrkant.

RELATIVE and antecedent are treated as if they had never existed, or bore no relation to each other; and the concequence is a hasty marrying of words, eller:

WASTED MONEY.—A practice of sharp dealing in the shape of hoodwinking hoodwinkers is common in South London, and

Titlar sättas uteslutande af versaler och kapiteler. För utslagningen gäller samma regel som hos oss.

Alldeles nere vid titelns fot står inom hörnklammer [hakar] med fin stil hvad som motsvarar vårt "eftertryck förbjudes": [The right of Translation and Reproduction is Reserved] (Rätten till öfversättning och eftertryckning förbehålles).

Tryckorten sättes ibland på titelns baksida, men vanligtvis i slutet af arbetet med kapiteler (eller versaler af liten kägel) och deröfver en fin linie, högst så lång som firmaraden.

Lefvande kolumntitlar användas mycket, dels af cursiv versaler, dels af antiqua kapiteler, men i hvilket sednare fall substantivens första bokstaf skall vara versal. Merendels sätter man under kolumntiteln en fin linie, som går öfver hela kolumnens bredd.

Vid inpassning af illustrationer i texten brukas icke att sluta ut de rader på midten, som ej kunna slås ut tillräckligt, så att de gå ut i kanterna, utan man spärrar i stället så många ord, som härför är nödigt, hvarigenom det sågartade utseendet undvikes.

Användas linier för att skilja förekommande noter från texten, så skola dessa gå öfver hela kolumnbredden, annars gör man blott en rads mellanrum mellan text och noter. Förekommer en enda kort not på kolumnen eller två korta, som placerats på samma rad, så utslutas de på midten.

Såsom nottecken användas i ordningsföljd först *, så †, dernäst dubbelkors ‡, vidare upp- och nedvänd §, så fin linie | och riktigt stående §; det sednare tecknet förekommer dock sällan. Förekomma mer än sex noter på en sida, tages som sjunde tecken två stjernor, som åttonde två kors o. s. v. Detta beteckningssätt börjar dock mer och mer komma ur bruk och i stället betjenar man sig i verk med en myckenhet litterära hänvisningar af siffror inom parenteser (1), (2) etc. eller ock de högtstående bråksiffrorna [1], [2] o. s. v., men *utan* parenteser.

I tabellsättning må man använda endast *fina* linier, äfven till hufvudlinien; vidare sättes hufvudet icke sjelfständigt, såsom hos oss, med en öfver hela eller halfva bredden löpande underlinie, utan alla lodräta linier löpa hela från hufvudlinien till tabellens underkant eller fot och hufvudets underlinie sättes i stycken från de olika kolonnernas eller fältens bredd. Från siffror fria fält utfyllas icke, såsom hos oss, med minus, utan med punkter, af hvilka man har sammangjutna två (..) och tre (...). Repetitionen (dito eller anföring) är lika som hos oss, med undantag af att »gåsögon» ej må användas. Exempel:

EXPENDITURE	1848	1849
	£ s d	£ s d
Law & Def. of Scale...............	128 16 6	16 7 5
Unemployed. Allwncs...........	186 2 10	187 18 5
Emigration „	... ...	... ...
Committees „	34 0 0	32 3 6
Stockholders......................	... ...	1 14 17
Miscellaneous.....................	... ...	13 13 0
TOTAL INCOME.................	823 0 9	783 9 10
STATE OF FUNDS	235 19 0	488 16 0

Längdlinierna (de lodräta) äro vanligen en halfpetit längre än tabelltexten.

Utföringar göras på tre olika sätt:

Rates and Taxes 1
Hire of Halls 3

eller:

Stationery... 2
Stamps... 4

eller:

Library	3
Auditors	10

I katalogsättning utmärkas hufvudorden vanligen med versaler (i regel någon gröfre stilsort än textstilen, dock på samma kägel), men emellanåt också med egyptienne eller andra halffeta stilar. Repetition af hufvudorden sker genom en halffet linie, noga upptagande ordets, som skall repeteras, hela längd. Ex.:

PHILOLOGY. By J. PEILE, M. A. Edited by John Green	1s	6d
——————— Third Edition. London, 1877	1	—
GREEK. By the same author	—	6
HISTORY. By *** Leipzig, Tauchnitz	4	—
——————— New Edit. 1892, Macmillan	6	3

Att märka är, att engelsmännen vid utföringar och tabellariska arbeten använda de mera lättlästa mediævalsiffrorna och att mellan siffran och myntbeteckningen (1s = 1 shilling, 6d = 6 pence) intet mellanrum göres.

I händelse man har med en engelsk författare att göra, kan det ju icke vara ur vägen att framhålla några olikheter i korrekturtecknen. *Indragning*, som hos oss betecknas med en hake ([), betecknas af engelsmännen med en qvadrat (□). För *nytt stycke* tecknas ”*new par*”; för att det *icke* skall vara nytt stycke ”*run on*” (i suite). Står en bokstaf upp och ned, understrykes den och tecknas i marginalen ∂. Skola två ord skiljas, tecknas för det första ordet ^ (emellanåt dertill en vinkel L), och der de skola delas /\ samt i marginalen #. Står en orätt interpunktion, så göres i marginalen en cirkel och i denna inskrifves det tecken som skall insättas ⊙. Skall ett ord cursiveras, understrykes detsamma och tecknas i marginalen *ital.* (italic = cursiv); skall deremot ett cursiveradt ord vara antiqua, så understrykes äfven detsamma samt tecknas i marginalen *rom.* (roman = antiqua). Står en rad eller ett ord snedt, göres understrykning och tecknas i marginalen *crooked* (krokigt). En spis betecknas med ett enkelt streck |. Falsk bokstaf betecknas med *wf.* (wrong fount). Skall ett öfverstruket ord qvarstå, underprickas detsamma och tecknas i marginalen *stet.* Skola ord omkastas, göres vårt vanliga tecken, men skrifves i marginalen *tr.* I öfrigt äro korrekturtecknen nära nog lika.

Bland den mångfald af abbreviationer, som i engelskan före-

komma, må här anföras de, som torde kunna kallas de allmännaste:

6°20′4″ eller: deg. 6, 20 min. 4 secs (6 grader 20 minuter 4 sekunder), 2 h. 4 m. 17 s., eller: hr., hrs. (klockan), m. sc. eller: h. ′ ″ eller: $^{h. m. s.}$ (hours = klockan 2 4 minuter, 17 sekunder); 4 yds. (alnar), 2 in. (tum); 1 yd. (yard = aln), 3 in. (inch = tum); *price* £4 3^{s} 6^{d} eller: £4 3 6 eller: £4 3/6 (*pris* 4 pound 3 shilling 6 pence), eller (när endast shilling och pence förekomma): 3/6, 2/- (3 shilling 6 pence, 2 shilling [inga pence]). Att beakta är, att £ alltid skall stå *före* siffran men s och d alltid *efter* samt alla tre tätt inpå siffran utan något som helst mellanrum. Sättas *s* och *d* med cursiv, kommer ingen punkt till, men sättas s och d med antiqua, tillfogas hvardera en punkt, alltså: s. d.; *ac.* (acre), *bar.* (barrel = fat), *bus.* (bushel = ett spanmålsmått), *cub. ft.* (cubic foot = kubikfot), *cwt.* (hundredweight = centner), *dwt.* (pennyweight), *gal.*, *gals.* (gallon, galloner), *hhd.*, *hhds.* (hogshead [s] = oxhufvud [en]), *lb.* (libra, pound = pund), *ms.*, *mos.* (month [s] = månad [er]), *oz.* (ounce = uns), *pt.*, *pts.* (pint [s]), *qr.*, *qrs.* (quarter [s] = qvarter), *sq.* (square = qvadrat), *sq. ft.* (qvadratfot), *sq. yd.* (qvadrataln), *sq. m.* (qvadratmil), *&c.* (etcetera. Före &c. sättes alltid en komma), *c/o* (care of = tillhanda, i handom), *i. e.* (id est = det är. Alltid komma derefter, men endast halft mellanrum mellan i.e.), *e.g.* (exempli gratia = till exempel) halft mellanrum mellan e.g., °/₀ eller *p Ct* (procent), *No* (numero), *B.A.* (Bachelor of arts = agrée af konstakademien), *M.D.* (Medicine doctor), *N.B.* (notabene), *M.S.*, *M.S.S.* (manuscript, manuscripter), *E.S.E.* (ost-sydost), *W.S.W.* (vest-sydvest), *N.N.E.* (nord-nordost), *S.* (south = syd), *N.* (north = nord), *W.* (vest), *E.* (ost). Så betecknas alla väderstreck. *Abp.* (Archbishop = erkebiskop), *Bart.* (Baronet = baron), *Bp.* (Bishop = biskop), *Capt.* (Captain = kapten), *Col.* (Colonel = öfverste), *D.C.L.* (Doctor of Civil Law = juris doktor), *D.D.* (Doctor of Divinity = theologie doktor), *D.M.* (Doctor of Music = musici doktor), *Dr.* (Doctor, Debitor), *Esq.* (Esquire = riddare [en titel]), *F.A.S.* (Fellow of the Antiquarian Society = medlem af antiqvitetsakademien), *G.* (General), *Geo.* (Georg), *K.* (King = konung), *K.G.C.B.* (Knight of the Grand Cross of the Bath = riddare med stora korset af Strumpebandsorden), *Knt.* (Knight = riddare), *K.C.B.* (Knight Com-

mander of the Bath = kommendör af Bathorden), *L.C.J.* (Lord Chief Justice = öfverdomare, justitieråd), *Lieut.* (Lieutenant), *Ld.* (Lord), *M.A.S.* (Member af the Asiatic Society = medlem af Asiatiska sällskapet), *Messrs.* (Messieurs = Mina herrar), *M.M.* (Masters = herrarne), *Mr.* (Master = herr, mästare), *Mrs.* (Mistress = fru), *M.P.* (Member of Parliament = parlamentsledamot), *Rev.* (Reverend = ärvördighet), *A.*, *Answ.* (answer = svar), *Geog.* (Geographer = geograf), *Lat.*, *Long.* (latitud, longitud), *Lsp.* (Lordship = lordskap), *N.S.* (New Style = nya stilen), *O.S.* (Old Style = gamla stilen), *Q.* (Queen = drottning; question = fråga), *St.*, *S*^{t} (Saint = sanct; street = gata), *Will.*, *Wm.* (William), *8*^{bre} (October), *9*^{bre} (November), *X*^{bre} (December).

Särskildt bör man fästa afseende vid köpmännens abbreviationer: *ac.*, *acct.* (account = räkning), *at 3 m. dt*^{e} (at three months date = 3 månader à dato), *b*^{es} (balles = balar), *bques* (barriques = fat, mindre), *bds* (boucauds = fat), *brl.* (barrel = fat, mindre), *carr.* (carried = fört med sig), *ct*^{e} (compte = räkning), *Co.*, *C*^{o}, *C*^{ie} (company = kompani), *Cr.* (creditor = fordringsegare), *Dr.* (debitor = gäldenär), *ct.*, *cts.* (cent, cents = amerikanskt mynt), *c/v*^{e} (this place = denna plats, denna stad), *d.* (denier = pfennig, tyskt mynt), *d'dt*^{e} (days date = denna dags datum), *dft.* (draft = tratte), *dol.*, *dols.* (dollar, dollars), *do* (dito), *doz.* (dozen = dussin), *d/st* (days sight = dagar sigt), *E. I.* (East Indies = Ostindien), *Eng*^{d} (England), *exch*^{e} (exchange = börsen), *gall.* (gallon), *h/a* (his account = hans räkning), *k.*, *kil.* (kilogrammer), *Lpool* (Liverpool), *lb.*, *lbs.*, *livre* (pound), *l. stg* (livre sterling = pund sterling), *m.* (thousand = tusen), *mdize* (merchandize = vara, handels-), *mo.* (month = månad), *ord.* (order), *pble.* (payable = betalbar), *p. c.* (price current = priskurant), *p.ct.* (per cent = pr hundra, procent), *p. pon* (proportion), *prox*^{o} (proximo = omkring, i det närmaste), *qr.* (quarter = engelskt spanmålsmått), *s. bet* (son billet = hans vexel), *schr.* (schooner = skonert), *t/a.* (their account = för eder räkning), *ult.* (ultimo = slutet), *U. S.* (United States = Förenta Staterna), *W. I.* (West Indies = Vestindien).

Härmed afsluta vi nu vår behandling, i den mån vi gjort till vår uppgift, af de germanska språken. Mången tycker kanske att vi varit för knapphändiga, andra att vi varit för vidlyftiga,

ty det är ju omöjligt att göra alla till lags. Vi kunna dock ärligt försäkra, att vi efter vår obetydliga förmåga sökt göra det bästa möjliga för att *praktiskt* gagna dem som allvarligt söka förkofra sig på yrkets olika områden, utan att vara i besittning af några vidare skolkunskaper — såsom förhållandet är med den som nedskrifver detta — och vi äro förvissade om, att den som allvarligt studerar igenom vår anspråkslösa uppsats också skall vid behandlingen på det typografiska området af främmande språk hinna ett godt steg framåt i egen tidsvinst och en korrekt sättning, nota bene om de gifna råden följas.

Vi ha egnat någon större uppmärksamhet åt det engelska språket af det skäl, att detsamma har nästan stick i stäf gående regler för sin typografiska, för att icke säga ortografiska behandling gent emot de öfriga germanska språken, och sålunda lätt kan locka den med detta språk obekante sättaren att begå de största missgreppen. Dessutom fordrar engelsmannen aktning för sina nationella egenheter och kan icke lida att se sin nationella typografi och sitt språk misshandlade.

De öfriga språken hafva lättvindigare behandlats, då för dem gäller i hufvudsak samma regler som för vårt eget modersmål och således den svenske sättaren bör kunna känna sig mera hemmastadd vid arbetet med dessa språk.

De källor, som stått oss till buds för vårt arbete, äro dels åtskilliga grammatikor i de främmande språken, som tillhandahållits af riksbiblioteket, dels ”Handbuch der Buchdruckerkunst von C. A. Franke” samt till sist, men icke minst, ”Der Satz und die Behandlung fremder Sprachen von Wilhelm Hellwig”.

I kommande årgångar skola vi behandla öfriga mera allmänna europeiska språk.

VIGNETTMANERET I ACCIDENSTRYCKET
AF OSCAR L. ISACSON

De olika riktningarne inom accidensbranschen äro för hvar och en typograf, som med lust hängifver sig åt sitt yrke, ganska intressanta att studera. Den ena riktningen aflöser den andra, och man har knappast hunnit göra sig förtrogen med en ny sådan, förr än en ännu nyare framkommer och med nyhetens behag gör den förut rådande platsen stridig. Visar sig då den nya riktningen tilltalande, vill man naturligtvis gärna följa densamma, om resurser därtill finnas.

Den nu så att säga moderna riktningen, eller vignettmaneret, har under detta år tagit stort uppsving och begagnas numera ganska allmänt.

Man är ju icke alldeles tvungen att följa de nya riktningar, som aflösa hvarandra — eller *följa modet.* Kan man förbättra detsamma eller själf skapa en helt och hållet ny metod, som visar sig praktisk och bra och således kan upptaga täflingen med andra, är det ju så mycket bättre.

Det kan för öfrigt göra alldeles det samma, hvilken riktning man följer, hufvudsaken är att ett smakfullt och originellt arbete utföres, att ett godt resultat vinnes. Och den stora konsten ligger just i utstyrselns *originalitet.*

I vårt land är det knappast tänkbart att fullständigt införa vignettmaneret. Skulle man det, måste boktryckarne anskaffa ett välförsedt lager af vignetter, så att det för sättaren finnes ett ändamålsenligt och praktiskt urval att tillgå.

Vid dylika anskaffningar kan man icke vara nog försiktig i valet, så att man, bland all den mer eller mindre vackra och konstnärliga materiel stilgjuterierna formligt vältra öfver oss, må utvälja det bästa. Att detta icke alltid lyckas för boktryckaren bära hans trycksaker i så fall vittne om. Och en känd sak är ju att vid stilgjuterierna och af deras resande ej reflekteras öfver, om den materiel och de vignetter som af dem utbjudas verkligen äro konstnärliga och vackra.

Det är nog önskligt och bra att ha ett välförsedt lager af materiel, men då det gäller vignetter bör man, som ofvan sagts, vara försiktig i valet af dem, ty dels taga de utrymme i anspråk och dels — om de äro valda utan urskiljning och omtanke — kan man riskera att en del af dem aldrig komma till användning.

Men nekas kan dock ej, att den nya riktningen är både *tilltalande* och *praktisk.* Den är tilltalande i så måtto att den, då vignetterna äro valda på ett förståndigt sätt, så att de harmoniera eller passa ihop med textinnehållet, gör accidenserna mera fulländade. Gör dem till något mera helt och formfulländadt, gör dem gedigna, ty vignetterna gifva vanligtvis en artistisk anstrykning åt det hela.

Ur estetisk synpunkt sedt måste man obetingadt gifva vignettmaneret företrädet framför något annat af de förut inom accidensbranschen använda utstyrselsätten. Ty härvidlag är det för det mesta framstående artister, som utveckla sina idéer och söka hvar på sitt håll åstadkomma vackra, originella och på samma gång praktiska vignetter. Gifvetvis blir den accidens, där artisten helt och hållet får råda och lämpa sin teckning efter textinnehållet, mera fulländad och elegant. Ty om beställaren ej skyr kostnaden, utan fast mera fäster sig vid en originell utstyrsel, har man godt tillfälle att åstadkomma något extra i utstyrselväg. Vid vanliga billighetssaker kan man gifvetvis ej gå till väga på detta sätt, ty dels bli dylika arbeten kostbara och dels taga de längre tid i anspråk. Härvid måste man begagna sig af de vignetter, som finnas på lager å officinen.

Meningen är naturligtvis ej att alldeles öfverhopa accidenserna med vignetter, såsom man ibland kan få se. Detta gör ett anskrämligt intryck och förringar värdet af det nya maneret — och trycksaken. Det fordras äfven här smak: hos sättaren att välja passande vignetter; hos tryckaren att välja passande färger.

En och samma vignett bör man naturligtvis icke ständigt använda, som om det ej funnes mera än densamma, utan bör den efter användningen så att säga "hvila och ligga till sig." Det går mycket väl för sig att använda samma vignett flera gånger, men den bör helst för hvarje gång tryckas i annan färg. För öfrigt behöfva ej klichéerna hafva användts mycket, förr än de, på grund af sin prisbillighet, "betalat sig."

Det har sina svårigheter att genast öfvergå till och följa en ny riktning, och boktryckaren vill icke gärna öka sina utgifter med att inköpa ny materiel, hvars praktiska värde han icke hunnit sätta sig in i och således icke känner.

Låt oss på grund häraf skärskåda vignettmanerets *praktiska* egenskaper, jämförda med t. ex. linjemanerets, och tänka oss in i utförandet af en dylik sättning!

Sättaren gör sig först förtrogen med textinnehållet i accidensen, format, papper o. d., utväljer därefter en passande vignett, samt grupperar texten så enkelt och effektivt som möjligt. Då accidensen blir färdig för tryckning, utväljas passande färger; och arbetet blir då sådant som det bör och skall vara, nämligen *smakfullt.*

Arbetet går hastigt att utföra, och man uppnår i de flesta fall ett godt resultat.

Annorlunda är förhållandet med linjemaneret, då sättaren med en liten form kan stå i flera timmar och bygga, hyfla, fila, böja och skära, utan att likväl erhålla något särskildt originellt utseende å densamma. Och härtill kommer obehaget vid tryckningen. En mängd ökar och rispor å linjerna, samt svåra register o. d.

På denna sorts sättning har användts lång tid, en hel del materiel har kanske fördärfvats och, när formen är färdig för tryckning, blir det ändlösa revideringar och på grund af linjeökarne ytterligare tidsutdräkter. Och ännu mera materiel fördärfvas, då tryckaren på grund af linjeökarne, gör sina s. k. "tryckarespatier."

Vignettmanerets praktiska egenskaper äro således ganska stora jämförda med linjemanerets och bestå dels i: *stor tidsbesparing,* ett i allmänhet *finare* och *elegantare* utseende samt *kundernas belåtenhet,* hvilket senare, för boktryckaren väl egent-

ligen är det hufvudsakligaste, ty då kunden blir belåten med ett arbete kommer han gärna åter med mera.

Meningen är naturligtvis icke, att linjer och infattningar skola slopas, tvärtom, sådan materiel behöfves nog också i de flesta fall för att än mera göra accidenserna fullständiga.

Såsom exempel till uppsatsen följa härefter några små accidensprof för att något så när åskådliggöra vignettmaneret. För öfrigt äro de flesta annonssidorna i denna kalender utförda i enlighet med vignettmaneret, och kunna således äfven tjäna som exempel.

En känd sak är ju, att valet af papper spelar en stor roll i accidensens utseende. Ofta mister en god uppsättning sitt utseende genom att papperet, hvarå den är tryckt, icke är passande, men genom någon urskiljning och smak vid valet af detta kan ganska god effekt åstadkommas.

Vårstämning

Novell
af
Inge Asp

Wald. Zachrissons Boktr., Göteborg 1899

DINÉR

Å HOTELL
UTSIKTEN
TROLLHÄTTAN

CONCERT

HANDELSINSTITUTETS FESTSAL
FREDAGEN DEN 22 MAJ 1897

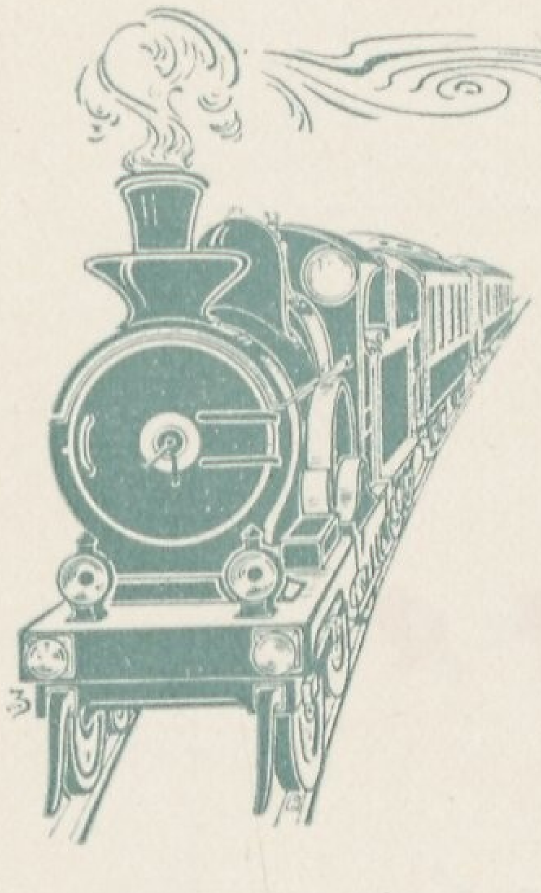
MUSIKAFTON

QVARTETT C-MOLL
STENHAMMAR

ALLEGRO MODERATO
ANDANTE QUASI ADAGIO
SCHERZO. POCO VIVACE
FINALE. ALLEGRO ENERGICO

QVARTETT ESS-DUR
MOZART

ALLEGRO NON TROPPO
ANDANTE CON MOTO
MENUETTE. ALLEGRO
ALLEGRO VIVACE

MEDLEMSKORT

FÖR

....

I SVERIGES
LOK.-FÖRARE & ELDAREFÖRENING

....
SEKRETERARE

FISKERI-
FÖRENINGEN
NAJADEN

SMÖRGÅSBORD

SKÖLDPADDSOPPA

FISKPASTEJ

HELLEFLUNDRA

HUMMER

STEKT KYCKLING

FRUKT

LÖRDAGEN DEN
2 JULI 1899

VINER

SHERRY & BORDEAUX

RÜDESHEIMER

VIEUX MADEIRA

APOLLINARIS VATTEN

PORTVIN

Ångrostadt kaffe, bästa slag,
Men icke rostadt hvarje dag —
Slikt skulle varan platt förstöra —
I burkar finnes jemt att få.
Men praktburk bjuda vi ej på,
Som andra kaffefirmor göra.

En burk, om också den är grann,
Väl icke mycket locka kan
Mot bönorna, som däri dväljas.
Och därför vi i stället *ge*
Ett *kilo* för *hvart hundrade*,
Som i vår handel säljas.

THÉHANDELN · I · GÖTAHALLEN

GÖTEBORG

PROGRAM

D. 30 MARS 1899

1 a) **Tvenne folkvisor** *J. Svendsen*

b) **Berceuse** . . . . *B. Godard*

Stråkinstrument, piano och orgel.

2 **Hymn** . . . . *Mendelssohn*

Fröken Nathalia Ferméus och blandad kör.

Kl. 8—8.30 e. m. **Paus.**

Té serveras i lilla salen af damkomitén.

3 **Ave Maria**. . . . . . *Ch. Gounod*

Herr *Georg Ågren*, manskör, violoncell, piano och orgel.

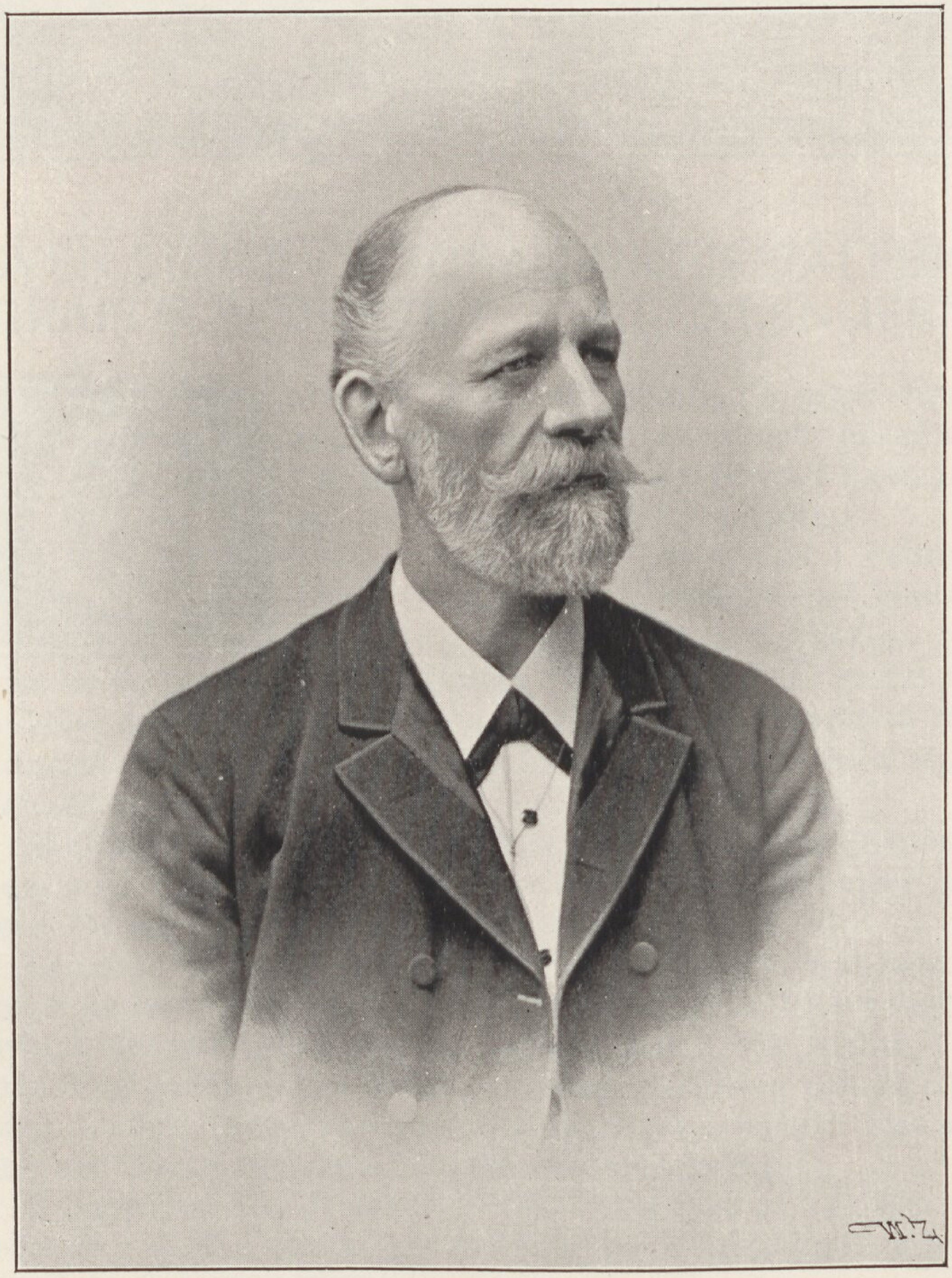
4 **Blommornas undran** *I. Hallström*

(Idyll af *Oscar Fredrik*.)

Fru *Axeline Mraz*, Fru *Elise Åhsberg*, Hr. *Georg Ågren*, musikälskarinnor, musikälskare och blandad kör.

Accompagnatrice: Fröken **Ester Taube.**

Körerna stå under ledning af Herr **Axel Åkerlund.**

SVEN LINGE.

SVEN LINGE · UTDRAG UR EN SJÄLFBIOGRAFI FÖR BOKTRYCKERI-KALENDERN

”Gossen är fader till mannen”, säger ett engelskt ordspråk, och sanningen häraf spåras tydligare än hos de flesta i Sven Linges personlighet och lifsgärning.

Han föddes i Stockholm den 1 Februari 1841. Fadern var skomakare, och hemmet var, enligt Linges egna ord, ”fattigt, men icke desto mindre godt”. Redan vid sex års ålder sattes han i skola, den s. k. Philipsenska, en ”fattigskola”, inrättad efter Lancastermetoden och underhållen genom betydande, ehuru vanskötta, donationer.

Skolan tyckes hafva varit af den gamla goda ljussläckaretypen, med en direktion, som gjort upp skolschemat efter mottot: ”Hvad därutöfver är, det är af ondo”.

Läroämnena voro: katekes, biblisk historia, svensk historia (på 6 år hann man till Gustaf Vasa), Winges lilla geografi, hvaraf det viktigaste var de delar af Asien och Afrika, ”där mänsklighetens vagga stått”, räkning, skrifning och rättstafning. Under vintermånaderna tillkom något, som hedrades med namnet ”förståndsfrågor” (= katekesutläggningar).

Gossen var begåfvad och flitig. Inom fyra år var han den främste i skolan och kunde biträda läraren med undervisningen i rättstafning och räkning.

Men med den utvecklade intelligensen slappades intresset för de i åratal genompluggade läxorna i katekes och biblisk historia. I stället för beröm vankades snubbor, och gossen dömdes ofta att sitta kvar, när kamraterna gingo hem till middagen.

När möjlig undervisning i svensk språklära och naturlära ställdes i utsigt af läraren, som härom hos skoldirektionen gjort framställning, vaknade åter vetgirigheten, och gossen blef än en gång den flitige lärjungen, till och med i katekesen. Glädjen blef af kort varaktighet. Lärarens framställning väckte stort misshag. Linge var händelsevis närvarande, då direktionens självskrifne ordförande, kyrkoherden i Maria, teol. doktorn Nordlund, gaf läraren svar på hans framställning.

”*Folkets* barn behöfva icke kunna annat än katekes och biblisk historia, men dem skola de kunna i grund”. Så lydde herr kyrkoherdens ultimatum. Och läraren måste rätta sig därefter.

Detta gaf anledning till reflektion och — hat till orättvisa och förtryck.

Efter sex års skolgång fick han ändtligen sluta skolan.

De första anställningar gossen innehade voro icke tillfredsställande, icke ens då han fick tillfälle lära sig boktryckeri, hvaråt hågen länge legat. ”Såväl principal som konstförvandter”, säger Linge, ”voro ovärdiga att kallas människor”.

Efter endast några veckors arbete hos ”Fasan” (J. W. Lundberg), kom gossen till P. M. Dahlskog & Co. Här sysselsattes han och ett par andra barn med sättning af sådana skrifter, som skulle tryckas i smyg, under Newyorks tryckort, för en viss källarmästares räkning. Lyckligtvis kunde principalen icke utbetala den ringa veckolönen, och gossen lämnade därför genast platsen.

Törsten efter kunskap dref honom nu till Akademiens för de fria konsterna förberedande afdelning för att lära teckna, hvilket han ansåg nödigt för att blifva en duglig boktryckare. Men då han snart kom underfund med att här rådde samma pedanteri, samma på-stället-hvila-metod som i Philipsenska katekesskolan, gick han sin väg.

Nästa plats blef i Isaac Marcus' tryckeri. Att gossen visade sig duglig, finner man däraf, att, då Dahlgren öfvertog faktorsskapet i J. & A. Riis boktryckeri, som han gjorde till det förnämsta i Sverige, tog han honom med sig. Olyckligtvis dog Dahlgren snart därefter, och då hans efterträdare visade sig vara mindre dugliga, lämnade Linge platsen.

Efter två lyckliga och lärorika år i Illustrerad tidnings tryckeri, under ledning af C. G. Malmström, ansåg han sig behöfva

se litet mera af världen — och yrket — och tog 1859 anställning i Helsingfors å Finska litteratursällskapets tryckeri.

Själf berättar Linge härom:

”Den förkättrade föreståndaren för detta tryckeri och bolagsmannen i detsamma, David Levin, har jag att tacka för en klarare inblick i yrkets detaljer och särskildt fick jag här klart för mig betydelsen af harmoniska mellanslag. Levin fäste sig härvidlag till och med vid 1/8-*dels-petiten* och var i öfrigt som god typograf nästan pedantiskt noggrann, hvilket verkade godt på mitt unga sinne, ehuruväl hans myckna experimenterande, hvarför ingen betalning erhölls, var ytterst pinande.”

Samtidigt med yrkesarbetet sökte Linge allvarligt att förkofra sig i bokligt vetande. Den ansträngande verksamheten i förening med klimatet angrepo hans hälsa, och när kontraktet med Litteratursällskapet var slut, lämnade han Helsingfors.

Hågen hade länge stått till Petersburg. Där erhöll Linge anställning som musiknotsättare i kejserliga teatertryckeriet, hvarest han äfven var ombrytare å de många libretton, som på italienska, franska och ryska språken trycktes under Ristoris gästroller i Petersburg. I detta arbete sysselsattes ett 40-tal sättare, så att ombrytningen måste ske natt och dag. Efter stora ansträngningar att komma in i ”Journal de Saint-Pétersbourgs” tryckeri, hvars egendomliga arbetssätt han önskade lära känna, lyckades Linge slutligen få arbete först på civilafdelningen och sedan på tidningen.

Hemlängtan och andra orsaker (protest mot kamraters oärlighet och dessas däraf föranledda agg) förmådde Linge att lämna den fördelaktiga platsen, och han återvände hem våren 1862.

Efter att ha innehaft platser dels i Nathan Marcus’ tryckeri — hvarifrån han förskrefs till Berlin — dels hos Norstedt & Söner, Dagens Nyheter och C. E. Gernandt i Halmstad, hamnade Linge en tid som accidenssättare och korrekturläsare å Snällpostens tryckeri i Malmö.

Ett tidningsföretag i Marstrand misslyckades fullständigt, och Linge återkom till Norstedt & Söner, hvarest han denna gång stannade två och ett halft år. Ett lofordande tal han höll för förste faktorn, Stålhammar, vid en s. k. ljussexa, hvartill firman, som sedvanligt hvarje höst vid gaständningen, inbjudit, föranledde hans afskedande.

Nu var det icke tänkbart att få plats å något tryckeri i Stockholm under närmaste tiden, och Linge arbetade å ett handelskontor som kontorist och prokurist, tills han 1874 antogs som sättare på Centraltryckeriet. Då han efter dettas brand erhöll anbud å plats i ”Fäderneslandets” tryckeri, antog han den och innehar den fortfarande.

Sedan 1879 har Linge ifrigt deltagit i det politiska och sociala reformarbetet, synnerligast på föreningslifvets område. Han har varmt hängifvit sig åt de arbetarerörelser som yppat sig under denna tid — med undantag af den socialdemokratiska, som han blygsamt förklarar sig icke förstå.

I organisationsarbetet har han kraftigt ingripit. Han har varit med om stiftandet af Reformföreningen, Liberala Valmansföreningen, Svenska Typografförbundet och i någon mån äfven Stockholms arbetareinstitut. Man finner, att hvarhelst en handräckning behöfts åt rättvisa och upplysning, där har Sven Linge icke varit långt borta.

Som bevis på den allmänna aktning Linge åtnjuter må nämnas de förtroendeposter, med hvilka han hedrats: Sekreterare i Skandinaviska föreningen i Berlin, Stockholms arbetareförening, Reformföreningen, Liberala valmansföreningen och Centralstyrelsen för Arbetarnas ring, ordförande i Stockholms arbetareförening, Typografiska föreningen, Arbetarnas 15:de ring och Svenska Typografförbundet, styrelseledamot i Arbetareringens bank m. m., hvartill komma åtskilliga representant- och andra förtroendeuppdrag.

GÖTEBORGS BÖRS — MATSALEN.

VY FRÅN SUNDSVALL.

BOKTRYCKERI-KALENDERNS PRISTÄFLINGAR 1897 & 1898-1899

Resultatet af 1897 års täflan utföll sålunda:

1:sta pris, kr. 50, sign. "Acke" (Axel Malmström, Stockholm).

2:dra pris, kr. 30, sign. "Fremadt" (N. P. Hansen, Köpenhamn).

3:dje pris, kr. 20, sign. "Intresserad" (J. Sandberg, Stockholm).

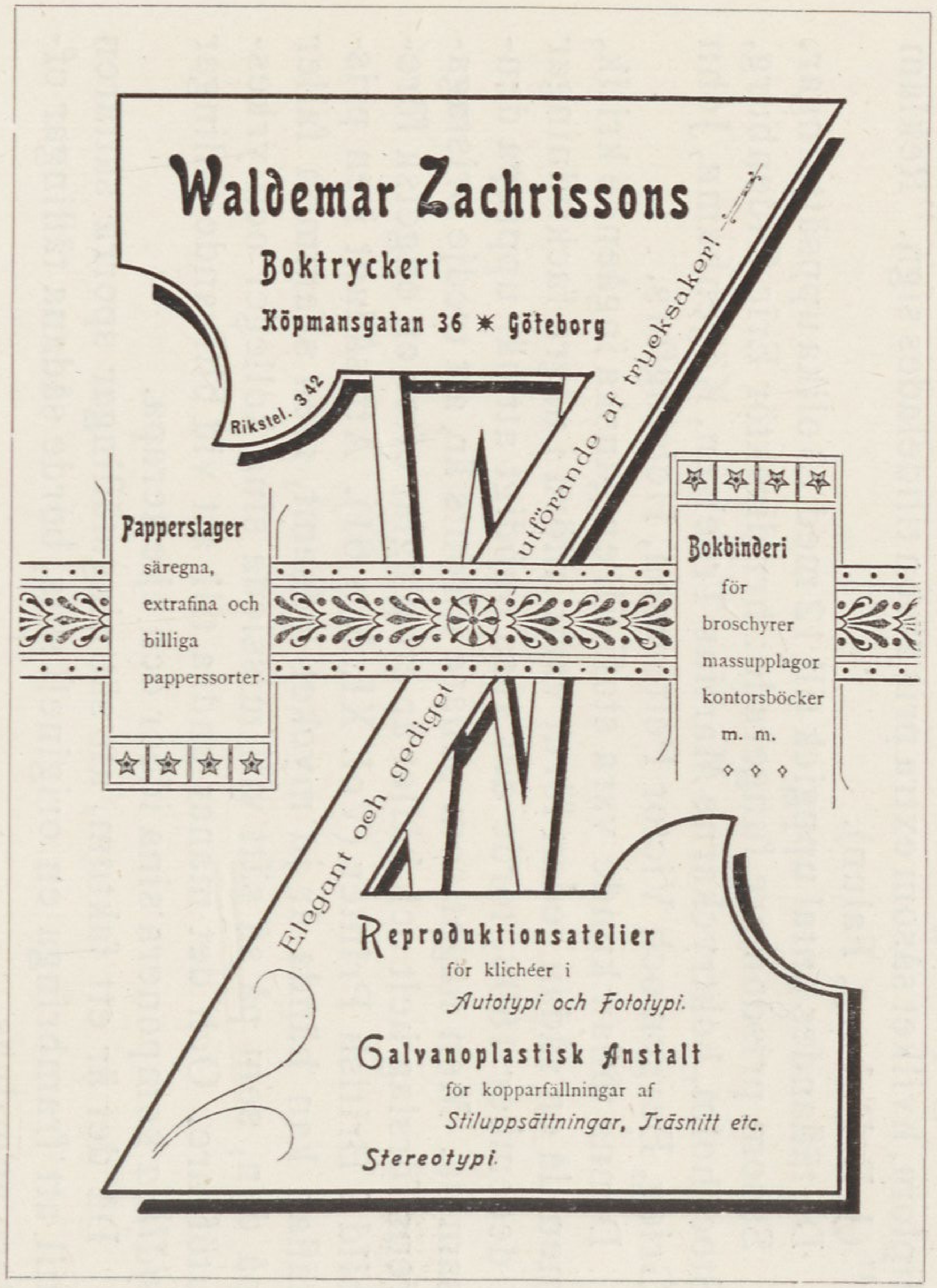
Samtliga pristagarne erhöllo äfven Boktryckeri-Kalenderns diplom, hvilket såsom extra pris äfven tilldelades sign. "Reklam I" (J. E. Boberg, Falun).

De täflandes antal uppgick till 12 med 13 olika uppsättningar.

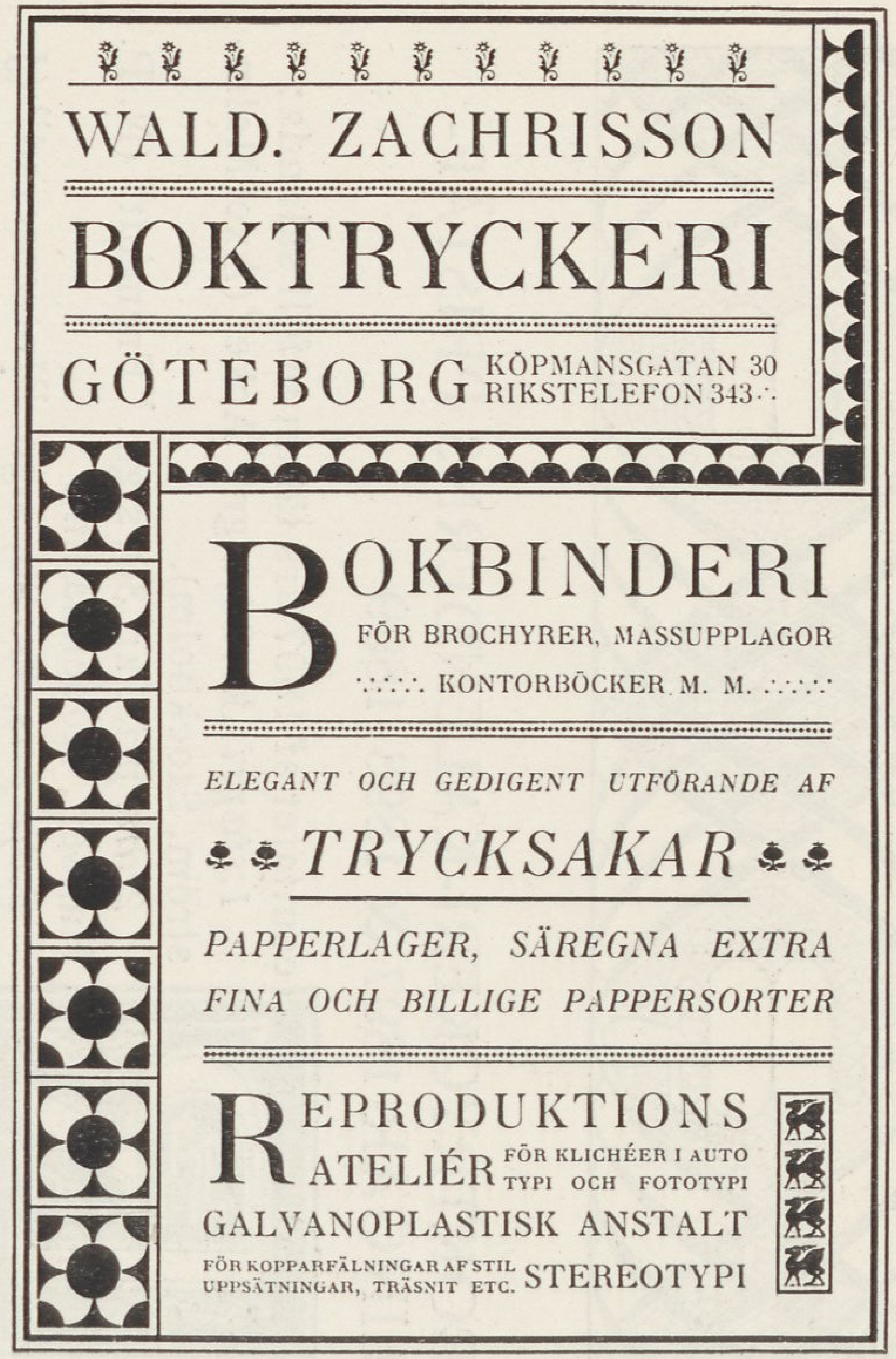
Såsom prisdomare fungerade: hrr direktör Eric Oldenburg, Stockholm, boktryckarne Martius Truelsen, Köpenhamn, John Grieg, Bergen och Victor Pettersson, Helsingfors.

Denna täflan kunde vara stoff till en ganska ingående kritik, men då en sådan redan förut varit införd i några facktidningar i december 1898, torde det vara onödigt att här upprepa densamma. Men något som senare utrönts är, att tredje pristagarens förslag helt och hållet är ett plagiat efter en engelsk förebild i British Printer (Vol. XI, N:o 61). Att sådant i en pristäflan kan hända är ju mycket ledsamt, men skammen faller på den, som på så sätt vill missleda sina kolleger och yrkesutöfvare. Och det manar andra till att vid blifvande täflingar *själfva* komponera sina idéer och ej efterapa.

Då det är ett faktum, att sättningstäflingar sporra sättaren till att frambringa en originell sats, borde sådana täflingar oftare anordnas.

1:sta pris, sign. ”Acke”.

2:dra pris, sign. ”Fremadt”. (Obs. 18 fel!).

3:dje pris, sign. "Intresserad".

Extra pris, sign. "Reklam I".

Hvarför icke inom t. ex. hvarje officin? Sättarne kunde ju själfva öfverenskomma om en dylik täflan på sin fritid — och det är knappast troligt att principalen skulle sätta sig häremot, inseende den stora nytta han själf och sättarne ha däraf. Kanske han också i många fall vore villig skänka prisen eller en del af dem, då han ser att arbetarne sträfva framåt.

Det vore önskvärdt, om åtminstone å hvarje större tryckeri en dylik täflan anordnades minst en gång om året, då det, så länge vi ej här i Sverige fått någon fackskola till stånd, med säkerhet skulle lifva intresset för typografiens höjande hos de "vakna" och lifaktiga typograferna. Om någon officin bringar denna tanke i verkställighet, vore Kalenderns utgifvare tacksam erhålla ett exemplar af hvarje sådant täflingsförslag.

Såsom här nedan synes inbjuder utgifvaren äfven nu till täflan mellan nordens typografer. Visen Eder intresserade och deltagen mera mangrannt! *O. I—n.*

PRISTÄFLAN 1898-1899

Härmed inbjudes till täflan om uppsättande af en räkning med följande text: *Wald. Zachrissons Boktryckeri, Köpmansgatan 36, Göteborg, Rikstelefon 342. — Boktryckeri, Bokbinderi, Papperslager, Reproduktions-Atelier, Galvanoplastik, Stereotypi. Specialitet: Finaste accidenstryck samt illustrerade priskuranter och kataloger. Teckningar utföras. Guldmedalj: Stockholm 1897 för utmärkta accidenser. Medaljer i Göteborg 1891, Göteborg 1894, Paris 1894, Malmö 1896.*

Villkoren äro:

1:o. Rätt att deltaga äger hvarje typograf i Sverige, Norge, Danmark och Finland.

2:o. Pappersformatet är 24 × 19 cm., och torde observeras att texten utföres på långsidan.

3:o. Afvikelser från texten i manuskriptet få ej företagas.

4:o. Aftrycken utföras i högst 2 färger.

5:o. 25 aftryck insändas till undertecknad före den 1 Maj 1900, och torde hvarje aftryck å baksidan vara försedt med motto. Äfven vidfogas ett förségladt kuvert märkt med den täflandes motto och innehållande fullständigt namn och adress.

6:o. Täflingsprofven må af undertecknad aftryckas.

Till prisdomare komma att utses framstående typografer.

Prisen utgöras af:

1:sta pris: en silfverpokal.

2:dra d:o: en skrifbordslampa i mässing.

3:dje d:o: ett skrifställ.

Boktryckeri-Kalenderns Diplom kommer dessutom att tilldelas pristagarne.

Göteborg i november 1899.

WALD. ZACHRISSON

FÖRTECKNING ÖFVER BOK-, ACCIDENS- OCH STENTRYCKERIERNA I SVERIGE

ALINGSÅS

William Michelsen
K. R. Wallander

ARBOGA

Östgren & Andersson

ASKERSUND

Anders Emil Andersson
S. Lund (acc.-tr.)

BORGHOLM

J. E. Melander

BORÅS

J. F. Björsell (acc.-tr.)
Akt.-Bol. Borås Tidning
Anders Brander (Boråspost. tr.)
Wilén & Johansson
John Wold (acc.-tr.)
Pehr Åhblom
E. Jungbeck (acc.-tr.)

CIMBRISHAMN

John August Jeppsson (Cimbrishamnsbl. tr.)

EKSJÖ

Eksjö Tryckeri-Aktie-Bolag
Tidningsaktiebolaget Smålandsbladet
K. Petersson (acc.-tr.)
G. Bildsten (acc.-tr.)

ENGELHOLM

Bröderna Dervingers tryckeri
Engelholms Tidnings tr.
J. P. Killberg & Son (acc.-tr.)

ENKÖPING

P. J. Edholm
Enköpings Boktr. o. Bokh. A.-B.

ESKILSTUNA

Eskilstuna-Kurirens tr.-A.-B.
Aktiebol. Eskilstuna-Postens tr.
J. O. Öberg & Sons bok- & stentryckeri
H. Sandberg (acc.-tr.)
A. Hörgrens litogr. tr.
Södermanlands Dagblads tr.

FALKENBERG

M. Lindegrens Boktr.

FALKÖPING

Aug. Johansson
J. A. Lindgrens bokh. (acc.-tr.)
Falköpings Boktr. Aktiebolag

FALUN

Axel Lidmans tr.

Falu-Kurirens tr.
Falu Nya Boktryckeri Bolag

FILIPSTAD

C. A. Berg (Filipstads Tidningstr.)
Bronellska Bokh. (acc.-tr.)
Klarans tryckeri

FINSPONG

John Fröberg

GEFLE

Ahlström & Cederberg
John Andersson (stentr.)
A. Annerstedt (acc.-tr.)
Emil Blom (acc.-tr.)
Pehr Broberg
Gefle Dagblads tr. A.-Bol.
A.-B. Gefle-Postens tryckeri
Aug. Olssons accidenstr.
Norrlands-Postens tryckeri
O. Östlins & Co. accidenstr.

GRENNA

Grenna Nya Tidnings boktr.
M. Gustafsson
Hilma Andersson

GÖTEBORG

John Antonssons Boktryckeri
H. L. Bolinder
D. F. Bonniers Boktryckeriaktiebolag
A. H. Borg
Centraltryckeriet (O. Ericson)
Victor Fischer
Förpostens Aktiebolags tr.
N. J. Gumperts tryckeri
Göteborgs Aftonblads Aktiebolags tryckeri
Göteborgs Handelstidnings A.-B.
Göteborgs Litografiska Aktiebol.
Göteborgs-Postens Aktiebolags tryckeri
Göteborgs Veckoblads Aktiebol.
C. R. Holmqvist
Göteborgs Kuriren
G. Johnsons acc.-tr.
Johan Nikolaus Lindberg
A. Lindgren & Söner
Litografiska Anstalten Runan
J. E. Lundberg
Joh. Lundén
Meyer & Köster
Olof Michelsens tryckeri
Tidnings A.-B. Morgonpostens tr.
Nordmark & Co. (acc.-tr.)
Ny Tids tryckeri
Alb. Olson
Joh. Olsson
Anian Victor Peterson
Sven Petrés tryckeri
Wald. Zachrissons boktryckeri

HALMSTAD

Victor Ahlbergs bokh. (acc.-tr.)
Hallands tr. (Bengt Hägge)
Nya Bok- o. Acc.-tryckeriet (John A. Bratt)
J. B. Meijel (acc.-tr.)
J. A. Svenssons boktryckeri

HAPARANDA

Haparanda Boktr.-Aktiebolag

HEDEMORA

A. F. Lidmans boktryckeri

HELSINGBORG

Allers Familj-Journals Tryckeriaktiebolag
Almers acc.-tr.
Gummessons tryckeri
Helsingborgs Litogr. Anstalt
Martins acc.-tr.
N. Jönsson (acc.-tr.)
Schmidts Boktr.-Aktiebolag

Paul W. Svenssons acc.-tr.
Tidningsaktiebolaget Skåne-Hallands tryckeri
Tryckeri-Aktiebol. Helsingborgs Dagblad
Öresunds-Postens Tr.-Aktiebol.

HERNÖSAND

Hernösands Boktr.-Aktieb.
Hernösands-Postens Tr.-A.-B.

HJO

Petrus Sandberg

HUDIKSVALL

Boktr.-A.-B. Hudiksvalls Alleh.
Hudiksvalls Boktr.-Aktiebol.
Karl H. Avén (acc.-tr.)

JÖNKÖPING

H. Halls Boktr.-Aktiebolag
Jönköpings Litogr. A.-B.
Lundgrenska Boktryckeriet
Alg. Rendahl (acc.-tr.)
August Richard (acc.-tr.)
Nya Tidningsaktiebol. Småland
Smålands Allehandas Tr.

KALMAR

N. A. Dillbergs bokh. (acc.-tr.)
C. J. E. Janssons Litografiska anstalt
Tidn. Kalmars Aktiebol. tr.
Bokbindare Karl Kullzén (acc.-tr.)
A. Petersson & Son
H. Lindegrens Acc.-tryckeri

KARLSBORG

A. Hedlund

KARLSHAMN

E. G. Johanssons boktr.
Nya Tryckeribolaget

KARLSKRONA

Amiralitets- o. Stads-boktr.
Fr. Apelqvist (acc.-tr.)
A. Bæckius (acc.-tr.)
Nya Boktryckeriet
Chr. Brink (acc.-tr.)
Oscar Kronholm (acc.-tr.)
Länsboktryckeriet
K. L. Svensson

KARLSTAD

Forssells Boktryckeri
Nya Wermlands-Tidningens Aktiebolag
Nya Tryckeriet

KONGSBACKA

Johan Zachrisson

KRISTIANSTAD

Kristianstads Boktr.-A.-B.
Kristianstads-Bladets (Ljunggren & Larssons) tryckeri
Kristianstads Nya Acc.-tr.
Kristianstads Länstidning A.-B.

KRISTINEHAMN

A. F. Broström
J. L. Grundels boktryckeri

KUNGSGÅRD

Bröderna Rosenlöf

KÖPING

Köpings-Postens tr.
J. F. Säfberg
Tidningsbol. Västmanland (Bärgslagsbladets tr.)

LAHOLM

Sydhallands Boktryckeri (Theo Lundberg)

LANDSKRONA

Landskrona Typogr. Anstalt
Utkikens boktryckeri

H. F. Österberg & Son
Landskrona Tryckeri-Aktiebol.

LIDKÖPING

Tidningsaktiebolaget Vestgöta-Postens tryckeri
Albin Andersson (acc.-tr.)

LINDESBERG

Bärgslagspostens tr.
Oriel Blomberg
Bergslagernas Tidnings tryckeri

LINKÖPING

Aktiebolaget Östgöta Correspondentens boktryckeri
Anna Höglander (acc.-tr.)
Aug. Billstens boktr.
Henrik Carlsson (acc.-tr.)
Linköpings Litogr. Aktieb.
Handl. Axel Emil Malmgren
Mathilda Nicolaisen (acc.-tr.)
Östgötens Boktryckeri

LJUSDAL

Eric Ericsson

LULEÅ

Hallman & Helins boktr.-aktiebol.
Luleå Boktr.-Aktiebolag
Norrbottens Boktr. Aktiebolag
Jens Lannges acc.-tr.

LUND

Berlingska Boktryckeri- och Stilgjuteri-Aktiebolaget
Carlströms boktryckeri
Christian Bülows boktr.
Otto Grahn (acc.-tr.)
E. Malmström
Håkan Ohlsson
M. Rahms Boktryckeri

MALMÖ

J. Alsing (acc.-tr.)
C. A. Andersson & Co
Boktr.-Aktieb. Skåne
C. M. Bååths boktryckeri
B. Cronholms Litografiska etablissement
Malmötidningens Aktiebolag
D. Dahlstrand (acc.-tr.)
M. Falkmans Accidenstryckeri
Förlags-Aktiebolagets tr.
Holms pappershandel (acc.-tr.)
Otto Krooks accidenstr.
Landby & Lundgrens boktr.
S. Lundgrens Söners tr.
Skånska Aftonbladets tr.
A.-B. Skånska Dagbladets tr.
Skånska Litografiska Aktieb. tr.
Stenström & Barthelsson
Tryckeri-Aktieb. Framtiden

MARIEFRED

J. P. Boman

MARIESTAD

Abr. A. Berg & Co.
Mariestads Typogr. Anstalt

MORA

J. E. Andersson

MOTALA

Motala-Postens Aktiebolag
Motala Tidnings tryckeri
Walfrid Nilssons Bokhandels accidenstryckeri

NORA

Nora boktr. (C. E. Bergstrand)

NORRKÖPING

Esping & Lundell (acc.-tr.)
John Fröbergs Filial
David Johansson & Co.
Litogr. Aktiebolagets tr.
Norrköpings Tidningars A.-B. tr.

Johan Jönssons Boktr. A.-B.
Östergötlands Dagblads A.-B. tr.
A. P. Östlund & C:o
Östgötens Boktr.

NORRTELJE

Norrtelje boktryckeri

NYKÖPING

Aktiebol. Södermanlands Läns Tidnings boktr.
E. D. Cederskog
Södermanlands Nyheters A.-B. tr.
K. J. Åkerlund

OSKARSHAMN

Oskarshamns Tryckeri-Aktiebol.
C. O. F. Severin

PITEÅ

A. A. Hällgren
Piteå Tryckeri-Aktiebolags tr.

RONNEBY

Ronnebypostens boktryckeri
G. Berling (acc.-tr.)

SALA

Tidningsaktiebolaget Östra Vestmanlands boktr.
Ågren & Holmberg
A. E. Nylunds acc.-tr.
Tingströms acc.-tr.

SIGTUNA

Sigtuna Tidnings tr.

SKARA

A. Granqvist & C:o (acc.-tr.)
Pettersonska Boktr. (Skara Tidn.)
Tr.-A.-B. Westergötlands Nyheter

SKELLEFTEÅ

Ellversonska boktryckeriet
Erik Hallbom

SKÖFDE

Boktr.-aktiebol. (Vestgöta Korrespondentens) tr.
J. U. Isakssons (Annonsbladets) boktryckeri
C. J. Karlstedt (acc.-tr.)

SOLLEFTEÅ

Sollefteå-Bladets Tidningsbolag

STOCKHOLM

Aftonbladets tryckeri A.-B.
Josef Ahlberg (acc.-tr.)
Otto Ahlström
Aktiebol. Jacob Bagges Sedeltr.
Andréns Boktryckeri Aktiebolag
Nils Andersson (acc.-tr.)
A.-B. Arbetarnes tryckeri
Lincoln Bloms boktr.
K. B. Boström
K. L. Beckmans Boktr. A.-B.
John Björkmans eftertr. bok- och stentryckeri
Albert Bonnier
A. Cedergren
Centraltryckeriet (A. L. Normans Boktr. A.-B.)
Ejnar Cohns accidenstr.
Dagens Nyheters tr.
Oscar Eklunds tryckeri
K. E. Elfvings acc.-tr.
Fäderneslandets tryckeri
Generalstabens Litogr. Anstalt
C. O. Grönstedt
Gullberg & Hallbergs Boktr.
A. Hagmans Söners tryckeri
Bernh. Hanssons stentr.
Ivar Hæggström
Hvad Nytts tryckeri
Kongl. Hofboktr. Iduns Tr.-A.-B.
Adolf Johnson & Co.
Alfr. Karting (stentr.)
Kartongaktiebolaget (stentr.)

Kôersners Boktr.-Aktiebolag
Konradsbergs tryckeri
Liljeholmens tryckeri
Aug. Lindberg (stentr.)
W. Lindbergs tryckeri
Gustaf Lindström
Lithogr. accidenstryckeriet (Max Kessler)
G. A. Ljung (acc.-tr.)
Anton Ljunglöf (stentr.)
Isaac Marcus' Boktr. Aktieb.
R. Ludvig Moqvist (acc.-tr.)
P. A. Norstedt & Söners tr. (Kgl. Boktryckeriet)
H. Nilssons boktr.
Nya Dagligt Alleh. Aktieb. tr.
Nya Tryckeri-Aktiebolaget
I. Nylund (stentr.)
P. A. Nymans efterträdares tr.
Emil Olssons accidenstr.
P. Palmquists aktiebolags tr.
Paul Peters (stentr.)
Victor Pettersons boktr.
Riksbankens tr.
A. F. Sandihns (f. d. Riis) tr.
Sanningsvittnets tr.
Ferd. Segersven
Wald. Sjösteen
Smedbergs Tryckeri
R. W. Statlander
Stellan Ståls Boktr.
Stockholms Affisch- o. Accidenstryckeri (J. O. Löfving)
Stockholms Dagblads Aktieb. tr.
Stockholms-Tidningens A.-B.
Stridsropets boktryckeri
Svanbäcks boktr.-aktiebolag
Frans Svanström & Co. Pappershand. Aktieb. acc.-tr.
Svenska Dagbladets tr.
Svenska Morgonbladets tr.
Svenska Tr.-bol. Ekman & C:o
Emil Söderberg
Södra Accidenstryckeriet
Aktiebolaget Thavenius' boktr.
Tholander & Nyströms Lit. anst.
Hasse W. Tullberg
Ernst Westerbergs boktr.
Knut Wiberg (acc.- o. stentr.)
Wilhelmssons Boktr. A.-B.
F. A. Wingborgs boktr.
Otto Witts acc.-tr.
Tidningsaktiebol. Vårt Lands tr.
Axel Åsberg (acc.-tr.)

STRENGNÄS

Westerlundska Boktryckeriet

STRÖMSTAD

C. Hall Norra Bohusläns tr.
L. A. Larsson

SUNDSVALL

J. F. Anderssons acc-tr.
Boktryckeri-Aktiebolaget
Flamén & Westerlund (acc.-tr.)
Leon Hallén
Rob. Sahlins boktryckeri
Sundsvalls Tidnings aktieb. tr.

SÖDERHAMN

Boktr. A.-B. Söderhamns-Kurirens tr.
Eric Ewerlöf (acc.-tr.)
W. Lundqvists tr.
Ernst Molander (acc.-tr.)
Söderhamns Tryckeri-A.-B.
C. A. Österlund

SÖDERKÖPING

Gustaf Thorén
Söderköpings tryckeriaktiebolag

SÖDERTELJE

Axel Lundmark (acc.-tr.)
Södertelge accidenstryckeri
Södertelje Tryckeri-Aktiebolag

SÖLVESBORG
Stjernans tryckeri
Stålfors acc.-tr.
Sölvesborgs-Postens tryckeri

TORSHÄLLA
Nils Svenssons tryckeri

TRELLEBORG
F. Th. Nordberg
Sandberg & Jönsson
Trelleborgs Nya Boktryckeri

TROSA
Södermanlands Allehandas tr. (Emil Öberg)
Trosa Tidnings tryckeri

TÖREBODA
Zetterlunds pappersh. (acc.-tr.)

UDDEVALLA
C. R. Högströms acc.-tr.
Thure Malmgrens boktr.
Tidningen Skärgårdens A.-B.
A. E. Hasselgren (acc.-tr.)

ULRICEHAMN
S. M. Kjöllerström

UMEÅ
Aktiebolaget Umeå Tryckerier
S. Brandt (acc.-tr.)

UPSALA
Akademiska boktryckeriet
Almqvist & Wiksells Boktryckeri-Aktiebolag
Ljunggrens Litogr. Anstalt
Aktieb. Tidningen Upsalas tryckeri
Upsala Nya Tidnings Aktiebol. tryckeri
P. Veilands tryckeri
Harald Wretmans Boktr.

VADSTENA
J. Th. Norén
Östgöta-Kurirens boktryckeri (Victor Jansson)
Erik Wallins Boktryckeri

VARBERG
Johan Högborgs Boktryckeri
Adolf Kindvalls accidenstr.
J. P. Nyberg
N. P. Petterssons bokförlag (accidenstryckeri)

VENERSBORG
C. W. Carlssons Bok- & Acc.-tr.
Bröderna Petré (Pettersonska boktryckeriet)
Venersborgs länstidnings aktieb.

VESTERVIK
C. O. Ekblad & C:is tryckeri
C. E. Lenanders accidenstryckeri
Vesterviks-Postens Tryckeri-Aktiebolag

VESTERÅS
Anders Pers
Arvid Lindhagen (acc.-tr.)
Vestmanlands Alleh. Boktr. A.-B.

VEXIÖ
Nya Vexiöbladets tryckeri
Smålands-Postens boktr.-A.-B.
Oscar Lindströms accidenstr.

VIMMERBY
C. J. Nilsson & Co.
F. A. Tappers boktryckeri

VISBY
Gotlandspostens tidnings-aktiebolags tryckeri
Gotlands Allehandas tryckeri-aktiebolag

Gotlänningens tryckeri-aktiebol.
Svante Lindbys acc.-tr.
Missionshandelns accidenstr.
Theodor Norrby
Fredr. Segerdahl (acc.-tr.)

YSTAD

A. F. Bjurströms tryckeri
Ystads Tryckeri-Aktiebolag
Frithiof Eriksson (acc.-tr.)

ÅMÅL

V. Rahmns boktryckeri

ÖREBRO

Bohlinska boktryckeriet
Joh. E. Eklunds accidenstr.
Länstidningens Tryckeri-Aktieb.
Stentryckeriet i Örebro
Sten Söderlings boktryckeri
Ebba Tornberg & Co. (acc.-tr.)
Örebro Nya Tryckeriaktiebolag

ÖRNSKÖLDSVIK

Örnsköldsvikspostens Boktr.
Örnsköldsviks Nyheters tr.

ÖSTERSUND

Jämtlands Tidning (Joh. Lindström)
Jämtlands Läns Annonsblads tr.
Jämtlands-Postens tryckeri
A. P. Skog (acc.-tr.)
Östersunds-Postens tryckeriaktiebolag
G. F. Berndtsson & Son

ÖSTHAMMAR

Algot Lindbergs tr.

"GRODAN". AF PER HASSELBERG

FORTEGNELSE OVER BOGTRYKKERIERNE I NORGE

AALESUND
Aarflots, I., Bogtrykkeri
Bergmann, Joh. L.
Fjelde, Claus E.
Alb. Gjörtz Accidentstrykkeri
Söndmöre Folkeblad
Söndmörspostens Bog- & Acc.-tr.

ARENDAL
Arendals Bogtr. limit.
Gjeruldsen, O. C. D., Acc.-tr.
Svendsen, J., Agderposten
Olsen, John S.

BALSTAD
Lofotens Budstikke

BERGEN
Anderssen, Johs.
Annonce Tidende
Bang, Henrik
Aftenbladets Aktietr.
Bergens Tidende
Beyer, F., Accidentstr.
Beyer, J. D.
Garnæs, A.
John Griegs Bogtrykkeri
Huun, Chr. W., Accidenstr.
Huse, I. E., Accidenstr.
Jörgensen, Fredr.
Jürgensens Enke, Henr. T.
Klyve, Mens
Krausz, Max, Arbeidet
Nilssen N.
Paulson, Ragnvald
Pedersen, Louis
Rasmussen, Alex.
Tollefsen, Jacob
Tornöe, L. W., Accidentstr.
Ulvedal, Alfr., do.

BODÖ
Bodö Bogtr. (Chr. Petersen)
Bodö Tidende (best. Gerh. Hjelbak)
Knudsen, A. F.
Sundems Boghandel, Accidentstr.

BREVIK
Bye, Georg
Brevikspostens Bogtrykkeri

DRAMMEN
Christiansen, C. A.
Drammens Blad (O. Steen)
Drammens Tidende, Harald Lyche & Co.
Grötting, O., Accidentstr.
Jacobsen, E.
Johansen, Olaf

Lyche & Co., Harald
Retvedt, Kr. Aug.

DRÖBAK

Thorbjörnsen, T. W., (Rangsæther) Akershus Amtst.

EGERSUND

Lorentzen, A.
Ohme, R. P.

ELVERUM

Halvorseth, O., Östlandske Tidende

FARSUND

Farsunds Aktiebogtr.
Farsunds Bogtr.

FLEKKEFJORD

Agder, Tomas Torsvik
Flekkefjordposten, Ingolf Ingebrigthsen
Hansen, Kjönig, Accidentstrykkeri

FLORÖ

K. Pedersen, Bogtr.

FREDRIKSHALD

Caspersens Bogtr.
Fredrikshalds Tilsk., Chr. Christiansen
Fredriksten (Aktieselsk.)
Halden, Jens Olsen
Sem, E., Aksidenstr.
Smaalenenes Amtstid. og Fr.-halds Budstikker (Aktieselsk.)

FREDRIKSTAD

Centraltrykkeriet, Fredrikstad Tilsk. (H. Stabell)
Fredrikstad Blad (Interessentskab)
Fredrikstad Dagblad (Interessentskab)
Karud, Harald, do.
Liones, Chr., do.
Östberg, A. P., do.

FREDRIKSVÆRN

Andersen, Joh.

FÖRDE

Nordre Bergenhus Amtstid.

GJÖVIK

Gjöviks Blad, F. O. Lange
Oplændingen, J. O. Hovi
Samholds Bogtr. (Joh. Enger)

GRIMSTAD

Rosenkilde, C., Grimst. Adressetidende
Lillesand-Grimstad-Posten (Aktieselsk.)

HAMAR

Opl. Avis, O. Arvesen
Hamar Stiftstidende, Aktietr.
Magnussen, A., Accidentstr.
Norsk Skoletidende
Th. Morbech, Accidentstr.
Carl Foss, do.
Joh. Borgersen, do.

HAMMERFEST

Finmarkspostens Bogtr.
Nordkap, do.

HARSTAD

Mosaas, O., Accidentstr.
Nordlands Thinglæsningstid.
Tromsö Amtstidende

HAUGESUND

Haugesunds Avis, Bernt Seland
Johannesen, Förre, Accidentstrykkeri

Nielsen, S. A., Haugesunderen
Nymanns Enke, Chr., Karmsundsposten Bogtr.

HEMNES

Nordlands Avis

HOLMESTRAND

Holmestrandsposten
Vikværingens Bogtr.

HORTENS

C. Andersen, Bogtr.
T. N. Kildahl, do.
Steenbergs Enke, Gjengangeren

HÖNEFOS

Krohns Enke, Ringerikes Blad
Norderhov
Thorne, A., Accidentstr.

KABELVAAG

Johansen, Wilhelm
Lofoten
Nordlændingen, K. Berg
Berg, Ø. J.

KONGSBERG

Kongsb. Adresse, Erlandsens Boghandel
Kongsb. Blad, H. I. Buen

KONGSVINGER

Hess, F. Aug., Hedem. Amtstid.
Kolstad, O., Glommendalen

KRAGERÖ

Bundi, Carl, Vestmar
Kragerö Blad, Steen, B. M.

KRISTIANIA

Aas, J., Accidenstr.
Aftenposten
Aktiebogtrykkeriet (tidl. Det Mallingske Bogtr.), (Bestyrer A. J. Hanssen)
Allers Familie-Journal
Amundsen & Co.
Andword, Richard
Authén & Petlitz
Bentzen, B.
Berg & Co.
Bergh, Chr., Accidentstr.
Bjerch, A. Th., do.
Björnstad, Johannes
Blindemissionens Trykkeri
Brögger, A. W.
Centralofficinet for lithografiske Arb.
Centraltrykkeriet
Christiania Adressebogs Tr.
Christiania Bogtr.
Christiania lith. Aktiebolag
Christiania lith. Anstalt
Christiansen, O.
Dagbladet
Den private Opmaaling
Det norske Arbeiderpartis Trykkeriforening
Det norske forlagstrykkeri (Disp. Oscar Andersen)
Den Skandinaviske Forlags- & Trykkeriforening
Det Schmidtske Bogtr.
Didriksen, A. S., Accidentstr.
Ellingsen & Comp., Emil
Engebretsen & Co.
Falck & Co., Accidentstr.
Fabritius & Sönner, W. C.
Fehrs, L., Lith. Officin
Frelsesarmeens Bogtr.
Freia
Gjeruldsen, O., Accidentstr.
Gröndahl & Sön
Gude Smith, Axel, lithografiske Anstalt
Gundersen, J. Chr.

Hagen & Kornmann, lith. Anst.
Halvorsen & Larsen, Bogtr., lith. Anstalt, Protokolfabrik, m. m.
Hanches Bog- og Nodetr.
Hausmann & Jensen
Huseby, Olaf
Norske Intelligenssedler
Iversen, O. I., Accidentstr.
Jensen, Thorvald & Sön. lithogr. Anstalt
Johansen, Morten
Johannesen, A., lith. Anst.
Johannesen, S., do.
Jörgensen, Fr.
Kart- og Litograferingskontoret
Kristiania Accidentstr.
Krogstie, Johs., lith. Anst.
Knudsen, Chr. H.
Landsbladet
Lie, Eduard
Lind, Oscar, Accidentstr.
Lövseth & Co., Accidentstr.
Lyng, M., lithogr. Anst.
Marcussen, Carl
Mathiesen, A. N.
Menneskevennens Bogtr.
Michelet, Carl S. W.
Mittet, S., Bogtr.
Moestue, Emil, Accidentstr.
Moestue & Co., Thv., Acc.-tr. & Stentr.
Moltzau & Co.
Mordt, C. P.
Morgenbladet
Morgenposten
Museth & Jensen, Accidentstr.
Nationaltrykkeriet (Det norske Aktieforlag)
Nordby, R.
Norges Sjöfartstidende
Norsk Antikvabogh. Acc.-tr.
Norsk Forlagsselskabs Bogtr. (Best. Chr. Larsen)
Olsen, Aug.
Olsen, Carl
Olsen, Nikolai
Oslo Prenteverk (17de Mai)
Parmann & Co.
Petersen, Nils P., Accidentstr.
Petersen & Waitz
Ruud, Otto
Schou, Carl
Schøien, Peter
Schultz, Paul
Schultz, Helge
Schöyen, Peter
Skandia Stempelfabr. & Acc.-tr.
Socialdemokratens Bogtr.
Sogn, H.
Sogn, H. j:r
St. Olafs Bogtr.
Stamnes, Marius
Steenske Bogtrykkeri- & Forlagsbogh.
Sörlie, Carl O., Accidentstr.
Sörensen, S. & Jul.
Sörensen & Co., Accidentstr.
Tabernaklets Trykkeri
Thronsen & Co.
Tönsberg, O.
Verdens Gang
Victoria Accidentstrykkeri
Waaler, O. S., Accidentstr.
Waisenhusets Bogtr.
Wedén & Co., lith. Anstalt
Werner & Co., Carl C.
Westends Accidentstr.
Wigaards, Brödrene, Bogtr.
Wittusen & Jensen

KRISTIANSAND S.

Christiansands Aktiebogtr. Chr.-sands Tidende
Johansen & Tangen, Fædrelandsvennen
Olsen, Thv., Accidentstr.

Petersen, Jens, Accidentstr.
Söndenfjeldske Avis, Aktietr.

KRISTIANSUND N.
Johnsen, John, Bogtr.
Loennechen, Henr., Accidentstr.
Normanns Efg's, Marie, Bogh.
I. F. Selmers Enke
Thoresen, A., Bogtr.
Wallnick, Christian, do.

LARVIK
Andersen, M.
Hansen, Alfons, Bogtr.
Hasle, A. S., Accidentstr.
Jarlsberg & Laurviks Amtstid.
Larsen, Chr., Accidentstr.
Laurvigs Blad
Östlandsposten, Aktietr. (L. Næss)

LEIKANGER
De lidendes Ven

LER (Flaa Herred)
Gaulardölen

LEVANGER
Jenssen, Anton
Nordenfjeldsk Tidende
Paulsen, & Thuesen, Accidentstr.

LILLEHAMMER
Gudbrandsdölens Bogtr.
Lilleh. Tilsk.

LILLESAND
Lillesand Tilskuer

LILLESTRÖMMEN
Saugstad, B., Akershus
Ingebretsen, M., Akersh. Budst.

LÆRDAL (Sogn)
Michelsen, Hans, Sogns Tid.

MANDAL
Næss, A., Lister og Mandals Amtstidende
Lindesnæs, Aktieselsk.
Reiersens, R., Accidentstr.

MOLDE
Eeg, Ludv. M.
Romsdals Budst. (best. L. Nösen)
Romsdals Tidende (best. P. Petersen)

MOSJÖEN
M. Hustad, Bogtr.
Nordl. Folkebl., Jon Try

MOSS
Kildahl, M. Moss Tidende
Moss Aktiebogtrykkeri, Moss Tilsk.
Moss Bogtrykkeri, Moss Avis
Sæbbös Boghandel, Accidentstrykkeri

NAMSOS
Dahl, O. C., Accidentstr.
Gjerp, I. I., do.
Namdalens Blad, Bogtr.
Nordtrönderens Aktietr.

NARVIG (Ofoten)
Ofotens Tidende

NORDFJORD
Nordfjord Aktieselsk. Bogtr.

NORDFJORDEID
Olsen, J., Bogtr.

NORHEIMSUND (Hardanger)
Söndre Bergenhus Folkebl. (Nils Skaar)

PORSGRUND
Brödr. Dyring
Dyring, H. Joh., Accidentstr.
Jensen, Hans

RISÖR
Christensen, N. Thuesen
Folketankens Bogtr.
Fryxells Bog- & Papirh. Acc.-tr.

RÖROS
Berg, Olaf O.
Dovre, Aktietr.

SANDEFJORD
Forsmann, Gust.
Klavenæss, Thoralv
Olsen, Richard, Accidentstr.
Sandefjords Blad, Bogtr.

SANDNES (pr. Stavanger)
Dahle, Ingvald, Accidentstr.

SARPSBORG
Bödker, Laur.
Ellefsen, T.
Lohmann, R. J.

SELBU
Selbyggen, O. Aas

SKIEN
Andersen, Protokolfabr. & Acc.-tr.
Beilegaard, G. G.
Fremskridt
Framsteg
Kroghs, J. A., Bogh., Accidentstr.
Melgaard, I.
Pedersen, Chr.

SOGNDAL (i Sogn)
Ungdom
Bergenhus Folketid.

STAVANG (i Kinn)
Ungdomsvennen

STAVANGER
Andreassens Accidentstr.
Centraltrykkeriet (Aktieselsk.)
Dreyers Bogtr. & Reproduktionsanstalt (Jakob Dreyer)
Gundersens, K. G., Posefabrik, Accidentstr.
Johansson, Edv., Bogtr.
Kielland, L. C.
Michaelsen, R.
Moe's Aktietrykkeri
Sivertsen, Ole
Stavanger Avis
Stavanger Lithografiske Anstalt
Waisenhusets Bogtr.

STENKJÆR
Andersen, Fr., Indherredspost.
Stenkjær Bogtr.

STJÖRDALEN
Hjemmets Ven
Stjördalens Blad
Stjördalens Tidende

STOKMARKNES
Stokmarknæs Aktietr.

SVELVIK
Svelvik Tid., K. Kristensens Enke

SVOLVÆR
Lofotposten, Interessentskab

TROMSÖ
Holmboes, W., Bog- & Papirh.
Kjeldseth, G., Bogtr.
Tromsö Bogtr.
Tromsöposten

TRONDHJEM
Aktietrykkeriet Dagsposten
Andersen, Richard

Bögh, B. W.
Elseth, T.
Eriksen, A. Holbœk
Halseth & Scheflo
Jansen, Wald.
Knudsen, K. C.
Lie & Sundt
Moe, H.
Myklebust, J. Kr.
Stabel, A.
Sölvberg, E.
Vikan, Ludv.

TVEDESTRAND
Eskildsen, Th. N.
Holst, J. E.

TÖNSBERG
Ørsted-Falch, Accidentstr.
Falch, Carl
Tunsbergeren
Tönsbergs Aktietr.
Tögersen, Th.

VADSÖ
Vadsö Bogtr., Finm. Amtstid.
Kildahl Olsen, Accidentstr.

VARDÖ
Vardöposten
Finnmarkens Bogtr.
Olsens Bogh. Aksidenstr.

VIK (i Sogn)
Ildtungen. Sogningen

VOLDEN
Stille Stunder. Herold. Ugebladet

VOSS
Hordaland. Unge Skud, O. Alvestad

ÖRKEDALEN (Svorkmo)
Elden, K. A., Bogtr.
Neungen

FLICKPORTRÄTT

FORTEGNELSE OVER BOG- & STENTRYKKERIERNE I DANMARK

AALBORG

Aalborg Stiftstidendes Bogtr.
Aalborg Amtstidendes Bogtr.
Aalborg lithografiske Anstalt
A. Andersens Bogtr.
Carl Bechs Bogtrykkeri
P. Hansen, Bogtrykkeri
A. Holst, Stentrykkeri
N. P. Jörgensen
Leander Nielsen, Bogtrykkeri
Nordjyllands Morgenblads Bogtrykkeri
O. Olufsens Bogtrykkeri

AARHUS

Aarhus Stiftstidendes Bogtr.
Aarhus Amtstidendes Bogtr.
Aarhus Folkeblads Bogtr.
Aarhus Äskefabrik, Bog- & Stentr.
Chr. Andersen, Bogtr.
Lauritz Bechs Bogtr.
Brödrene Bachhausens Bog- og Stentr.
Demokratens Bogtr.
I. Enhus
M. Gertsens Bogtrykkeri
Mads Hansens Bogtrykkeri
H. Heinickes Stentrykkeri
Arthur Hvilsted, Stentr.
J. Jensens Bogtr.
Jyllandspostens Bogtr.
Mammens Bogtr.
Th. Thrues Bogtrykkeri
J. Zeuners Bogtr.
C. C. Winther
Windelöws Bogtr.

ASSENS

Assens Avis' Bogtr.
Assens Amts Avis' Bogtrykkeri (Kl. Berntsen)

BOGENSE

Bogense Avis' Bogtrykkeri

BRÖNDERSLEV (pr. Aalborg)

Brönderslev Avis' Bogtrykkeri

EBELTOFT

Ebeltoft Avis' Bogtrykkeri

ESBJERG

Esbjerg Avis' Bogtrykkeri
Esbjerg Dagblads Bogtr.
Harder Mikkelsen
Jensen-Frökjär, Bogtr.
Tobiesen & Hansen Bogtr.
Wedege-Petersen Bogtr.
O. Wenzel Lithogr. Anstalt

FAABORG
Faaborg Avis' Bogtrykkeri
Faaborg Folketidendes Bogtr.
Carl Frandsen Bogtrykkeri

FAXE
C. Olsens Bogtrykkeri

FREDERICIA
Peter Alstrup
Fredericia Avis' Bogtrykkeri
Fredericia Dagblads Bogtr.
Vilh. S. Hansens Bogtr.
W. C. Wenks Bogtr.

FREDERIKSHAVN
Frederikshavns Avis' Bogtr.

GJÖL (Ö i Limfjorden)
Beckgaard-Andersens Bogtr.

GRENAA
Grenaa Avis' Bogtrykkeri
Grenaa Folketidende Bogtr.

HOBRO
Hobro Avis' Bogtrykkeri

HELSINGÖR
J. F. Andersens Bogtr.
Helsingör Avis' Bogtrykkeri
Helsingör Centraltrykkeri
Helsingör Dagblads Bogtr.

HERNING
Herning Folkeblads Bogtr.

HILLERÖD
Frederiksborg Amts Avis' Bogtrykkeri
Frederiksborg Amts Tidendes Bogtr.
C. Nordlundes Bogtr.

HJÖRRING
L. Ditzel Accidenstrykkeri
Hjörring Amtstidendes Bogtr.
N. P. Nielsens Bogtrykkeri
Vendsyssel Tidendes Bogtr.
Hjörring Stentrykkeri og lithografiske Anstalt

HOLBEK
Holbek Amts Avis' Bogtr.
Holbek Amts Dagblads Bogtr.
Holbekpostens Bogtrykkeri
Sören Olsens Bogtrykkeri
Sörensens Bogtrykkeri
N. L. Petersens Bogtr.

HORSENS
A. Bachhausens Bogtr.
Horsens Avis' Bogtrykkeri
Horsens Folkeblads Bogtr.
Horsens Dagblads Bogtr.
Horsens Socialdemokrat
A. J. Juul Accidenstrykkeri
F. Schur & Co. Bog og Stentrykkeri

HOLSTEBRO
Holstebro Avis' Bogtrykkeri
Fred. Lumbyes Bogtrykkeri

HOLSTED (pr. Kolding)
H. C. Hansens Bogtrykkeri

HÖRSHOLM
Hörsholm Avis' Bogtrykkeri

KALLUNDBORG
Kallundborg Avis' Bogtr.
Kallundborg Dagblads Bogtr.
F. Holtes Bogtrykkeri

KJERTEMINDE
Kjerteminde Avis' Bogtrykkeri

KJÖNG (pr. Assens)
M. Hansens Bogtrykkeri

KOLDING
Grün & Söns Stentrykkeri
Höjskolebladets Bogtr.
Kolding Avis' Bogtrykkeri
Kolding Folkeblads Bogtr.
Kolding lithografiske Anstalt. Bog- og Stentrykkeri m. m.
Neuhausen & Söns Stentrykkeri
Sjodt & Weiss' Bogtr.

KORSÖR
Korsör Avis' Bogtrykkeri
E. Viggo Jensen Bogtr.

KÖBENHAVN
Aamodt, Aksel E.
Adresseavisen, J. J. Kemph
Aller, Carl
Andersen, Aug.
Andersen, Carl
Andersen, C. A.
Andersen, Georg
Auener, H.
Backhausen, Chr. L. V.
Baden & Hansen
Bagge, Fr.
Baumgarten, J. H.
Berg, E. E. & Co.
Berg, Th.
Berling, Brödr.
Bernsteen, S. C. G.
Birch, Chr.
Bording, F. E.
Brinck, J. H.
Böhm, R.
Calberg, N. G., sen.
Calberg, S.
Carlsen, V. C. A.
Cato, Chr. J.
Centraltrykkeriet, C. Ferslew
Christensen, W. J.
Christensen, C. A. T., Bogtrykkeri
Christtreu, F. & Co.
Cohen, J. (Aktieselskabet)
Darre & Co.
Drachmann, A.
Enevoldsen & Andersen, Bogtrykkeri
Engelsen & Schröder
Eriksen, K.
Exprestrykkeriet
Fehlhaber, Fr.
Ferslev, C. & Co.
Fjeldsöe, Ferd.
Foss, C. F.
Frelsens Hærs Trykkeri
Galle & Aagaard
Grafiske Institut, N. Cohen
Græbe
Hansen, Joh.
Hansen, F.
Hass, Frode
Henningsen, A. V.
Henriksen, J.
Heyde, C.
Herdal, N. C. V.
Hermansen, S.
Hoffenbergske Etabl.
Hoffmann, S. L.
Hohlenberg, C.
Holm, Aksel
Hornum, Brödr.
Hvid, A.
Iversen, A.
Jacobsen, Alfred
Jensen, Alexander
Jensen, C. C.
Jensen, H. E.
Jordans, E. D., Enke (V. Kauffmann)
Jörgensen, Em. & Olsen, Bogtrykkeri

J. Jörgensen & Co. (M. A. Hannover)
Jörgensen, Ludv.
Jörgensen, L. A.
Jörgensen, V.
Jörgensen, Chr.
Kany, V.
Keller, P. M.
Kihl & Langkjær
Klemmert, G. A. T.
Knudsen, J.
Knudtzons Bogtrykkeri (Fr. G. Knudtson & Oscar Enevoldsen)
Krigsministeriets Bogtrykkeri
Kristelig Dagblads Trykkeri
Kruckow, Sophus
Kröncke, L. & Co.
Larsen & Jörgensen
Leisner, A.
Lund, Carl
Luno, Bianco (Kgl Hofbogtrykkeri)
Löser, E. C.
Aktieselskabet Phönix Bogtr.
Mackeprang, P.
Madsen, Carl
Madsen, Laur.
Markussen, J. P. J.
Mayland, C. O.
Meyer, H.
Middelboe, B.
Missionstrykkeriet, J. Fischmann
Mohn, W. M.
Mortensen, H. Chr.
Möller, C. C.
Möller & Jakobsen
Möller, S. L.
Möller, Viggo
Naaby, C.
Nationaltrykkeriet (Weile)
Nielsen, Alfred
Nielsen, B.
Nielsen, J. Chr.
Nielsen & Lydiche
Nielsen, Th.
Nielsen, P. A.
Nordisk Reproduktionsatelier
Nörrebro Grafiske Etabl. (P. Pedersen)
Olsen, O. A. J.
Olsen, O. C. & Co.
Olsen, O.
Ottos Eftf.
Pacht & Crone
Papyrus, Aktieselskab
Petersen, C. C.
Petersen, Carl V.
Petersen, P. E.
Petersen, H. P.
Petersen, P. (Egmont Petersen)
Philipsen & Co.
Politiken, Bogtr.
Qvist, J. D. & Co. (A. Larsen)
Rasmussen, L. J.
Rasmussen & Olsen
Recharté, C.
Rom, N. C.
Rosenberg, A.
Sandberg, H.
Schultz, J. H.
Schouw & Co.
Schmitz, F. A.
Schönberg, J. A., Hartvig
Simesen, A. J.
Svendsen, S. C.
Stammerjohan
Stenersen, Th.
Sunnert
Svendsen, R.
Svendsen, Jul.
Söborgs, Vilh., Eftf.
Sörensen, C. G.
Sörup, J. W.
Taberg, O. F.
Tauber, Chr. J.
Thiele, H. H.

Thiele, S.
Thomassen, T. R.
Triers Bogtrykkeri (G. L. Lind & Numa Frænkel)
Thomsen, C. Th.
Truelsen, Martius
Valentin & Lund
Volkersens, M. W., Enkes Eftf.
Vort Lands Trykkeri
Wennström, E.
Wiene, A. C.
Writh, W. O.

KÖGE

Köge Avis' Bogtrykkeri
Östsjællands Folkeblads Bogtr.
H. F. Clausens Bogtrykkeri

LEMVIG

Hestbechs Bogtrykkeri

LYNGBY

Kjöbenhavns Amts Avis' Bogtrykkeri

LÖGSTÖR

Lögstör Avis' Bogtrykkeri
A. Nielsens Bogtrykkeri

MARIBO

Lollandspostens Bogtrykkeri

MARSTAL

Ærö Avis' Bogtrykkeri

MIDDELFART

Middelfart Avis' Bogtrykkeri
Middelfart Dagblads Bogtrykkeri

NAKSKOV

Nakskov Tidendes Bogtrykkeri
Vestlollands Avis' Bogtrykkeri
Ludvig Larsens Bogtrykkeri

NEXÖ

P. L. Gornitzkas Bogtrykkeri

NYBORG

Nyborg Avis' Bogtrykkeri
V. Schönemanns Bog- og Stentr.

NYKJÖBING F.

Lolland-Falsters Stiftstidendes Bogtrykkeri
Lolland-Falsters Folketidendes Bogtrykkeri
Nykjöbings Dagblads Bogtr.
Pontoppidans Bogtrykkeri

NYKJÖBING M.

Morsö Avis' Bogtrykkeri
Morsö Dagblads Bogtrykkeri
Morsö Folkeblads Bogtrykkeri

NYKJÖBING Sj.

Faxholms Bogtr.
M. Chr. Jacobsens Bogtr.
Nykjöbing Venstreblads Bogtr.

NÆSTVED

Carl Christensen, Bogtr.
N. P. Christensen, do.
Næstved Avis' Bogtrykkeri
Næstved Tidendes Bogtr.

ODENSE

C. F. Clausen
Eksprestrykkeriet
L. P. Froms Bogtrykkeri etc.
Fyens Stiftstidendes Bogtr.
Fyens Tidendes Bogtrykkeri
C. F. Guths Bogtr.
Hagen & Sivertsens Bog- og Stentrykkeri
M. Hansens Bogtrykkeri, Lithografi og Lystryk
Chr. Jörgensens Bogtrykkeri etc.
Merkantil-Trykkeriet

Miloske Bogtrykkeri
C. L. Mortensens Stentr. etc.
Ditlev Nielsen
Paul Söndergaard
Carl Tiedjes Bogtrykkeri
Fyens Venstreblad Bogtr.

ODDER (pr. Aarhus)

Odder Avis' Bogtrykkeri

PRÆSTÖ

Præstö By- og Amtstid. Bogtr.
Præstö Folkeblad Bogtr.

RANDERS

Jörgen Hansens Bogtr.
L. Lorias Enkes Stentrykkeri
Mogensens Stentrykkeri
Chr. Nielsens Bogtrykkeri
Randers Amts Avis' Bogtr.
Randers Dagblads Bogtr.
Randers Venstreblad Bogtr.
Schmidts Stentrykkeri

RIBE

Ribe Stiftstidendes Bogtr.
R. Terkelsen, Bogtr.

RINGKJÖBING

Ringkjöbing Amts Avis' Bogtr.
A. Rasmussens Bogtr.

RINGSTED

Ringsteds Folketidendes Bogtr.
Sjællandspostens Bogtrykkeri
Venstre Folkeblads Bogtr.

ROSKILDE

Roskilde Avis' Bogtrykkeri
Roskilde Dagblads Bogtr.
Roskilde Tidendes Bogtr.

RUDKJÖBING

Langeland Avis' Bogtrykkeri
Langelands Tidendes Bogtr.
Ölandenes Dagblads Bogtr.

RÖDBY

Rödby Avis' Bogtrykkeri

RÖNNE

Bornholms Avis' og Amtstidendes Bogtrykkeri
Bornholms Tidendes Bogtr.
Calbergs Bogtrykkeri
Fr. C. Kieffers Bogtr.
Peter Möllers Sten- og Lystr.

SÆBY

Chr. L. Andreasens Bogtrykkeri

SILKEBORG

Silkeborg Avis' Bogtrykkeri
Silkeborg ny Bogtr.

SKJELSKÖR

Skjelskör Avis' Bogtrykkeri

SKANDERBORG

Skanderborg Avis' Bogtrykkeri
Bernh. Larsen, Bogtr.

SKIVE

F. Petersen, Bogtr.
Skive Folkeblads Bogtr.

SLAGELSE

T.J. Lows Bogtr.
Olaf E. Olsens Bogtr.
Sorö Amtstidendes Bogtr.
Slagelsepostens Bogtr.

SORÖ

Sorö Avis' Bogtrykkeri
Aktieselskabet Sorö Bogtr.

STEGE

Möens Avis' Bogtrykkeri
Möens Folkeblads Bogtr.

STOREHEDDINGE
S. Olsens Bogtrykkeri

STRUER
M. Christensens Bogtrykkeri

STUBBEKJÖBING
Stubbekjöbing Avis' Bogtr.

SVENDBORG
Fyens Centraltrykkeri
Peter Meyers Bog- og Stentr.
Svendborg Amtstidendes Bogtrykkeri
Svendborg Avis' Bogtr.
Svendborg Folkeblads Bogtr.
Westermanns Bog- og Stentr.

TRANEBJERG (Samsö)
R. Klejs Bogtrykkeri

THISTED
Lauritz Olsen, Bogtr.
Thisted Amts Avis' Bogtr.
Thisted Amts Tidendes Bogtr.

VARDE
Varde Avis' Bogtrykkeri
Vestjyllands Dagblads Bogtr.

VEJLE
Hindborg Bogtr.
Udbyes Bogtr.
Vejle Amts Avis' Bogtr.
Vejle Centraltrykkeri
Vejle Amts Dagblads Bogtr.
Vejle Amts Folkeblads Bogtr.
Wulffs Bogtr.

VIBORG
F. V. Backhausens Bog- og Stentrykkeri
Adolf Jacobsens Bogtr.
Viborg Amtstidendes Bogtr.
Viborg Stiftstidendes Bogtr.

VORDINGBORG
Vordingborg Avis' Bogtr.

ÆRÖSKJÖBING
Ærö Folkeblads Bogtrykkeri

FÖRTECKNING ÖFVER BOK-, ACCIDENS- OCH STENTRYCKERIERNA I FINLAND

BJÖRNEBORG

Anderssins, Otto, tryckeri
Tidningen Satakuntas tryckeri
Waréns, Filip, tryckeri
Uoti & Grönroos boktryckeri

BORGÅ

Tryckeri- och Tidnings-aktiebolaget i Borgå
Söderströms, Werner, tryckeri

BRAHESTAD

Rossanders, Rob., tryckeri

EKENÄS

Ekenäs tryckeri-aktiebolags tr.

FREDRIKSHAMN

Kansankirjapaino
Tryckeri- och tidnings-aktiebol.

GAMLAKARLEBY

Gamlakarleby Tidnings tryckeri
R. E. Bergs tryckeri

HANGÖ

Hangö tryckeri o. tidningsaktieb.

HEINOLA

Wäänänens, A. G., tryckeri

HELSINGFORS

Aktiebol. Handelstryckeriet i förening med kemigrafisk anst.
Aktiebolaget Lilius & Hertzberg osakeyhtiös bok- och stentr.
Aktiebolaget F. Tilgmanns bok- och stentryckeri
Arvidssons, G., litogr. atelier
Dahlbergs, O. J., acc.-tryckeri
Finlands Banks sedeltryckeri
Finska Litteratursällskapets tr.
Finsk Tidskrifts tryckeriaktiebol.
Forsströms, Uno, kemigrafiska anstalt
Frenckell & Sons, J. C., boktr.
Helsingfors accidenstryckeri
Helsingfors Centraltryckeri
Helsingfors finska tidnings-aktiebol. tryckeri
Hufvudstadsbladets nya tryckeri
Jernvägarnes biljett-tryckeri
Karta sigillata-tryckeriet
Kejserliga Senatens tryckeri
Kirjapaino Gutenberg boktr.
Liewendals, F., stentryckeri
Lindströms, O., accidenstr.
Missionsbokhandelns accidenstr.
Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolags bok- & stentryckeri

Ryska stabens tryckeri
Simelii, J., arfvingars boktryckeri-
aktiebolags tryckeri
Tidnings- & tryckeriaktiebolagets
(Nya Pressens) tryckeri

IDENSALMI
Backmans, O. W., tryckeri

JAKOBSTAD
Hagmann, K. F., boktryckeri

JOENSUU
Joensuu boktryckeri-aktiebol. tr.
Pohjois-Karjalan kirjapaino-osa-
keyhtiös boktryckeri

JYVÄSKYLÄ
Gummerus', K. J., tryckeri
Jyväskylä boktryckeri
Keski-Suomis tryckeri

KEMI
Åsviks, A., boktryckeri

KEXHOLM
Kexholms tryckeri- och tidnings-
aktiebolag
Wuoksens tryckeri

KOTKA
Kotka Tryckeri-Aktiebolag
Nylenius', J., boktryckeri

KRISTINESTAD
H. Fentells accidenstr.
Kausalliskirjapaino
Tryckeri- och Tidningsaktiebo-
laget i Kristinestad

KUOPIO
Backmans, O. W., boktryckeri
Kuopio nya tryckeri

LOVISA
Östra Nylands tryckeri

MARIEHAMN
Ålands tidnings- och tryckeri-
aktiebolag

(WASA) NIKOLAISTAD
Heinze, C. A., boktryckeri
Pohjalainens tryckeri
Unggréns, F. W., boktryckeri
Wasa Nyheters tryckeri
Wasa tryckeriaktiebolags tr.

NYKARLEBY
Nesslers, J. W., boktryckeri

NYSLOTT
Etelä Savos tryckeri

NYSTAD
Nystads boktryckeri-aktieb. tr.

RAUMO
Raumo boktryckeri-aktiebol. tr.

S:t MICHEL
Blomfelts, O. B., boktryckeri
Kasurinens, Alex., boktr.

SORDAVALA
Sordavala boktryckeri

TAMMERFORS
Aamulehtis tryckeri
Accidenstryckeriet Suomi
Janssons & C:is, G. E., boktr.
Tampereen kivipaino-osakeyhtiös
stentryckeri
Tampereen kustannuskirjapaino
Tampereen Sanomain osakeyh-
tiös tryckeri
Tampereen Uutisten osakeyh-
tiös tryckeri

TAVASTEHUS

A. Alopaeus' accidenstr.
Aktiebolaget Hämäläinens tr.
Hämeen Sanomains aktiebol. tr.

TORNEÅ

Heickells, J. U., boktr.

ULEÅBORG

Barcks, Chr. Ev., boktryckeri
Bergdahls, B. B., boktr.
Jalanders, Orh. acc.-tr.
Sutinens, A., acc.-tr.
Uleåborgs boktr.-aktiebolags tr.
Uleåborgs nya boktryckeri

WIBORG

Frankenhæusers, Georg, accidenstryckeri
Lagerspetz', J. C., accidens-tr.
Wiborgs nya boktryckeri och tidningsaktiebolags tryckeri
Wiipurin Sanomats tryckeri
Zilliacus', N. A., boktryckeri
Östra Finlands tryckeri

WILLMANSTRAND

Willmanstrands tryckeri

ÅBO

Bok- & Stentryckeriet (M. Seidler)
Kajetskijs, A., stentryckeri
Litografiska anstalten i Åbo
Nylunds, E., accidenstryckeri
Wilén & C:is, G. W., aktieb. tr.
Åbo Boktryckeri-Aktiebolag
Åbo finska boktryckeri och tidningsaktiebolag
Åbo stentryckeri-aktiebol. stentr.
Åbo Tidnings Tryckeri-Aktiebol.

OM HVARTANNAT · AF J. L. LINDBERG

EN LITEN REVY. Oaktadt boktryckeriyrket allt mer och mer börjar bedrifvas fabriksmässigt, i det att den ena tryckeriaffären efter den andra ombildas till bolag, därvid helt naturligt de mera individuellt fackmässiga intressena ofta få maka åt sig för andra hänsyn, kan det dock icke förnekas, att den typografiska konsten under senaste tiden gått ganska raskt framåt i konstnärlig utveckling. Allmänheten börjar också allt mer att sätta värde på stilfulla tryckalster, och konkurrensen gör äfven sitt till att framtvinga det bästa möjliga. Det är också numera ej så ovanligt att skickliga tecknare, ja till och med framstående konstnärer anlitas för att göra utkast till omslag och mera fordrande accidenser. Detta verkar i sin mån uppfostrande på typograferna, och där anlag och god vilja finnas förenade, ha de därigenom tillfälle att utveckla sitt smaksinne och omsätta detta i praktiken. En viktig sak är naturligtvis att ha tillgång på lämplig och modern materiel. Härvidlag äro de tryckerier bäst utrustade som arbeta i förening med kemigrafisk anstalt, ehuru det måste erkännas, att stilgjuterierna göra goda ansatser att följa med och tillhandahålla moderna stilar och vignetter, nota bene om man förstår att ur deras stilprof välja det bästa och mest praktiska.

Yrket befinner sig efter alla tecken att döma i en viss brytningsperiod, ett famlande och sökande efter något gedignare, naturligare. Man börjar allt mer att lägga bort en mängd för typografien olämpliga granna infattningar och onaturliga snedsättningar och stilblandningar för att i stället åstadkomma mera

kraftiga och rena mönster med effektfulla färgsammanställningar. Visserligen syndas mycket i detta senare fall, nämligen i valet af färger, men det är också ganska svårt att härvidlag träffa det rätta, och det fordras verkligen ett ganska utbildadt smaksinne och praktisk blick för hvad som passar bäst i hvarje särskildt fall, för att ett verkningsfullt och lyckligt resultat skall uppnås. Här ha våra blifvande, länge omtalade och diskuterade fackskolor ett rikt och tacksamt fält för sin verksamhet.

På tryckpressarnes områden ha på de senare åren beaktansvärda framsteg gjorts för åstadkommande af ett godt arbete. Stora fordringar ställas också på de nyare maskinerna i fråga om åstadkommande af det fina register som fordras för det allt mera vanliga flerfärgstrycket såväl som på hastig och ekonomisk gång. De under senaste året till Sverige importerade amerikanska "tworevolutionmaskinerna" ha hittills visat sig förena dessa egenskaper i hög grad, och där för dessa maskiner lämpliga arbeten förekomma, fylla de ett länge kändt behof.

Lägga vi härtill, att en del af våra större tidningar och tidskrifter försett sig med sättmaskiner, hvilka inom en snar framtid säkerligen ännu mer komma till användning, ha vi i breda drag skildrat boktryckerikonstens ställning i vårt land vid slutet af det nittonde århundradet.

TRYCKNING UTAN FÄRG. Den ena epokgörande uppfinningen efter den andra kungöres af dagspressen, uppfinningar, som lofva mycket, men ofta vid den praktiska tillämpningen visa sig odugliga. Om man får tro en fransk facktidning, så är nu en uppfinning gjord, som kommer att åvägabringa en fullständig revolution inom den nuvarande boktryckeritekniken. För att gifva ett begrepp om arten af denna uppfinning meddela vi nedanstående.

Röntgenstrålarne ha som bekant egenskapen att kunna genomtränga ogenomskinliga kroppar och genom dessa påverka den fotografiska plåten; de stöta dock på motstånd hos metalliska kroppar. En fransman vid namn Izambard har begagnat denna egenskap hos röntgenstrålarne på följande sätt: Om man med starkt metallhaltigt bläck skrifver på ett papper, äro strålarne ej i stånd att genomtränga själfva skriften men däremot alla andra delar af papperet. Lägger man därför under

det med ”radiografiskt” bläck skrifna papperet en packe om ända till flera tusen stycken papper, hvilka dock måste prepareras på ett särskildt sätt, så kunna röntgenstrålarne genomtränga hela packen och frambringa på hvarje papper originalets skrift, alldenstund de icke kunna genomtränga de med skrifttecken betäckta ställena. När bladen därefter skiljas från hvarandra och behandlas på det vid fotografering vanliga sättet, kan man på dem läsa skriften, som om den fotograferats.

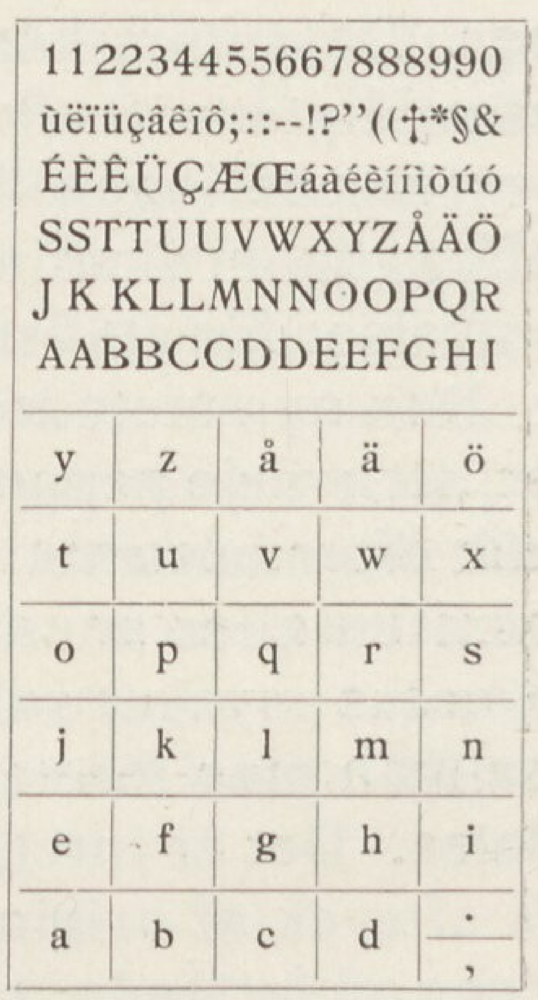
Antalet exemplar, som på detta sätt kan framställas, är nästan obegränsadt, då strålarne mycket lätt genomtränga papper. Dessutom kan man genom en jämförelsevis enkel metod samtidigt utsätta flera papperspackor för strålarne. Originalets text kan antingen skrifvas med ”radiografiskt” bläck och penna eller genom skrifmaskin. Den sistnämda innehar särskildt betingelser för att åstadkomma en fullständigt tydlig skrift.

Den nya metoden är dock på intet vis fullkomlig. Ett villkor är, att hvarje papper måste vara prepareradt på fotografiskt sätt och efter bestrålningen afvecklas från de andra. Om man genom en eller annan mekanism eller maskin kan utföra denna process mycket snabbt, är det möjligt, att uppfinningen, med hvilken man företagit många försök, kan få stor praktisk betydelse. Det är intet, som hindrar, att bägge sidorna af papperet få aftryck af originalskriften. Det fordras emellertid en tämligen omfattande prepareringsprocess, hvilken dock, såsom man tror, ej kommer att göra papperet allt för dyrt. Man anar, att särskildt spridningen af konstnärliga teckningar skall på detta sätt betydligt underlättas. Likaledes kan reproduceringen af statsdokument, af hvilka endast ett fåtal personer får taga del, i hög grad underlättas med hänsyn till faran för diskretionsbrott. Ett musikförlag skall kunna undslippa bevarandet af de stora, tunga musiktyperna genom användningen af denna nya metod.

FÖRVARING AF VIGNETTER. Den moderna accidenssättningen fordrar ett ganska stort urval af vignetter, om den skall kunna vara i stånd att möta alla eventualiteter. Ett praktiskt sätt att förvara dessa är att anskaffa en cirka en meter lång och en half meter bred regal med lådor af så stort djup, att vignetterna där kunna ligga med bildytan uppåt utan att skadas

vid in- och utdragning af lådorna. I hvarje låda läggas så många vignetter, som bekvämt få plats, och utanpå lådan sättes en etikett utvisande de nummer, som där förvaras, hvilka nummer äfven finnas angifna i tryckeriets stilprof. När man så i stilprofvet sökt ut den vignett man för tillfället behöfver har man endast att se efter numret och dra ut motsvarande låda i regalen, då man lätt får reda på vignetten. Vignetterna böra, då de äro af zink eller stilmetall, hvarje gång de användts, före inläggandet i lådorna väl aftorkas och bestrykas med vaselin.

ACCIDENS- OCH LYXSTILAR, som ej anskaffas i så stor mängd att vanliga heleller halfkaster äro behöfliga för deras förvaring, kunna placeras i små lådor af vidstående utseende. De gemena bokstäfverna *ligga* i små fack, hvaremot versalerna *stå upprätt* mellan pinnar, allt i alfabetisk ordning. Kasterna kunna göras i ungefär följande storlek: yttre ramen 70×37 cm., facken: 75×65 mm. Dessa kaster blifva naturligtvis billigare än vanliga och taga mindre utrymme i anspråk samt skydda stilen, isynnerhet versalerna, minst lika bra som vanliga kaster. Bäst passa de att förvara stil från 1 cicero till 2 cicero kägel. Som af teckningen synes, finnes ej någon plats för utslutning. Sådan förvaras bäst i en på central plats i sätteriet placerad vanlig utslutningskast.

VÄRLDENS FÖRSTA TRYCKTA BOK lär vara ett ”Missale speciale”, förvaradt i ett antikvarium i München. Förut har man antagit, att ett psalterium af 1457 varit världens äldsta tryckta bok, men nyligen har en fransman dels på grund af bokens typografiska egendomligheter och dels af liturgiska skäl uttalat sig för att ofvannämnda ”Missale speciale” är äldst. Han till och med påstår, att boken är tryckt af Gutenberg själf.

SATINERADT PAPPER ORSAK TILL NÄRSYNTHET. En mängd framstående tyska ögonläkare förklara, att satineradt papper utöfvar ett skadligt inflytande på synförmågan.

Häri ligger orsaken, mena de, till den ständigt växande närsyntheten under de senaste femtio åren.

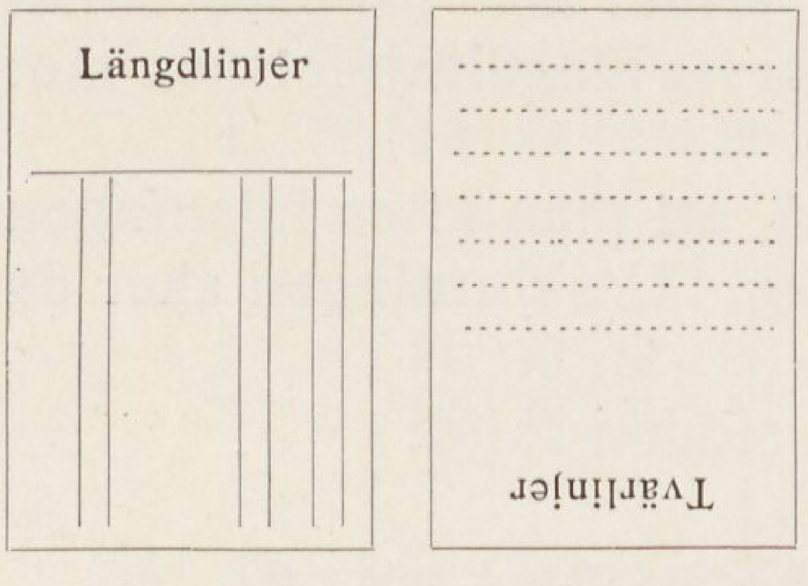
Förr i tiden använde man ett matt gråaktigt papper, å hvilket bokstäfverna, som då äfven voro större och kraftigare, mera trädde fram i relief. Det nu använda papperet har ofta en glatt, glänsande yta, hvilket i förening med de finare och mindre framträdande stilarne åstadkommer ett spel af ljus och skugga, hvilket är ytterst tröttande för ögonen.

För att bevisa riktigheten häraf behöfver man endast taga ett verk från förra århundradet och en af de moderna tidskrifterna, tryckt på elegant papper och jämföra den verkan på ögonen, som framkallas efter en half timmes läsning.

Af denna orsak afråda läkare för skolor användandet af skolböcker med satineradt papper. Papperet bör hafva en grå- eller blåaktig färgton, aldrig vara hvitt och aldrig glänsande.

Vi tro att typografien också hvad beträffar bokstäfvernas storlek och styrka, kommer att gå i den af läkarne önskade riktningen. Se för öfrigt uppsatsen om modern bokutstyrsel i denna kalender. Hvad det satinerade papperet angår, blir det nog nödvändigt att i arbeten, där autotypier förekomma, använda detsamma, dock kan man ju gärna gifva papperet en matt färgton i grått eller blått.

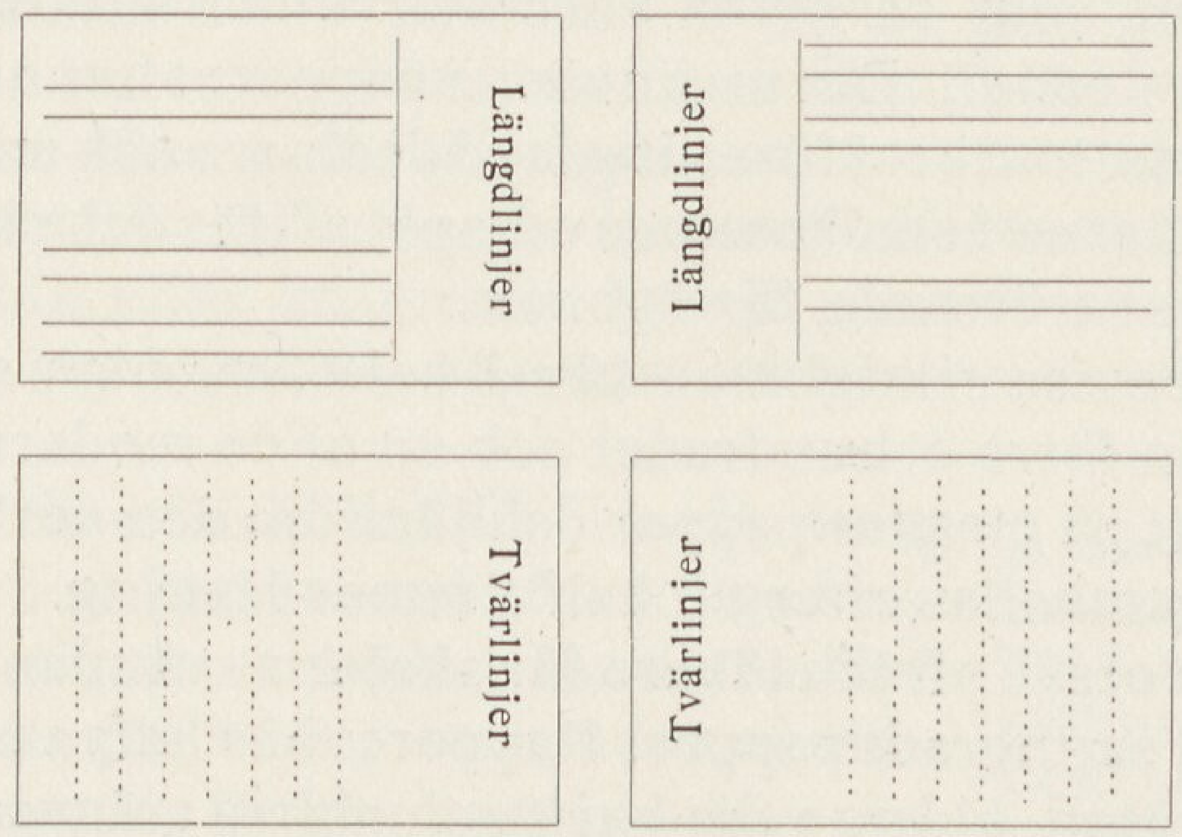
UTSKJUTNING AF FORMAR. I senaste årgången af denna kalender visade vi prof på enklare och oftast förekommande utskjutningar. Med hänvisning till hvad härom yttrades vilja vi nu visa dels några prof på utskjutning af accidenser, och dels några mer invecklade bokutskjutningar.

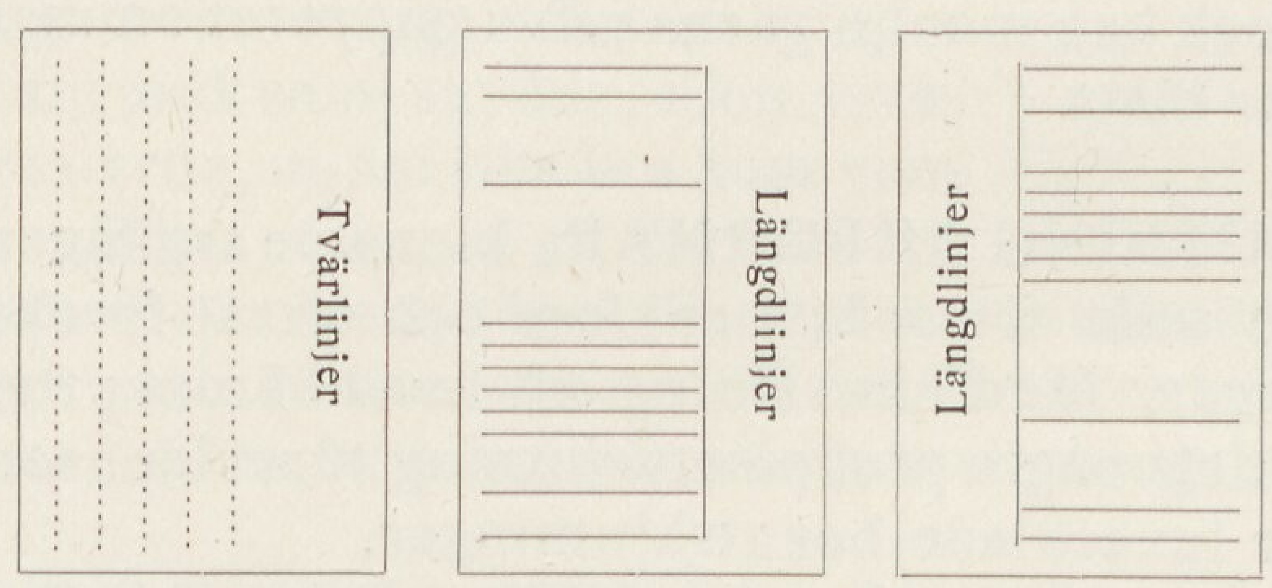
Vi ha t. ex. en blankett i folioformat, att tryckas å en sida af papperet, satt med längdlinjer och tvärlinjer i olika formar. För att undvika omflyttning af formarne i pressen med ty åtföljande lappning, låta vi renskära papperet mycket noga å alla kanter och skjuta ut formarne som här synes.

När så formen är tryckt en gång vrider man om papperet ett halft slag och trycker det en gång till, hvarefter det är klart.

Är det fråga om en större upplaga och man har tillgång på dubbelpapper, kan man antingen stereotypera formarne eller sätta upp 2 ex., och blir då utskjutningen sålunda:

Har man en tabellform à t. ex. 5,000 ex. som går 3 ex. ur arket, och tekniska svårigheter möta att sätta längd- och tvärlinjer tillsammans, kan man äfven här sätta upp 2 formar af hvardera längd- och tvärlinjer och vid första tryckningen skjuta ut sålunda:

När upplagan är tryckt en gång, vrider man papperet rundt ett halft slag och byter ut den mellersta längdlinjeformen mot den kvarvarande tvärlinjeformen.

Små priskuranter tryckas ofta så, att man efter falsningen kan slå ut alla sidorna i ett uppslag. Utskjutningen sker då sålunda:

6 sidor i följd:

2	3	4
1	6	5

16 sidor i följd:

2	3	4	5	6	7	8	9
1	16	15	14	13	12	11	10

Ett arbete à 16 sidor folio, tryckt på dubbelpapper, bör skjutas ut sålunda:

1:a ytterform.		1:a innerform.		2:a ytterform.		2:a innerform.	
1	4	3	2	5	8	7	6
16	13	14	15	12	9	10	11

Vi ha t. ex. ett arbete à 12 sidor satt i ett mindre vanligt, s. k. fantasiformat. Ur papperet går 3 ex., alltså 36 sidor. Det är omöjligt att trycka alla 12 sidorna på en gång, ty då får man ju en tredjedel af papperet blankt. Denna tredjedel kan visserligen skäras bort och tryckas med halfva formen i sänder, men om upplagan ej är alltför stor, är det förmånligare att skära papperet i tre delar och trycka arbetet i två formar, då man kan skjuta ut så:

Primaformen:			Sekundaformen:		
1	4	5	6	3	2
12	9	8	7	10	11

eller så:

Primaformen:			Sekundaformen:		
5	4	1	2	3	6
8	9	12	11	10	7

Är det ett större arbete om flere ark, så kan man under liknande format- och pappersförhållande trycka i prima och sekunda-formar med 18 sidor i hvarje, och sker då utskjutningen bäst sålunda:

Primaformen:					
1	12	13	24	25	36
1		2		3	
4	9	16	21	28	33
5	8	17	20	29	32

Sekundaformen:					
35	26	23	14	11	2
34	27	22	15	10	3
31	30	19	18	7	6

När arket är färdigtryckt, skäres det på två ställen, där de dubbelfina linjerna äro anbringade, hvarefter det antingen kan falsas helt eller också skäras af vid arksiffran och stickas in.

Löp. N:o .... *Inkom den* .... *19* ....

BESTÄLLNINGS-SEDEL.

Beställare ....

Arbetets benämning ....

Upplaga ....

....

Format .... *Stil* .... *Färg* ....

Papper ....

„ till omslag ....

Kartong .... *Kort* .... *Kuvert* ....

Korrektur ....

Att leverera den ....

Expedieradt den ....

....

Anmärkningar			Själf-kostnad Kr.	öre	Pris Kr.	öre
....	*Sättning*	*Namn* .... *Emottaget d.*				
....		*Sättning fordrade* ...... *T:r* ...... *M:r*				
....		*Afläggning* „ ...... „ ...... „				
....		*S:a* ...... „ ...... „				
....		*à* ...... *öre pr T:a*	......	...	......	...
....		.... *sid. à Kr.*	......	...	......	...
....		*Korrektur* ...... *T:r à* ...... *öre pr T:a*	......	...	......	...
....		*Diverse*	......	...	......	...
		....	......	...	......	...
....	*Tryck*	*Namn* .... *Emottaget d.*				
....		*Press N:o* ...... *st. form. à Kr.*	......	...	......	...
....		*Tid* ...... *T:r* ...... *M:r à*	......	...	......	...
....		*Förlappning* ...... □-*cm. à* ...... *öre*	......	...	......	...
....	*Bokbinderiet*	*Namn* .... *Emottaget d.*				
....		*Falsning* ...... *T:r, Häftning* ...... *T:r,*				
....		*Skärning* ...... *T:r, Perforering* ...... *T:r,*				
....		*Numrering* ...... *T:r,*				
....		.... *S:a T:r* ...... *à* ...... *öre*	......	...	......	...
....		*Levereradt d.*				
....	*Papper*	*Sort*				
....		*Format*				
....		*Ex. ur arket*				
....		*Öfverark*				
....		*Tillsamman* ... *Ris,* ... *Böcker,* ... *Ark*				
....		*à* ...... *Kr.* ...... *öre*	......	...	......	...
....		*Summa*	......	...	......	...

Beställn.-sedeln bevaras noga och skall åtfölja arbetet åter till kontoret.

BESTÄLLNINGSSEDEL. Äfven i det minsta tryckeri är det nödvändigt, för att kunna kontrollera verkliga kostnaden för hvarje särskildt arbete, att på något sätt föra anteckning öfver den tid som under utförandet användts på hvarje särskild detalj, äfvensom pappersåtgång etc. Den här aftryckta beställningssedeln har visat sig vara praktisk och rekommenderas till användning. Egentligen afsedd för accidensarbeten kan den dock, genom specifikation å baksidan, äfven användas för bokarbeten och vidlyftigare saker. Den bör för att lättare bevaras under sin gång genom personalens händer, tryckas i folioformat å starkt papper.

HÖGA BOKPRISER. Som bevis på huru eftersökta William Morris Kelmscott-upplagor äro, må anföras att ett kartonneradt exemplar af "The Sundering Flood" betingar ett pris af Kr. 115,—, ett i pergament bundet exemplar af "The Book of Wisdom and Lies" Kr. 130,— och ett exemplar af "The Chaucer" f. n. å Londonmarknaden noteras med £ 70,— och inom kort torde gå upp till £ 100,—.

SYSTEM ORLOFF. Till de få, verkligen nya framsteg, hvilka ådragit sig fackmäns uppmärksamhet, måste räknas ett fullkomligt nytt uppslag i färgtryck, nämligen Orloffsmetoden. Uppfinnaren heter Ivan Orloff, och är förste ingeniör och föreståndare för ryska regeringens tryckeri i S:t Petersburg. Hans maskin är afsedd att trycka noggranna mångfärgade mönster för att förekomma möjligheten af förfalskning genom fotografiska hjälpmedel. Ryska statsdokument hafva omsorgsfullt utarbetade, i hvarandra inflätade teckningar i fina linjer, med de mest invecklade färgvariationer; och till en så ytterlig grad af fullkomlighet tryckas de på de Orloffska maskinerna (af hvilka trettiotvå äro i verksamhet i ofvannämnda tryckeri för detta slags arbete), att det påstås det icke två sedlar på millionen skola visa den minsta lilla afvikelse från det invecklade mönstret. De ryska myndigheterna uppmuntrade uppfinnaren — hvilken i förbigående sagdt icke var boktryckare utan väfvare (och vid en utställning i Moskva utställt en i väfnad utförd rubelsedel) — att försöka åstadkomma sedlar, hvilka voro omöjliga att förfalska; och han var bokstafligen instängd med sin

maskin, tills gåtan var löst. Hans belöning bestod i rättigheten att sälja patentet till andra länder.

Det har lyckats att å den Orloffska maskinen trycka flera färger på en gång, — en sak som hittills ansetts praktiskt outförbar. Maskinen är byggd på rotationsprincipen och har två stora cylindrar, en för formar och en för aftryck, och en liten cylinder. Öfver formcylindern är en serie af färgverk och nästan vid foten af denna cylinder solida valsar för öfverföring af trycket. En pneumatisk inrättning af ny och sinnrik konstruktion ersätter det vanliga griparesystemet. Iläggnings- och emottagningsborden äro på samma sida af maskinen, det ena öfver det andra.

Formcylindren visar en urhålkad yta, så ordnad, att plåtarna kunna fästas med fullkomlig noggrannhet. Maskinen har t. ex. en sats af sju plattor, ordnade omkring cylindern, och alla böjda så, att de äro parallela med cylinderytan. Genom en enda kringsvängning af formcylindern mottager hvarje form eller platta sitt behof af trycksvärta från sina egna valsar. De olika tryckytorna öfverföra sina teckningar till valsarna, från hvilka den fullständiga serien öfverföres till den sista plattan eller formen, som det kan kallas, och från denna är hela teckningen i alla sina färger med ett enda tryck öfverförd till papperet. Detta är den enastående delen af proceduren, att maskinen af sig själf praktiskt upptager det ena erforderliga färgtrycket efter det andra, och sedan, då kontakt mellan tryckcylindern och papperet ägt rum, lämnar ett helt och fullständigt aftryck.

Utom procedurens djärfva originalitet är en af de första egendomligheter, som man ger akt på, det fullkomligt noggranna register som erhålles. Detta är naturligtvis en följd af färgernas samlande på den gemensamma formen mekaniskt och icke för hand — tryckningen verkställd genom ett enda aftryck. Boktryckare veta att en af de största svårigheterna vid färgtryck, som det nu utföres, är papperets sammandragning och utsträckning under och emellan de olika tryckningsoperationerna, hvilket försvårar ett korrekt register. Det behöfver knappt tilläggas, att denna olägenhet är alldeles upphäfd genom Orloffs-systemet.

Man skall kanske invända, att trycksvärtan måste i icke obetydlig grad ändra natur, innan en mängd mer eller mindre olika, fuktiga färger skola torka på hvarandra med ett tillnärmelsevis

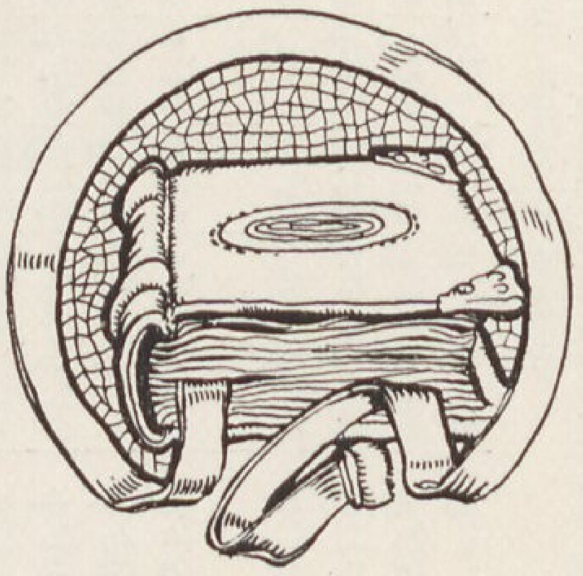
så tillfredsställande resultat som då aftrycken få torka mellan hvarje efterföljande procedur, men man bör uppskjuta sin dom, tills man har sett Orloffsmaskinen i verksamhet.

Hvad tryckningshastigheten beträffar, gör formcylindern en kringsvängning på 1/20-dels minut, och som har visats, betyder detta ett fullkomligt aftryck, d. v. s. 1,200 fullständiga aftryck i timmen utan makulatur i registret. Världspatent för Orloffsmaskinen, med undantag af Ryssland, har förvärfvats; och uppfinnaren har blifvit en rik man.

Ofvanstående är till en del hämtadt ur en engelsk tidskrift.

BIBLIOMANI. Fertiault berättar i ”Les amoureux du livre” att en person under tre års tid arbetade strängt åtta timmar om dagen för att utröna att bibeln innehåller: 66 böcker, 1,189 kapitel, 31,173 verser, 773,656 ord, 3,566,560 bokstäfver, 6,855 gånger ordet ”Jehovah”, 46,227 gånger ordet ”och” o. s. v. och hvarför? Förmodligen af litterär fåfänga för att göra något som ingen förut stått ut med samt för att blifva omtalad.

SÄTTMASKINEN ”TYPOGRAPH”. I annonsafdelningen finnes prof på originalsättning från sättmaskinen ”Typograph” och en närmare beskrifning å maskinens konstruktion och arbetssätt. Såsom beriktigande af annonsen om nämnda maskin meddelas här att ensamförsäljare af densamma för Sverige och Norge numera är Fred. Wagner, Stockholm.

SVENSK TELEGRAM-TAXA (gällande från och med den 1 Juli 1897.)

Länder	För nedanstående antal ord* utgör afgiften kronor:																		För hv. ord mer
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Inom Sverige	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,55	0,60	0,65	0,70	0,75	0,80	0,85	0,90	0,95	1,–	0,05
Danmark. Norge . .	0,80	0,80	0,80	0,80	0,90	1,–	1,10	1,20	1,30	1,40	1,50	1,60	1,70	1,80	1,90	2,–	2,10	2,20	2,30	0,10
Tyskland	0,80	0,80	0,80	0,95	1,10	1,25	1,40	1,55	1,70	1,85	2,–	2,15	2,30	2,45	2,60	2,75	2,90	3,05	3,20	0,15
Belgien. Holland. Schweiz. Finland	0,80	0,95	1,10	1,25	1,40	1,55	1,70	1,85	2,–	2,15	2,30	2,45	2,60	2,75	2,90	3,05	3,20	3,35	3,50	0,15
Italien. Österr. Ung.	0,90	1,10	1,30	1,50	1,70	1,90	2,10	2,30	2,50	2,70	2,90	3,10	3,30	3,50	3,70	3,90	4,10	4,30	4,50	0,20
Frankrike	0,80	1,–	1,20	1,40	1,60	1,80	2,–	2,20	2,40	2,60	2,80	3,–	3,20	3,40	3,60	3,80	4,–	4,20	4,40	0,20
Storbritan. Spanien	0,90	1,15	1,40	1,65	1,90	2,15	2,40	2,65	2,90	3,15	3,40	3,65	3,90	4,15	4,40	4,65	4,90	5,15	5,40	0,25
Algeriet, Eur. Ryssland—Tunis . . .	1,10	1,40	1,70	2,–	2,30	2,60	2,90	3,20	3,50	3,80	4,10	4,40	4,70	5,–	5,30	5,60	5,90	6,20	6,50	0,30
Portugal	1,–	1,30	1,60	1,90	2,20	2,50	2,80	3,10	3,40	3,70	4,–	4,30	4,60	4,90	5,20	5,50	5,80	6,10	6,40	0,30
Grekland	1,40	1,85	2,30	2,75	3,20	3,65	4,10	4,55	5,–	5,45	5,90	6,35	6,80	7,25	7,70	8,15	8,60	9,05	9,50	0,45
Turkiet. Grek. öarne	1,50	2,–	2,50	3,–	3,50	4,–	4,50	5,–	5,50	6,–	6,50	7,–	7,50	8,–	8,50	9,–	9,50	10,–	10,50	0,50

* Vid *taxering* på *klart* språk räknas som *ett* ord: om högst *15* bokstäfver eller tal om högst *5* siffror.
" " " *öfverenskommet* språk ("code-ord") räknas som *ett* ord: ord om högst *10* bokstäfver eller tal om högst *5* siffror. (Häri inberäknadt de punkter, kommata och bråkstreck, hvilka ingå i bildande af tal.)
Vid *all* taxering räknas som *ett* ord jemväl hvarje understrykning, parentes och citationstecken.

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER.

Telegrafsvar betaldt (Rp) betalas med portot för vanligt telegram om 10 ord; skall svaret betalas för färre eller flere ord än 10, måste ordantalet utsättas, t. ex. (Rp 25), (Rp 5), och är afgiften i detta fall densamma som för vanligt telegram om enahanda ordantal. (Högsta ordantal, för hvilket svaret af afsändaren får betalas, är 30.)

Iltelegram [eller (D) eller Urgent] betalas med tredubbla portot.

Ilsvar betaldt (R P D) se ofvan bestämmelsen för (R P) med iakttagande deraf, att afgiften tredubblas.

Kollationering (Tc) betalas med 1/4 af portot för ett vanligt telegram af samma längd, dock minst 25 öre.

Mottagningsbevis (Pc) betalas med afgiften för 10-ordigt vanligt telegram.

UTDRAG UR SVENSKA POSTTAXAN M. M.

POSTANVISNINGAR

LÄNDER OCH ORTER	Högsta belopp för en postanvisning	AFGIFT	
		öre	för hvarje belopp
Sverige*	500 kronor, men genom post-station endast 100 kronor	15 25 30 35 40	högst 25 kr. „ 50 „ „ 100 „ „ 250 „ „ 500 „
Norge och Danmark* . . .	360 kronor	15 30 15	för bel. af högst 25 kr. öfver 25 men ej öfver 100 kr., för hv. ytterligare belopp af 100 kr., eller del deraf
Frankrike m. Algeriet* . .	1,000 francs	18	25 francs intill 100 francs
Tyskland*	800 mark	18	20 mark intill 80 mark
Österrike och Ungern* . .	800 mark	20	20 mark intill 80 mark
Storbritannien o. Irland .	181 kr. 20 öre	50	50 kronor
Amerikas förenta stater . .	373 kr.	50	50 kronor

* Telegrampostanvisnings-utvexling eger rum.

VANLIGA OCH REKOMMENDERADE BREF-

LÄNDER OCH ORTER	BREF		BREF-KORT
	gram	öre	öre
SVERIGE.	VANLIGT BREF		
	Ej öfver 15	10	5
	Öfver 15—125	20	Med förut-betaldt svar:
	„ 125—250	30	
	LOKALBREF:		
	Ej öfver 15	5	
	Öfver 15—125	10	10
	„ 125—150	15	
NORGE OCH DANMARK MED FÄRÖARNA.	Ej öfver 15	10	5
	Öfver 15—125	20	Med
	„ 125—250	30	förut-
	—		betaldt
	Öfver 250—255	340	svar:
	o. s. v. pr 15	20	10
ÖFRIGA LÄNDER OCH ORTER såväl inom som utom Verldspostföreningen.	Ej öfver 15	20	10
	Öfver 15—30	40	Med
	„ 30—45	60	förut-
	„ 45—60	80	betaldt
	o. s. v. pr 15	20	svar:
			20

POSTFÖRSÄNDELSER.

KORSBANDSFÖRSÄNDELSER						Rekomm. afgift
TRYCKSAKER		AFFÄRSHANDL:GAR		VARUPROF		
gram	öre	gram	öre	gram	öre	öre
Ej öfver 50	4	Ej öfver 100	10	Ej öfver 100	8	20
Öfver 50—100	8	Öfver 100—150	12	Öfver 100—150	12	Mot-
„ 100—150	12	„ 150—200	16	„ 150—200	16	tag-
„ 150—200	16	„ 200—250	20	„ 200—250	20	nings-
„ 200—250	20	„ 250—300	24	„ 250—300	24	bevis:
o. s. v. pr 50	4	o. s. v. pr 50	4	„ 300—350	28	10
Lokalf. 2 ö. pr 50 gr.		Lokalf 2 ö. pr 50 gr. minsta afgift 5 öre		Lokalf. 2 ö. pr 50 gr. minsta afgift 4 öre		Express-afgift 20
TIDNINGAR O. TIDSKRIFTER. Befordringsafgift: 1 öre pr 50 gr., minsta afgift 4 öre; för lokalförsändelser 1 öre, minsta afgift 2 öre. Gäller endast för inrikes tidningar o. tidskrifter.						
Ej öfver 50	5	Ej öfver 100	10	Ej öfver 100	10	20
Öfver 50—100	10	Öfver 100—150	15	Öfver 100—150	15	Mot-
„ 100—150	15	„ 150—200	20	„ 150—200	20	tag-
„ 150—200	20	„ 200—250	25	„ 200—250	25	nings-
„ 200—250	25	„ 250—300	30			bevis:
o. s. v. pr 50	5	o. s. v. pr 50	5			10
Ej öfver 50	5	Ej öfver 200	20	Ej öfver 100	10	20
Öfver 50—100	10	Öfver 200—250	25	Öfver 100—150	15	Mot-
„ 100—150	15	„ 250—300	30	„ 150—200	20	tag-
„ 150—200	20	o. s. v. pr 50	5	„ 200—250	25	nings-
„ 200—250	25					bevis:
o. s. v. pr 50	5					10

BREF MED ANGIFVET VÄRDE.

LÄNDER OCH ORTER	Assuransafgift för belopp af	
	Kronor	öre
Sverige.	Ej öfver 500 Öfver 500—1,000 Öfver 1,000: se taxan.	30 50
Norge och Danmark med Färöarna, Grönland och Island.	pr 250	8
Belgien, Frankrike med Algeriet, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Rumänien, Ryssland med Finland, Schweiz, Serbien, Spanien m. Baleariska o. Canarieöarna, Tyskland o. Österrike och Ungern.	pr 216	18
Argentinska republ., Bulgarien, Chile, China, Danska kolonierna i Vestindien, Egypten, Kamerun, Portugal, Salvador, Tripolis, Tunis och Turkiet.	pr 216	22

Förutom assuransafgiften uppbäres BEFORDRINGSAFGIFT med belopp såsom för vanligt bref af samma vigt till samma ort äfvensom, i fråga om värdebref till utrikes orter, REKOMMENDATIONSAFGIFT med 20 öre pr bref. Bref med angifvet värde skola FRANKERAS.

PAKET med eller utan angifvet värde äfvensom med postförskott.

LÄNDER OCH ORTER	AFGIFT		
	vid vigt i kilogram af	Kr.	öre
Sverige	högst ¹/₂	—	30
	öfver ¹/₂ t. o. m. 1	—	50
	„ 1 „ 1¹/₂	—	75
	„ 1¹/₂ „ 3	1	—
	„ 3 „ 5	1	50
	„ 5 kg. 1 kr. 50 öre + 15 öre för hvarje öfverskj. ¹/₂ kg. För ofrankeradt paket erlägges af adressaten ett tilläggsporto af 10 öre.		
Norge och Danmark med Färöarna	högst ¹/₂	—	30
	öfver ¹/₂ t. o. m. 1	—	60
	„ 1 „ 1¹/₂	—	90
	„ 1¹/₂ „ 5	1	20
Finland (direkt)	högst 3	1	—
Tyskland s. k. postpaket (colis postaux)	högst 5	1	44

ANNONSER

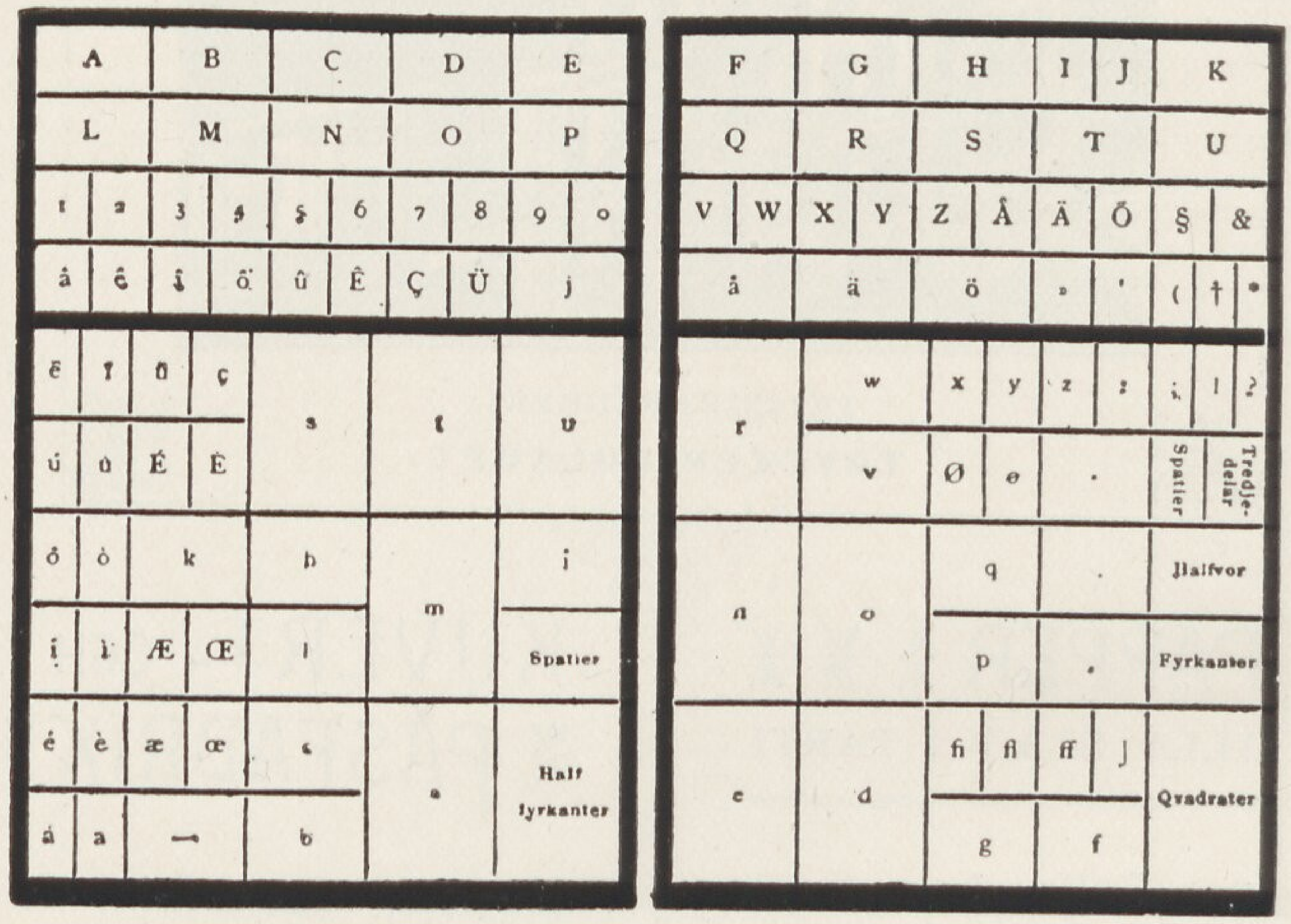
GUSTAF ERIKSSON

TUNNELGATAN 12 **STOCKHOLM** ETABLERAD 1873

FABRIK FÖR

TRÄMATERIALIER OCH ZINKSKEPP

M. M. FÖR BOKTRYCKERIER

PRISBELÖNT 1897 VID STOCKHOLMSUTSTÄLLNINGEN

Beställningar af alla sorters snickeriarbeten såsom **Kaster, Regaler, Skepp, Sättbräden, Stilskåp, Fukt-, Slut-** och **Vaskbord, Korrigerstolar, Tenaklar** m. m. Genom tillhjelp af egna uppfunna patenterade maskiner och arbetets stora spridning är jag i tillfälle att skyndsammast lemna välgjordt arbete till de mest billiga priser.

Stilkaster enligt ofvanstående ritning på lager och säljes för närvarande: **Helkast à 9 Kr. Halfkast à 6 Kr.** Mått å kasthalfva: 70×50.5×6 cm.

INTYG.

Då undertecknad år 1882 till en del inredde och utvidgade Gernandts Boktryckeri-Aktiebolags tryckeri härstädes, så var det snickaren herr Gust. Eriksson som uteslutande förfärdigade såväl kaster och regaler som öfriga träarbeten, hvilket han fullgjorde till Bolagets och min fullkomliga belåtenhet. Det är derföre lika mycket af pligt som erkänsamhet att härmed få intyga detta.

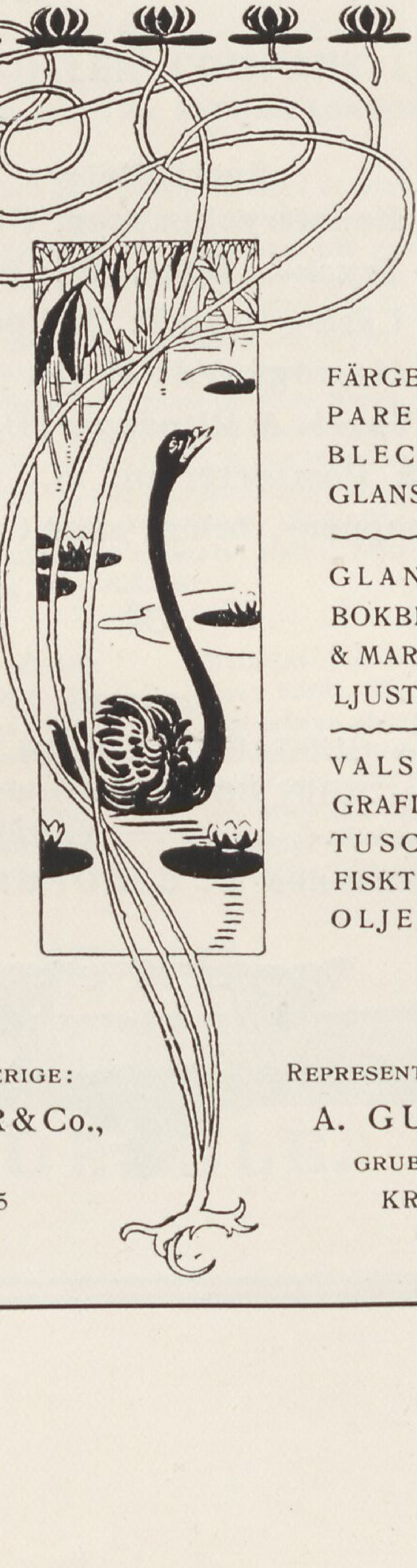
Stockholm d. 27 Mars 1884.

Fredrik Nyholm
Tryckeriföreståndare.

BOK- & STENTRYCKSFÄRGS-FABRIK

KAST & EHINGER

G. M. B. H. Fabrikzeichen. STUTTGART

SVARTA FÄRGER FÖR TIDNINGSTRYCK, ILLUSTRATIONS- & PRAKTTRYCK, FÖR HANDPRESSAR, SNÄLLPRESSAR & ROTATIONSMASKINER

SVARTA LITOGRAFISKA FÄRGER. KULÖRTA FÄRGER, TORRA OCH RIFNA FÖR BOK-, STEN- O. KOPPARTRYCK. KOPIETRYCK-, MERKANTIL- OCH PLAKATTRYCKFÄRGER M. M., M. M.

FÄRGER FÖR TRANSPARENTPLAKAT & BLECKTRYCK. GLANSTRYCKFÄRGER

GLANSLACK FÖR BOKBINDARE. SNITT- & MARMORÉRFÄRGER LJUSTRYCKSFÄRGER.

VALSMASSA. LITOGRAFI- & AUTOGRAFITUSCH. AUTOGRAFISKT BLÄCK & LINOLJEFERNISSA.

REPRESENTANT FÖR SVERIGE:
JOHNSEN, KÖHLER & Co.,
STOCKHOLM
RIKSTELEFON 22 55

REPRESENTANT FÖR NORGE:
A. GULOWSEN
GRUBBEGADEN 1
KRISTIANIA

Grycksbo Pappersbruk

FIRMA:

J. H. Munktells
Pappersfabriks A.-B.

RIKSTELEFON No 11.

Specialiteter:

Konsttryckpapper, Finare Tryck-, Bok-, Plansch-, Läsk-, Post- & Skrifpapper. Handgjordt Post-, Dokument-, Vexel- & Ritpapper; Dubbellimmade Skrif- & Postsorter m. m. Filtrérpapper. »Björnpapper», brunt, starkt omslagspapper.

AGENTER:

Herr GUSTAF GILLBERG, Stockholm
Herr JOHN BOMAN * * * Stockholm
Specialitet: FILTRÉRPAPPER
RESEOMBUD: F. E. HOFGREN

THE DUR-ABLE

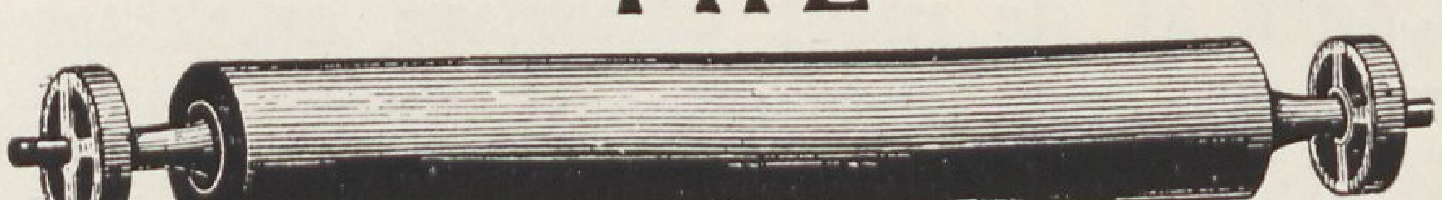
PRINTERS' ROLLER COMPANY LIMITED

~ 14 CHARLES ST. HATTON GARDEN LONDON E. C. ~

Vi äro de ende innehafvarne af märket »THE DURABLE» och hvarje stycke af vår valsmassa bär nedanstående fabriksmärke som vi ständigt fört och icke förändra. • I öfver 25 år har vår valsmassa varit känd och bepröfvad i hvarje land der boktryckarkonst utöfvas. Herrar boktryckare i Sverige, Norge, Danmark och Finland kunna erhålla »THE DURABLE» genom hvarje första klassens importfirma af boktryckerimateriel eller, om någon boktryckare vänder sig direkte till oss, anvisa vi närmaste plats der vår valsmassa kan erhållas.

Denna valsmassa kan erhållas genom Gust. Carlsson & Co., Stockholm; Gumælius & Co., Stockholm; E. C. Gjestvang, Stockholm-Christiania; Torsten Hedlund, Göteb.; Thorvald Hamann, Köpenhamn; D. Voigt & Co., Köpenhamn; Wilhelm Forsten, Helsingfors; Fredr. Wagner, Stockh. och många andra firmor. Kontraktörer till H. M. Tryckeri, Ostindiska Departementet, Styrelsen för inrikes intägterna och talrika andra offentliga inrättningar.

"THE

DURABLE."

Klimsch & Co.

Frankfurt am Main

Fabrik och Lager af Maskiner, Utensilier och Materialier för Bok-, Sten- och Ljustryck

Reproduktions-fotografier, Aluminiumtryck, Zinketsning och Autotypi, Fotogravyr, Metallgravering o. Koppartryck, Xylografi och Fotoxylografi, Galvanoplastik . . . .

Undervisningsanstalt för tillämpning af

Fotomekaniska Reproduktioner.

Profarbeten o. prospekt på begäran

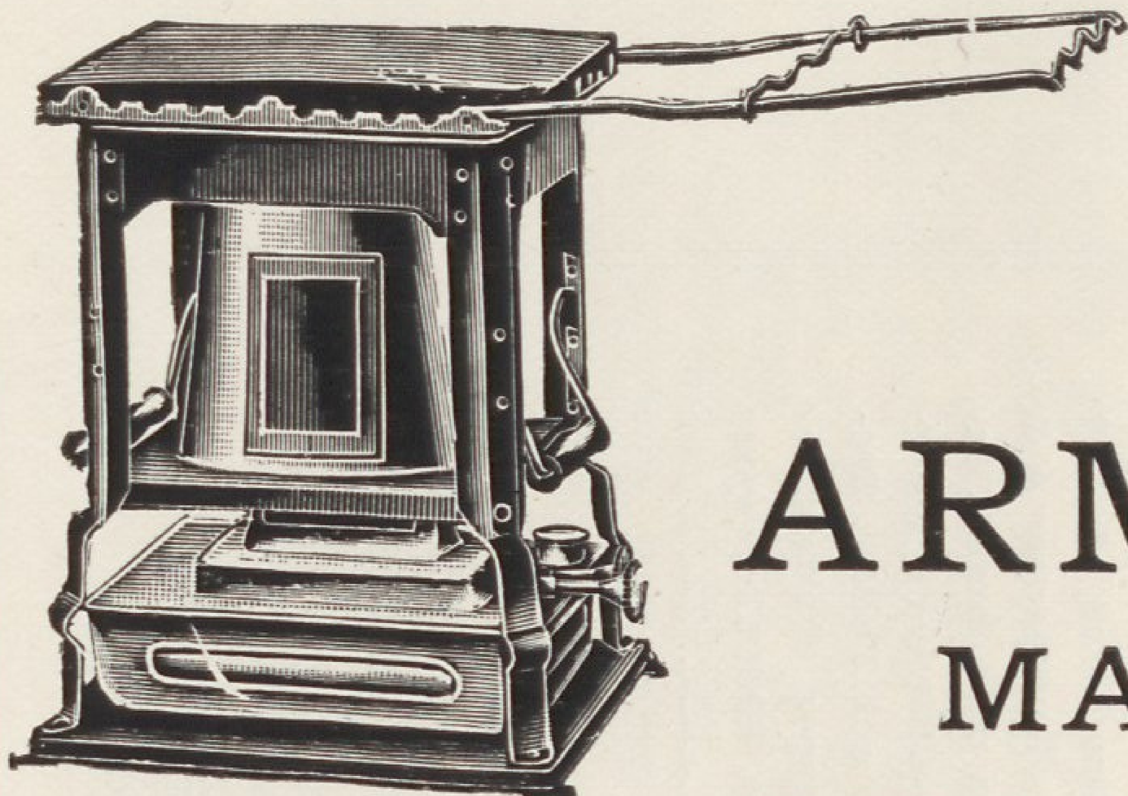
Lager af de mest gångbara artiklarne

innehafves af vår Representant för Sverige och Norge

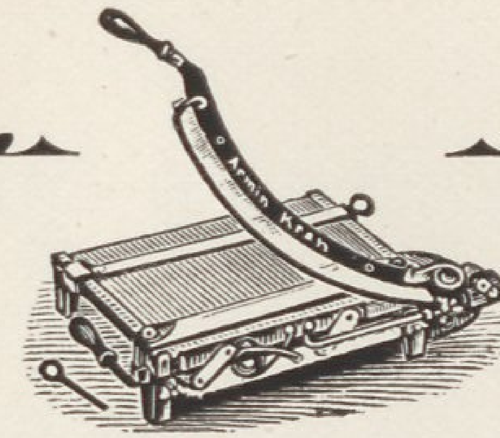
Joh. Pehrsson Brunkebergstorg 16

Allm. Telefon 81 87

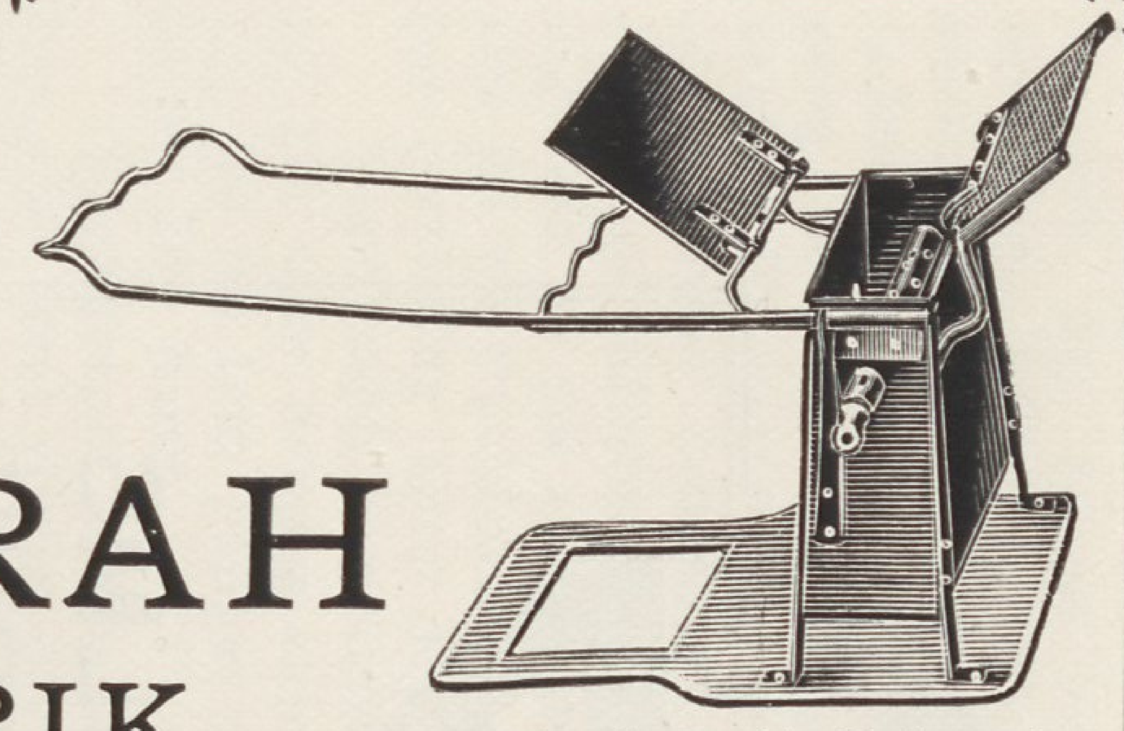
Stockholm

Petroleum-Blåbrännaren
N:o 23/III

N:o 926
Pappsaxar   Snedsnittsaxar

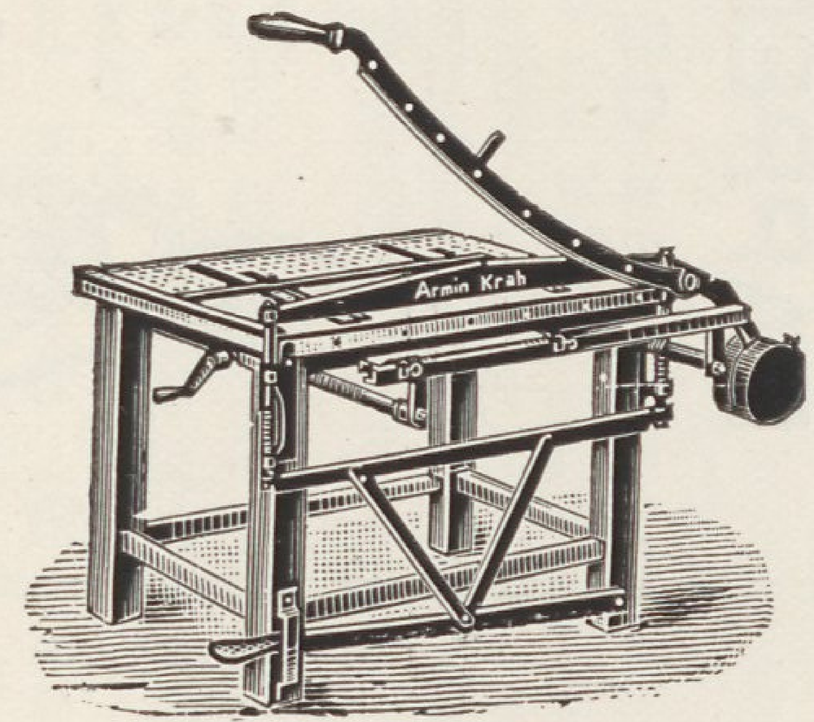
Armin Krah's Universal
Gasförgyllningslampa
N:o 23

ARMIN KRAH

MASKINFABRIK

ALTE JACOBSTRASSE 78 ❀ BERLIN S.

FABRIK FÖR KULÖRT PAPPER. ❀ ENGROS-AFFÄR i Calico, Läder, Mollskinn, Kontorsbokslinne, Papp samt alla bokbinderimateriel o. verktyg Alla till bokbinderi hörande maskiner och redskap. ❀

Pappsax N:o 928

NYHETER: Indiskt Brocat o. Vapenbrocat, Svenska, Norska, Danska vapen SPECIALITET: Glatta o. pressade Läderpapper, ❀ Försätts- och Öfverdragspapper, Imitationspapper och Läderfantasipapper.

Typograph (tillverkad af „Typograph", G. m. b. H. Berlin SW. 61) är en kombinerad sätt- och gjutmaskin för utförande både af tidnings- och vanlig textsättning. Den sätter tillsammans bokstafsmatriser till en rad, sluter ut raden på spaltbredd och gjuter sedan hela raden på en gång. Den på detta sätt framstälda raden skiljer sig från vanliga för hand satta därigenom, att den icke är sammansatt af ett antal bokstafstyper utan utgör ett enda kompakt stycke på stilhöjd, den s. k. radtypen, som har bokstäfverna ingjutna på sin ena kant. Raderna sammanställas på vanligt sätt till en tryckform, hvilken antingen användes för omedelbar tryckning eller ock för framställning af stereotypplåtar.

Typograph kan skötas af en enda person och verkställer då, allt efter dennes skicklighet och manuskriptets beskaffenhet, tre till fem gånger så mycket arbete som en sättare kan utföra för hand.

Typograph består hufvudsakligen af följande delar: en kring en axel rörlig öfverdel, öfverspänd med järntrådar, en klaviatur med 84 tangenter, en gjutapparat, en smältpanna och en vridbar axel för utslutningen. På öfre ändan af hvarje järntråd hänger, kvarhållen af en spärrhake, en samling matriser, en sort på hvar tråd, och för hvarje tangent, som slås an, lösgöres en matris och glider utefter tråden ner till samlingsstället, motsvarande vinkelhaken, i den ordning tangenterna blifvit anslagna. En särskild tangent användes för insättande af utslutningen.

Af hvarje rad kunna tagas huru många afgjutningar som helst, hvilket har ett stort värde vid sättning af kolumntitlar, ofta återkommande likadana rader m. m.

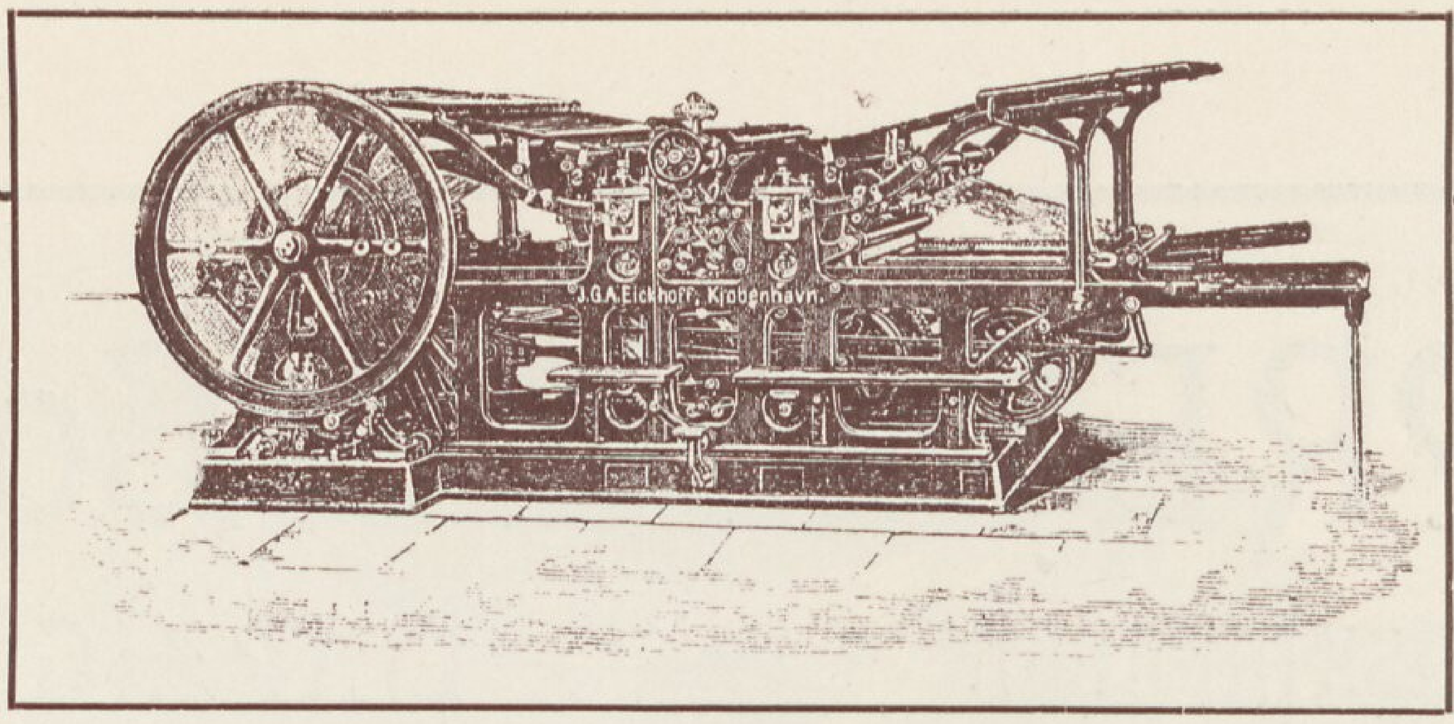
Alla grader från och med halfcicero till och med cicero kunna gjutas på Typograph. För bokstäfver eller ord, som skola sättas med annan stil än texten, äfvensom för sådana typer, som icke förekomma på klaviaturen, användes bimatriser, som insättas för hand ur en för ändamålet tillgänglig kast, och läggas dessa äfven af för hand.

Typograph gjuter rader från och med 8 till och med 24 ciceros längd i ett stycke, men genom att sammanställa flere lika stora stycken, kan man erhålla hvilken längd som helst. Hvarje längd erfordrar sin egen gjutform.

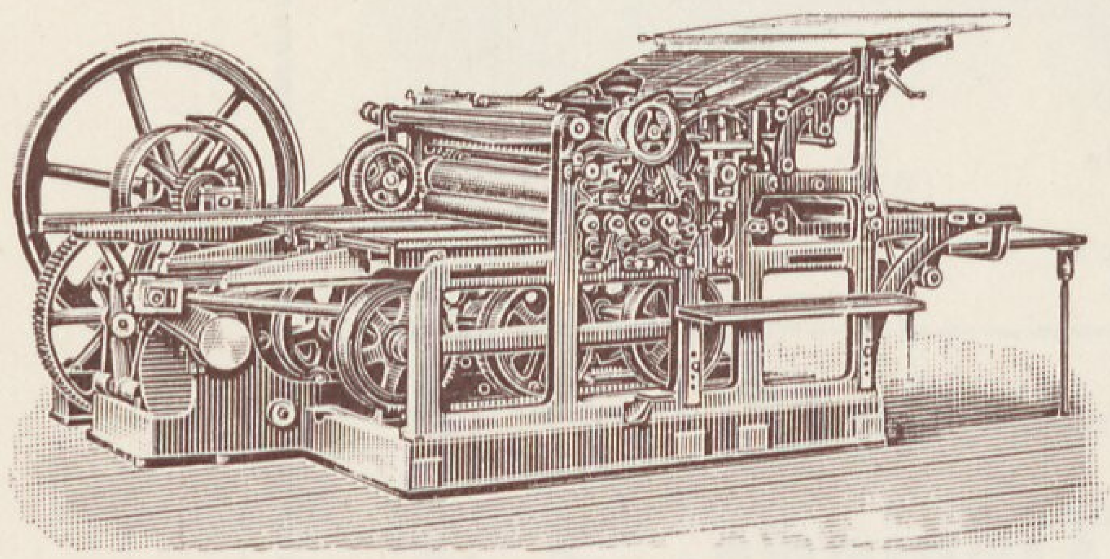
Ofvanstående är tryckt från originalsättning, utförd å sätt=maskinen

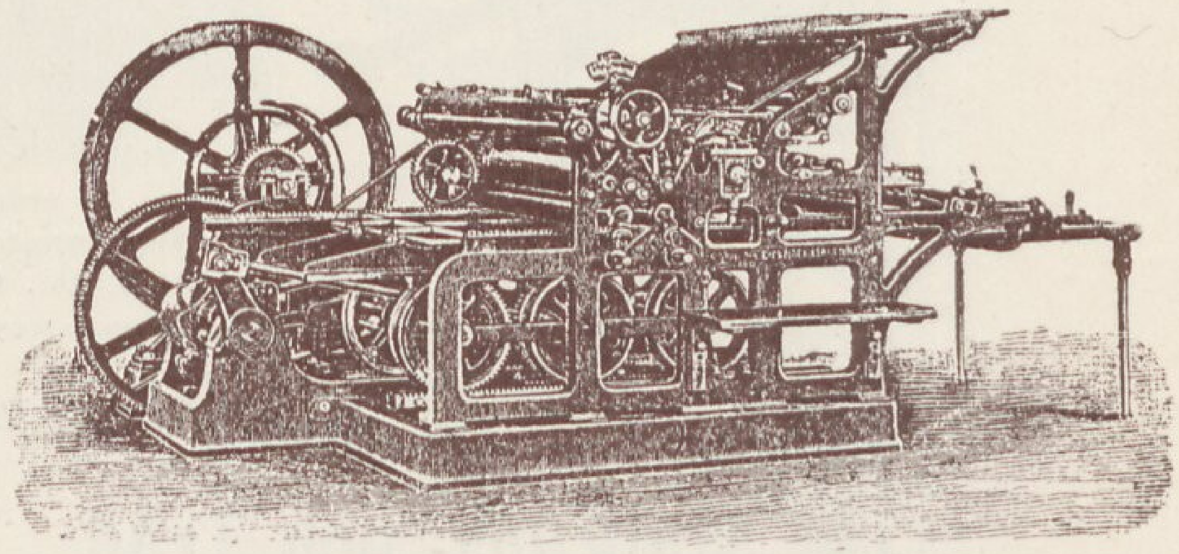
"TYPOGRAPH".

J. G. A. EICKHOFF
KÖPENHAMN

Hr J. G. A. EICKHOFF, Kjøbenhavn.

Det for to Måneder siden modtagne første Exemplar af en Accidens Hurtigpresse, nyeste Model, er en beundringsværdig lille Maskine, der netop er sådan, som jeg har ønsket De skulde bygge den: Først og fremmest en Maskine, hvorpå der kan trykkes det fineste Register uden Punktur, dernæst anvendelig til alle Arbeider selv den tykkeste Karton og tillige så stark at den kan taale det svære Autotypitryk. Jag har aldrig værit nogen Ynder af Digeltrykmaskiner, skøndt jeg har en Del, og jeg haaber nu ved at opstille flere Maskiner af denne Model, at kunne indskrænke Digeltrykket. — Jeg lykønsker Dem til Resultatet. Det er en lille hurtig Maskine, som jeg spaaer et stort Salg.

Kjøbenhavn, 30 Nov. 1897.

Martius Truelsen.

SPECIALFABRIKATION AF

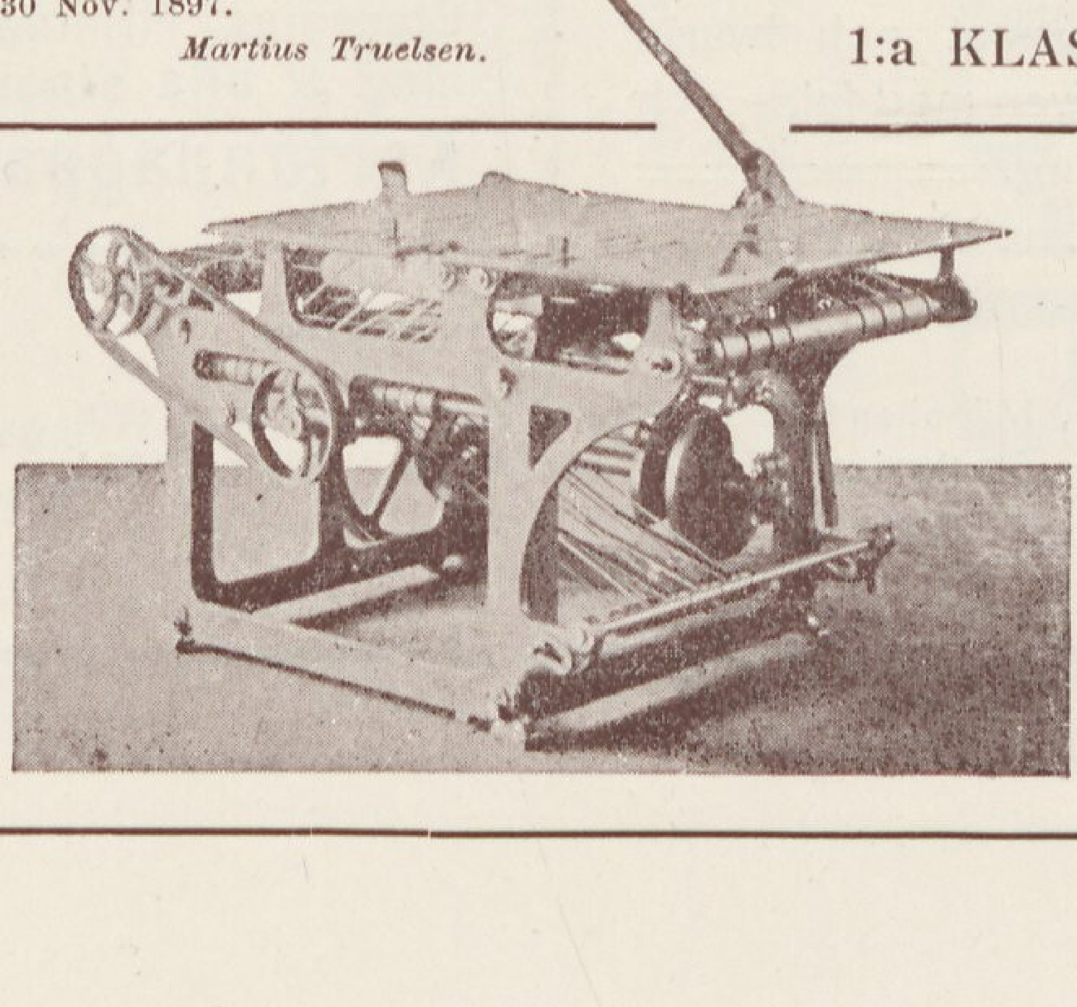
MASKINER

FÖR BOK- OCH STEN-TRYCKERIER · BOK-BINDERIER

STARKT BYGGDA

1:a KLASS ARBETE

Guldmedalj
Malmö
1896

Guldmedalj
Stockholm
1897

TRYCK & FÖRLAG: WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI, GÖTEBORG • BOKDEKORATIONER AF ARTISTERNA OLLE HJORTZBERG OCH C. AXEL GOËS. TRYCKNINGEN AFSLUTAD DEN 30. NOVEMBER 1899.

